

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת מקץ

לקראת שבת מלכתא

סיפר רבינו על הרבנית, שבעת שהגיעה לשוויץ בשנות המלחמה היו צריכים לרשום היכן היא עובדת, כי בלא זה לא היו מכניסים סתם פליטים, והרבה היו רושמים אצל משפחת גליצקי שהיתה משפחה בעלת חסד גדולה, ואפי' שלא עבדו שם באמת הסכימו שירשמו את שם, וכך היא עשתה. ביום שמיני של חנוכה הגיעו שוטרים לביקורת אצל מש' גליצקי, לבדוק האם באמת הרבנית עובדת שם או לא, והרבנית כמובן לא היתה שם בכלל...

לקט בענייני חנוכה ממרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

"להודות ולהלל לשמך הגדול"

כשסיפרו לפני רבינו על אחד מגדולי ראשי הישיבות, שהיה נוהג להתריע על הביטול תורה שיש סביב הדלקת נרות חנוכה, באומרו נרות חנוכה הוא דרבנן, אבל לשבת וללמוד הוא דאורייתא, אמר על כך רבינו: אכן נרות חנוכה הוא מדרבנן, אבל בזכות הדרבנן יש קיום ללימוד התורה, שהמציאות מראה שרק אם מקיימים את כל המצוות, בין דאורייתא ובין דרבנן, ובין את כל המנהגים שנהגו ישראל מתוך 'חיות', ועושים מכך עסק שלם ובגישמאק, הרי זה מחזיק לדורות הבאים. אמנם הדלקת נ"ח הוא רק מדרבנן, אבל בזכות מה שבכל הדורות עשו 'עסק שלם' סביב ההדלקה, זה גרם שלימוד התורה והערכה בעסק המצוות, המשיכה לדורות הבאים, אבל אם מקיימים את המצוה בלי כל העסק שמסביב, גם כאשר הכוונה היא בשביל למנוע ביטול תורה וכמדומה, אין ערובה כ"כ לדורות הבאים.

ובפעם אחרת כשנשאל רבינו ע"י אחד מראשי הכוללים, על ביטול תורה שיש בימינו בהדלקת הנרות, שהרי באמצע הסדר הולכים להדליק, ויכולים לתקן שידליק ע"י שליח, והאם מצוה בו יותר מבשלוחו הוא יותר מביטול תורה. והשיב רבינו, שרואים שהיה כדאי לחז"ל כל זאת למטרת החיזוק 'באידישקייט' שיש מההדלקה, והחיזוק שיש בשאר תקנות חנוכה. (מזקנים אתבונן ח"ד עמ' 191)

אמנם רבינו התריע תמיד, שלא להתבטל בימי החנוכה על מסיבות וכמדומה, ואדרבה אלו ימים שצריך להתחזק מאוד בלימוד התורה, אבל כאן הכוונה על ההתייחסות וצורת קיום הדלקת נ"ח עצמו.

נס חנוכה של הרבנית

במשך החיים, אבל כל פעם אומרים פעם הבאה, פעם הבאה, ולמעשה האדם לא מתרומם. וכל אחד אם לא יתפוס את עצמו לא יעילוהו כל המוסרים שמדברים, ויראה כל אחד להתחזק להשריש בלבו את הידיעה לאיזה תכלית בא לעולם, ואז יתעלה גם בימי החנוכה.

הרי האדם נקרא 'מהלך', ונתתי לך מהלכים בין העומדים, והמלאכים נקראו עומדים, כי המלאך אמנם הקב"ה ברא אותו בשלל כל כך חזק, הרבה יותר מבן אדם, אבל הוא עומד בשלל הזה שהוא נוצר, נשאר כך כל ימי היותו מלאך. אבל כלל ישראל ואנשים בכלל, נקראים 'הולכים' כי אדם כל הזמן או שעולה או שירד כמו שכתוב בגר"א (אבן שלמה פ"ד ט), נמצא שאם כל הדברים האלה לא עושים שהאדם יתרום, ע"כ הוא יורד! כי הרי לא יכול להיות עומד, רק או שמתרומם או שירד.

א"כ מה עושים עצה איך להתרומם [כי אם לא להתרומם, מה כל הענין של המסיבות, מה כל התכלית של המסיבות, שום דבר?!] אנחנו מבקשים שכל אחד יראה עד כמה שאפשר, לחפש ולחשוב איך מתרוממים, ואם יהי' אפילו רק זה לבד, שיחשוב, זה ג"כ כבר התרוממות, זה שהגיע למדרגה כזאת שחושב איך עולים, איך לא נשארים כמו שהיה קודם, זה עצמו כבר התרוממות.

הקב"ה יעזור שכל הבחורים כאן יחשבו קצת מחשבה רצינית, שרוצה להתרומם, לא להישאר כמו שהיה, וכל שכן לא לרדת, אז יהיה המאשר, ולזה כדאי כל המסיבות וכל הדברים, אחרת... הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יחשוב בזה, ויבוא לידי הכרה באמת שצריך לעלות, רק לעלות ולעלות, לא לרדת! כל אחד מאתנו יעלה. ונזכה שהחנוכה יעשה לנו שינוי בדרגה של האדם, להתרומם, וזו תהי' התועלת הגדולה שהאדם יזכה בחנוכה. (עיין בימלא פי תהלתך עניני חנוכה עמ' ט)

הדליק בחנוכה של חברי

נשאל רבינו אודות מעשה שהיה בישיבה, בנר ראשון דחנוכה שחל בשבת, והכינו הבחורים חנוכיותיהם בחדר האוכל וטעה אחד והדליק בחנוכה של חברו, ונמצא שהדליק בשמן שאינו שלו, ונשאלה השאלה האם יצא יד"ח, ואם לא יצא יד"ח, האם צריך לחזור ולברך שהחיינו למחרת. ואמר רבינו דזה ברור דלא יצא יד"ח כיון דהוי מצוה הבאה בעבירה, ואף בשוגג כיון דחשיב גזלן הוי מצוה הבאה בעבירה.

ושאל חכ"א אמאי לא נימא בזה 'ניחא לאינש דליעבד מצוה

סיפר רבינו על הרבנית, שבעת שהגיעה לשוויץ בשנות המלחמה, היו צריכים לרשום היכן היא עובדת, כי בלא זה לא היו מכניסים סתם פליטים, והיתה סכנה שהיו מחזירים חזרה את הפליטים, והרבה היו רושמים אצל משפחת גליצקי שהיתה משפחה מרובת ילדים ובעלת חסד גדולה, ואפי' שלא עבדו שם באמת, הסכימו שירשמו את שמם, וכך היא עשתה.

ביום שמיני של חנוכה הגיעו שוטרים לביקורת אצל מש' גליצקי, לבדוק האם באמת הרבנית עובדת שם או לא, והרבנית כמובן לא היתה שם בכלל, ונשקפה מזה סכנה לכל שהותה בשוויץ. השוטרים החלו בחיפושים, וכיון שהיתה להם משפחה גדולה של בנים, והיה נר שמיני של חנוכה, הדליקו באותו לילה חנוכיות עם הרבה נרות. פתאום אחד השוטרים ראה את כל הנרות, תפס פחד וחלחלה וצעק 'יש כאן שדים ורוחות' וברח החוצה עם כולם יחד, ויותר לא באו לחפש שם. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן)

בדרך כלל כל דבר של שמחה צריך לרומם את האדם

בשיחה בישיבת 'רינה של תורה' (חנוכה תשע"ד) אמר רבינו: בדרך כלל כל דבר של שמחה צריך לרומם את האדם, וחנוכה במיוחד צריך לרומם את האדם, אחרי שהיו כל כך הרבה נסים בחנוכה, הרבה מאד נסים. אחרי המסירות נפש של כלל ישראל והחשמונאים, הי' ממש נס, שנמסרו רבים ביד מעטים, אפילו שהיו המון חיילים של היוונים, הלכו במסירות נפש ולחמו בכל הכח, אין לשער איזה גדלות של החשמונאים. א"כ חובה גדולה להתעלות בימי חנוכה. אבל למה לא רואים במציאות בן אדם שמתרומם מספיק בחנוכה? הרי הי' צריך להתרומם מאוד! וזו הרי התכלית להתרומם, וזה באמת זמן מסוגל לזה, בזמן שהחשמונאים התרוממו עד כדי כך, שהלכו במסירות נפש נגד היוונים. וכמו שכתוב בספרים שהיו שם פילים, היוונים לקחו למלחמה פילים ועוד דברים, וזו היתה סכנת נפשות ממש, כל אחד היה צריך לסכן את החיים שלו, והם עלו מאוד! ואנחנו צריכים ללמוד מזה ג"כ להתרומם.

אמנם במציאות אני לא רואה התרוממות כראוי וכדבעי, בימי החנוכה ואחריה. עושים מסיבה כאן מסיבה כאן, ולא מספיק מתרוממים, אבל העיקר, התכלית, הרי כן להתרומם. וצריך לעשות כל מיני דברים איך להתרומם, כי אם להישאר אותו בן אדם, מה כל הענין? סליחה שאני אומר לכם: אבל אתם צעירים יש לכם אפשרות כן להתרומם,

המשך בעמוד 29

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

פעם נתקלתי בארוע מענין. הלכתי ברחוב, ולפתע אני רואה ארבעה שוטרים יורדים מניידת, עוצרים אברך שנסע ברכבו ורושמים לו דו"ח. "מה קרה?", שאלתי אותם, "למה אתם נותנים לו דו"ח?". "הוא עבר על החוק!", נורתה התשובה, "הוא הושיב במושב הקדמי ילדה בת 12, כשהחוק מתיר זאת מגיל ארבע עשרה בלבד!"...

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל, על כוחות הטומאה שנכנסים בדלת האחורית

שמוגעים אל מקום היריד, וכדומה, כדי ישקלל את הכל במחיר שהוא מוכר את הסחורה. המנהג היה שמשלמים מכס רק פעם אחת, בתחנת המעבר הראשונה. לאחר התשלום, הסוחר היה מקבל אישור על התשלום, ואותו היה מציג בכל התחנות האחרות, בפני הממונים, ושוב הוא לא היה צריך לשלם. ויקרה מקרה, ובחור צעיר חדש נכנס לעסקים. חמיו שלח אותו ליריד לקנות עבורו סחורות. הוא צייד אותו בסכום הכסף הנדרש להוצאות הדרך ולרכישת הסחורה, והדגיש לו שוב ושוב לרשום בפנקס כל הוצאה שהיתה לו במשך כל הנסיעה. הבעיה הגדולה היתה, שאותו בחור צעיר לא ידע על הנוהג הקיים, שמשלמים מכס רק פעם אחת, ובכל תחנה שעבר הוא לא הציג בפני הממונים את אישור התשלום, ובכל תחנה נדרש לשלם את המס. כשהגיע למעבר האחרון, לא נותרה בידו פרוטה לפרטה. את כל כספו כילה על התשלומים למכס... המנהג היה, שמי שעובר בתחנה רוכב על סוס, ואין לו לשלם - קוצצים לסוסו את הזנב... קראו לזה "תשלום מכס על הזנב של הסוס"...

לא זו בלבד שהבחור חזר הביתה, עם ידיים ריקות מבלי שקנה כל סחורה, אלא גם הסוס, שנסע עליו, נותר בלי זנב... אם משלמים מכס פעם אחת, אפשר עוד להתקיים, להתפרנס;

כוחות הטומאה נוראים ואימים. הם מתעצמים מזיום ליום, מתחדשים מתקופה לתקופה. הם לא שוקטים על השמרים אלא מוציאים פטנטים איך להיכנס מהדלת האחורית, מבלי שתהיה ערנות מספקת כדי למנוע את כניסתם. הם נכנסים צעד אחר צעד, עם הצעות "תמימות" שקשה לסרב להן. עד שבן אדם מוצא את עצמו "מוכר" להן לחלוטין, אבל אז כבר מאוחר מדי. הן כבר הציפו אותו עד למעלה מראשו, והוא שקוע בהן עמוק עמוק.

נניח, לדוגמה, את מכת האייפונים. אנשים התמכרו להם באופן מוחלט. אבוי לו לאדם שיצא מהבית, ונזכר ששכח את המכשיר בבית... הוא לא בן אדם בלעדיו, לא מסוגל לתפקד. הוא ישוב הביתה בכל מחיר כדי לקחתו. הלא כן? תראו את האנשים, אפילו המבוגרים, יושבים באוטובוס, במיוחד בנסיעות בין עירוניות, ובמהלך כל הנסיעה משחקים במכשיר... הם לא מסוגלים להניח אותו דקה אחת בתוך הכיס.

ילד קטן רוצה לשחק בארגו חול. זה בהחלט דבר מאד חיובי. למה לא? אדרבה! שישחק, שיהנה, ושיהיה לו לבריאות... אבל לאפשר לו להתפלש בחול, לשקוע בתוכו ולכסות בו את כל גופו - זה בשום פנים ואופן לא!

בדומה לכך, מותר לאדם להנות מן העולם הזה, אבל מכאן ועד להתפלש בהנאות העולם, לשקוע בהן, להיות מונח ראשו ורובו בהן, ארוכה הדרך. זה בשום פנים ואופן לא!

זוהי הבעיה הגדולה: כוחות הטומאה אף פעם לא מתחילים "בגדול". הם לא אומרים לאדם כבר ביום הראשון: תתפלש בתוך ארגו החול... הם מתוחכמים, יש להם פטנטים. רק קצת פה, קצת שם, רק לצרכי פרנסה... ומשם קצרה הדרך להתגלגל במדרון עד שאול תחתיות... "שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותך", אולם "ודע כי על כל אלה יביאך האלקים במשפט" (קהלת יא, ט).

בספרים הקדושים מובא על כך משל נוקב: מקובל היה בעבר, שהסוחרים בעיירות היו נוסעים ליריד, קונים שם סחורה במחירים זולים, ולאחר מכן מוכרים אותה בעיירותיהם במחיר יקר יותר, וכך הם היו מתפרנסים.

הסוחר היה צריך לעשות חשבון מדוקדק כמה עלו לו הוצאות הדרך - נסיעות, לינה, כמה מיסים שילם בתחנות המעבר בהן עוברים עד

שמבטם של הילדים יופנה אך ורק "אל מול פני המנורה", ושלא יפזלו לכוון הרחוב החשוך.

וזדים ביד עוסקי תורתך

חלק מהנקמה בגויים היא להראות בפני כל עם מי הצדק. היוונים אמרו: 'אנחנו הרוב, אנחנו הגבורים!' אולם הקב"ה הראה להם על אפם ועל חמתם מי הם הגבורים האמתיים. דוקא אלו שאמרו עליהם כי הם חלשים, מסכנים ורפי כוח, הם שנצחו את היוונים והביאו בעוז רוחם ישועה לכלל ישראל!

לפתע הבינו כולם כי הטמאים אוכלים חציץ, והטהורים הם אלו שחיים באמת! גם לעתיד לבוא, אנשים שאתמול ראו בעצמם מלכי העולם, יראו את האמת בהתגלמותה ויבינו כי הם אפס אפסים ליד ילד קטן הלומד תורה. כולם ירצו לשיבת "נתיבות עולם" וכדומה ויתחננו בפני הלומדים: "בוא עשה לי טובה, תלמד אותי דף גמרא!". על זאת אנו אומרים: "וזדים ביד עוסקי תורתך", ה' יתן אותם בידים של עוסקי התורה, והם יבואו בתחנונים לבקש על נפשם, כדי שבחור בן שש עשרה או בן שבע עשרה יעשה עמהם חסד ויסביר להם את היות אביי ורבא.

פעם נתקלתי בארוע מענין. הלכתי ברחוב, ולפתע אני רואה ארבעה שוטרים יורדים מניידת, עוצרים אברך שנסע ברכבו ורושמים לו דו"ח. "מה קרה?" שאלתי אותם, "למה אתם עוצרים אותנו? למה אתם עוצרים אותנו? למה אתם נותנים לו דו"ח?"

"הוא עבר על החוק!" נורתה התשובה, "הוא הושיב במושב הקדמי ילדה בת שנים עשרה, כשהחוק מתיר זאת מגיל ארבע עשרה בלבד!"

"מתי יצא החוק?"

"לפני שלושה חודשים!"

"אם כן מה אתם רוצים ממנו, מהיכן הוא אמור לדעת את החוק?!"

"זה פורסם ברדיו!", הצטדקו השוטרים.

"בודאי אתם מבינים כי אברך שכמותו אינו מאזין לרדיו!"

"אם כן שיתכלל ברשומות!", קרא אחד השוטרים.

"תגיד לי", אמרתי לו, "אתה הסתכלת פעם אחת בחיך ברשומות? על אילו רשומות אתה מדבר בכלל?!"

אבל השוטר עמד על שלו: "אי ידיעת החוק אינה פוטרת!"

"תשמע טוב מה שאני אומר לך, לאחר מאה ועשרים שנותיך, נשמתך תעלה למעלה לתת דין וחשבון על מעשיך. באותה עת ישאלו אותך הרבה מאד שאלות, שעל תשעים ושמונה אחוזים מהן לא תדע להשיב, ורק תאמר 'באמת לא ידעתי, אני מבטיח שלא ידעתי, אילו הייתי יודע הייתי מקיים הכל!' אבל באותו רגע, במדה כנגד מדה, יצוץ לך שם שוטר ויציץ לעברך: 'אי ידיעת החוק אינה פוטרת!' איך תרגיש אז, אה?"

זה היה כבר יותר מדי בשבילו. "טוב, די, די, תסעו כבר!", מלמל ושחרר את הנהג לנפשו.

מה שילד קטן אצלנו יודע - שוטר לא יודע!

(מתוך 'אריה שאג' חנוכה)

המנהג היה, שמי שעובר בתחנה רוכב על סוס, ואין לו לשלם - קוצצים לסוסו את הזנב... קראו לזה "תשלום מכס על הזנב של הסוס"... לא זו בלבד שהבחור חזר הביתה, עם ידיים ריקות מבלי שקנה כל סחורה, אלא גם הסוס, שנסע עליו, נותר בלי זנב...

אם שמים מעט מלח בתבשיל, הוא נותן בו טעם לשבת; אבל כשמשלמים מספר פעמים מכס, או נותנים מלא חפניים מלח בתבשיל - נגרם חורבן..

הנמשל, ברוח הדברים שאמרנו: בוודאי מותר להנות מהעולם הזה, ולא רק שמוותר אלא לפעמים גם צריך. החכמה הגדולה היא, להבין שהנאות העולם הזה הן כמו תשלום מכס שמשלמים אותו רק פעם אחת... אדם רשאי להנות מן העולם במינון נמוך, בצורה מבוקרת, כמו מלח במרק.

כשם ששוטה הוא זה שמבזבז את כל כספו על תשלום המכס, ולא נותר בידו כסף לרכוש את הסחורה האמתית שביריד, כן לשוטה יחשב זה שנוסע לעולם הבא, והוא מבזבז את כל חייו על הבלי העולם הזה, ובהגיעו לשם הוא רואה שאין בידו מאומה מה"סחורה" האמתית, ולא זו בלבד, אלא שהוא מוכה וחבול מה"סחורה" שכן בחר להתעסק בה.

כאמור, טובי המוחות, כל כחות הטומאה, עמלים להחשיך לאנשים את העינים, לשתק להם את השכל, ולגרורם להם להתמכר לתאוות העולם הזה. וכשם שאדם שחולה במחלת גוף קשה אינו מבחין בין מר למתוק, והוא יכול לאכול דבר מתוק, ולעוות את פניו במרירות, וגם להפך, לאכול דבר מר ולא לחוש בטעמו, ולחשוב שהוא מתוק - כן הוא הדבר במחלות הנפש. כוחות הטומאה גורמים לנפש להיות "חולה", ואז היא מדמיינת על מר שהוא מתוק, ועל מתוק שהוא מר, על חושך שהוא אור, ועל אור שהוא חושך. השכל פשוט משותק. החושך הנורא שברחוב - נראה אור, ואנשי מעשה ויראי חטא - נמאסו.

משום כך, לא די בחינוך חד פעמי. החינוך חייב להיות יומיומי! לעמוד על המשמר, לעקוב אחרי ילדינו על כל צעד ושעל, לראות אם, חלילה, איזושהי מודה חדשה מנסה לחדור ולקנות שבייתה במעונם. יש צורך להדליק בכל יום את המנורה מחדש - להשגיח

**"אני אספר לך סיפור, ואני נותן לך רשות גמורה לפרסם אותו בשמי",
אמר מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל: "כשהייתי ילד קטן והתקשיתי בלימוד,
החיים שלי לא היו קלים כלל ועיקר. השקעתי הרבה, הרבה יותר מילדים
אחרים בני גילי. וכשאני מסתכל היום לאחור: בישיבת חכמי לובלין, שם
למדתי, היו עילויים אדירים. כשרונותיהם חבקו זרועות עולם. דא עקא,
הם לא השקיעו בעמל התורה. וכשאני מחפש אותם היום, הם אינם נמנים
בין גדולי הדור!"**

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, על גדולי הדור ומסירות נפש לתורה

בתורה, אלא אף זכה לבן, רבי חיים, ואחריו הגרי"ז, שכל עולם התורה
עומד עליהם. הם יצרו את המהפך הגדול של כל ה'לומדעס'. כל
מתיקות התורה שיש בעולם שלנו נזקף לזכותם. האיש הגיע לראש
הישיבה, (מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל) לא ברור למה, כבעס,
ושאל: מדוע כל זה הגיע לו?
ראש הישיבה התייחס אליו בסבלנות יתירה. הוא שתק למספר
דקות ואחר כך ענה: "לבית הלוי היתה מסירות נפש לתורה! הוא
עבר הרבה קשיים בחיים, היה בצער גדול, ועל מסירות נפש -
משלמים!". כאן החל ראש הישיבה לספר לאיש כמה סיפורים
שאינם ידועים כל כך בציבור, על מה שעבר ה'בית הלוי' בחייו. "ככל
שאדם מוסר נפש יותר ויותר", סיים ראש הישיבה את דבריו, "הוא
זוכה ליותר ויותר. ההצלחה תלויה במסירות נפש, בעמל וביגיעה,
ולא בכשרונות".

העיקר - עמל ויגיעה!

אספר לכם סיפור שסיפר לי הרב גומבו, המנהל של קרלין, שיש לו
ארגון לעזרה לבחורים המתקשים בלימוד:

אחד היסודות הגדולים שימי החנוכה מלמדים אותנו הוא, עד היכן
ניתן להגיע כשישנה מסירות נפש. גם לדברים כאלו שבדרך הטבע
אדם לא מסוגל להגיע - על ידי מסירות נפש אפשר להגיע! מסירות
נפש פותחת אפיקים חדשים, אדם נכנס לתוך מהלך אחר, למעין
עולם אחר, עם כללים אחרים.

היסוד הוא ברור: כשמסקיעים - מקבלים! ואם לא משקיעים - לא
משיגים כלום!

כמה מנו החשמונאים שיצאו למלחמה נגד האימפריה היוונית?
ידועים דברי רש"י בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, יא) על הפסוק:
"ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה". "ראה שעתידין חשמונאי ובניו
להילחם עם היוונים, והתפלל עליהם לפי שהיו מועטים י"ב בני
חשמונאי ואלעזר כנגד כמה רבבות, לכך נאמר: 'ברך ה' חילו ופעל
ידיו תרצה'". איך אפשר להבין דבר כזה? איך יתכן ששלשה עשר
אנשים יוצאים למלחמה כנגד כמה רבבות? התשובה: מסירות נפש!
כשיש מסירות נפש - אין מגבלות הטבע!

מה שיכולה מסירות נפש לתורה לעשות - אין לתאר ואין לשער. מי לנו
גדול מרבי שמעון בר יוחאי, עליו אומרים: "נעשה אדם נאמר בעבורך",
שגילה בעולם את כל תורת הנסתר, מה שלא זכו תנאים אחרים. כל
זאת משום שלמד תורה במסירות נפש, מתוך "צער מערה".

מסירות נפש זו של רבי שמעון בר יוחאי, הועילה לו לא רק ביחס
לתורת הנסתר, אלא לכל מדרגתו בלימוד התורה, כפי שאומרת
הגמרא (שבת כג ע"ב): "דמעיקרא כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחאי
קשיא - הוה מפרק ליה רבי פינחס בן יאיר תריסר פירוקי, לסוף כי
הוה מקשי רבי פינחס בן יאיר קשיא - הוה מפרק ליה רבי שמעון בן
יוחאי עשרין וארבעה פירוקי", וכל זה בזכות לימוד התורה בצער.

פעם אחת הגיע אל מוריניו ראש הישיבה זצ"ל יהודי קצת משונה,
ושאל כבעס: "למה הגיע ל'בית הלוי' לקבל יותר מכל הגדולים
האחרים?"

כידוע, לא זו בלבד שהוא בעצמו, ה'בית הלוי', הגיע לגדלות עצומה

בשנה השניה לנישואי, הזדקקתי לנסוע לירושלים דרך התחנה המרכזית של תל אביב. הגעתי עם רעייתי ובתנו הפעוטה לתחנה המרכזית שהמתה אדם. במקום עמד מבנה עם טלפונים ציבוריים. נכנסתי כדי לחייג וליצור קשר עם בני המשפחה הירושלמית, אליהם היינו אמורים להגיע. לפתע ראיתי...

הרה"ג רבי עמנואל תהילה שליט"א, על להיות החשמונאים של דורנו

למדתי שכל עוד אינני נשואה, אין לי שום פטור לא להתפלל. עשיתי חשבון וראיתי שעד שאגיע לבית הכנסת הקרוב הנמצא ברחוב קיבוץ גלויות, יעבור זמן השקיעה. ראיתי שאין לי ברירה, ולכן עצרתי פה והתפללתי מנחה!"

"יפה מאד!" אמרנו לה בהערה, "אבל את יודעת שהצעיר שם בצד עומד וצוחק עליך?"

הנערה העיפה מבט קצר לעבר המדובר שעמד מגחך ואמרה: "אתם יודעים חשבון? אני יודעת שהאמת איתי, ומה שהוא יודע זה אפס! אם אפס עומד וצוחק עליך, מה זה מפריע לך?"

"אבל לא רק הוא צוחק עליך, הרי עוברים פה אלפי איש, כולם מנידים ראש בתמיהה, למראה הנערה שעומדת ומתפללת בלב התחנה הסואנת!"

תשובתה של הנערה היתה מחזקת ומאלפת. "אני יודעת שהאמת איתי, וכל השאר הם אפס אפסים! אם נעשה חשבון, נגלה כי אפס ועוד אפס ועוד אפס, עשרת אלפים אפסים ואף מליין אפסים - כולם ביחד עדיין שווים אפס!"

את החשבון הזה עשו החשמונאים. את החשבון הזה עשה יוסף. פרעה יושב על כסא המלכות ואומר ליוסף: "חלום חלמתי ופותר אין אותו" (בראשית מא, טו). כל החרטומים שלי אינם מצליחים לפתור את החלום. יש פה רקטורים של אוניברסיטאות לחרטומנות, ואף אחד לא יודע לפתור את החלום שחלמתי. אם יעלה בידך לפתור

מצות נר חנוכה היא "משתשקע החמה", ולא בכדי. יש בכך סמל ולימוד לדורות. כשלב האדם שוקע בראותו ששום דבר לא הולך, המצב הבטחוני מתרופף והפרנסה מצטמצמת - זה הזמן להיזכר בנר חנוכה. כשהשמש שוקעת, כשנדמה לך שהכל אבוד, דחפו אותך לקרן זוית ואתה נמצא בחשיכה גמורה, הזכר בנס חנוכה. סיבוב קטן מאת ה', והכל מסתדר על הצד הטוב ביותר. אבל כל זאת בתנאי שתנסה לפתור את הבעיה בכוחות עצמך.

על האדם לנסות להידמות ליוסף, שבהיותו בן שבע עשרה התגלגל ללב שלטון האימפריה האדירה ביותר בעולם, למרכז החשכות והבערות. למרות זאת המשיך בדרכי אביו, ונותר באמונתו השלימה. הנה נצייר לעצמנו נער צעיר המגיע למרכז הבית הלבן בארצות הברית. מבחוץ הכל קורץ מפתה, מושך ומרתק, אך במקום שהעיניים שלו יתנוצצו בתקווה לתפוס איזו משרת נהג או שר או עוזר פוליטי, הוא עומד ומתפלל מנחה. "הרי עוד מעט הנשיא צריך לעבור כאן?" שואלים אותו הנוכחים. "שיעבור, אני עסוק עכשיו, אני מתפלל!". "אבל יכניסו אותך לבית הסוהר?" - "שיכניסו!". "הרי אתה עלול לבלות שם שתיים עשרה שנה!". - "אני את שלי עשיתי, אני יודע שהאמת איתי, השאר בידי הקב"ה!"

בשנה השניה לנישואי, הזדקקתי לנסוע לירושלים דרך התחנה המרכזית של תל אביב. הגעתי עם רעייתי ובתנו הפעוטה לתחנה המרכזית שהמתה אדם. במקום עמד מבנה עם טלפונים ציבוריים. נכנסתי כדי לחייג וליצור קשר עם בני המשפחה הירושלמית אליהם היינו אמורים להגיע. לפתע ראיתי צעירה עומדת בלב ההמולה ומתפללת תפלת מנחה בריכוז מלא ובכוונה רבה.

כיום ניתן ללכת ברחוב עם עגיל באוזן וקוקו בצד מבלי שאיש ירים גבה. לאף אחד לא אכפת. "תשתגע כמה שאתה רוצה. רק תן לי לחיות בנחת!". אבל אז אנשים הלכו בצורה נורמלית, וכל התנהגות חריגה משכה תשומת לב ועוררה פליאה.

והנה עומדת לה נערה יהודייה כבת שבע עשרה ומתפללת מנחה במרכז תל אביב, מבלי לחשוש מהתגובות ומהתמיהות שהתנהגותה עלולה לעורר. גאווה יהודית כזו לא ראינו זמן רב. כשהנערה סיימה את תפילתה, פנינו אליה ושאלנו אותה: "תגיד, מה עשית עכשיו?"

הנערה התבוננה בנו בפליאה: "מה זאת אומרת? התפלתי מנחה!

**אם נעקור את העץ על גזעו,
שורשיו וענפיו, ונניח אותו
על משקל, נגלה כי הוא שוקל
מאות קילוגרם, בעוד התפוחים
עצמם שוקלים מעט מאד.
בכל אופן שותלים את העץ
כולו, למען כמות התפוחים
המזערית שנועדה למאכל**

הם מי שתיה מתוקים, שאפשר להתקיים מהם. יש בעולם אינסוף אדמות, אבל מתוך כל השטחים העצומים, רק שמונה אחוזים הם אדמות פוריות שניתן להפיק מהן מזון. כמה אנשים יש בעולם? כשבעה מיליארד! מתוכם פחות מחצי אחוז הם יהודים. מתוך כלל העם היהודי רק אחוזים בודדים הם שומרי תורה ומצווה. מתוך שומרי התורה והמצוות רק חלקם לומדי תורה. אבל הציבור המצומצם הזה, הוא האיכות שבשבילה נברא העולם. "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ז). כך העולם בנוי, איכות מועטה ופסולת מרובה. קומץ קטן של חשמונאים, שעשו את שלהם בכל מצב, הצליחו להפוך את כל העולם! כיום, כל מי שיש לו מעט שכל ומוח בקדקדו, רואה בחוש כיצד הארץ מקיאה את עוברי העבירות. תפקידנו הוא להיות החשמונאים של דורנו, ולעמוד על שלנו, עד שהקב"ה יאיר את עינינו ואת עיני כל העולם, ויעשה לנו תשועה גדולה כפי שעשה בימי חנוכה. (חלק ממאמר מתוך 'דורש טוב' חנוכה)

את החלום באופן שיתיישב על דעתו, אמנה אותך לשר ההשכלה המצרי..."

"ויען יוסף את פרעה לאמור בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה" (שם מא, טז). רגע אחד, אדוני המלך, אני מצטער! לפי העקרונות שלי אינני פותר שום דבר. אבי לימד אותי שהכל מאת אלקים, אני רק הצינור להעברת דברי ה'..."

אדם בן שלושים, לאחר שתיים עשרה שנות מאסר, מקבל את ההזדמנות לפתוח את הפה מול עריץ העולם, במעמד כל הנציגים, החכמים והשרים. רק עכשיו הוא יצא מבית הסוהר, וכבר מעז הוא לעכב את פרעה עם העקרונות שלו?! הרי פרעה יכול לשלוח אותו בחזרה לבית הסוהר עם הכבדת העונש למאסר עולם בצרוף עבודת פרך..."

אבל יוסף יודע שהוא עצמו איננו מתכנן דבר. זה היה החינוך שקיבל מאת יעקב. הוא בסך הכל צינור למסירת דבר ה'. "אלקים יענה את שלום פרעה", אני עצמי שום דבר... כאשר תפס פרעה מי עומד לפניו, הוא אמר מיד בהתפעלות: "אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת, אין נבון וחכם כמוך. אתה תהיה על ביתי, ועל פיך ישק כל עמי, רק הכסא אגדל ממך" (שם פס' לט-מ).

האיכות תמיד מועטת ביחס לכמות

חיים אנו בתקופה, בה רעיונות מעורבים ויוונים פולשים וקונים שביטה בלבבות. רק מעטים עומדים על דעתם, ונותרים דבקים בה' ובדתו, אבל אין בכך כל מפריע. אם נשים לב, נראה כי האיכות תמיד מועטת ביחס לכמות.

המהר"ל כותב, כי כל דבר טוב קיים בעולם בכמות מועטה. עץ תפוחים המפיק יבול של שלושים קילו פירות בשנה נחשב כעץ פורה. העץ מצמיח מאה או מאתיים תפוחים בלבד, בעוד מספר העלים מגיע לעשרות אלפים. המון פסולת ומעט מאד פרי. אם נעקור את העץ על גזעו, שורשיו וענפיו, ונניח אותו על משקל, נגלה כי הוא שוקל מאות קילוגרם, בעוד התפוחים עצמם שוקלים מעט מאד. בכל אופן שותלים את העץ כולו, למען כמות התפוחים המזערית שנועדה למאכל.

כמה מים ישנם בעולם? שני שלישי מהמסה של העולם הם מים. אבל מתוך כמות המים האדירה הקיימת בבריאה, רק אחוזים בודדים

האזינו לתוכנית 'הפוח בל יום' בקו השיעורים של דרשו

כל הכתבות והתוכן משודרים להאזנה מדי יום מפי הרב אברהם פוקס

31 077-2222-666 שלוחה

המוכסים שם כבר הכירו אותנו והיו מקבלים אותנו בשמחה רבה בזכות מצוות מצה... תמיד היה סיפור עם המכס בגלל הכמויות האדירות של מצות, מיץ ענבים, חנוכיות לחנוכה וכו' אבל היינו רק 'מסבירים' להם שזה 'לחם של פסח', ונתנו להם כמה חבילות של מצות וגעפילטע פיש. המוכסים האוקראינים התלהבו עד הגג מהתפריט היהודי העשיר הזה, וכך למדנו שגם כשאנחנו באים לסוכות, צריכים להביא גם 'לחם של פסח', והיינו מביאים 'מצות' לסוכות ו'מצות' לחנוכה...

הרב יוחנן בריזל עם סיפור מיוחד מהפעילות שלו באוקראינה, לקרב לב יהודים לאביהם שבשמים

אליעזר (לייזר) רוט

קוראי 'לקראת שבת' כבר נחשפו באחרונה מספר פעמים לדמותו המיוחדת של הרב יוחנן בריזל, יהודי קרלינאי, שעוסק בקירוב רחוקים ובקירוב קרובים, ושבאמתחתו אין ספור סיפורים מרתקים מהקורות וההרפתקאות שעברו עליו במהלך עשרות שנות פעילותו.

עיקר פעילותו של הרב בריזל היתה באוקראינה, שם עסק רבות בקירוב יהודים לאביהם שבשמים. מאז פרצה המלחמה הוא לא ביקר שם, אבל בקרוב הוא מתכנן לבקר שם בס"ד, לרגל יומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' משה לייב מסאסוב זצ"ל, שבשנים קודמות ייסד הרב בריזל את העלייה לצינונו הקדוש.

שוחחנו עם הרב בריזל על פעילותו באוקראינה, והוא שיתף אותנו בשמחה: "המתנה הכי גדולה שאפשר לתת לאדם, זה להחזיר אליו את הבנים שאבדו ממנו", הוא מסביר במתק לשונו, "כביכול, גם להקב"ה אבדו ילדים רבים, אחרי כל הרדיפות של סטאלין וממשיכי דרכו, היהדות בכל מזרח אירופה כמעט נכחדה.

"אבל הניצוץ היהודי נשאר, ואנחנו היינו צריכים להפיח בו רוח חיים, ב"ה פעלנו רבות, אבל עדיין יש עוד יהודים רבים גם באוקראינה וגם כאן בארץ ובמקומות אחרים בעולם, שאפשר לקרב אותם לתורה ולמצוות, וצריכים לפעול עוד ועוד בעניין הזה".

בתוך הדברים מספר לנו הרב בריזל סיפור מדהים, שמשקף את אופי האתגרים איתם נאלצו להתמודד במהלך השנים...

"היהודים באוקראינה היו מפוזרים מאוד, ומנותקים לחלוטין מכל זכר של יהדות. רק הזקנים עוד זכרו משהו, וגם הם זכרו רק מעט מזעיר.

"אני זוכר שכשהגענו לשם ודיברנו איתם על חנוכה, הם לא הבינו על מה אנחנו מדברים בכלל. מה זה חנוכה? חג? מה עושים בחג?

"הלכו לשאול את הסבים והסבתות שלהם, שחלקם דווקא כן זכרו: 'דער יום טוב פון די חנוכה געלט!', הם הכריזו בגאון... 'זה החג של

דמי חנוכה'...

"בכל אופן, היה לנו אתגר לא פשוט קודם כל לאתר את היהודים. איך תדע מי יהודי? אם אנחנו רוצים לשכנע אנשים לשלוח את הילדים שלהם לבתי ספר יהודיים שהקמנו, אם אנחנו רוצים לדבר איתם על ברית מילה, על שבת, על כשרות, אתה קודם כל צריך לעשות מיפוי, למצוא את היהודים ואז לפנות אליהם...

"אסור לשכוח גם את הרקע. למה הם לא ניהלו חיים יהודיים? לא כי הם לא רצו, אלא כי במשך עשרות שנים זה היה לא חוקי. זה היה מסוכן מאוד. רדפו את כל הרבנים והמלמדים, את כל השוחטים והמוהלים, דיכאו בכח את חיי היהדות, גרמו לכך שאף אחד לא העז בכלל לדבר על יהדות... עכשיו אתה מגיע אחרי עשרות שנים של דיכוי מוחלט של כל זיק של יהדות, ורוצה שכל היהודים יבואו אליך וישתפו פעולה... זה בלתי אפשרי.

"כמובן ששערי העלייה לארץ נפתחו באותם זמנים, ואכן יהודים רבים עלו לארץ, אבל רבים אחרים לא חשבו על כך. יש להם בית, יש להם עבודה, משפחה, למה לעבור לארץ אחרת, שאפילו את השפה

”האמריקאים פתחו עלינו עיניים נדהמות. מה זאת אומרת אין חלבי? בכל אוקראינה אין מפעל אחד שמייצר מוצרי חלב כשרים? למה אתם לא מביאים מאנגליה או מבלגיה, איך אתם מסתדרים ככה חודשים שלמים בלי גבינה או לבן?...”

כל הדרך עד מעז'בוז', שם קיבלו אותי בשמחה גדולה, הם כבר היו בהכנות אחרונות לקראת עזיבה, ועזרו לי להעמיס על הרכב...
”הייתי המום... כשבאוקראינה אומרים 'הרבה אוכל', מתכוונים לכך שיש כמה עשרות קופסאות גבינה עוד עשר חבילות של נקניקיות...
בארץ ישראל מתכוונים להרבה יותר, אבל באמריקה! ובכך באמריקה מתכוונים לכמויות כאלו, שאך בקושי הצלחנו להכניס בטנדר הענק שאתו באתי...”

”אבל זה לא רק הכמות. גם המגוון והאיכות... מה לא היה שם? גבינות צהובות, גבינות קשות, גבינות מלוחות, רכות, משולשות ועגולות...
מוצרי בשר היו שם רק דברים שלא מצריכים בישול, כי לא היה להם מטבח במקום. המשמעות? בלי סוף נקניקיות ופסטרמות מכל הסוגים והמינים... דברים שהילדים האוקראינים לא רק שלא אכלו בחיים שלהם, אלא אפילו לא חלמו שיש כאלו מוצרים בעולם.
”נפרדתי מהם בחום, הודיתי להם מעומק לב ומיהרתי לדרכי. החושך כבר ירד ואני הייתי לחוץ לצאת חזרה, כדי להספיק כמה שיותר דרך לפני השעה 11:00 בלילה...”

”ולמה דווקא לפני 11:00 בלילה? כי אני נמצא במעז'בוז', הקעמפ שלנו הוא במערב אוקראינה, בעיירה קטנה בין לבוב (לעמברג) לפערמישלן.

”באוקראינה היה חוק באותם ימים, שלפיו בשעות הלילה אסורה התנועה של משאיות וכלי רכב כבדים על כבישי המדינה. הרכב שלי ענה להגדרה של 'רכב כבד'... השעה עוד היתה שעת לילה מוקדמת, האיסור עדיין לא נכנס לתוקף, אבל הבנתי שאני לא אספיק להגיע לקעמפ שלנו לפני 11:00 בלילה, ואני נכנס לזמן שבו כבר חל האיסור... נשאתי עיניים לשמים, והתפללתי שהכל יהיה בסדר...”

”נסעתי ונסעתי... שעה, שעתיים, שלוש שעות... הדרך לא נגמרת.

שלה אתה לא מכיר? לכן היינו צריכים למצוא איזה 'טריק' שיגרום להם, לאלו שלא רצו לעלות לארץ, שיבואו אלינו...”

”אחת הדרכים בהן השתמשנו, היה לעשות מחנות קיץ לילדים יהודים. קעמפ של שבוע או שבועיים, בעיירת נופש כלשהי, עם אוכל טוב, עם תנאים טובים, הרבה פעילות חווייתית, משהו שיגרום לילדים לרצות לבוא.

”בשנה הראשונה היה קשה לגייס ילדים שיבואו, אבל אחר כך זה כבר היה קלי קלות. הילדים שהיו בשנה הראשונה חזרו הביתה והפיצו את הבשורה, וכל הילדים היהודים האחרים באזור, כבר רצו להשתתף... כך עשינו כמה קבוצות, בכל אחת היו עשרות ילדים, ומהילדים האלו הגענו לכל המשפחות שלהם, הרבה מאוד יהודים נכנסו בבריתו של אברהם אבינו בזכות הקעמפים הללו, הרבה מאוד יהודים שומרים עד היום שבת, מאז הפעילות שעשינו באותן שנים.”

”באחת השנים פגשנו פתאום קבוצה של יהודים מארה”ב. היתה זאת קבוצה של יהודים חסידיים שבאו לכמה ימים באוקראינה, הם התבססו במעז'בוז', ומשם יצאו מדי יום לנסיעות בכל רחבי המדינה הענקית, כדי לפקוד את קברי הצדיקים.

”אנחנו היינו אז באיזו עיירה קטנטנה במערב אוקראינה, מרחק של כ-300 קילומטר נסיעה ממעז'בוז', אבל הם הגיעו לאזור לפקוד את ציונו של ה'ישמח משה' ועוד כמה צדיקים הקבורים באזור, וכך הם נתקלו בנו.

”כמובן שהם מאוד התרגשו לראות אותנו, והתחילו לשאול איך אנחנו מסתדרים עם הילדים, ומה אנחנו עושים איתם. סיפרנו להם על הפעילות, וגם הסברנו איך אנחנו מסתדרים מבחינה טכנית: 'אנחנו משתדלים לתת לילדים אוכל טוב', אמרנו להם, 'יש לנו בשר כשר, חלבי אנחנו לא נותנים להם כי אין לנו מוצרי חלב כשרים באוקראינה, את הלחם אנחנו אופים לבד, ומשתמשים בהרבה פירות וירקות שאין בהם בעיה של כשרות’.

”האמריקאים פתחו עלינו עיניים נדהמות. מה זאת אומרת אין חלבי? בכל אוקראינה אין מפעל אחד שמייצר מוצרי חלב כשרים? למה אתם לא מביאים מאנגליה או מבלגיה, איך אתם מסתדרים ככה חודשים שלמים בלי גבינה או לבן?...”

”אחרי כל השאלות הם אמרו לנו: 'תקשיבו, אנחנו הבאנו אתו מאמריקה המון המון מוצרי חלב, מוצרי בשר, נקניקיות, מה לא! בסוף מרוב נסיעות פה באוקראינה, אין לנו זמן בכלל לאכול את כל זה. חשבנו להשאיר הכל לגויים במעז'בוז', לא שווה לנו לסחוב את זה בחזרה כל הדרך לאמריקה, אבל אם אתם רוצים, אתם יכולים לקחת את הכל ולחלק פה לילדים בקעמפ!'.
”סיכמנו איתם שבעוד יומיים, כשהם יסיימו את השעות שלהם באוקראינה, אני אבוא לשם, ואקח איתי את כל מה שישאר...”

”תבוא עם רכב גדול, הם אמרו לי, 'וקח בחשבון שתצטרך לנסוע בלילה, כדי שהמוצרים לא יתקלקלו בחום היום!'.
”אכן עשייתי כדבריהם. לקחתי טנדר ענק, ונסעתי כעבור יומיים את

נורא רעבים. יאללה סגור את הדלת וסע מפה מהר לפני שאני אתחרט...!

"אני כמובן סגרתי את הדלתות, ו'שכחתי' להחזיר לאוטו את כל הכיבוד שהנחתי בצד, כמנחה לשוטרים היקרים... נפרדנו בלחיצת יד הגונה, השוטרים אפילו הצדיעו לי בכבוד על השירות הנפלא שאני עושה למען הילדים היתומים, והמשכתי בדרכי בלי שום הפרעה נוספת..."

הרב בריזל מספר לנו שהשוטרים שם דווקא היו עדינים ושומרי חוק... "באוקראינה זה היה די נדיר למצוא שוטר שמתבייש לקחת שוחד... המשטרה שם, וכל רשויות החוק היו מאוד מאוד מושחתות. "אני תמיד אמרתי, שבאוקראינה אפשר להשיג כל מה שרוצים בתמורה לכמה דולרים. בעבור כמה דולרים בודדים ניתן להשיג שם אפילו 'שונאי בצע' בלי שום בעיה..."

"גם כשעברנו בגבולות של המדינה, תמיד היינו מסתדרים בצורה כזאת או אחרת. היינו נכנסים הרי עם כמויות אדירות של מצות, מיץ ענבים, צנצנות של געפילטע פיש, היינו מביאים לולבים ואתרוגים, חנוכיות לחנוכה, תמיד היה סיפור עם המכס בגלל הכמויות. אבל אנחנו היינו רק 'מסבירים' להם שזה 'לחם של פסח', ונתנו להם כמה חבילות של מצות, כדי שיראו שזה לא משהו חשוב. כמובן שזה מגיע בסט יחד עם צנצנת של געפילטע פיש לכל חבילת מצות, וראו זה פלא, המוכסים האוקראינים התלהבו עד הגג מהתפריט היהודי העשיר הזה, וכך למדנו שגם כשאנחנו באים לסוכות עם לולבים ואתרוגים, צריכים להביא גם 'לחם של פסח', והיינו מביאים מצות לסוכות, לחנוכה ולפורים. המוכסים שם כבר הכירו אותנו, והיו מקבלים אותנו בשמחה רבה בזכות מצוות מצה..."

וכאן חוזר הרב בריזל על מה שאמר בתחילת השיחה: "המתנה הכי גדולה שאפשר לתת לאדם, זה להחזיר אליו את הבנים שאבדו ממנו", הוא מסביר במתק לשונו, "כביכול, גם להקב"ה אבדו ילדים רבים, אחרי כל הרדיפות של סטאלין וממשיכי דרכו, היהדות בכל מזרח אירופה כמעט נכחדה.

"אבל הניצוץ היהודי נשאר, ואנחנו היינו צריכים להפיח בו רוח חיים, ב"ה פעלנו רבות, צריך הרבה השקעה וסבלנות, וסייעתא דשמיא, אבל חייבים להשקיע את כל הכוחות, כי עדיין יש עוד יהודים רבים גם באוקראינה וגם כאן בארץ ובמקומות אחרים בעולם, שאפשר לקרב אותם לתורה ולמצוות, וצריכים לפעול עוד ועוד בעניין הזה."

הכבישים של אוקראינה גם היום הם לא הכי מתקדמים בעולם, במיוחד באזורים הפחות מרכזיים... באותם זמנים זה היה ביתר שאת. כבישים משובשים, מלאי סדקים, אני עם רכב כבד ועמוס לעייפה, התנהלתי לאיטי, והשעה היעודה חלפה זה מכבר, כשאני עובר על החוק מעצם היותי על הכביש. אבל לא היו לי הרבה ברירות, מהסיבה הפשוטה, אם אני אמתין לבוקר, המוצרים עלולים להתקלקל תחת השמש הקופחת בשיא הקיץ, שגם באוקראינה הוא עדיין קיץ..."

"הכבישים באוקראינה היו אז חשוכים מאוד, וגם מפותלים למדי. הנסיעה הצריכה הרבה מאוד ריכוז ומאמץ, ובכל זאת, כל הזמן ניקר בראש החשש שמא יתפוס אותי שוטר..."

"בעודי נוסע פתאום אני רואה אור כחול מהבהב. אשר יגורתי בא. שוטרים עומדים בצד הדרך, מסמנים לי עם הפנס שלהם שאעצור בצד, וכשאני עוצר מתנפלים עלי בשאלות נוקבות: 'מי אתה? מאיפה אתה? למה אתה נוסע עם רכב כבד בשעה שבה הדבר אסור? מה יש לך ברכב???'

"אני מסביר להם את העניין, מקרה חירום, ילדים רעבים, אני חייב להביא להם אוכל, אם אני אסע ביום זה יתקלקל, אני ממש מתנצל, בואו תראו..."

"פתחתי את הדלתות האחוריות של הטנדר, והעיניים של השוטרים נדלקו כמו פרוז'קטורים... הם בחיים לא ראו כל כך הרבה אוכל..."

"בשלב זה המפקד הבכיר תפס פיקוד, השוטרים האחרים רק עמדו בצד ונתנו לו לנהל את העניינים.

"הוא מישש את המאכלים, הסתכל על הכיתוב שכמובן היה זר לו והוא לא הצליח להבין, ואני שאלתי אותו בעדינות אם הוא רעב... אולי הוא רוצה לתת לשוטרים שלו כמה נקניקיות ככה, שיהיה להם בכיף, כי יש לי יותר מדי ואני לא צריך כל כך הרבה..."

"השוטר אמר לי שהוא לא יכול לקחת, מה פתאום. זה אסור! הוא מפקד בכיר ולא לוקח שוחד..."

"אני טפחתי לו על השכם ואמרתי לו... חכה, לא ראית כלום. בוא תראה מה יש בפנים... לקחתי כמה חבילות של נקניקיות ושמתו בצד, כאילו כדי להראות לו מה יש בפנים, לאחר מכן שמתו שם כמה חבילות של דג מעושן ועוד כמה גבינות מלוחות וכו', רק כדי לפנות מקום ברכב שיוכל לראות..."

"ואז השוטר אומר לי: 'נו טוב, למה אני מעכב אותך, הילדים בטח

077-2222-666 או ***4992**

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

מרן שמע את הסיפור ברוב קשב, התחיל ללטף לי את היד והרגשתי שכל הגוף שלי אחוז צמרמורת. הוא הביט בעיני ושאל אותי: "את רבקה אמנו, היית מקבל לסמינר שלך, עם כזה אבא כמו בתואל וכזה אח כמו לבן... היית מקבל אותה?" השבתי למרן תשובה ופשוטה וכנה: "לא הייתי מקבל אותה!". מרן חייך חיוך רחב, ושאל אותי כשפניו זורחות מאושר: "נו... לא היית רוצה כמה 'רבקות' כאלו בסמינר שלך?"

שיחה מרתקת עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה', וראש רשת הסמינרים 'תפארת החיים', על פרקי ההדרכה שקיבל ממרן בעל 'אילת השחר' זצ"ל, בנושא החינוך

ואיזה סוג לא מתקבלות", הוא היה אומר, "אז למה הם לא התאימו את אורחות חייהם למה שמקובל בסמינרים? למה הם היו חייבים להתנהג בצורה אחרת? אם הם לא דאגו לבת שלהם, אם הם היו אכזריים מספיק כדי להתלבש בצורה לא ראויה או להתנהג בצורה לא ראויה ולא חשבו על עתידה של הילדה, למה הנהלת הסמינר צריכה לרחם עליה יותר מההורים עצמם?".

"היה לנו מקרה עם תלמידה שהמשפחה שלה מאוד רצתה שהיא תיכנס לסמינר שלנו, אבל היא באה מבית שלא התנהג בצורה שמתאימה. מצד שני, המשפחה מסביב היתה מאוד מאוד איכותית וטובה, והיה לה דוד שבעצמו כיהן בתפקיד בעל השפעה רבה בתחום החינוך, והוא נכנס בעובי הקורה ופעל באופן אישי להכניס את התלמידה לסמינר שלנו.

"הבירורים שאנחנו עשינו העלו שהיא ילדה טובה, היא לא בעייתית, אבל היא מתנהגת בהתאם לחינוך שהיא מקבלת, ולא רואים שהיא הולכת נגד הזרם בבית, אלא ההיפך, אפשר להעריך שהיא תצא

בשבוע שעבר הבאנו שיחה מיוחדת שקיימנו עם הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומנהל רשת הסמינרים 'תפארת החיים', שסיפר לנו על ההדרכות המיוחדות שקיבל באופן אישי ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, בענייני חינוך והיחס לתלמידים.

השבוע אנחנו מביאים חלק נוסף מאותה השיחה, כפי ששמענו מפיו של הרב צוקר:

"אחד הנושאים הכי רגישים והכי עדינים בתחום של ניהול מוסדות חינוך, זה הנושא של קבלת תלמידים. בעולם הישיבות זה מאוד חזק, בכל שנה יש מערכת אדירה של לחצים מלחצים שונים, יש הרשמה ויש סינון, וכל ישיבה רוצה לקבל את הטובים ביותר וכו' וכו'.

"אבל אם בישיבות יש לחצים, בסמינרים זה קורה בעוצמה רבה שבעתיים, מהסיבה הפשוטה שיש הרבה פחות סמינרים, ויש מקומות שבהם יש רק סמינר אחד גדול, ותלמידה שלא התקבלה, צריכה לנסוע לעיר אחרת ויש בזה פגיעה קשה גם מבחינה טכנית, גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה תדמיתית.

"לכן אנחנו מתייחסים לנושא הזה בכובד ראש גדול מאוד, ממש כמו בדיני נפשות, ולא מקבלים החלטות כלאחר יד, בלי להיוועץ קודם לכן בגדולי התורה ולבקש את הדרכתם והכוונתם.

"אני יכול לומר שמרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, היה מאוד מאוד תקיף בנושא של סילוק בנות מהסמינר. גם במקרים שנראו לנו שבאו מים עד נפש, הוא לא פעם הפתיע אותנו והורה לנו להשאיר תלמידות בסמינר, אחרי ששברו את כל החוקים ועברו על כל התקנות האפשריות, כמובן שהיו מקרים יוצאים מן הכלל.

"אבל כשזה הגיע לגבי קבלת תלמידות, רוח אחרת היתה עמו. מרן זצ"ל היה אומר שהאחריות לכך שכל תלמידה תשוב בסמינר המתאים לה, מתחלקת בין שלושה גורמים. הנהלת הסמינר, ההורים והתלמידה עצמה.

"הם הרי ידעו גם קודם לכן איזה סוג משפחות מתקבלות לסמינר

בדיוק כמו אמא שלה, עד כמה שאפשר להעריך בכזה גיל. "היו שיטענו שאדרבה, זה סימן שדווקא כן צריכים לקבל אותה, כדי לתת לה חינוך טוב יותר, לבנות לה אישיות משל עצמה, לעצור את ההליכה שלה לכיוון ההוא, אבל אנחנו תמיד חוששים מהשפעה קלוקלת על החברות האחרות, ולכן לא רצינו לקבל את התלמידה. "אותו דוד היה מקורב מאוד לבית מרן הגראי"ל זצ"ל. מרן עצמו היה מבקש ממנו טובות להכניס תלמיד פלוני לישיבה כזאת או אחרת ועוד בקשות בסגנון הזה, והוא תמיד היה מציית וממלא את כל רצונו של מרן על הצד היותר טוב. בני הבית של הגראי"ל הרגישו שהם חייבים לו הכרת הטוב, והפעילו עלי לחץ מאוד מאוד גדול. "אמרתי להם שאני אשמח מאוד להיעתר לבקשתם, אבל ההורים של התלמידות האחרות מתנגדים וזה עניין לא פשוט, ולכן אני מציע הצעה פשוטה. נשאל את מרן עצמו! מה שהוא יורה לנו לעשות, נעשה! גם אם יש הורים שמתנגדים, הם לא יוכלו להתנגד אלם מול ציווי מפורש של מרן הרב שטיינמן..."

"הגעתי לבית מרן שכבר היה אז חלש מאוד, וכל בני הבית התגייסו לעניין. הצגתי את הסיפור, וראינו שם מחזה מופלא של רוח הקודש. אני רק התחלתי לדבר על האמא, וראש הישיבה ציטט פסוק שקשור לבעיה שטענו לגבי האמא. התחלתי לדבר על האבא וראש הישיבה ציטט פסוק שקשור לעניינים שהיו קשורים לאבא, כולם היו המומים.

"אבל כשחייכתי לתשובה מפיו, הוא לא ענה לי. הוא עבר לדבר על משהו אחר. אמרתי למרן, 'אם ראש הישיבה רק יורה לי ברמז, אני מקבל את הילדה מיד, בלי שהיות. אני לא מנסה להתחמק מהאחריות, אני רק מבקש הכוונה מה לעשות!'

"אחרי כמה ניסיונות חוזרים ונשנים, ענה לי מרן תשובה מפתיעה: 'כדי לקבל כזאת תלמידה לסמינר, צריכים קודם לעבור על כל הש"ס ואחר כך להחליט... אני, אין לי כח לעבור עכשיו על כל הש"ס. אתה יכול לעבור על כל הש"ס?', הוא שאל אותי ואני השבתי 'הלוואי...'. "עמדו מסביב בני ביתו של מרן וניסו ללמד סגוריה על התלמידה ועל המשפחה. הם אמרו שיש עניין מיוחד לקבל אותה מצד הכרת הטוב לאותו דוד, שכל כך פועל ועושה כל מה שראש הישיבה מבקש ממנו לאורך שנים... אבל מרן לא ענה תשובה! "כשהסתיימה השיחה אמרו לי בני הבית: 'יש לך תשובה! אם ראש הישיבה מתעקש שלא לענות, התשובה ברורה מאליה...".

"עם זאת, במקרים שבהם במהלך הבירורים שעשינו, הילדה עצמה כן התבררה כילדה איכותית שלמרות האווירה בבית היא עומדת על ענייני אידישקייט וצניעות בצורה שמתאימה לסמינר, הוא היה מורה לנו לקבל את הילדה למרות ההתנהגות של ההורים: 'מה אשמה הילדה בכך שהוריה מתנהגים שלא כראוי?', הוא היה שואל בתמיהה גדולה, 'אם היא לא נראית כמוהם ואל צועדת בדרכם, צריכים להעריך אותה על כך, ולקבל אותה!'"

בהקשר זה מבקש הרב צוקר לספר לנו סיפור מפעים, שנותן לנו

שיעור חשוב מאוד לחיים, ולצורת ההסתכלות שכל אדם צריך להסתכל על עצמו ועל סובביו.

"מעשה היה בתלמידה שבאה מבית עם רקע מאוד בעייתי. הם לא השתייכו לקהילה שלנו, לא היתה לנו שום מחויבות לקבל אותה, אבל מי שטיפלה בה טענה, שאם היא תיכנס לסמינר שלנו זה ירים אותה ברוחניות ויבנה אותה לעתיד, ואם היא תלך למקום אחר, יש חשש שהיא תיסחף אחרי חברות לא טובות ועם הרקע שממנו היא באה, השילוב יהיה הרה אסון.

"אנחנו בדקנו את הציונים שלה, והם היו נמוכים במיוחד. עשינו בירור על הבית, המצב שם היה קטסטרופה... ממש לא מקרה שמישהו מתלהב לטפל בו.

"מצד שני היתה כאן טענה של הגורם המטפל, שהתעקש על כך שיש לנו אפשרות להציל את הילדה ולרומם אותה, איך אנחנו יכולים להתעלם?

"הילדה הוזמנה לראיון, בלי שום התחייבות ותוך הבהרה שהיא ככל הנראה לא תתקבל אבל בכל זאת, אנחנו רוצים לראות אותה.

"היא עשתה רושם מאוד מאוד עדין, שקט, מופנם... ולנוכח הרושם הזה, אני חשבת שאולי אין לנו סיבה שלא לקבל אותה. נכון שהיא באה מרקע לא הכי מוצלח, אבל אם היא כל כך שקטה ומופנמת, החשש שהיא תקלקל חברות אחרות פוחת משמעותית, וכשעל הכף ניצבת שאלה של חיים ומוות מבחינה רוחנית, אולי אפשר בכל זאת לקבל אותה.

"מצד שני, הצוות החינוכי בסמינר טען שהיא מאוד חלשה. היא לא תוכל להשתלב בלימודים אלא אם כן המורות ישקיעו בה המון המון מאמץ, וכידוע מורות בסמינרים מופקדות על תלמידות רבות, זה עול גדול מאוד.

"היה לנו רב ומורה דרך, הגאון הגדול רבי פנחס שרייבר זצ"ל, שהיה רב הקהילה והסמינר התנהל תחת נשיאותו, וכמו תמיד במקרה של שאלה פניתי אליו, והצגתי בפניו את צדדי השאלה.

"הגר"פ שרייבר הרהר, התלבט ואמר שהוא חושב שאולי הפעם עדיף לדחות את הבקשה משום שיש כאן סיכון גדול, וגם הטלת עול על כתפי המורות... ובכל זאת, בגלל שמדובר בדיני נפשות, אמר לי הרב שרייבר, שהוא משאיר את ההכרעה הסופית לגדול הדור, הלא הוא מרן הגראי"ל זצ"ל.

"באתי למרן הגראי"ל עם אחד מרבני אותה קהילה שאליה השתייכו הורי התלמידה. הוא ייצג את התלמידה בדיון הזה לבקשתי. אמרתי לו שמאחר ומדובר בדיני נפשות, אני רוצה להיות בטוח שהצגתי את השאלה בפני מרן בצורה מדויקת ולא כיחדתי ממנו דבר. 'אם אני אומר משהו שלדעתך לא נכון, תתקן אותי בבקשה', אמרתי לאותו רב.

"הסברתי למרן הגראי"ל את הרקע, אמרתי לו שאני מתרשם שהילדה לא מאוד מסוכנת לחברות, כי היא מופנמת ושקטה, אבל מצד שני אנחנו לא מחויבים אליה, כי היא מקהילה אחרת שיש להם מוסדות משלהם, ולמה אנחנו צריכים את הצרות של מישהו אחר, והיא גם חלשה בלימודים...'

"מרן שמע את הסיפור ברוב קשב, שאל כמה שאלות, ולקח את

"אני לא אשכח את המבט שהרב שרייבר נעץ בי באותו מעמד. זה היה מבט תקיף מאוד: 'תשמח!', הוא אמר. 'תשמח! הרב שטיינמן אומר לך שהילדה הזאת היא 'רבקה', ואתה חושש'..."

כמה 'רבקות' בסמינר בנוסף לה עצמה!...
"יצאתי משם בלב שקט ורגוע, וידעתי שברוך ה' זכינו בתלמידה נפלאה שתעשה לסמינר שלנו רק טוב".

"מספר שנים מאוחר יותר נקראתי למרן הגראי"ל לעניין אחר, ואמרתי לו... "לפני שנים ישבתי פה והראש ישיבה אמר לי לקבל את ה'רבקה' הזאת. אני רוצה לומר לראש הישיבה שאתמול בלילה השתתפתי בחתונה שלה, ואפילו כיבדו אותי בברכה בחופה. היא התחתנה עם בחור ישיבה תלמיד חכם מופלג, והקימה בית שצפוי להעמיד דורי דורות של תלמידי חכמים בסייעתא דשמיא. אני מודה לראש הישיבה שהדריך אותנו בדרך הנכונה.
"אבל יש לי שאלה", הוספתי, "יש לי עוד שאלה אחת שאני רוצה לשאול אחרי כל הסיפור הזה... האם ההדרכה הזאת, לקבל את התלמידה למרות כל המעטפת הבעייתית מסביב, האם זאת הוראה באופן גורף? זאת צריכה להיות ההתנהגות שלנו? כל תלמידה שבאה מבית בעייתי אנחנו חייבים לקבל כי היא ה'רבקה' של הדור הבא? או שזאת היתה הוראה פרטית למקרה הספציפי הזה".

"פניו של מרן הרצינו באחת. הוא אמר לי בטון מאוד מאוד רציני ובמילים מדודות: 'זאת היתה ההוראה שקיבלת אז. אם תהיה לך שאלה כזאת פעם נוספת, תבוא ותשאל שוב. זה לא משהו שמחליטים לבד!'..."

היד שלי. הוא התחיל ללטף לי את היד, ואני הרגשתי שכל הגוף שלי אחוז צמרמורת.

"מרן הביט בעיני ושאל אותי שאלה פשוטה: 'את רבקה אמנו, היית מקבל לסמינר שלך, עם כזה אבא כמו בתואל וכוזה אח כמו לבן... היית מקבל אותה?'

"השבת' למרן תשובה ופשוטה וכנה: 'לא', אמרתי, 'לא הייתי מקבל אותה!'. מרן חייך חיוך רחב, ושאל אותי כשפניו זורחות מאושר: 'נ... לא היית רוצה כמה 'רבקות' כאלו בסמינר שלך?'.
"כשמעתי כזאת תשובה כבר לא הייתי צריך עוד הסברים", מספר הרב צוקר. "הודעתי לו במקום שהתלמידה התקבלה לסמינר, ואנחנו בטוחים שהיא תצליח בס"ד. כמובן שעדכנתי את מרן הגר"פ שרייבר והוא מיד אישר את ההחלטה, אם מרן הגראי"ל מתבטא בצורה כזאת, אין כאן מקום לשאלה..."

"הבשורה עשתה לה כנפיים", מספר הרב צוקר את השלב הבא של ההתרחשות, "הילדה עצמה כמובן התבשרה שהיא התקבלה לסמינר והשמחה היתה גדולה מאוד.

"הנהוג המקובל הוא, שהסמינרים מזמינים את התלמידות לימי פעילות, בחופשה הגדולה שלפני תחילת הלימודים. עוד לפני ששנת הלימודים החלה, התלמידות כבר נפגשות לפעילות וגיבוש כיתתי.

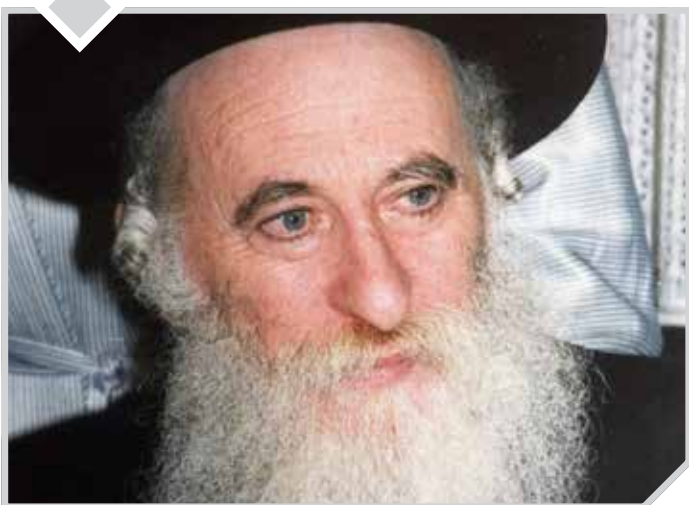
"והנה יום אחד אני מקבל טלפון, ואומרים לי שטעיתי טעות משמעותית מאוד בהתרשמות שלי מהילדה. 'הרב חשב שהיא שקטה ומופנמת', אמרה לי המחנכת, 'בפועל היא ילדה מאוד מאוד פעילה ותוססת. התלמידות רק נפגשו בפעם הראשונה, והיא כבר התברר כ'מסמר הערב'. כולן היו סביבה והיא רחוקה מאוד מאוד מלהיות מופנמת!'.
"הדברים האלו הלמו בראשי. מה עשיתי? יש לנו פה ילדה עם רקע בעייתי והשפעה חברתית אדירה. אני התרשמתי שהיא יראת שמים, אבל מי אומר שההתרשמות הזאת היתה נכונה? אולי צריכים לחזור למרן הגראי"ל ולבקש הדרכה חוזרת, בהתחשב בנתונים החדשים שהתגלו לי..."

"פניתי לגאון רבי פנחס שרייבר זצ"ל ושיתפתי אותו בתחושות שלי. אמרתי לו שאני חושב שאולי אנחנו צריכים לחזור לרב שטיינמן ולשאול שוב...
"אני לא אשכח את המבט שהרב שרייבר נעץ בי באותו מעמד. זה היה מבט תקיף מאוד: 'תשמח!', הוא אמר. 'תשמח! הרב שטיינמן אומר לך שהילדה הזאת היא 'רבקה', ואתה חושש שהיא תסחוף אחריה בנות נוספות? אדרבה! שתסחוף את כולן, אולי יהיו לנו עוד

 רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

"במשך 18 שנה היתה לי הזכות העצומה ללמוד עם מורי ורבי כ"ק מרן אדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל. קשה לתאר את החוויה של הלימוד עם אדם קדוש כל כך. אני רוצה לשתף עם הציבור, שאלה מעניינת ששאלתי אותו, ורבים מהרמ"ים בישיבות מתחבטים בה. 'ילמדנו רבינו', אמרתי לו..."

הגאון רבי יעקב וינגרטן שליט"א, בעל המחבר של ה'סידור המפורש' ומגיד שיעור ותיק בישיבת 'מאור עיניים' רחמסטריווקא, על המתיקות בלימוד התורה

"נר מצוה ותורה אור"

ידועים דברי מרן האור החיים הקדוש, "אם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות התורה..." כל אחד ואחד מאתנו משתוקק להרגיש באותה מתיקות וערבות, חלק מאתנו כבר זכו לכך, לפחות באופן חלקי. אבל מה לגבי אלו שלא זכו לכך? השאלה הזאת גדולה שבעתיים כשמדברים על בחורי ישיבות. הם נמצאים 24 שעות ביממה בישיבה, 12 שעות מתוכן על יד הגמרא, וצריכים ללמוד. בחור שנהנה מהלימוד, אשריו ואשרי חלקו, אבל בחור שלא זכה לכך, נידון לשעות של קושי אם הוא לומד למרות חוסר ה'גישמאק', או שעמום אם הוא לוקח הפסקות ארוכות במהלך הלימוד.

לאורם קובלנה כנגד מדינת ישראל, בטענה שהחפירות של 'אור החיים', חרגו משטחי מדינת ישראל והגיעו לקצה השני של כדור הארץ, בשטחה הריבוני של אוסטרליה. "מצד שני, לפני זמן מה ראיתי איך בונים קרוואן במקום אחר בעיר. לא חפרו בכלל. בא טרקטור, יישר קצת את השטח, הגיעה משאית עם מנוף והורידה קרוואן... אין יסודות ואין שום דבר. "למה באמת? התשובה פשוטה. הקרוואן לא אמור להחזיק לנצח, והוא אינו מתנשא לגובה רב. בשל כך אין צורך ביסודות. לעומת זאת בניין גדול ורב קומות שאמור להחזיק עד ימות עולם, צריך להיות מבוסס היטב באדמה, עם יסודות חזקים מאוד. "את המסר הזה אנחנו חייבים לטעת בלבבות של התלמידים שלנו, בלבבות של הילדים שלנו. רבות! עכשיו חופרים יסודות, כמה שתחפור עמוק יותר, ככה יהיה לך יותר קל בהמשך. ככל שתתאמן עכשיו, בשנות הבחרות, כך החיים הרוחניים שלך יהיו יציבים יותר בהמשך".

ודאות גמורה

"היסוד השני שחשוב מאוד לבסס אותו בלב הבחורים, הוא ההכרה שכל אחד יכול! כל אחד!!! גם הבחור עם הראש הכי חלש, אם יתאמן ויתייגע, הוא יצליח. זה הבטחה מפורשת של חז"ל 'יגעת ומצאת תאמין'.

שוחחנו בעניין עם הגאון רבי יעקב וינגרטן שליט"א, מי שמשמש כבר למועלה משלושה עשורים כר"מ בישיבה, ושבוגרי הישיבה לצעירים 'מאור עיניים' - רחמסטריווקא בירושלים, בשנים האחרונות, מעידים פה אחד כי הוא הכניס בלבם אהבה ללימוד הגמרא. הגר"י וינגרטן שליט"א התפרסם בעיקר בזכות ה'סידור המפורש' שחיבר, לצד 'מחזור המפורש', 'סליחות המפורש' ועוד. "הלוואי והיתה לנו איזו תרופת פלא למי שאינו נהנה מהלימוד", פותח הרב וינגרטן במענה לשאלתנו. "זה לא עניין של הדרכה טכנית, שאנחנו יכולים לומר לבחור עשה כך וכך ותרגיש הנאה עצומה בלימוד... "אבל יש כן איזהו קו שאם הבחור יצעד לאורכו, הוא יגיע בסופו של דבר לאהבת הלימוד ולהנאה מלימוד הגמרא, ובקו הזה אנחנו צריכים להוליך אותו, בתפילה ותקווה שהוא אכן יגיע אל היעד... "איך באמת קונים את ההנאה בלימוד ובעיקר איך מנחילים אותו לאחרים? ובכן, צריכים לבסס קודם כל שתי הנחות יסוד, שבלעדיהן אי אפשר להתקדם עם בחורים לשום מקום. "זכורני, כשבנו את הבניין המפורסם של ישיבת 'אור החיים' בראשות הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, כל ירושלים עקבה אחרי הבנייה. חפרו שם לעומק עצום, ולאחר מכן עוד קדחו יסודות מאוד מאוד עמוקים. "היו מספרים אז בדיחה בירושלים, שממשלת אוסטרליה הגישה

"אבל אני רוצה להוסיף עוד נדבך ליסודות החשובים האלו, וזהו שלב לא פחות חשוב: גם המגיד שיעור, הר"מ, המחנך, האבא והאמא, צריכים להאמין בזה. אם אנחנו ננסה לשכנע את הילד ולא נאמין בזה בעצמנו, לא תהיה לזה תועלת מספקת"

"דבר ידוע ומפורסם הוא שהשיעור של הגאון רבי אשר אריאלי בישיבת מיר, הוא השיעור הכי מבוקש בעיון, ואנשים מכל העולם מקשיבים לשיעורים שלו באופן עקבי. למה? אחת מהסיבות היא שהוא מציג את השאלות בצורה כזאת, שהן זועקות מעצמן! זה באמת קשה, איך אפשר להבין את רש"י, למה הוא אמר ככה? חייבים למצוא הסבר שיניח את הדעת, וכשמגיע התירוץ, יש סיפוק והנאה, יש גישמאק בלימוד!

"כלל ידוע הוא, שאדם אינו יכול לשמוח עם תירוץ אם השאלה לא כאבה לו! הרבי מרחמסטריווקא זצ"ל אמר לי שהוא למד בישיבת 'שפת אמת', היה שם הגאון רבי שמחה בונים לייזרזון זצ"ל, שלא היה אומר סתם שיעור, אלא היה מכניס את הבחורים בעומק הסוגיא כך שהשאלה ממש כאבה להם, וממילא גם התירוץ שימח אותם.

"כעין זה שמעתי גם מראש הישיבה הגאון רבי אברהם אטיק זצ"ל, כשהיה ר"מ בישיבת טשעבין. הוא אמר לנו אז, שלדעתו היו צריכים לעשות בישיבה גדולה שיעור של שלוש שעות, לא שעה אחת. הוא אמר שבמקום למסור שיעור עם שאלות ותשובות, הוא סבור שצריכים שכל הבחורים יבואו עם גמרא, עם רשב"א וריטב"א, והמגיד שיעור ילמד איתם ביחד את הגמרא, יבדוק איתם מה קשה להם, כל בחור יגיד מה מציק לו, יבדקו איפה חסר בהבנה ואיפה השאלה היא שאלה טובה, ינסו לחדד את השאלות ולתרוץ אותן, ילמדו ראשונים בצורה מסודרת, ויראו איך שהם שאלו את אותן שאלות ואיך הם גם יישבו אותן! ככה לומדים!

"אני נוהג לתת לבחורים 'מראי מקומות' להכין לפני שיעור, כמו שנוהגים מגדיי שיעורים רבים. אבל אני מקפיד שלא סתם לכתוב להם תלמוד מפה עד פה, ומכאן עד כאן, אלא גם להוסיף הנחיה:

"מנגד, גם הבחור עם הראש הכי מבריק, עם הכישרונות הכי מוצלחים, אם הוא לא יתייגע ולא יתאמץ, הוא לא יצליח. גם זאת הבטחה מפורשת של חז"ל: "לא יגעת ומצאת - אל תאמין".

"אנחנו צריכים להגיע לכך שכל בחור, בבר מצווה שלו, ידע בוודאות גמורה ומוחלטת בלי שום צל של ספק, שאם הוא ישקיע ויתאמץ, הוא יהיה גדול הדור הבא! לא משנה מי אבא שלו, לא משנה מי הסבא שלו, אין לזה שום משמעות לגבי השאלה אם הוא יהיה גדול הדור הבא או לא.

"אנשים אוהבים לספר סיפורים על גדולי ישראל, כמה ההורים שלהם היו צדיקים, ואיך ראו עליהם כבר מגיל צעיר מאוד שהנהגות שלהם מיוחדות במינם...

"זאת טעות נוראה לחנך את הילדים שלנו ככה. כמובן שאם יש סיפורים מוסמכים על גדול כזה או אחר, לא צריכים למחוק אותם, אבל צריכים לתת דגש דווקא על גדולי ישראל שנולדו בבתים רגילים, שהיתה להם ילדות רגילה, ובכל זאת הם הפכו לגדולים בתורה, וזה הרקע של רוב גדולי התורה. כי כשאתה מספר לילד שלך על גדול פלוני, שהוא היה קדוש מרחם אמו, מה הוספת לחינוך שלו? איזו מוטיבציה נתת לו להשקיע? כלום! רק גרמת לו להבין שהוא לא נועד להיות גדול בתורה, ולכן חבל לו להתאמץ ולהשקיע.

"אנחנו חייבים להביא את הילדים שלנו ואת התלמידים שלנו להכרה הזאת, זה בסיס מאוד מאוד חשוב להצלחתם בלימודים בסייעתא דשמיא.

"אבל אני רוצה להוסיף עוד נדבך ליסודות החשובים האלו, וזהו שלב לא פחות חשוב: גם המגיד שיעור, הר"מ, המחנך, האבא והאמא, צריכים להאמין בזה. אם אנחנו ננסה לשכנע את הילד ולא נאמין בזה בעצמנו, לא תהיה לזה תועלת מספקת. המגיד שיעור שעומד בישיבה מול ארבעים תלמידים, צריך להאמין בכל לבו, שבכל אחד מהתלמידים שלו גלום הפוטנציאל להיות גדול הדור הבא. כך אנחנו צריכים לגשת למלאכה הזאת, אם אנחנו רוצים להצליח".

קושי אמת

"אחרי כל האמור, מגיע השלב של הלימוד עצמו. הלימוד צריך להיות באופן שיעניין את הבחורים. לא בצורה ש'אני יש לי איזה רעיון ואני מחפש מי שישמע אותי', אלא ההיפך הגמור, שהבחורים ירצו לשמוע מה שיש לי לומר.

"זכיתי ללמוד בחברותא עם הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל, שלימד אותי איך עושים את זה... הוא היה שואל את השאלה בצורה כזאת, שמתוך השאלה כבר הייתי מבין שיש כאן שלושה תירוצים אפשריים שאפשר לתרוץ עליה. הוא היה מציג את הסוגיא בצורה כזאת, שהשאלות הקשות היו מזדעקות מעצמן. הוא לא היה צריך לשאול אותן בכלל, אני כבר הייתי שואל אותו מראש, כי ההגשה שלו היתה כל כך מחודדת וכל כך חזקה, שהתהיות והמתמיהות עלו מעצמן.

מלשלים, או שבסוף יצליח התובע לשכנע את הדיינים לחייב אותו...".

התלמידים החלשים

"במשך 18 שנה היתה לי הזכות העצומה ללמוד בקביעות עם מורי ורבי כ"ק מרן אדמו"ר מרחמסטריווקא זצ"ל. קשה לתאר את החוויה של הלימוד עם אדם קדוש כל כך, ובעיקר עם אדם ששקוע כל כך בלימוד בעיון עמוק ונפלא.

"אני רוצה לשתף עם הציבור שאלה מעניינת ששאלתי אותו, ורבים מהר"מים בישיבות מתחבטים בה.

"למדנו רבינו, אמרתי לו, 'ש' בשיעור בחורים יותר חזקים ויש כאלו שהם פחות חזקים. אני יכול למסור שיעורים ברמה גבוהה בהתאם ליכולותיהם של הבחורים החזקים, ואני יכול להתאים את עצמי לרמה של הבחורים הפחות חזקים. מה היא הדרך הנכונה? כיצד צריכים לנהוג בעניין זה?

"השיב לי הרבי, שהבחורים החלשים תמיד ילמדו פחות מהחזקים. בחור שלומד 20 אחוז מהבחורים החזקים, ימשיך ללמוד 20 אחוז, גם אם הבחורים החזקים ילמדו פחות. ולכן, צריכים לשמור על הרף המתאים לבחורים החזקים, ולא להוריד אותו אל החלשים, כי על ידי כך נגרם לחלשים שהם ילמדו עוד פחות ממה שהם לומדים עכשיו..."

"אבל צריך לקחת בחשבון שהלימוד צריך להיות לימוד נכון. לא לומר סתם עוד ועוד שיטות של ראשונים ואחרונים. איך אמר לי הרבי זצ"ל: 'לימוד בעיון זה לימוד מעמיק, שיוורדים לעומק ההבנה של הפשט. אם לומדים ראשונים ואחרונים בלי להבין, זה כבר לא עיון אלא לימוד בקיאות, ואם כבר לומדים בקיאות, מוטב ללמוד אביי ורבא בבקיאות, ולא ללמוד את 'ר' ברוך בער' ו'ר' שמעון' בבקיאות'.

"כעין זה שמעתי גם ממורי ורבי הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, שכבוגר ישיבת טשעבין זכיתי להיות מאוד קרוב אליו. הוא אמר לי שני משפטים מאוד נוקבים, אחרי שהתחלתי לשמש כמגיד שיעור בישיבה קטנה:

"בעצם כל מגיד שיעור בישיבה קטנה או מגיד שיעור בכתה ט' בחיידר, היה צריך להיות מגיד שיעור בישיבה גדולה ומפורסמת. אלא מה? הציבור עדיין לא מכיר בגדולתו, נו... מה הוא אשם? בגלל שהציבור לא מכיר בגדולתו הוא אמור לכלוא את כל הכישרונות העצומים שלו? לכן הוא מתחיל עם הלומד הכי עמוקים וההגדרות הכי דקות עם ילדים בגיל 13 או 14, ואם כך בשיעור א', מה יאמר המגיד שיעור של שיעור ב'? הוא חייב להוסיף ולהעלות עוד יותר את הרמה, וכך יוצא שהבחור סיים את שנותיו בישיבה כשכל השנים הוא למד את מה שמגיד השיעורים רצו ללמד, אבל לא למד את מה שהוא עצמו היה צריך ללמוד בהתאם לגילו...".

"משפט שני שמעתי ממנו כהדרכה, ושכדאי לכל מגיד שיעור ליכור אותו היטב, היה כזה: 'בעולם הזה נהנים מגידי השיעורים מהתלמידים החזקים והמוכשרים, אבל בעולם הבא אנחנו נהנה יותר ממה שלמדנו עם הבחורים החלשים'...".

"תבדוק אם הבנת מה כתוב, חשוב מה קשה לך בתירוץ הזה, האם אתה מבין את הסברא לחלק בין שני המקרים???"

"ככה מפתחים אצל הבחור את השאלה, את התהייה, מייצרים אצלו אפילו סקרנות. הוא חייב למצוא הסבר שיניח את דעתו, וכשמגיע השיעור הוא שמח ונהנה לשמוע את התירוץ וההסברים".

צבעים עזים

"ניקח לדוגמא את המשנה הראשונה ב'בבא מציעא'. 'שניים אוחזים בטלית... זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה...'. "

"לכאורה זה ציור פשוט, כל אחד מבין את המשנה הזאת, אבל רגע, מה זאת אומרת 'אוחזים', אם הם מצאו את הטלית, הם צריכים להכריז ולהשיב אותה לבעליה. שאלה קשה... הבחורים מתחילים לחשוב, נפתח דיון ער, מדובר כאן בעיר שרובה גויים, לא צריכים להשיב. אבל אם זאת טלית אז רואים עליה שהיא שייכת ליהודי, לא? מצד שני, אם זאת עיר שרובה עכו"ם יהודי שאיבד בה חפץ התייאש מיד... ואולי זאת בכלל לא טלית, אלא סתם בגד שבלשון המשנה נקרא טלית? ובכלל, למה זה בכלל לא נמצא בפרק הבא, פרק 'אלו מציאות' שעוסק בדיני השבת אבידה?

"אבל כדי שהבחור ישאל את השאלות הנכונות, צריכים 'לצבוע' את הסוגיה בצבעים מעשיים. מה זאת עיר שרובה עכו"ם, הבחורים שלנו לא מסוגלים בכלל להבין את זה. צריכים לתאר את המצב, כולם שם גויים, סינים, אם אבד לך חפץ בסין, אתה תבדוק מודעות של 'השבת אבידה'?"

"כשאני רוצה ללמוד עם הבחורים את הסוגיא של 'קם ליה בדברה מיניה', אני מתחיל איתם בסיפור. 'ישבים בבית הכנסת בשבת אחר הצהרים, לומדים 'אבות ובנים', ופתאום שומעים 'בום' חזק בחוץ... יוצאים החוצה ורואים שנהג רכב התנגש במכונית שחנתה ליד בית הכנסת. נעבאך, רח"ל האיש 'תינוק שנשבה' נסע בשבת ועשתה תאונה שגרמה נזק כספי רציני מאוד.

"אחרי שבת מאתרים את הנהג הסורר, ובעל הרכב שניזוק מבקש ממנו את פרטי הביטוח... משיב הנהג הפוגע, אין לי ביטוח, נסעתי בלי רישיון... מה זאת אומרת בלי ביטוח? תשלם!

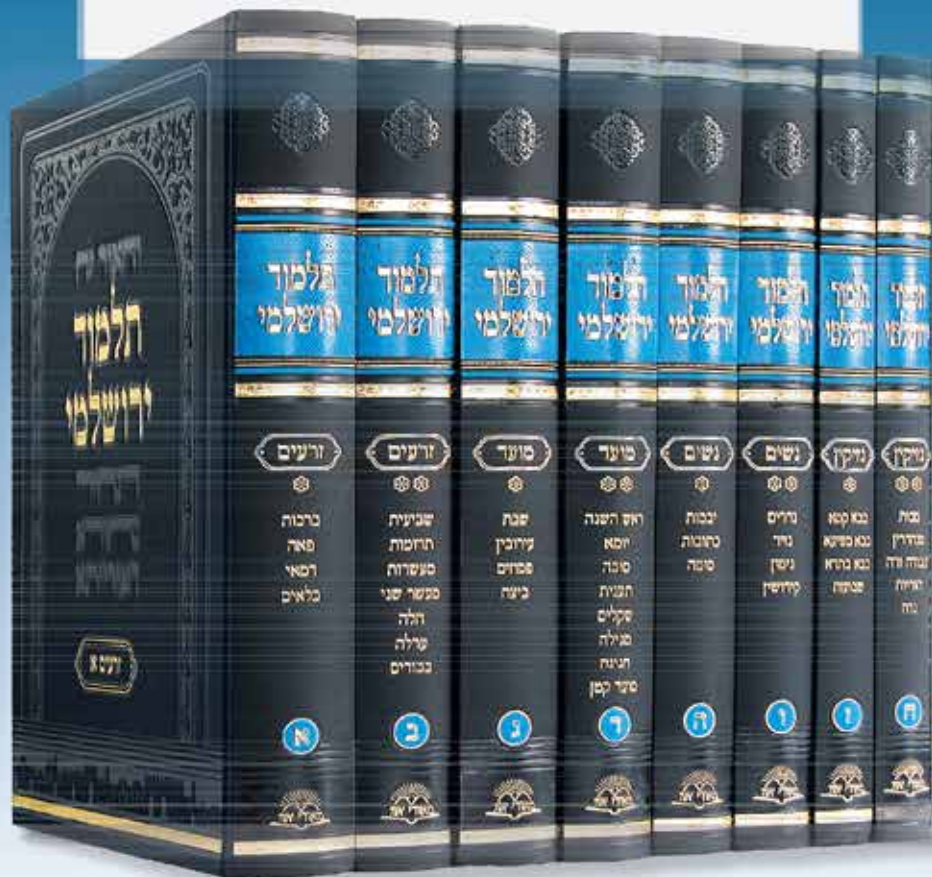
"אומר הנהג המזיק שהוא מוכן לעמוד לדיון ולהתמודד מול הניזוק, אבל הוא דורש שהדיון יתקיים בבית דין רבני. כמובן שזה מאוד מפתיע שיהודי שאינו שומר מצוות רוצה להגיע דווקא לבית דין רבני ולא לבית המשפט.

"מגיעים לבית הדין, האחד מציג את טענותיו ומספר שהאיש הזה הזיק לו כשנסע בפראות בלי רישיון ובלי ביטוח, והיהודי שהוא מאשר את כל הפרטים, אבל יש בפיו טענה ניצחת... 'זה היה בשבת!', הוא אומר, 'ומאחר ומי שמזיק תוך כדי חילול שבת מתחייב סקילה, ממילא הוא נפטר מתשלום ממוני... אתם צריכים לפטור אותי מלשלם מדין 'קם לי ברבה מיניה'...".

"אחרי שמציגים את הסוגיא בצורה כזאת מוחשית, אין אף בחור בשיעור שלא יקשיב ויתעניין וילווח את הסוגיא עד סופה, מתוך סקרנות טבעית ובריאה, הוא חייב לדעת אם הנהג הזה אכן פטור

תלמוד ירושלמי

מסודר מחדש בצורת הדף של דפוס פיעטרקוב-וילנא
 מוגה ומתוקן ע"י צוות ת"ח
 הדגשת ד"ה תורה אור השלם
 עין משפט ומסורת הש"ס ערוך מחדש
 ביאור הגר"א על זרעים ערוך מחדש מכת"י
 הגהות וחדושים

(פדגאציות ופכה כ"י)

* **מהדורת חתנים** * **מהדורת פנינים** *
 8 כרכים 9 כרכים

להשיג בכל חנויות הספרים

הפצה: יפה נוף 581-581-1599

"יצרתי קשר עם כל המכונים וההוצאות לאור שהיו קיימות אז, ושעסקו בהוצאה לאור של ספרי קודש, והצעתי להם, אם מישהו אחר לוקח את הפרויקט הזה על עצמו, אני לא נכנס לזה. זה באמת פרויקט ענק ועצום, זכות גדולה, אבל אם יש מי שיעשה את זה, אני מוותר מראש. אני לא רוצה לריב עם אף אחד ולא להתחרות עם אף אחד"

הג"ר משה חיים ליוש שליט"א, מייסד ההוצאה לאור 'מאורי אור', שההדיר ספרי ראשונים ואחרונים רבים, מספר על פרויקט חייו: ההדרת הש"ס הירושלמי וסיקול השגיאות הרבות

יוחנן וסרמן

כשענני המלחמה השחירו את שמי אירופה, נשא הרב ליפא ליוש את עיניו לעבר ארון הספרים שלו, והביט עליו בדאגה רבה. השמועות התחילו לזרום, הצורך הנאצי מתחיל לממש את זממו ולהכחיד את העם היהודי, אבל לא רק את הנפש הוא רוצה, אלא גם את הרכוש הרוחני ההיסטורי של עם ישראל - את ארון הספרים היהודי.

הנאצים ביצעו את מלאכתם בהתלהבות גדולה. בכל מקום אליו פלשו, הם אספו את הספרים ושרפו אותם למרבה הצער, ואכן, כתבים רבים אבדו מעמנו בשנות הזעם הקשות. כשנאלצו לנטוש את ביתם, ר' ליפא ליוש, רעייתו ושבעת ילדיו, היה חשוב לו רק דבר אחד: הוא הרים מרצפת, חפר ברצפת ביתו בור עמוק, והכניס את הש"ס שלו אל האדמה, מכסה אותו בעפר וסוגר במרצפת...

של השכנים, לעומתו, לא שפר עליהם, וכל האוצרות שטמנו נבזזו בידי הצוררים שרצחו וגם ירשו."

מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. רבי ליפא ליוש התאמץ מאוד כדי להדפיס את הש"ס הבבלי, אם חלילה ישתכח מישראל, ובנו, הג"ר משה חיים יבלחט"א, זכה בפועל להדפיס את הש"ס הירושלמי, ועוד ספרי ראשונים ואחרונים, במסגרת ההוצאה לאור 'מאורי אור' שבבעלותו, ולהרבות תורה בישראל, ועל כך בשורות הבאות בס"ע דשמ"א.

אכשר דרא

לפני כ-15 שנה, ישב הרב משה חיים ליוש באחד מבתי המדרשות בירושלים. בשולחן שלידו ישב אברך, שקוע באחת מסוגיות ה'ירושלמי'.

"אחר שעה רצופה שהאברך ישב במקומו", מספר הרב ליוש, "הוא קם לפתע, נסער. 'מת', הוא שאל ספק את עצמו ספק את סובביו, 'יקום כבר האיש שיעשה מעשה ויוציא את הירושלמי מחדש, בכתב קריא ונקי מהשגיאות הרבות?'

"מדובר באברך שאני מכירו מישיבתנו המשותפת באותו בית

השכנים בבתי הסמוכים עסקו אף הם בהטמנת חפציהם בכדי שאלו יישארו ברשותם גם לאחר שתסתיים המלחמה. הם טמנו באדמה את כלי הכסף ותכשיטי הזהב שברשותם, אבל הרב ליוש טמן את הגמרא כשטעמו ונימוקו עמו: "אחר המלחמה", טען, "איני יודע אם ניתן יהיה למצוא ש"ס. הרשעים הרי מעלים באש את הספרים בכל מקום אליו הם מגיעים, וחלילה וחס שתשתכח תורה מישראל. הואיל וכך יש להקדים רפואה למכה, ולדאוג שלפחות ש"ס אחד יישאר בעולם, שאותו ניתן יהיה להדפיס מחדש ולהפיצו בישראל".

"המלחמה הסתיימה", מספר בנו הג"ר משה חיים ליוש שליט"א, "אבי איבד בה את רעייתו ושבעת ילדיו הי"ד. אבל למרות הטרגדיה האישית הקשה, הוא לא ויתר על הש"ס שבבעלותו. הוא הצליח לשוב לביתו, והרים את המרצפת. אמנם ניכר שמישהו חיטט באוצר, ואף נטל עמו את הכרך העליון, מסכת שבת, כנראה בכדי להעריך את שוויו, ולהסיק מכך על ערכם של יתר הספרים. אך יתר המסכתות שכבו להן בבור כבעת שהוטמנו, ואבי הסתער עליהן כשדמעות מציפות את עיניו.

"אחר העלה את הכרכים לארץ, והם מונחים עד היום בביתי. גורלם

הש"ס העתיק שנטמן באדמה ושרד את השואה

שהוצאותיה עשויות להכפיל ולהשליש את עצמן ויותר. "היזומה אינה מתאימה", אמרו, "ליחיד העמל בכוחות מצומצמים, בחדר שאינו אלא ארבע אמות רבועות, נעדר כל משאבים שבהם כרוך פרויקט כה ענק". אך הטענות הללו, למרבה הפלא, לא מצאו להן אוזן קשבת:

"אדרבא, עם כל טענה שהושמעה, רק התעצמה בליבי התחושה שזו היא המטרה שהועידו עבורי", הוא חותם. הרעיון החל קורם עור וגידים, גם משקיע נמצא לפרויקט, והוא יצא לדרכו כאשר צוות מצומצם אך איכותי של ת"ח, עמל על הגהת דפי הירושלמי החל מה'מאימתי' שבריש מסכת ברכות, כאשר התקוה היא להגיע גם לתיבת הש"ס האחרונה.

והתחזיות, גם הפסימיות, התממשו. הפרויקט התברר כמורכב הרבה מכפי שניתן היה לשער מראש. המלאכה שהאומדנים דברו כי תשתרע על שנתיים - התמשכה לחמש שנים, סכומי ההשקעה אף הם הכפילו והשלישו את עצמם, וזאת משום שאט אט גלשה העריכה לתחומים נוספים: אם בשלב הראשון דובר רק על הצמדות לטקסט עצמו, כלומר הוצאת הירושלמי כמתכונתו עם תיקונים והגהות הכרחיים ומקסימום גם להדגיש את 'דיבורי המתחיל', הרי שבהמשך התברר כי המלאכה בצורה זו לא תהיה מושלמת.

כך התרחב הצוות, הם השקיעו כל אחד את מיטב הכישורים, הזמן והמאמצים, כדי לעמוד ביעדים המחודשים שהציבו לעצמם. הם סדרו מחדש את דברי הירושלמי על המפרשים, סיקלו טעויות ותקנו שיבושים שהשתרשו במשך השנים, כאשר הם עצמם משתאים מהכמות העצומה של השגיאות שהשתרבו לש"ס הירושלמי: עיקר הטעויות התרכזו במסורת הש"ס ובעין משפט, אך היו גם טעויות רבות בגוף דברי הגמרא. הטקסטים של המפרשים אף הם לקו בשיבושים רבים שחייבו תיקון.

התיקונים כולם נעשו על פי הוראת גאוני הדור, עמם התייעצו לאורך כל הדרך, תוך שימוש בצורה הוותיקה של כתיבת הגירסה

מדרש", הוא ממשיך ומספר. "לא ידעתי את שמו, אך הכרתי את התמדתו. הוא ישב בכל יום ולמד את סדריו, בבלי, ירושלמי והלכה, ומריסי עיניו ניכר שהוא מאלו שזכו לגלות את המאור שבתורה, ולהתענג על מתיקות הגמרא. אך כעת הוא נראה כאוב, אפילו מיואש, בעת שהסביר לחברו את המועקה המטרידה אותו: "דבר אחד הוא לעמול על הבנת סוגיה ולרדת לעומקה, ודבר שני הוא 'לשבת' שעה ארוכה על קטע גמרא, ולגלות בסופו של דבר, שהפירוש השגוי נגרם רק בשל מילה שנכתבה בשיבוש, ציון של ה'עין משפט' שאינו נכון או טעות מזעזעת של 'הבחור הזעזער' שהשתרשה ב'פני משה' ונקבעה לדורות.

"היום, כאשר דרא וספרי הקודש יוצאים חדשים לבקרים בהוצאות מהודרות ובאותיות מאירות עיניים, בסדר בהיר ובעריכה מחודשת; כאשר מול הוצאות מפוארות כאלו מתקשה גם ה'בעל דבר' עצמו למצוא תירוץ שיניא את הלומדים מללמוד - איני מבין מדוע טרם קם האיש או המכון, שיוציא את הירושלמי מחדש, כמתכונתו המיושנת ואף בלא פירושים וביאורים. מה אנו מבקשים? רק הדפסה חדשה ועריכה נקיה מטעויות...".

במקומו ישב הרב ליוש שמע את השיחה כולה, מתחילתה עד סופה. "שמעתי את הדברים והסכמתי עם האברך בכל מילה. מי כמוני יודע כמה קשה ללמוד ולהבין את דברי הירושלמי, וכל זאת רק בשל ההדפסה המשובשת של הש"ס, שמזה שנים היא נדפסת במהדורות צילום שוב ושוב, בלא שימצא מישהו שיסקל את הטעויות הרבות, ויוציאה לאור עולם בפאר ובהדר כמגיע לה. "בעוד ששפר עליו גורלו של הבבלי, המשיך הירושלמי לשבת בקרן זוית חשוכה. אמנם פה ושם ראו אור המסכתות שהודפסו מחדש בידי המכונים שהוקמו בעשורים האחרונים, אך הש"ס כולו נדפס ללא שינוי מאז ההדפסה האחרונה שבוצעה לפני כ-100 שנה, בדפוס וילנא-פיטרקוב בשנת תרע"ז...".

"אבל קושייתו של האברך לא נותרה ללא מענה. ראיתי כי הדבר נוגע לו, נגשתי אליו ובשרתי לו: תנוח דעתך, עוד זמן מה, בעוד חודש או חודשיים, וגם אתה, ככל המוני בית ישראל, תזכה ללמוד את דברי הירושלמי מתוך המסכתות, שיראו אור בדפוס חדש ובעריכה מחודשת. הירושלמי היה אכן מונח בקרן זוית, אך קרוב היום בו הוא יועמד בקרן אורה".

גדול ממידותיו

חלום ההדרת הירושלמי מחדש, קינן במוחו של הרב ליוש שנים רבות קודם לכן. הוא עסק רבות בהוצאה לאור של ספרי הראשונים והאחרונים, שעד כה לא זכו להידפס מחדש אלא הועתקו שוב ושוב במהדורות צילום, על טעויותיהם ושיבושיהם, וכל הזמן חשב בלבו לעשות את אותו הדבר גם עם הש"ס הירושלמי.

חבריו לתחום ניסו להניאו מלגשת לביצוע המשימה. "זו מלאכה שרואים את תחילתה אך לא את סופה", אמרו כששמעו על הרעיון היזומי וחסר הסיכויים. מבצע כזה מתאים להוצאת ספרים וותיקה ומבוססת, שמאחוריה נדיבי עם שישאו בעול ההדפסה,

בשעת מעשה התפלאתי מאד, מדובר על אדם שהתפאר באוזנינו באותה פגישה, על העסקים אותם הוא ביצע בארץ, תוך שהוא גורף לכיסו סכומי כסף שאצל אנשים מהשורה מופיעים רק בחלומות... אנחנו יושבים בדירה ששווה מליונים ושרק האחזקה החודשית שלה עומדת על אלפים רבים כל חודש, והכל בשביל כמה שבועות ספורים בשנה בהם הוא נמצא בארץ, אז למה הוא 'מתקמצן' על פרוטות בודדות של תאורה שדולקת לשווא?...

הרב ישראל היימן על התנהגותם של עשירים ובני מלכים

"וּפְרָעָה חַלְמִים" (בראשית מ"א, א')

לפני תקופה לא ארוכה הזדמן לי לפגוש יהודי יקר, בעל יכולת נכבד ונדיב גדול לצרכי צדקה חשובים. ישבנו בדירה השייכת לו, ומאכלסת אותו ואת משרדו בתקופות הקצרות בהן הוא נמצא בארץ הקודש, במגדל דירות הצופה על ירושלים ממבט פנורמי מדהים. דירה רחבת ידיים, מאובזרת בכל השכלולים והטכנולוגיות שנועדו להפוך את החיים למענגים... הרחבות והעשירות זועקות שם מכל פינה. הוזמנתי בתוך מספר מצומצם של אנשים העוסקים בצדקה וחסד, לארוחת ערב מושקעת ומפוארת במחיצתו של העשיר הנדבן, במסגרת מיום מסוים אליו הוא נרתם ושהיה אמור להועיל ולהזניק את המטרה לשמה נועדנו.

הוא ישב שם בנינוחות ובסבר פנים יפות, בס"ד גדולה הוא אכן השתכנע להירתם ולרתום את חבריו ומכריו לעניין שלשמו התכנסנו. האווירה התחממה וארוחת הערב הפכה למעין מפגש היכרות נחמד וקליל.

אנקדוטה אחת נחרטה בליבי מאותו מפגש, משהו שרשמתי לעצמי בראש שאני צריך לבדוק אותו. במהלך הערב הארוך ששהינו שם, ספרתי לפחות שש הערות אגביות שונות של מיודעינו הנדיב הגדול לאנשים, על חוסר שימת לב לדברים שקשורים לחיסכון. הוא העיר לאחד שמילא מים צלולים מהקולר בכוס לשתייה חמה, על כך שהוא יכול היה לקחת כוס חד פעמית פשוטה. הוא העיר לשני שישגור את ברז המים שהוא השאיר פתוח יותר מידי לטעמו, לשלישי הוא ביקש לסגור את החשמל היכן שלא היה צריך אותו באותה שעה, וכן על זו הדרך, כשלכל הערה קטנה כזו שנאמרה באגביות ובשיא החביבות, התחברה התוספת שחבל על הכסף, או לא צריך לבזבז סתם וכדומה.

בשעת מעשה התפלאתי מאד על ההנהגה הזו, מדובר על אדם שהתפאר באוזנינו באותה פגישה על העסקים אותם הוא ביצע בארץ באותו שבוע וקצת שהוא היה כאן, תוך שהוא גורף לכיסו

סכומי כסף שאצל אנשים מהשורה מופיעים רק בחלומות... אנחנו יושבים בדירה ששווה מליונים, ושרק האחזקה החודשית שלה עומדת על אלפים רבים כל חודש, והכל בשביל כמה שבועות ספורים בשנה בהם הוא נמצא בארץ. אז למה הוא 'מתקמצן' על פרוטות בודדות, של ההבדל בין סוגי הכוסות או על שעה קלה של תאורה?...

ימים ספורים אחרי אותו ערב נפגשתי עם אחד מאנשיו של העשיר דנו, במסגרת ההתעסקות באותו פרויקט גדול. שיחה נעימה וידידותית התגלגלה בינינו, והוא העביר לי בין היתר את התרשמותו הטובה של אותו יהודי עשיר מהקבוצה שנפגשה איתו, ואת החיבור שהוא חש כלפי הפרוייקט. השיחה נסתה קצת לעסוק בעשיר הזה ובתחושותיו, ובאופן פלאי הוא התחיל להסביר לי איך מתנהגים עשירים בחיי היום יום.

הוא סיפר לי לתומו, דבר שכנראה מי שבא במגע עם שכבת העשירון הזו יודע היטב: אדם שמשקיע הרבה מאד בהשגת הכסף, מרגיש אחריות גדולה אליו ואיכפת לו מכל שקל, לא מפריע לו לבזבז עשרות אלפים ואפילו יותר במחי יד ובהינף חתימה, למה

והשאלה זועקת, מדוע? האם בגלל שהחרטומים הראשונים לא כל כך מוצלחים מגיע להם למות? אפשר לשלול להם את רישיון החרטום ולסגור את העניין... והאם בגלל שיוסף 'חרטום' יותר מוצלח מהם, הוא מתמנה למשנה למלך?

רגיל, הוא מיד מבין שמדובר על משהו מדיני וכלל עולמי, כראוי לממלכה השלטת הגדולה בעולם באותה העת, הוא מפרש את כל החלום ומתאים את הפתרון למידת המלכות הנכונה וליכולותיה, וממילא אין מתאים כמוהו להיות משנה למלך, הוא מבין את עומקה של המלוכה ואת משמעותה כהוגן. הוא מבין שמלך לא חושב כמו כל אחד, הוא לא חולם את מה שכולם חולמים, הוא לא מתעסק בזוטות שהמון העם מתעסקים.

ללמדך, סיים אותו מגיד, הלא מאן מלכי - רבנן, כל עמל בתורה וכל עובד אלוקים צריך לחוש את התחושה הזו, להבדיל, כמו פרעה. אנחנו בדרגה אחרת, לא חושבים, מתעסקים או מדברים כמו המון העם. כן, אפילו החלומות שלנו אמורים להיות אחרת...

והרי הדברים קל וחומר, אם מלוכה העוברת בירושה מאב לבנו, משהו שבדרך הטבע הנורמלית לא עובדים עליו בשביל להשיג אותו, מצריכה שמירה והתייחסות כזו, גינונים שמתבטאים לא רק בהתנהגות, אלא בשינוי דפוסי החיים ובעמידה על המשמר, על כל דיבור ומחשבה. מלוכה כזו של מאן מלכי רבנן זו הלא מלוכה שנרכשת בדי עמל, זהו דבר שהרוכשים אותו עמלים עליו יום יום ושעה שעה. והזהירות בכל פרטי המלוכה עד הדברים הקטנים שלה, צריכים להיות גדולים שבעתים.

אם עשיר העמל על כספו ביזע ובמאמץ, לא נותן לאף שקל להתבזבז סתם, מלך שרכש את מלוכתו בעמל גדול הרבה יותר, וודאי שלא יכול לאפשר לעצמו 'לבזבז' אף חלק ממלוכתו הרמה והנשגבת.

העמל בהשגת מדרגת המלוכה, צריך להביא אותנו לשמור לפרטי פרטים על כל חלקי המלוכה, מדיבור עד מחשבה ומהליכות מלכותיות עד מעשים עם עצמנו ועם זולתנו. לא לפגום במלוכה, להתנהג לחשוב ואפילו לחלום כראוי למעמדנו הרם. עשירים אנחנו! מלכים בכיפה! הבה ונהיה ראויים.

שהוא צורך בעניין, אבל הוא לא יתן אפילו לשקל בודד להתבזבז סתם. "יש עשירים", הוא המשיך להחכים אותי, "שלא עובדים כל כך קשה בשביל כסף, הם משקיעים בדברים מניבים, או שאחרים עושים את העבודה בשבילם, והם בגדול יושבים ונהנים מהכסף, אלו בדר"כ לא איכפת להם כל כך, אבל יש כאלו, והיהודי עליו אנחנו מדברים נמנה עליהם, שעובדים קשה יומם ולילה, בשביל להרוויח את מה שהוא מרוויח, ולכן הם חרדים על כל שקל שמתבזבז לחינם, אפילו שהעיסוק שלהם ותנודות הכסף אצלם נעשים על סכומים של קצת יותר ממה שאנחנו מכירים... הוא אפילו לא שם לב שהוא מעיר כל כך, זה בא לו בצורה טבעית ובאינסטינקט".

התובנה הזו התחברה לי עם דבר נפלא, אותו שמעתי לפני כמה שנים ממגיד מפורסם.

במדרשים מתואר אותו בוקר גורלי בארמון פרעה, כבוקר דרמטי ולא שגרת. פרעה שמתעורר בבעתה אחרי חלום נורא, רוחו מתקשקשת בתוכו והוא לא מצליח להירגע. הוא קורא לחרטומים ואלו מנסים את מזלם בניחושים מניחושים שונים. אלו אומרים שבע בנות תוליד ובע בנות תקבור, אלו אומרים שבע בתים תבנה ושבע בתים תהרוס וכן על זה הדרך. את כולם פרעה דוחה מעל פניו במהירות. במדרש תנחומא מבואר שהוא שלח את כל אותם חרטומים כושלים אל הגרדום, בגלל שהם לא הצליחו לפתור לו את החלום בצורה נכונה.

לעומת זאת, יוסף הצדיק שמובהל במהירות אל הארמון ממעמקי בור הכלא, ופותר עד מהרה את החלום לשביעות רצונו של פרעה נהפך בו ביום למשנה למלך ולשליט על כל ארץ מצרים.

והשאלה זועקת, מדוע? האם בגלל שהחרטומים הראשונים לא כל כך מוצלחים מגיע להם למות? אפשר לשלול להם את רישיון החרטום ולסגור את העניין... והאם בגלל שיוסף 'חרטום' יותר מוצלח מהם, הוא מתמנה למשנה למלך? ניתן לתת לו תעודה ואפילו פרס אבל מה מוביל את פרעה להפוך אותו לשליט כמעט יחיד על ארץ מצרים, שליטה מלאה של "רק הכסא אגדל ממך" במחית פתרון חלום?

אלא שהביאור הוא, שכפרעה מתעורר באותו בוקר ורוחו מתקשקשת בתוכו, הוא מבין שמהו עומד לקרות. כשבאו החרטומים ופתרו לו את החלום בכל מיני פתרונות שקשורים אליו אישית, פרעה התקצף: "מה חושבים אתם לעצמכם?", הוא שאל אותם, "שאני עסוק באותן שטויות רדודות שאתם עסוקים בהם? האם נראה לכם שמלך המעצמה הגדולה בתבל, חולם על אותם הבלים עליהם שאר אנשי העולם חולמים? אין זאת אלא שאתם לא מבינים בענייניה של מלכות, ואין אתם מכירים את עומק ועוצמת המלוכה". על זה היו החרטומים ראויים לעונש החמור. בעוון מרידה במלכות, בעוון חוסר ההכרה ביסודה של המלכות.

לעומת זאת יוסף שמגיע מתוך הכלא, הוא נמצא שם שנים רבות, ולא ידוע אפילו מאיזו שכבה בעם הוא מגיע. אם ממשפחה חשובה או מדלת העם. והנה הוא אך שומע את ענין החלום, הוא מיד תופס את עומק הנושא, הוא מבין שמדובר כאן על חלום מלכותי ולא

"כעת תחזיק את בובת הנייר, ותדמיין שהבובה מתחילה לחיות. הלב שלה החל לפעום מכוחך... המוח עובד, והיא מביטה בך בעיניים שאתה עצמך גזרת לה, בך עצמך. מה נראה לך היא חושבת שהיא מסתכלת עליך כעת, כשהיא יודעת שאתה גזרת אותה ויצרת אותה?". "רבי אהרון!"- אמרתי לו- "מה אתה רוצה ממני? קרה משהו? הכל בסדר?"

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א: בואו נגזור בובת נייר

"להזדוית ולהלל לשמך הגדול"

שוחחתי בטלפון עם ידידי הרב הגאון רבי אהרון גינוער שליט"א, תלמיד חכם חיפאי, ובשיחתנו עלה הנושא של הודאה להקב"ה. בן שיחי ביקש שאטול דף נייר, אקח מספריים ואתחיל לגזור צורת בובה.

למען האמת, חשבתי שדעתו השתבשה עליו מעט, אבל מילאתי את רצונו. על שולחני הונח דף נייר מקושקש כל שהוא ומשום מה, היו על השולחן גם מספריים, שהילדים השאירו מעיסוקי הצהרים. גזרתי צורה של בובה מגושמת ואמרתי לו: "חתכתי צורה של בובה. נו, מה עכשיו?"...

"כעת תחזיק את בובת הנייר, ותדמיין שהבובה מתחילה לחיות. הלב שלה החל לפעום מכוחך. אתה יצרת לה לב פועם. המוח עובד, והיא מביטה בך בעיניים שאתה עצמך גזרת לה. היא מסתכלת לראשונה כמי שיצר אותה, בך עצמך. מה נראה לך היא חושבת שהיא מסתכלת עליך כעת, כשהיא יודעת שאתה גזרת אותה ויצרת אותה?"

"רבי אהרון!"- אמרתי לו- "מה אתה רוצה ממני? קרה משהו? הכל בסדר?"

"תענה. תנסה לדמיין מה היתה המילה הראשונה שלך, שהיית אומר למי שגזר אותך מחתיכת נייר ועשה אותך חי, נושם, חושב ומדבר..." "הייתי אומר: אוהו!!!..."

"זהו!"- התמוגג בן שיחי - "שמתי לב מה אמרת מיד, כמעט ללא מחשבה? קראת קריאת התפעלות. קריאת ה'אוהו' הזאת אומרת, שבובת הנייר שחיה ונושמת, מבינה ומכירה שאתה יצרת אותה, אתה הפכת חתיכת נייר למשהו פועם וחי. בובת הנייר הזאת מבינה, כמעט באופן טבעי, שהיא חייבת להכיר בך ולהתפעל ממך. זאת תודה אמיתית. הכרה פשוטה למי שהעניק לך, החיה אותך והפך אותך מגוש עפר, בשר ודם, לאדם חי ונושם, מדבר ופעיל, חושב, רואה, שומע, הולך וגם מחייך..."

"נו, ומה הלאה?", אני שואל. "איזה יחס היית מצפה ממנה? שהיא תגיד לך 'תודה ולהתראות' זהו? בוודאי שלא. אנו אומרים בכל יום בתפילת שחרית 'הוא עָשָׂנו.

וְלוֹ אֲנַחְנוּ. אֲנִי אֹמְרִים בְּשַׁבָּת, בְּתַפִּילַת 'נִשְׁמַת': 'עַל פֶּן אֲבָרִים שֶׁפִּלְגָתָ בָּנוּ. וְרוּחַ וְנִשְׁמָה שֶׁנִּפְחַתָּ בְּאַפִּינוּ. וְלִשְׁוֹן אֲשֶׁר שָׁמַתָּ בְּפִינוּ. הֵן הֵם יוֹדוּ וְיִבְרְכוּ. וְיִשְׁבְּחוּ. וְיִפְאֲרוּ. אֶת שְׁמֶךָ מְלַכְנוּ תְּמִיד. כִּי כָּל פֶּה לֶךָ יוֹדֶה. וְכָל לִשׁוֹן לֶךָ תִּשָּׁבַע. וְכָל פֶּה לֶךָ תִּכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְכָל לִבָּבוֹת יִירְאוּךָ. וְכָל קָרֵב וְכָלִיּוֹת יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ'. וְהִנֵּה ה'בּוֹבָה' הַזֹּאת, שֶׁהִיא כְּמוֹבֵן מִשְׁלֵל אֵלֶיךָ וְאֵלַי, אֵל כּוֹלֵנוּ, זְכוּקָה לְהַנְשֵׁמָה קְבוּעָה, לְתַחֲזוֹק בְּכָל רֵגַע וְרֵגַע, וְהִנֵּה אֵתָּה מִבֵּין שְׁמֵי שִׁיבֵר אֹתָךְ נִמְצָא כְּרֵגַע מוֹלֵךְ. גַּם בְּרֵגַע זֶה הוּא מִסְפֵּק לְךָ אֵת הַחֲמִצָּן. מַה תְּרַגֵּשׁ?"

"רפיסות מוחלטת, כניעה טוטאלית, יראה ופחד", אני מתחיל להבין את קו המחשבה שלו.

"אכן. כך אדם צריך להרגיש כשהוא כורע ומשתחוה לפני בורא העולם. אני מכיר אברך מהשכונה שלנו שתרם כליה מגופו לאבא לתריסר ילדים, שהיה חולה במשך שנים רבות וחיינו עברו עליו בסבל בל יתואר. כעת תדמיין את חדר הניתוח. התורם, גם הוא בעל משפחה ברוכת ילדים, יוצא לחדר השני, שם העבירו כעת את הכליה שלו ליהודי החולה. מה הן התחושות? כיצד אפשר בכלל להכיל את רגשות הכרת התודה של החולה, שחיינו ניצלו עכשיו בזכות תרומת הכליה שלו? ומה יקרה כעת אם האברך שתרם לו כעת כליה, יבקש ממנו שיעביר בשבילו מכתב לשכן שלו, האם יתכן

שמי שקיבל ממנו כעת את הכליה, יגיד לו: 'אני קצת עסוק עכשיו... תתקשר אלי בבקשה מחר?'... בודאי שלא. הוא יעשה את הכל כדי להכיר טובה, להודות בכל דרך אפשרית ולעשות את הכל למענו של מי שתרום לו כליה..."

"וכן" - המשכתי בעצמי - "הוא לא יגיד לו רק 'תודה רבה' וילך לענייניו וזהו. הוא יחוש שהוא חייב את הכל כלפי מטיבו ואיש חסדו. זה מה שנקרא בלשוננו 'אסיר תודה'. מרוב שאני חייב לך תודה, אני אשמח להיות אסיר שלך. אני מכיר טובה כלפי מי שמטיב עימדי כל כך הרבה, עד שאעשה הכל בעבורו, כמו אסיר הנמצא בבית הסוהר, שאין לו כלום בעולמו, מלבד מי שמחזיק אותו..."

חברי לשיחה נאנח ואמר: "ומה קורה איתנו? מתקשרים אלינו באמצע ברכת המזון ואנחנו רואים על הצג שהשיחה הנכנסת היתה ממשהו חשוב, שעזר או שיעזור לנו, ואז אנחנו, לפעמים מבלי משים, ממהרים לסיים את הברכה וממהרים לענות לשיחה. לפעמים אנחנו סוגרים את הגמרא ועונים או פונים למישהו ש'לא נעים לנו ממנו'. אבל האמת היא, כך שמעתי מהגרא"מ קירשנבוים שליט"א, ר"מ בישיבת נחלת הלויים, ש'הראשון שצריך להיות ש'לא נעים לנו ממנו' זה הקב"ה, שמחיה אותנו עכשיו..."

המושג של 'תודה' מתחילה בהכרה פשוטה: מי עשה לך מה שאתה מודה לו. כשאנו עולים לאוטובוס ואומרים לנהג 'תודה', אנחנו מכירים שהוא זה שבזכותו נגיע למחוז חפצינו, אך בד בבד אנחנו יודעים שגם שילמנו לו על הנסיעה ושבזכותנו, ובזכות נוסעים נוספים, הוא יקבל החודש משכורת. אך כשאנו מודים ליהודי אלמוני שתרום בעבורנו כליה, לאחר שעבר בדיקות ממושכות, שכב בחדר הניתוחים ועבר ניתוח לא פשוט, וכל זה שלא על מנת לקבל פרס, אנחנו מכירים בטובה שהוא עשה לנו באופן שונה לחלוטין.

אנו מכירים לו טובה ומוכנים לעשות הכל בעבורו, ככל שיחפץ. "מודים לאו לשון הוד, אלא לשון תודה, שאנו מודים בו ולא כופרים. (רש"י סוכה מה, ב). 'אמרתי לא אראה ק-ה', פירש רבינו סעדיה ענין הודאה, ונכון הוא, כי ראות הק-ל הוא ההודאה והשבח לפניו והתבונן בדרכיו" (רד"ק ישעיהו פל"ח).

הודאה היא ההיפך מכפירה במי שאתה חייב לו טובה. כדי להגיע להודאה נכונה ולא לכפור בטובתו התמידית של יוצרנו, כותב לנו הרד"ק, עלינו להתבונן בדרכי ה', להבין כיצד נוצרנו יש מאין, כיצד מליוני תאים, צינורות ומכונות פועלים הרגע בגופינו, בכוחו העכשווי של הבורא, שברגע זה ממש מעניק לנו תנאי מחייה מופלאים, כמו מערכת השמש, האור, החמצן, התבואה הגדלה, הצמחים ובעלי החיים שאנו אוכלים, ועוד רבבות פרטים ופריטים הפועלים עכשו כדי להחיות ולהזין ולשמח אותנו. הקב"ה מעניק לנו ברגע זה שתי כליות, מח ולב, ידים ורגלים, עינים ופה ועוד אלפי פרטים מדהימים. דוגמה אחת: בשטח של 6 ס"מ של עור מצויים 1,300 תאי עצב, 100 בלוטות זיעה, 3 מיליון תאים ו-3 מטרים של כלי דם, אם נשטח אותם בשורה ארוכה. אם נתבונן בניסיון שבכל יום עמנו-ממילא נהיה אסירי תודה ונשמח לקיים את רצונו יתברך.

---- "כְּדֵי לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל נִסְיֶיךָ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְעַל יְשׁוּעָתֶךָ".

מובא בספרים דבר נפלא: ישנם שתי דרכים לעורר אדם משינה עמוקה: להרעיש לידו או להדליק לו את האור בחדר. בראש השנה אנחנו 'מרעשים' בקול השופר ובחנוכה אנחנו מדליקים את האור. ההתחזקות של ימי החנוכה, היא להאיר לעצמנו את הנקודות הרבות שאנו חבים הודאה ושבח ליוצרנו. לשבת מול הנרות ולהבחין בתופעה הנפלאה הזאת, שגר דולק, שאנחנו עצמנו 'דולקים', שהכל מסביבנו דולק ובווער, חי ופועם, בכוחו של "בעל הבירה". ואז ממילא תפרוץ מקרבנו הודאה, המחייבת הכרה במי שאמר והיה העולם.

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי
הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

הוא רואה ילדים שחורים משחקים, וצליל השפה שלהם נשמע לו מוכר מאוד. הוא התקרב אליהם ונוכח לדעת שאוזניו לא הטעו אותו. הכושים הקטנים האלו שמשחקים על הדשא, מדברים אידיש! היהודי נפעם. כושים דוברי אידיש? על כזה דבר הוא עוד לא שמע מעודו

מגיד המישרים הג"ר עמרם בינעט, ממגידי השיעורים של 'דרשו' בתלמוד ירושלמי, עם מסר עוצמתי מפרשת מקץ

יש גם יראת שמים, אבל אדם שהושלך לבור וכבר שכח איך נראית צורה של יהודי, כמה אפשר לצפות ממנו. ובכל זאת, יוסף הצדיק עומד בצדקותו, לא מאבד לרגע את המעמד שלו כאחד מי"ב שבטי י-ה. הוא עם אותה יראת שמים, אותה אמונה תמימה ויוקדת, כשמוציאים אותו החוצה הוא אומר שוב ושוב שזה הכל מאת הבורא יתברך, הוא אין לו שום דבר מעצמו, הוא לא חכם ולא מבין, זה רק הקב"ה נותן לו חכמה. מה התוצאה של התנהגות כזאת? אדם שעובד את הקב"ה רק בשביל הקב"ה בלי שמישהו יראה אותו, בלי שמישהו יעריך אותו על כך לבד מהקב"ה בכבודו ובעצמו, אדם כזה זוכה להיות מלך! יש פה חיזוק מאוד גדול גם לאנשים בני זמנינו, במיוחד בשנות הנעורים, אבל לא רק. מסתובבים בינינו בחורים, ילדים, אברכים, נערות ועקרות בית, אנשים שמרגישים שאין להם כלום בעולם. היחסים עם הקרובים לא טובים במיוחד מסיבות כאלו ואחרות, המשגיח בשיבה 'שם עליו עין עקומה', בין החברים לא מתייחסים אליו, משפילים אותו. לפעמים הוא גם סובל מאיזה מום גופני או לקות כלשהי, או אלף ואחת סיבות אחרות שגורמות לו להרגיש נחות, וגורמת לאחרים להרגיש שהוא נחות מהם.

בפרשות אלו אנחנו זוכים לעסוק בדמותו המיוחדת של יוסף הצדיק, מי שמסמל מצד אחד את השיא של יכולת העמידה בניסיונות הקשים ביותר, ומאידך הוא גם מסמל את המצב של "ויריצוהו מן הבור", כשברגע אחד הנער שנמכר לעבד, האיש שבילה 12 שנה בתנאי כליאה קשים במיוחד, אחרי שנים של עבדות, יתום מגיל צעיר, זרוק מכל העולמות, פתאום ברגע אחד הוא יוצא החוצה, רוחצים אותו מלבישים אותו, מסדרים אותו וכעבור זמן קצר מאוד ממנים אותו להיות משנה למלך...

למעשה אנחנו רואים דבר פלא. כל אחד מאתנו יכול להצביע על איזה חבר שהיה לו בשנות הילדות, שאף אחד לא צפה לו גדולות ונצורות, ובכל זאת הוא הגיע לדרגות יוצאות דופן.

אנחנו רואים שלפעמים דווקא הילד הכי דחוי בחברה, זה שלא שיתפו אותו במשחקים, ושלא היו לו חברים, לפעמים הוא גם בא מבית שלא תמך בו, בלשון המעטה, ובכל זאת, הוא הצליח בחיים ויצא שמו לתהילה כתלמיד חכם מופלג, רב קהילה, מחבר ספרים תורניים, או לחלופין איש עסקים אמיד ותומך תורה יוצא דופן.

כשאנחנו רואים את זה אנחנו עומדים ותוהים.. איך זה קרה? איפה הסתתרו הכישרונות האלה כשהוא היה ילד, או בחרו צעיר בשיבה. למה מכל הבחורים המוצלחים שלמדו בשיבה, אף אחד לא יצא מורה הוראה כזה גדול, ודווקא הוא הצליח מעל ומעבר למצופה? והתשובה היא, שההצלחה של אנשים לא בהכרח קשורה לשאלה אם הם היו פחות מוצלחים ומקובלים בתור ילדים ובחורים... או שהם היו יותר מוצלחים.

כמה זה תלוי באמת?

בואו נחזור רגע ליוסף הצדיק ונתבונן בניסיון הקשה שהיה לו. הוא נזרק מכל העולמות, נמכר לעבד, עד שהוא כבר הצליח קצת בתור עבד, הוא עמד בניסיון גבורה והושלך לכלא. 12 שנה הוא לא ראה אור יום. 12 שנה, והוא לא רואה את הסוף. אף אחד לא אמר לו מראש, שיום אחד הוא יצא מהכלא. אולי הוא יישאר שם עד יום מותו? אין לו שום מושג.

לכאורה, כל אדם אחר בעולם, כשהיה מגיע לכזה מצב היה מאבד צלם אנוש. בוודאי היה מאבד את יראת השמים שלו רח"ל. הרי מה מחזיק אותנו במסגרת? החברה, המשפחה, המחויבות הקהילתית,

את כל משפחת ברונר מהבית, והזהירו אותם שאם לא ישלמו את השכירות על השבועות האחרונים בתוך כך וכך ימים, רע ומר יהיה סופם.

הם יצאו לרחוב, ר' דוד עם אשתו והילדים, חיפשו מקום לשהות בו, ומצאו איזו מדשאה מטופחת בפאתי העיר, התיישבו על הדשא והשתכנו במקום. מעכשיו הם גרים כאן, על הדשא. באמריקה קוראים לזה 'הומלסים', ולמרות שהתופעה הזאת של 'הומלסים' קיימת שם עד היום, בדרך כלל מדובר באנשים בודדים. משפחה שלמה שמתגוררת ברחוב, זה דבר חריג מאוד.

עבר שם יהודי שומר תורה ומצוות שהבחין בהם, ונחרד. "מה זה? מה אתם עושים פה", הוא שאל, ור' דוד סיפר לו את הסיפור המלא. הוא לא מוצא עבודה שבה אפשר לשמור שבת, ולכן הוא נשאר בלי עבודה ובלי שום הכנסה...

השיב לו היהודי כשחמלה גדולה נשקפת מעיניו: "הייתי מכניס אתכם לבית, אבל גם אני נמצא במצב כלכלי דחוק מאוד, אין לי מקום בבית, אבל יש לי חדר קטן בעליית הגג, שדרכו עוברת הארובה, אולי תוכלו לגור שם בחדר הזה, עד שתמצאו פתרון טוב יותר". האיש הסביר להם שלא מדובר ב'מציאה' גדולה, כי הארובה קצת סדוקה, והעשן יוצא ממנה וממלא את החדר הקטן מעת לעת, אבל זה מה שהוא יכול להציע להם.

ר' דוד ורעייתו השיבו מיידית שהם מקבלים את ההצעה. אולי יש שם עשן אבל לפחות יש ארבע קירות וגג. וכך הם מצאו את עצמו משתכנים בתוך חדר שחור משחור, פיח ממלא אותו מכל הכיוונים, ולפעמים גם עשן מחניק. הם פתחו את החלון ודאגו לאוור את המקום כמה שהצליחו, במיוחד כשיצא עשן מהארובה, כדי שלא יחנקו אותם למוות רח"ל".

שחורה אני ונאווה

עוברים כמה ימים, אולי גם כמה שבועות, ובני המשפחה הפכו שחורים מהפיח. הם היו נראים כמו כושים, כל גופם היה שחור משחור.

באחד הימים, יצאו הילדים לשחק בחוץ, והנה עובר שם יהודי שכבר מזמן שכח איך צריך יהודי להתנהג. הוא רואה ילדים משחקים, וצליל השפה שלהם נשמע לו מוכר מאוד. הוא התקרב אליהם ונוכח לדעת שאוזניו לא הטעו אותו. הכושים הקטנים האלו שמשחקים על הדשא, מדברים אידיש!

היהודי נפעם. כושים דוברי אידיש? על כזה דבר הוא עוד לא שמע מעודו. ניגש אל הילדים השחורים ושאל אותם: "קינדערלאך, פון אוו זיינט איהר, וווי אזוי קענט איהר רעדן אידיש???"

הילדים הסבירו לו בפשטות שהם לא כושים, אלא לבני עור. שאל אותם היהודי אם כן איך קרה שהם שחורים כל כך, והם השיבו לו "אם תבוא לגור איתנו בבית שלנו כמה ימים, גם אתה תהיה כושי שידוע אידיש..."

"אני חייב לראות איפה אתם גרים", הוא אמר והם לקחו אותו לעליית הגג והראו לו. שם, בעליית הגג הוא פגש את ר' דוד שישב

יושב בחור כזה, וכשמגיע רגע של ניסיון, מה הוא חושב לעצמו? עבור מי אני נלחם, למה שאתאמץ להתגבר על היצר, מישהו יעריך אותי? אם אני עכשיו אלמד שעתיים ברציפות, מישהו ישים לב בכלל? מישהו יאמר לי על זה מילה טובה? אני אלמד מסכתא שלמה ישר והפוך, אבא שלי יאמר לי מילה טובה? הוא יקנה לי מתנה קטנה? או שהוא רק יגיד 'כל הכבוד' בחצי פה וימשיך בעיסוקיו בלי להעריך את המאמץ שנמשך חודשים ארוכים?

בחור יקר! אברך חביב! יש מי שמעריך. יש מי שישים לב וייתן לך הרבה יותר ממחמאה או מתנה קטנה. יש את הקב"ה שעוקב אחריו ורוצה לראות איך אתה מתנהג, והוא ייתן לך הרבה הרבה יותר ממה שאתה יכול לדמיין. לא רק שם בעולם הבא... גם כאן, בעולם הזה! סוף הכבוד לבוא, והרבה דרכים למקום כדי להניח על ראשך את כתר המלוכה.

ניסיון העוני

אני רוצה לספר הפעם סיפור נורא, שקראתי המראה לנו מה הכח של התגברות על הניסיון למען שמו באהבה, רק למען הבורא, בלי שום סיבה אחרת.

הסיפור היה לפני כ-100 שנה מן הסתם, כשיהודי בשם ר' דוד ברונר היגר מאירופה לארה"ב, יחד עם אשתו וילדיו.

כשהגיע לארה"ב חשכו עיניו. התברר לו ששם חייבים לעבוד בשבת רח"ל. מי שלא עובד בשבת, בעל העסק מפטר אותו בלי לחשוב פעמיים. אין דבר כזה לקבל יום חופשה מדי שבוע.

אבל ר' דוד לא חשב לרגע לעבוד בשבת. הוא חיפש עבודה והחל לעבוד כשוליה של נגר. הוא בא לעבודה ביום שני, שלישי, רביעי, חמישי, שישי, ובשישי אחר הצהרים הוא אמר למעסיק: "סיימנו לחיים, עוד מעט נכנסת השבת, אני הולך הביתה להתארגן, נתראה ביום ראשון בבוקר".

המעסיק הסתכל עליו בעיניים צוחקות: "לא נתראה ביום ראשון ידידי, אם אתה הולך עכשיו, אתה מפוטר!".

הוא פוטר, קיבל כמה גרושים עבור העבודה שעבד בימים שעברו עד שבת, וביום ראשון בבוקר החל לחפש עבודה חדשה. תוך יומיים שלושה מצא עבודה, וביום ששי הוא פוטר בשנית, וכך הוא החליף בכל שבוע עבודה ממנה פוטר בסופו של אותו שבוע, פעם הוא עבד כעוזר לאינסטלטור ופעם במפעל לעיבוד עורות, פעם הוא עבד כמנקה רחובות ופעם כעובד במכבסה.

את הפרוטות שהיה מקבל חלף עבודתו הקשה היה משתמש כדי לקנות מעט אוכל לילדים ולשלם שכר דירה, וכך הם שרדו מיום ליום ומשבוע לשבוע בתנאים קשים ביותר.

אחרי מספר חודשים, הוא כבר החליף עשרות עבודות ו'נשרף' אצל כל בעלי העסקים באזור. יום ראשון עובר והוא לא מוצא עבודה, יום שני עובר גם הוא, וכך הוא מוצא את עצמו מגיע ליום שלישי ולשבת, בלי שעבד השבוע אפילו יום אחד. עובר שבוע נוסף ואין עבודה, ובתוך זמן קצר הבעלים של הדירה הבין שהוא לא עומד לקבל מהם כסף בקרוב, הוא בא עם שניים או שלושה גברתנים, שפשוט זרקו

ועיין בספר. "למה אתה לא הולך לעבוד?" שאל את ר' דוד ברונר, "איזה מן אבא אתה שאתה מגדל את הילדים בכזה מקום מזעזע ולא מוכן לצאת לעבוד?"

אמר לו ר' דוד שהוא דווקא היה שמח לעבוד, אבל לא בשבת, ולכן מפטרים אותו מכל מקומות העבודה.

היהודי התרגש למשמע הדברים, הוציא מהכיס את פנקס ההמחאות וכתב לר' דוד צ'ק על סכום של חמש מאות דולרים. "זה יספיק לך לפתוח עסק משלך שבו תוכל לשמור שבת, וגם לשכור דירה לתקופה הקרובה עד שתתחיל לראות רווחים ולממן בעצמך את השכירות שלך".

רבי דוד לקח את הצ'ק בשמחה רבה, הודה ליהודי הנדיב מקרב לב, ונשא עיניו לשמים בתודה.

אבל כששבה רעייתו של ר' דוד הביתה ושמעה את הסיפור, היא לא התלהבה בכלל: "היהודי הזה שנתן לך את הצ'ק, הוא שומר שבת?", היא שאלה. ר' דוד הודה שהאיש לא נראה כמו אחד ששומר שבת, אבל אין לדעת, אולי הוא כן שומר. עובדה שהוא נותן צדקה בכזה סכום עצום...

"נלך לשאול אותו אם הוא שומר שבת או לא", השיבה הרעייה בפסקנות. "אם הוא לא שומר שבת, אנחנו לא צריכים את הכסף שלו. לא נאכיל את הילדים שלנו כסף שקיבלנו מיהודי שמחלל שבת רחמנא ליצלן. זה יזיק לחינוך שלהם ולטהרת הנפש שלהם".

הם הסתכלו בצ'ק, ראו את הכתובת של היהודי הנדיב, ופנו לביתו כדי לשאול אותו: "האם כבודו שומר שבת?"

היהודי הנדיב קצת נעלב מהשאלה, אבל ענה את האמת. "לא. אני לא שומר שבת..."

הצ'ק הונח אחר כבוד על השולחן, הם הודו לו מקרב לב על הנדיבות שלו ועל הרצון לעזור, אבל הסבירו שהם לא יכולים לקחת את הכסף, איזה מן חינוך זה, להראות לילדים שאנחנו שומרים שבת, אבל אין לנו בעיה עם כסף שמישהו אחר נותן לנו, גם אם הוא הרוויח אותו על ידי חילול שבת...

עשירות מופלגת...

יצאו השניים מביתו של העשיר ההמום, והוא גם קצת נעלב וגם קצת כעס. הוא סיפר לאשתו בכעס לא מוסתר על האיש והאשה שהיו פה, הם מגדלים ילדים בחדר מלא פיח ועשן, ולא מוכנים לקבל עזרה רק כי אני לא שומר שבת... אנשים הזויים וחסרי אחריות.

אחרי כמה דקות הוא שכח מהסיפור, והמשיך את סדר יומו כרגיל. למחרת בבוקר, בשעת בוקר מוקדמת, הוא מתעורר ורואה את אשתו מסתובבת בבית. "מה קרה?", הוא שואל, "למה את לא ישנה?". האשה השיבה שההקרבה של אותם יהודים למען השבת לא נותנת לה מנוחה. היא לא מסוגלת לישון. "תראה באילו תנאים הם חיים ובכל זאת הם לא מוותרים על השבת. ואנחנו? פעם אמרנו שזה פיקוח נפש, שברגע שיהיה לנו קצת כסף נחזור לשמור שבת. עכשיו לא חסר לנו כסף ואתה עדיין עובד בשבת, למה שלא נשמור גם אנחנו את השבת?"

העשיר צחק צחוק גדול... "החלטת לחזור אחורה, אה? יפה יפה, פתאום את מתגעגעת לעיירה... אנחנו פה באמריקה, גברתי, כאן לא שומרים שבת. מה את מדברת שטויות".

הוא המשיך לצחוק, התארגן ויצא לעבודתו. יש לו עסק גדול לנהל. אבל היא המשיכה 'להתבשל' עם העניין, ולבסוף הודיעה לו... "תבחר... אני שומרת שבת. אם אתה רוצה לשמור שבת, אני נשארת כאן, אם אתה רוצה להמשיך לחלל שבת, תסתדר לבד עם הכסף שלך. אני אלך לגור איתם בחדר השחור והמפוחם, ואשמור שבת!".

הוא שוב צחק והיה בטוח שזאת סתם התפרצות של נוסטלגיה שתעבור תוך כמה שעות, אבל ביום שישי כשהיא עמדה בדלת והתכוונה לצאת מהבית הוא הבין שהיא רצינית...

בשלב זה התחלף הצחוק בתחנונים. "בבקשה תישארי", הוא אמר לאשתו, "את יכולה לשמור שבת, אני לא אפריע לך. אפילו תדליקי נרות, לא אכפת לי..."

אבל היא בשלה: "אני לא מוכנה לחיות עם בעל מחלל שבת, ולא רוצה לגור בבית שנקנה מכספים של חילול שבת, אלא אם כן תחזור בך ותקבל על עצמך לשמור שבת".

אחרי דין ודברים, הוא הבין שאין ברירה ואם הוא רוצה להישאר נשוי, הוא חייב לשמור שבת.

היא רצה לקנות כמה דברים והחלה להכין את מאכלי השבת האהובים שזכרה משנות ילדותה באירופה, ובשבת הוא לא הלך לעבודה, הם ישבו סביב השולחן עם הילדים, כשבלבם החלטה גמורה שמעתה והלאה הם יקפידו על שמירת השבת.

במוצאי השבת אמרה האשה לבעלה, "נו, עכשיו אתה כבר שומר שבת, הם בטח יסכימו לקחת את הצ'ק, אבל אנחנו צריכים להכין להם צ'ק כפול, לא 500 דולרים מגיע לגיבורים הללו. 1,000 דולרים אנחנו ניתן להם. מגיע להם! הם הוכיחו שהם אנשים אמיצים וחזקים יותר מהרבה מאוד אנשים אחרים שהגיעו לכאן ושכחו את כל מה שלימדו אותם בבית אבא..."

ואכן, העניקו אלף דולרים לר' דוד ולרעייתו שהפעם שמחו לקבל את הסיוע, הקימו עסק שהצליח ושגשג, והם הפכו למשפחה עשירה במיוחד, כשגם בניהם ונכדיהם אחרים היו כולם אנשים אמיצים מאוד, ויראי שמים לא פחות.

"וכמו שאמרנו. כל ההצלחה הזאת באה, לא 'למרות' שלפני כן הם היו עניים מרודים, אלא 'בגלל' שהם היו עניים, בגלל שהם הגיעו לפת לחם, ובכל זאת עמדו בתוקף בניסיון הקשה ולא התפתו לחלל שבת רח"ל, דווקא בגלל זה השכר לו זכו כאן בעולם הזה הגיע לכאלו ממדים נרחבים, והקרן נשמרה הם לעולם הבא.

"ומכאן חיזוק גדול לכל מי שקשה לו, כל מי שמתמודד עם ניסיונות, עם קשיים, כל מי שמרגיש לבד. האם אתה יותר בודד מיהודי שומר שבת לבד באמריקה הגדולה? האם אתה בודד יותר מיוסף הצדיק בבית הסוהר? אסור להיבהל מהקושי, אדרבה, להשתמש בו כמו קרש קפיצה, כי העמידה בניסיון בזמן של קושי ובדידות, תביא אותך לגבהים עצומים בסייעתא דשמיא".

והנה הגיע תורו.. הוא מתחיל להניח את המצרכים על דלפק הקופה, והקופאית מתחילה להעביר את המוצרים, ואז הוא אומר 'אוי שכחתי משהוא' והוא רץ וחוזר כשבידו עוד מצרך, הקופאית ממשיכה להעביר את המוצרים, והנה שוב 'אוי שכחתי משהוא' והוא רץ וחוזר כשבידו עוד מצרך, וכך חזר על עצמו פעם נוספת... כשהוא חזר הוא התחיל לגדפו בקולי קולות כשהוא פוגע בו במילים קשות...

כשהחושך מוחלט יש אור מוכן - קוה אל ה' והוא יגיע

הרב בנימין בירנצוויץ

"וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלָם..." (בראשית מ"א, א')

יציאת יוסף מחשכת בית האסורים, ויציאת עם ישראל מחשכת גלות יון - קו משהו ביניהם ללמדנו יסוד גדול מאד לחיים! "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם" - במבט ראשון נראה שחלום פרעה קרה במקרה כקרות חלומות רבים, והתמזל מזלו של יוסף שפרעה חלם חלום ובעקבות זה התגלל שחרורו מבית האסורים. אבל האמת אינה כן! במדרש רבה כתוב (בראשית פ"ט א): "ויהי מקץ שנתים ימים" - קץ שם ליוסף כמה יהיה בבית האסורים, וכיון שהגיע הקץ - "ופרעה חולם"! לאדם נראה לפעמים שאין קץ לסבלותיו ולצעריו הכל נראה חושך מוחלט מבלי קצה אור, אבל צריך לדעת שהאור קיים וכשיגיע זמן הישועה 'והנה אור' זה יגיע פתאום, אסור להתייאש בראות את מקרי הטבע האופפים אותנו ומחשיכים בחיינו ונראים לפעמים כבלתי נתנים לשינוי, כי הכל מנוהל בידי בורא עולם והאור מוכן להאיר לכשיגיע, ואנו אין לנו אלא להתפלל ולקוות לה'.

סיכוי... אז מגיע הישועה:

באחד מרשתות המזון, נראה אברך כשהוא ממלא את עגלתו מכל הבא ליד, ולאחר שנראה שסיים, הוא התקדם לעבר הקופות, ונעמד בתור של אחת הקופות, כשמאחוריו כבר ממתנים עוד מספר קונים, אבל האברך הזה לא ידע מנוח, וככל שהתקדם תורו, הוא רץ חזרה להביא עוד מצרך שנראה שהוא שכח, וככה הדבר התרחש כמה פעמים עד שהגיע תורו, דבר זה גרם לאנשים שעמדו מאחוריו להרים גבה ואף לכעוס, על כך שהוא עומד בתור וממשיך בהעמסת עגלתו במצרכים.

והנה הגיע תורו.. הוא מתחיל להניח את המצרכים על דלפק הקופה, והקופאית מתחילה להעביר את המוצרים, ואז הוא אומר 'אוי שכחתי משהוא' והוא רץ וחוזר כשבידו עוד מצרך, הקופאית ממשיכה להעביר את המוצרים, והנה שוב 'אוי שכחתי משהוא' והוא רץ וחוזר כשבידו עוד מצרך, וכך חזר על עצמו פעם נוספת, והקופאית סיימה כבר להעביר את הדברים ורק מחכה שהוא יחזור עם המצרך ששכח.... אלא שאז האנשים מאחוריו כבר התחילו להתעצבן, ואחד מהם לא שלט על כעסו, וכשהוא חזר הוא התחיל

ולפי זה מסביר הבית הלוי את לשון הפסוק "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם", ויש להבין מדוע מוזכר ענין קץ השנתיים ימים לשבת יוסף בבית האסורים, כסיבה לכאורה לחלום פרעה? האם יש שייכות למספר הזה של שנתים ימים לסיבת חלום פרעה? אלא כוונת הפסוק "ויהי מקץ שנתים ימים" - שהגיעה העת שנגזר על יוסף לצאת מבית האסורים, אז "ויחלום פרעה" - רק אז הגיעה המקרה שהועיד הקב"ה שהוא יהיה המביא לתוצאה של שחרורו יוסף מבית האסורים!

רבים הם הסיפורים על ענין זה של התחזקות במידת הבטחון, שסופרו במהלך הדורות על גדולי הדורות, אבל הנה זימן הקב"ה לידינו סיפור אמיתי מוחשי ומדהים שקרה בשנים האחרונות, שיש בו גם חיזוק לימי החנוכה שגם בחושך הכמעט מוחלט שנראה שאין

כלום בית! אפילו לא מצרכים בסיסיים, פשוט ארונות ריקים ממוצרי מזון, ועד לנקיון ושמפו... כל מה שצריך פשוט נגמר.. ריק...! אשתי אמרה לי- 'מה נעשה, ה' בטוח ישלח ישועה... לך לסופר תמלא עגלה, אני בינתיים מתפללת... נחכה לישועה!' בליט ברירה עשיתי כדבריה, הלכתי לסופר כשאין בכיסי מאומה לשלם עבור הקניה, עברתי בין המדפים ומילאתי כל מה שנצרך, לא היו בעגלה ממתקים או סתם קשקושים או מותרות, דברים בסיסיים בלבד... והנה העגלה מתמלאת ואני לא רואה שום כיוון של ישועה... אני מתקשר לאשתי, ומספר לה שסיימתי... היא אומרת תיגש לקופה ה' יעזור אני מתפלל ולה' הישועה! אז הלכתי לקופה, והגיע תורי ואין... אין לי מושג איך אני הולך לשלם בסוף על כל הקנייה שעשית... אז כל רגע הלכתי והבאתי עוד משהו כדי להרוויח קצת זמן, ופשוט חיכיתי שה' ישיע... עד שאתה נשלחת!!! אותו אדם שמע וכ"כ התרגש... הוא הוציא 12 צ'קים, על כל צ'ק רשם 2500 ₪ ואמר לו- "קח, שיהיה לך לכל השנה!" היה נראה לאברך הזה שאין אור! אין סיכוי! ואז התגלה שהיה מוכן אור! הישועה כבר היתה במקום!

לגדפו בקולי קולות כשהוא פוגע בו במילים קשות... האברך הנ"ל התנצל, ונראה ממתין... ואז שוב רץ להביא מוצר נוסף שהוא 'שכח'... האנשים כבר הבינו שיש כאן בעיה והתחילו קצת לרחם על האברך הנ"ל, כשהם מסיבים את תשומת לבו של האדם שכעס עליו ופגע בו, שהוא עשה מעשה חמור בכך שהוא ביישו ברבים לעין כל, אף שמעשיו של האברך מקוממים, אבל לבייש ברבים...? האדם שנרגע קצת קלט לפתע את חומרת מעשהו, וכשהאברך חזר עם מצרך נוסף בידו כשהוא סמוק מבושה, פנה אליו האדם שביישו ואמר לו: תראה אופן התנהגותך מעצבן כאן את כולם ואתה מבין טוב למה, אבל אני ביישתי אותך ברבים, ואני מבקש סליחה וכפיצוי... אני רוצה לשלם לך את כל סך הקניה, שעלתה... 2500 ₪!!

אורו פניו של האברך והוא הודה לו מאד מאד, ואחר שסיימו לארוז את הקניה, פונה אותו אדם ששילם לאברך, ושואלו, תגיד לי זה נראה מוזר כל הסיפור שלך, כל שניה לשכוח משהוא? אתה נראה לי אברך רציני מכדי לבייש את עצמך סתם ככה. ואז פתח האברך את סגור ליבו וסיפר לו: תראה.. אני אב למשפחה ברוכת ילדים, הכסף דל והמצב קשה... הגענו למצב היום שלא היה

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפוח בכל יום' לתיבת המייל שלך

ככה מתחילים יום טוב במיוחד

סיפורים • חיזוקים • הלכה יומית • כתבות וראיונות • פרשת שבוע

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il

ואיהו מפרק: במשנה האחרונה בהכנס, רבי יהודה אומר אם היה נר חנוכה פטור. נמצא דמפני מצות נר חנוכה דרבנן נפטר מחיוב מזיק, שהוא דאורייתא. והביא רבינו עוד דוגמא לכך: הדין שאם היה רץ בערב שבת פטור, אף שאין מצוה דאורייתא לרוץ בערב שבת, בכל זאת נפטר עי"ז מחיובי מזיק דאורייתא.

ועי' באילת השחר (שבת כא, ב) דכ' בנר חנוכה פטור, אין הפטור משום דיש לו רשות, דהא קי"ל (ב"ק ז, א) שפותקין הביבין בימות הגשמים ברשות ומ"מ אם נתקל בהן אחר חייב, אלא כאן שאני שהוא מצוה. ונראה דגם אם אינו חייב להדליק ברה"ר כגון בשעת הסכנה, מ"מ כשהדליק ברה"ר פטור כיון שיש לו מצוה. ומ"מ אפשר שהעושה סוכה ברה"ר והוזקו בזה חייב, דאין לו מצוה כלל לעשות ברה"ר משא"כ בנר חנוכה.

(לקט מתוך 'כאיל תערוג' מועדים ב)

בממוניה? ואמר רבינו דכבר כתב המשנ"ב (סי"ד סקט"ז) דלא אמרינן ניהא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה אלא לצורך תשמיש בעלמא כמו תפילין, אבל בספרים שמתקלקלים בשימוש לא אמרינן הכי, וכ"ש הכא שמכלה את השמן דלא אמרינן ניהא ליה לאינש גם אם ישלם אח"כ את השמן שישתמש.]

ולענין ברכת 'שהחיינו' אמר רבינו דיצא כדין רואה, ואף שהדלקתו הוי הדלקה של גזילה ולא הוי נר חנוכה כלל, אבל כיון שהדליק עם בני הישיבה בחדר אוכל, וראה את החנוכיות שלהם יצא יד"ח ולא אמרינן שהיתה כונתו דוקא על חנוכיה דיליה.

מצוה דרבנן מצלת מדאורייתא

כשבאו ילדי תשב"ר להיבחן אצל רבינו, על פרק הכונס. שאל אותם רבינו היכן מצינו שמצוה דרבנן מצלת מחיוב דאורייתא. איהו מותיב

ובהתמדה. כל אלו שצחקו עלי - היום אתה לא מכיר אותם... יאיר! אני רוצה שיהיו לך חיים מאושרים! לכן דע לך! אם אתה רוצה להצליח בחיים - אל תושפע מהסביבה! אל תתחשב בלועגים עליך! תשתדל ללמוד בעמל וביגיעה, תלמד ותלמד, ותראה שבעזרת ה' תגיע רחוק".

אספר סיפור על בחור נוסף שבא למרן ראש הישיבה זצוק"ל וסיפר לו שיש לו בעיות בישיבה בה הוא לומד, והוא מבקש לעבור לישיבה אחרת. נענה ראש הישיבה והשיב לו: "יש לך בעיות? יש לך קשיים? דע לך שזה לכתחילה! כשלא הולך הכל חלק - זוכים לקנות תורה, כי תורה נקנית ביגיעה, ביסורים! רק בצורה כזאת אדם עולה וגדל בתורה". הוא הורה לו, הלכה למעשה, לא לעבור ישיבה.

הדור שלנו - כך כבר אמר ה"חפץ חיים" זצ"ל - הוא דור מפונק. משום כך מעטים הם הזוכים לתורה. אנו גדלים בדור שהכל צריך ללכת כמו שרוצים, וכל בעיה - ולו הקטנה ביותר - מוציאה אותנו מן הלימוד. בצורה כזאת - אי אפשר לגדול!

ישיבת "ארחות תורה" בתחילת דרכה היתה מעל מאפייה. היה קשה מאוד ללמוד שם. היו הרבה עשן וריח שהקשו על הלימוד. באנו למורינו, ראש הישיבה זצ"ל, ושטחנו באזניו את הקשיים. נענה ראש הישיבה ואמר, בהגבהת קול: "וכי סבורים אתם שהבריאה השתנתה? מאז ומעולם כך היתה דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה. אם הכל היה טוב - אי אפשר להצליח. כדי להצליח - חייבים שיהיו קשיים! תשמחו שאלו הם הקשיים שלכם... תורה בלי עמל ויגיעה, בלי השקעה ומסירות - לא הולכת!".

את הלקח הזה נקח לידינו, בפרט בימי החנוכה, בהם הצליחו שלשה עשר אנשים, על ידי מסירות נפש, לנצח כמה רבבות יונים. נזכור עד כמה חשובה ההשקעה והמסירו, כי "אדם לעמל יולד" ו"טוב לגבר כי ישא על בנעוריו" (איכה ג, כז). אין דרך לעקוף זאת. אם משקיעים - זוכים - יגעת ומצאת - תאמין.

(מתוך 'דורש טוב' חנוכה)

הוא היה פעם אחת אצל רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, מגדולי הפוסקים, יחיד ומיוחד, משכמו ומעלה. הרב ואזנר אמר לו בזה הלשון:

"אני אספר לך סיפור, ואני נותן לך רשות גמורה לפרסם אותו בשמי: כשהייתי ילד קטן והתקשיתי בלימוד, החיים שלי לא היו קלים כלל ועיקר. השקעתי הרבה. הרבה יותר מילדים אחרים בני גילי. גם לאחר נישואי, כשהייתי כבר אברך, היו לי קשיים. בבית היו רעבים ללחם. הקב"ה סייע בעדי להמשיך ללמוד, להשקיע, להתאמץ, לעמול ולהתייגע, למרות כל הקשיים. וכשאני מסתכל היום לאחור: בישיבת חכמי לובלין, שם למדתי, היו עלויים אדירים. כשרונותיהם חבקו זרועות עולם. דא עקא, הם לא השקיע בעמל התורה. וכשאני מחפש אותם היום, הם אינם נמנים בין גדולי הדור! מי שכן זכה להיות בראש הרשימה הם אותם תלמידים שלמדו תורה יומם ולילה בהתמדה מרובה!

"דע לך, ותפרסם את הדבר בשמי", סיים הרב ואזנר את דבריו, "בלי עמל ויגיעה - לא יעזרו הכשרונות! וכשיש עמל ויגיעה - לא צריך כשרונות! בודדים הם אלו שהתברכו בשתי המעלות - כשרונות והתמדה, וברוב המקרים לבעלי הכשרונות יש בעיה עם התמדה. לכן, רבים מהם אינם זוכים להגיע למקומות כאלו שהגיעו אליהם בעלי ההתמדה".

רבותי! הרב ואזנר הוא לא אדם שיפזר מילים בכדי. המילים הללו יצאו מפיו, והוא העיד אותן על עצמו! דבר המלמד אותנו עד כמה חשובה המסירות וההשקעה, ועד היכן אפשר להגיע איתה! מרן הרב שך זצ"ל סיפר סיפורים דומים על עצמו. הרב יאיר ישראלי זצ"ל סיפר את שאמר לו הרב שך:

"מקטנותי הייתי ילד יתום מאב. כשלמדתי בחיידר אמרו עלי שיש לי 'ראש של עץ'. הייתי שואל שאלות, שכולם היו צוחקים מהן... קיימתי בעצמי - 'ולא הבישן למד'. לא הסתכלתי על הסביבה מה אומרים עלי, לא התפעלתי מהצחוק, המשכתי ללמוד בחשק

בלי לפגוע

הרב ליוש תולה את ההצלחה הגדולה של ש"ס 'מאורי אור', דווקא בכך שהיא הושגה בדרכים עדינות ובלי לפגוע באף אחד על הדרך.

"להוציא ירושלמי זה פרויקט לא קטן. כמובן שהיה לי חשש שאולי עוד מישהו עובד במקביל על הוצאה שכזאת, ולכן יצרתי קשר עם כל המכונים וההוצאות לאור שהיו קיימות אז, ושעסקו בהוצאה לאור של ספרי קודש, וביררתי אם יש מישהו שעוסק בהוצאת התלמוד הירושלמי.

"לא זו בלבד, אלא גם הצעתי להם, אם מישהו אחר לוקח את הפרויקט הזה על עצמו, אני לא נכנס לזה. זה באמת פרויקט ענק ועצום, זכות גדולה, אבל אם יש מי שיעשה את זה, אני מוותר מראש. אני לא רוצה לריב עם אף אחד ולא להתחרות עם אף אחד.

"כל המו"לים האחרים אמרו לי שאין להם שום כוונה להתעסק עם זה, ורובם גם המליצו לי להתרחק. 'אין לזה ביקוש', הם אמרו לי, 'אתה עובד ומתייגע, ובסוף אף אחד לא יקנה את זה... אולי אם תשיג מראש מימון של תורמים נדיבים, זה יהיה שווה את זה.' "אבל אני לא מנהל מכון ולא מחפש תרומות. אני למדתי עם השנים, שכשיש ספר טוב שכתוב בצורה ברורה ונגישה, הציבור קונה אותו ולומד בו.

"נכנסתי לפרויקט ובאמת שקעתי בו למשך שנים. ב"ה ראיתי ברכה בעמלי, ועד היום הש"ס הירושלמי שלנו נמכר בעותקים רבים, כי הוא באמת הש"ס היחיד שמצד אחד צמוד לצורת הדף המקורית, ומצד שני הוא מופיע בדפוס ברור, אותיות ברורות ונקיות, עם ניקוי וניפוי של רוב הטעויות... המהדורה הזאת, אין לי אלא להודות לקב"ה על הזכות העצומה שנפלה בחלקי, ולהכיר תודה על המסירות נפש של אבא שלי, שלא תישכח תורה מישראל, רק בזכותו זכיתי לחלק משלי בהדרת הירושלמי, והפיכתו לספר שכל אחד יכול ללמוד ולהבין".

המתוקנת בסוגריים מרובעות, והשארית הכיתוב הישן, המוטעה לכאורה, בסוגריים עגולות. "שאלתי את הגאון רבי יעקב בלויא זצ"ל, כיצד עלי לנהוג במקרה שאנו מגלים טעות שהיא טעות בעין' ולכל הדעות, כאשר מובן גם כיצד נוצרה הטעות. הרב השיב כי בכל מצב, למעט במקרים קיצוניים ממש, יש לציין את הגירסה המתוקנת לצד הגירסה המוטעית לכאורה. 'אין לבצע תיקונים על דעתנו, שכן תמיד נוכל לבסוף לגלות כי הטעות אינה טעות, אלא הדברים לא הובנו בהבנתנו הצרה', הנחה הרב".

כל תיקון, מיותר לומר, התקבל רק לאחר שבע בדיקות ושבעה בירורים חוזרים ונשנים שנעשו בעבודת צוות. פעמים, הם גילו, משנה התיקון את הבנת הסוגיה. קטעים עמומים שנראו חסרי פשר ורבים נלאו מלהבינם, הוארו לפתע עם גילוי מקור הטעות, שחסמה עד עתה את שדה הראיה.

לכל אורך הדרך הקפידו הרב ליוש ואנשי הצוות, שלא לסטות כמלוא נימה מצורת הדף המקורית של ש"ס וילנא פיעטרקוב, ושלא לשנות את המפרשים המופיעים על הדף. זאת, על פי הנחיית גדולי התורה עמם נועצו.

אפילו כאשר התעוררה שאלה כיצד לסדר את המסכתות בסדר מועד, שבכל מהדורה נדפסו בסדר אחר, הם שטחו את השאלה בפני מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (שכידוע חיבר חיבור משלו על התלמוד הירושלמי), שהורה כי הסדר אינו משנה, והם החליטו אפוא להדפיס את המסכתות לפי הסדר על פיו נהוג לימוד הדף היומי בתלמוד הירושלמי.

ההיצמדות לש"ס המקורי, ש"ס וילנא-פיעטרקוב, אכן הוכתרה בהצלחה. צורת הדף נותרה ללא שינוי, והשינוי היחיד הוא בכרך הנוסף שהצטרף לסדרה. עד כה הודפס הש"ס בשבעה כרכים, אך במהדורה זו עומד מספר הכרכים על שמונה, לאחר שהכרך השביעי - מסדר נזיקין, פוצל לשני כרכים כדי להקל על הלומדים, ובמהדורה המוקטנת 'מהדורת פנינים', חולק סדר זרעים לשלשה כרכים גם כדי להקל על הלומד, והסט מונה תשעה כרכים.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ מהי ההגדרה של "כמלוא עיניו לפניו" בנוגע לחובת ההרחקה מדְבַר מיאוס?
- ◆ האם מותר להתפלל במרתף שקיים בו ריח חזק של עובש?
- ◆ האם נדרשת הרחקה ממכולות האשפה שבזמננו בשעת העיסוק בדברי הקדושה?

"וְהָיָה מִתְנַיֵּה קְדוּשָׁה"

להתיר זאת. וכמו כן, כשדבר המיאוס נמצא במקום אחר, וריחו הרע נודף ומגיע אל המקום בו נמצא האדם - נחלקו הפוסקים, אם יֵי ביציאה מהאיזור שאליו מגיע הריח, או שצריך להתרחק ארבע אמות מהנקודה בה כְּלָה הריח.

• אסור לעסוק בדברי קדושה בסביבת כל דְבַר מיאוס שריחו מצחין וכבד ואינו נמוג לאלתר, כגון: נבלת בעל חי, לול תרנגולים, מצבור אשפה או בית מטבחים שיש בהם ריח חזק של עיפוש, או מרתף מְעוֹבָשׁ במיוחד.

• צואת בעלי חיים, (למעט צואת חתול ונמיייה, וכן צואת חמור, וצואת תרנגולים - בתנאים מסוימים), שלא נודף ממנה ריח רע, אינה אוסרת את העיסוק בדברי קדושה בסביבתה.

• אדם שמסיבה כלשהי אינו מסוגל להריח, כגון אדם חסר חוש ריח, הנקרא 'תִּתְרָן' - בדרך כלל, דינו בנוגע לדיני ההרחקה מריח רע בשעת עיסוק בדברי קדושה, הוא כדינו של אדם המסוגל להריח.

• אדם שברור לו כי אינו מסוגל להימנע מיציאת ריח רע מגופו אפילו למשך דקות ספורות של קריאת שמע - יקרא קריאת שמע ללא תפילין; ובשעה שקיים ריח רע יפסיק את קריאתו וימתין להתפוגגות הריח, או שיתרחק עד למקום שלא הגיע אליו הריח. אולם, אם הוא רק מסופק אם יוכל להימנע מיציאת ריח רע מגופו בשעת קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה - יקרא קריאת שמע ויתפלל כרגיל, עם תפילין.

• אסור מדאורייתא לעסוק בדברי קדושה בסמוך לאשפה שריחה רע. ונחלקו פוסקי זמננו בנוגע למכולות האשפה המצויות ברחוב בזמננו, אם נדרתש הרחקה מהן בשעת העיסוק בדברי קדושה.

• נאמר בתורה: "וְכִסִּיתָ אֶת צְאֲתֶךָ... כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִתְנַהֵךְ... וְהָיָה מִתְנַיֵּה קְדוּשָׁה", ודרשו חכמינו ז"ל, שבשעה שה' אלקינו מתהלך עמנו - דהיינו, בשעה שאנו עוסקים בדברי קדושה - עלינו להקפיד שלא תהיה בסמוך לנו צוֹאָה, וכל דְבַר מיאוס שריחו מצחין וכבד ואינו נמוג לאלתר.

• האיסור האמור הוא כאשר דבר המיאוס נמצא בטווח של ארבע אמות מכל עבריו של האדם, וכן כשהוא נמצא לְמוֹלוֹ, בטווח ראייתו החזית, אך נחלקו רבותינו ז"ל אם האיסור הנוסף על ארבע אמות בטווח הראייה, הוא מדאורייתא או מדרבנן.

• אסור לאדם לעסוק בדברי קדושה בשעה שיש דְבַר מיאוס לפניו, בטווח ראייתו; ועצמת עיניים, או הסבת הפנים הצדה אינה מתירה איסור זה. ונחלקו הפוסקים בנוגע להגדרת 'לפניו' לענין זה: יש אומרים, שכל הצדדים שלפניו, נחשבים כ'לפניו'; ויש אומרים, שרק השטח שהוא מסוגל לראות ללא הטיית הראש, נחשב כ'לפניו'.

• אם נמצא בבית הכנסת דְבַר מיאוס שאסור מדרבנן לעסוק בדברי קדושה בסמוך לו, בשעת חזרת הש"ץ - אם ההודעה לש"ץ, והפסקת התפילה בעקבותיה, כרוכות בהכרח בבזיונו של אחד הנוכחים, אין להודיע לש"ץ על כך, גם אם דבר המיאוס נמצא בסמוך לו.

• כפי שלמדנו, אסור לאדם לעסוק בדברי קדושה כאשר בטווח של ארבע אמות ממנו נמצא דְבַר מיאוס. אולם, אם האדם נמצא במקום אחד, ודבר המיאוס במקום אחר - אין צורך בהרחקה של ארבע אמות. ועם זאת, בנוגע לאמירת דברי קדושה כאשר דבר המיאוס נמצא לְמוֹל האומר בטווח ראייתו - ספק אם הימצאותו של דבר המיאוס במקום אחר מועילה

לקראת שבת לכו ונלכה

ממתי מקבלים חופש מהגיהנום?

מי שמתחיל בהכנות מוקדמות לשבת, אז ממתי מקבל חופש מהגיהנום?
הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א על תשובתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זיע"א

קודש, כבר מאז אש הגיהנום לא תשלוט עליו? והשיב: "לא מסתבר שיפטר מהגיהנום בצורה כזאת".
"אז ממתי כן?", שאלתי, והשיב לי: "אני חושב שמיום ששי בבוקר זה הזמן".

רבות! אנחנו לא מדברים כאן דברים פשוטים! אלו דברים נשגבים ביותר! אם הרב אומר כך - בשמים מתחשבים בזה. הגיהנום מתחיל לשבות בזמן הזה!

בהזדמנות אחרת שאלתי את מרן רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, את השאלה הזאת, והוא השיב: "מיום חמישי בלילה אחרי השקיעה". זאת אומרת שמי שיכין את הנרות לכבוד שבת קודש, מיום חמישי בלילה, מרגע זה בעזרת ה' אחרי מאה ועשרים יש לו חופש מיום חמישי בלילה!

אגב, סיפר לי ידיד שלי, שפעם הוא שלח מכתב שאלה לרבי חיים שאולי נתחיל מיום ראשון כמו שמאי. ורבי חיים ענה לו: "הלואי".

שאלתי את רבי חיים: ומה יהיה אם אני כן עושה דברים לכבוד שבת באמצע השבוע. למשל: אני רואה שביום חמישי לא אוכל לקנות דברים לכבוד שבת, ואני קונה אותם ביום רביעי?

והשיב לי: "יש לי חידוש גדול. כל מה שאדם מתעסק באמצע השבוע לכבוד שבת, באותו זמן, אם חלילה יהיה בגיהנום, יהיה לו חופש בדקות האלה". דברים נוראים!

פעם אחת ראיתי את בתי מנקה את הבית ביום חמישי בלילה. שאלתי אותה: בשבת אנחנו לא נמצאים פה! לכבוד מה את מנקה? השיבה לי: "לכבוד שבת קודש. גם אם אנחנו לא בבית, לא יודעת למה, אבל אני מרגישה שצריך לנקות את הבית לכבוד שבת".

התשובה היתה נראית לי קצת מוזרה. שאלתי את רבינו הגדול. והוא השיב: "היא צודקת! לכבוד שבת קודש".

(מתוך הספר 'ומתוק האור' - פניני רבי חיים)

אחד מבאי ביתו של מרן סיפר, ששאל פעם את הרבנית ע"ה: "מה עושה רבי חיים לכבוד שבת? הן 'רבי מלך שבוטא רב הונא מדליק שרגא...!', ורבי חיים - מה הכנתו לשבת?"
חייכה הרבנית ואמרה: "הוא לומד לכבוד שבת".

"אבל אני עקבתי אחריו" - מספר אותו אדם ממקורביו - "וראיתי: בדרך כלל יושב רבי חיים בחדרו, ליד השולחן עם הספרים, ויש לו כסא מיוחד, עם גלגלים, שעליו היה יושב גם אביו. גם בשבת, כאשר רבי חיים יושב בראש השולחן, מקפיד הוא לשבת על הכסא הזה. ראיתי, שבכל ערב שבת הוא מגלגל את הכסא שלו לראש השולחן, וזוהי ההכנה שלו לשבת".

"יום אחד" - ממשיך האיש ומספר - "עשיתי זאת בעצמי. לקחת את הכסא והעמדתי אותו ליד שולחן השבת. רבי חיים הגיע כדי להעביר את הכסא, וראה שהכסא כבר העבר לכבוד שבת. יצא למרפסת, הביא כסא אחר ושם אותו ליד השולחן. אחר כך יצא שוב והביא כסא נוסף. אחד מבני המשפחה ביקש לקחת ממנו את הכסא ולהביאו בעצמו. אך רבי חיים השיב לו: "גם אני רוצה לעשות משהו לכבוד שבת".

ממתי מקבלים חופש מהגיהנום?

הרב קופרמן מספר: פורסם בשם ה"חפץ חיים", שמאז שאדם מתחיל להתכונן לשבת קודש - אש הגיהנום לא שולטת עליו.

אנחנו יודעים מהמדרשים שהגיהנום שובת בשבת. כמוכן רק למי ששמר שבת. מי שלא שמר שבת - ממשיך להתייסר גם בשבת. מחדש ה"חפץ חיים", שמהרגע הזה שאדם התחיל להתכונן לשבת קודש - אש הגיהנום לא שולטת בו.

שאלתי בזמנו את מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן ממתי זה? מי שיעשה כמו שמאי, ומיום ראשון יקנה חתיכת בשר לכבוד שבת

גליון 554
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

כל ימי לא עשה לי בן אדם רע בעולם שלא התפייסתי עמו ומחלתי לו מסופר: רבי אבא היה יושב בשער הפתח של לוד, ראה בן אדם אחד שהיה בא ויושב באיצטבא עשויה מן תל עפר, והיה עייף מהדרך ויושב ונשם שם. פתאום ראה רבי אבא נחש אחד שהיה בא אצלו להזיקו, ויצא שרץ מן אפעה מין נחש ארסי והרג את הנחש. כאשר נעור האיש ההוא, ראה את הנחש ההוא מולו שהיה מת, נעמד האיש ההוא ונפלה האיציטבא ההיא לעומק שמתחתיו והוא ניצל. בא רבי אבא אצלו אמר לו אמור לי מה מעשיך? שהרי הקדוש ברוך הוא עשה לך שני נסים אלו, אין הם לחינם. אמר לו אותו אדם, כל ימי לא עשה לי בן אדם רע בעולם שלא התפייסתי עמו ומחלתי לו, ועוד, אם לא יכולתי להתפייס עמו, לא עליתי למיטתי עד שמחלתי לו ולכל אלו שציערו אותי, ולא נטרתי לו שנאה כל היום על הרע ההוא שעשה לי, ולא די לי זה אלא שמהיום ההוא והלאה השתדלתי לעשות עימהם טוב.

(זוהר הקדוש פר' מקץ)

פרשת השבוע

ויהי מקץ שנתיים ימים
(מ"א - א')

מסופר על הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זיע"א שסיפר בשם אביו, שפעם אחת היתה לו עליית נשמה, וראה כי הביאו לעולם העליון איש אחד צעיר לימים, ואחריו איש זקן ושבע ימים. והנה לאיש הצעיר קראו שם זקן וישיש, ולאיש הזקן קראו בשם קטן וילד. ושאל, הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו? השיבו לו, כי האמת כן הוא, כי האיש הצעיר פעל בשנותיו המועטות הרבה מאד, ויום לשנה נחשב לו, אבל הזקן לא פעל כלום בכל שמונים שנות חייו, על כן הוא כילד מסכן. ואמר הצדיק שזוהו שאמר הכתוב "ויהי מקץ שנתיים ימים" שיש שבהגיע האדם לקץ חייו, והנה הוא רואה "שנתיים ימים" שבכל השנים הרבות שלו אינו אצלו אלא ימים אחדים.

וישתו וישכרו עמו (מ"ג - ל"ד)

מסופר: על הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א (יומא דהילולא ו' טבת) שהסב פעם עם רב ידוע, הגיש המשמש לשולחן בקבוק יין בשביל לומר "לחיים", רבי יחזקאל ישב

תפוס בשערפיו ולא שתה, ואילו אורחו ברך וטעם מעט מן היין. לפתע הגיע המשמש בבהלה וסיפר, שבטעות הביא יין מחבית שיש עליו פקפוק לכשרותו למהדרין. הצטער הרב האורח מאד על שנכשל וטעם בשוגג מן היין, ופנה לרבי יחזקאל ושאל: הרי הרבי ידע בוודאי ברוח קדשו שהיין לא כשר כראוי ולכן נמנע מלשתות, ואם כן למה לא הזהיר גם אותי שלא אכשל.

השיב רבי יחזקאל ואמר: לא ידעתי ברוח הקודש, מצינו שבפסוק נאמר, "וישתו וישכרו עמו" ומבאר רש"י, שמיום שמכרוהו לא שתו האחים יין, וגם יוסף לא שתה יין, ואותו היום שתו יין. והוקשה לי, המשיך הצדיק, ניחא שיוסף הכיר את אחיו ומשום כך שתה מן היין, אולם אחיו שטרם הכירוהו, מדוע שינו ממנהגם ושתו? אלא התירוץ הוא: אין זה מנהג שהאחים הקדושים החליטו ללא לשתות יין מיום שמכרוהו את אחיהם, אלא שליבם לא הניח להם לעשות כן, ועתה כאשר הסבו יחד, אף שעדיין לא ידעו שהוא יוסף, לא מנעם לבם מלשתות. כך גם אני, סיים הרה"ק משינאווא לא ידעתי שכשרותו של היין מוטלת בספק, אלא שליבי לא הניח לי לטעום ממנו.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:21 ת"א: 5:22 ר"ת: 5:54

פרשת מקץ-חנוכה

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:06 ת"א: 4:19

רבי יש לי דין-תורה עם הקב"ה

מסופר על אחד מחסידיו של הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א, שמו היה ר' מאיר והיה עשיר גדול. הוא היה סוחר עם סוחרים גדולים, שועים וגדולי ארץ, והמזל האיר לו פנים. בכסף שהרוויח קנה בתים ואחוזות שהשתרעו על-פני שטחים נרחבים. ר' מאיר ורעייתו נהנו מחיי עושר ונחות והיה נראה שלא חסר להם מהומה והם אנשים מאושרים. אולם לא כן היה הדבר, למרות כל העושר והרחבות שלהם היה דבר אחד שהציק להם מאד, הם לא זכו לפרי בטן. לפני כל נסיעה אל רבו ברוזין, הייתה אשתו מפצירה בו כי יבקש את ברכת הצדיק לילדים. ואכן, בכל ביקור וביקור ביקש מהרבי ברכה לזרעא חייא וקיימא, ומשום מה נמנע הרבי מלהבטיח להם ישועה.

פעם אחת, בעת שהכין עצמו ר' מאיר לצאת לרוזין, פרצה אשתו בבכי. "איך ייתכן שמאות ואלפים מתברכים מפי הרבי ונושעים בזכותו ואילו אתה שהנך מקורב אליו כל-כך, חוזר פעם אחר פעם מחצרו ב'ידיים ריקות'. הפעם לא אסתפק עוד בברכה", זעקה בכאב, "הפעם הזאת עליך לדרוש מהרבי הבטחה מפורשת". ליבו של ר' מאיר נצבט, עיניו נתלחלו מדמעות והוא הבטיח לשמוע בקולה ולבקש מהרבי הבטחה לזרע ברך ה'.

בתום שהייתו ברוזין נכנס ר' מאיר להיפרד מרבו לשלום. דמותה של רעייתו המיוסרת כמו ניצבה לנגד עיניו. "רבי", אמר בקול נשבר, "אנא יבטיח לנו כי בקרוב ניוושע". לשמע הדברים התעטף הצדיק בשתיקה. השתיקה הופרה כעבור שניות בקולו של הרבי: "רשאי אתה להחליף את ערירותכם בעוני. אם תיאותו לקבל עליכם חיי דלות ומחסור, תוכו בילד". זיק של תקווה ניצת בעיני ר' מאיר. אילו היה הדבר תלוי בו בלבד, משיב היה בחיוב תכף ומיד. אך לפי שגם גורל אשתו תלוי בדבר, ביקש שהות כדי להתייעץ עמה.

כאשר שב הביתה עם הבשורה והתנאי לכך, ההתרגשות בביתו הייתה עצומה. מבחינת אשתו לא היה כאן שום מקום להתלבטות. "איזה ערך יש לחיינו בלי ילד לאהוב ולגדל?", אמרה ור' מאיר כמובן הסכים עמה. הוא חזר תיכף לרוזין והודיע לרבי כי הוא ואשתו מסכימים לקבל עליהם את התנאי הקשה. הרבי לחץ את ידו ופטרו לדרכו.

בתוך זמן קצר פקדה את ר' מאיר שרשרת אסונות כלכליים, והוא הפסיד את כל הונו ורכושו. גם את ביתו הפרטי איבד בדלקה פתאומית שכילתה אותו עד היסוד. ובה-בעת ממש נתקיימה גם הברכה. בתוך כשנה חבקו ר' מאיר וזוגתו בן זכר מיוחד. ולמרות המעבר החד מחיי שפע לעניות ולחוסר כול, חשו עצמם ההורים הטריים - מאושרים באדם. המציאות החדשה אילצה את ר' מאיר להיעדר מביתו פרקי-זמן ארוכים, בחיפושי אחר מקורות מחיה מודמנים. בינתיים גדל הילד והיה לנער. העוני הקשה והיעדרויותיו הממושכות של האב מהבית, נתנו את אותותיהם בנער שחבר לנערי רחוב פוחזים. ליבם של ר' מאיר ורעייתו נחמץ, אך הם היו חסרי אונים.

יום אחד קם ר' מאיר ונסע לרוזין. נכנס לחדרו של הרבי וזעק מנהמת לבו המיוסר: "רבי" "יש לי דין-תורה עם הקב"ה!". בשנייה שלאחר מכן נשך את שפתיו וכבר התחרט על המשפט החצוף שנפלט מפיו. אבל הרבי שמע את הדברים ולא הרפה. "דין-תורה עם הקב"ה?! על מה ולמה?". סיפר ר' מאיר לרבו על מצבו הרחוני הירוד של בנו-יחידו ואז הוסיף: "כשקיבלנו עלינו אני ורעייתי חיי עוני ודלות, עשינו זאת כדי לזכות בך, אך לא בך פורק-עול. זה לא היה חלק מהתנאי. תובעים אנו מהקב"ה שיספק לנו די מחסורנו. איננו מבקשים חיי שפע ומותרות, אלא שנוכל לגדל את בננו לתורה וליראת-שמים". הצדיק מרוזין האזין לדבריו בהבעת השתתפות. "תביעתך נשמעת הגיונית", אמר. "אולם כדי לקיים דין-תורה עם הקב"ה, עליך לפנות לבית-הדין הגדול בעיר ברוד. שים פעמיך לשם ושטח את טענותיך לפני הדיינים, ללא מורא ופחד".

כשהוא שואב כוח מהוראת רבו, התייצב ר' מאיר לפני חברי בית-הדין של ברוד. ברגע הראשון נדהמו הדיינים מדבריו של העני האלמוני שביקש להזמין לדין תורה את הקב"ה בכבודו ועצמו. אולם כאשר גילה להם מי שלחו אליהם, שינו את יחסם אליו. לאחר שחקרו ובדקו את גרסתו מכל צדדיה, קבעו דייני בית-הדין כי אכן הצדק עמו. "מאן דיהיב בני, יהיב מזוני", ציטטו בפסק הדין אשר קבע מפורשות כי ראוי הוא ר' מאיר לפרנסה בכבוד.

בדרכו חזרה לביתו שמע ר' מאיר קול דהרה מאחוריו. כרכרה הדורה עצרה לידו בחריקה. "היי, מאיר, מה מעשיך כאן? תראה איך אתה נראה! האם התחפשת?"

משל ונמשל

חיים בדור של "מנורות רחוב"

משל לעולם, שיום אחד לפתע פתאום כבה אור השמש לבלבד, שוב, ברגע אחד חשך על כל האנשים עולמם, בצערם כי רב, נאלצו לחשוב על פתרון יצירתי שיאפשר להם לקיים חיים כסדרם עד כמה שאפשר. הפתרון נמצא בדמותן של מנורות. בהתחלה זה היה קשה מנשוא, שכן ההבדל הורגש מיד ומנורות נתלו בכל מקום אפשרי כדי לנסות להחזיר לעולם מעט מהאור שהועם בו. לאט לאט, אנשים החלו להתרגל אל המצב. אחד מאותם אנשים שחיו באותו עולם ובאותה התקופה, כבר הזדקן והיה לישיש מבוגר. באחד הערבים הוא טייל להנאתו עם אחד מנכדיו. כל הרחוב היה עמוס לעייפה בנורות ניאון. "סבא, תראה איזה יופי של מנורות!", קרא הנכד בהנאה, תראה איך הן עומדות יציבות ולא נכבות! בכל יום נדלקות בסדר מופתי, אחת אחרי השנייה!", עוד הוא מביט בנורות הרחוב בהנאה גלויה, אנחה כבדה שנמלטה מפיו של סבו האהוב, הגיעה לאוזניו. הנכד, הביט בסבו בפליאה, והסב הסביר לו: "נכדי היקר! אתה יודע אתה נולדת לתוך עולם שכולו מנורות. בגדלים שונים, בצבעים שונים. את האור שלהן בלבד אתה מכיר. אבל אני נולדתי בדור אחר. בדור שלי היה כדור אש גדול, שהיה תלוי במרום, ולכדור הזה קראו שמש. השמש הייתה מאירה עלינו כל היום, ולא רק מאירה, אלא גם מחממת בקרניה הנעימות. האור שלה היה משהו יוצא דופן, שלעולם לא אוכל להסביר לך. הוא היה חודר לכל פינה ומאיר את העולם כולו. זה היה אור טבעי ומיוחד, חזק מכל מקור אור שעוד ימצאו בעולם. ויום בהיר אחד, השמש כבתה. ברגע אחד, נתמלא כל העולם כולו בחשיכה גדולה, שמאו ועד היום לא הצליחו להאיר. האור שאתה רואה היום זה רק הבלחות קטנות של אור עצום, לו רק היית זוכה לחזות פעם אחת באור השמש שאבדה לנו.

הנמשל: גם אנחנו חיים בדור של "מנורות רחוב". גם אנחנו חיים תחת הרושם ש"נורות הניאון" שסביבנו הן האור החזק ביותר שיכולנו ליהנות ממנו, אבל זה רק בגלל שמעולם לא זכינו לחזות באורה של השמש. קשה לדמיין את זה, אבל פעם היה פה אחרת. הגמרא מלאה בתיאורים שלפני החורבן: "מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה... ונפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים" (מסכת ברכות, ל"ב, ב') "מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות" (מסכת סוטה, מ"ה, א') "מיום שחרב בית המקדש לא נראית רקיע בטהרתה" (ברכות, נ"ט, א'). המשמעות של רק מקצת האזכורים על התיאורים הללו, מלמדים אותנו על שינויים שהיו החל מהפרטים הקטנים ביותר ועד הדברים המשמעותיים ביותר - כמו העובדה שנעלו עברונו שערי תפילה. שיבנה בית המקדש במהרה בימנו.

(מתוך מאמר)

זה היה קולו של אציל גוי שבעבר הרבה ר' מאיר לסחור עמו. האציל הזמינו לעלות על הכרכרה ור' מאיר נענה להזמנתו. תוך כדי נסיעה סיפר ר' מאיר את שעבר עליו בשנים האחרונות. "שמע נא, מאיר", פנה אליו האציל בידידות, "אולי אתה תוכל לעזור לי". האציל סיפר לו כי מסיבות כלשהן זקוק הוא בדחיפות לכסף מזומן. לפני שעה קלה יצא מפגישה עם בעל אחוזה מסוים, בניסיון למכור לו כמה מנכסיו. הבעיה הייתה שגם בעל האחוזה חש בלהיטותו היתרה למכור את נכסיו, והוא ניצל זאת כדי להוריד את המחיר בצורה בלתי הוגנת.

"למעשה", הוסיף האציל ואמר, "אני כל-כך זקוק לכסף עד שאין לי ברירה אלא לחזור אל בעל האחוזה ולהסכים למחיר שהציע לי. אלא שאם אשוב אליו כעת, יראה בכך כניעה מצדי והוא עלול ללחוץ עליי ולהוריד עוד את המחיר. לך אליו אתה ועשה זאת במקומי, תמורת עמלת תיווך ראויה לשמה.

החליף ר' מאיר את בגדיו ופנה אל ביתו של בעל האחוזה. גם עמו סחר בעבר והם הכירו היטב זה את זה. בשיחתם סיפר לו בעל האחוזה, כמשיח לפי תומו, על עסקה גדולה שזה עתה הוצעה לו. הוא התייסר באוזניו של ר' מאיר על כי החמיץ את העסקה המשתלמת. זה האחרון העמיד פני תם והתעניין בפרטי המקרה. "למעשה", אמר לבסוף בעל האחוזה, "חפץ אני בקיום העסקה, גם במחיר שהציע לי האציל. אך אם ארדוף אחריו כעת, הוא יפרש זאת ככניעה מצדי ויעלה עוד את המחיר".

לפתע הבריק רעיון במוחו של בעל האחוזה. "מאיר, ידידי", אמר בחיוך מבטיח, "יש לי בשבילך הצעה שלא תוכל לסרב לה. לך אליו אתה וקנה בעבורי את הנכסים, במחיר שביקש. והריני מבטיחך כי חלקך לא יקופח". סופו של דבר, שהעסקה הסתיימה בכי-טוב ור' מאיר זכה בדמי תיווך שמנים... משני הצדדים. בכסף שהרוויח יכול היה לפרנס בכבוד ולאורך זמן את אשתו ובנו והשלווה והנחת חזרו לשכון בביתם הצנוע. הבן גדל לתפארת והסב נחת לשני הוריו, שהיו מוכנים להקריב למענו כל-כך הרבה.

צ"ן אדם לחברו

הצדיק שצם ארבעים יום

עבור הזולת

כיצד הקריב הרה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א את נפשו, עבור הצלת חייו של חולה; כיצד צם, התפלל ומסר את נפשו; והכל בהצנע לכת שאין כדוגמתו. מסופר: תלמיד אשר אובחנה אצלו מחלה שסכנה את חייו, בא לפני רבו ה"חפץ חיים" בראדן כדי לבקש ברכה. הרופאים כבר אמרו לתלמיד ולמשפחתו שאינם יודעים מזור למחלתו, ועם כל יום נוסף שחלף איבדו הקרובים תקוה.

ה"חפץ חיים" הקשיב לתלמיד הצעיר ואמר לו שיתן לו עצה בתנאי שלעולם לא יספר על כך לאיש. התלמיד הסכים מיד. הפנה אותו ה"חפץ חיים" לתלמיד חכם מסוים המתגורר בעיירה קטנה, ספר לו על מצבך ובקש ממנו ברכה, אמר ה"חפץ חיים", הוא יתן לך ברכה ובעזרת ה' יתברך אתה תחלים. הצעיר שמע בקול רבו ופנה מיד לאותו תלמיד חכם, ואכן תוך תקופה קצרה ובאופן לא יאומן הוא החלים, הוא המשיך בלימודיו בישיבה, ובסופו של דבר עקר מראדן והקים משפחה, וכפי שהודרך, מעולם לא סיפר לאיש אודות מאורעות אלה.

אחרי למעלה מעשרים שנה חלתה גיסתו של אותו תלמיד במחלה מסתורית ל"ע, עד מהרה התברר לו שהיא סובלת מאותה מחלה שהוא סבל ממנה בעבר, אך הוא לא אמר דבר. אשתו זכרה שפעם דיבר על מחלה מסתורית שסבל ממנה בעבר,

אך בכל פעם שדיברה על כך הוא התחמק וסירב לדבר, ככל שניסה לערפל את דבריו לחצה עליו אשתו שידבר, בתקוה שסודו יעזור להציל את חיי אחותה. גם אשתו וגם גיסתו הפצירו בו לגלות את אשר קרה לו, ואיך נרפא? הוא הסביר להם שזוהו סוד שנבצר ממנו לגלותו, אך הן עמדו בשלהן. לבסוף נחלשה התנגדותו והוא חשב שאחרי כל כך הרבה שנים שהוא כבר מילא אחר אזהרתו של ה"חפץ חיים", יכול הוא לגלות וסיפר לאשתו את אשר קרה לו. הוא סיפר על הופעתו לפני רבו ועל עצתו של הצדיק ללכת אל תלמיד חכם מסוים בעיירה קטנה הרחוקה מראדן. אשתו וגיסתו נתמלאו תקוה אולי תהא זו הצלתו. זמן קצר לאחר מכן החל הוא עצמו להרגיש רע, הוא נבהל מאד ואמר לאשתו שעליו לנסוע מיד אל ה"חפץ חיים". הוא עשה את הדרך הארוכה בחזרה לראדן אל ה"חפץ חיים" שהיה אז זקן וחלש.

ה"חפץ חיים" זכר את פגישתם הישנה והקשיב בשקט לסיפורו של האיש, ואז אמר בשקט ולאט: "הלוואי ויכולתי לעזור לך, אך מה אוכל לעשות? כשהיתה לך המחלה הראשונה, הייתי צעיר וצמתי ארבעים יום עבורך כדי שתתרפא, היום אני כבר זקן מדי ואינני יכול לצום כמו אז". לא רק ש"החפץ חיים" צם במשך ארבעים יום עבור תלמיד אחד, אלא שהעמיד את הדברים בצורה כזו שיִרְאָה כאילו הודות לברכתו של תלמיד חכם אחר הוא נרפא ממחלתו.

תלולא דצדקיא

יום ראשון א' טבת

הגה"ק רבי יאיר חיים בכרך ב"ר משה שמשון (חות יאיר - תע"ד)
הרה"ק רבי שאול אוקער מטבריה ב"ר צבי הירש (תרי"ג)

יום שני ב' טבת

הרה"ק רבי אברהם משה ב"ר שמחה בונים מפרשיסחא (תקפ"ט)
הרה"ק רבי יעקב כולי ב"ר משה שלמה זלמן (חתן האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש - תרי"ז)
הרה"ק רבי יעקב צבי ב"ר יהושע אשר מפאריסוב (תרמ"ט)

יום שלישי ג' טבת

הרה"ק רבי אליעזר זאב מבאטשעטש ב"ר חיים (תרי"ב)
הרה"ק רבי אברהם ב"ר יהודה צבי מסטרעטין (תרכ"ה)

יום רביעי ד' טבת

הרה"ק רבי גרשון חנוך העניך ב"ר יעקב מראדן (בעל התכלת - תרנ"א)

יום חמישי ה' טבת

הרה"ק רבי אהרן מטיטוב ב"ר צבי בן הבעש"ט הקדוש (תקפ"ט)
הרה"ק רבי אברהם אלחנן מפלאנטש ב"ר יהודה (תלמיד ה"חווה" - ברכת אברהם - תקצ"ה)

יום שישי ו' טבת

הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא ב"ר חיים מצאנז (תרנ"ט)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רמזים וספי תרומים על המעשים.

הגבהת התורה (ג)

מעיקר הדין אין צריך הספר תורה להיות פתוח בשעת הגבהה במקום הקריאה. (עיין שערי אפרים, שער י', סעיף י"ד) אמנם בשלחן הטהור [קומרנא] (סימן קל"ד, סעיף ב') מביא שיש מצוה גדולה לראות האותיות שקראו אותם (או שיקראו בהם) בדווקא, ולכן נוהגין לכתחילה שיהיה הספר תורה פתוח במקום הקריאה. (פסקי תשובות, סימן קל"ד, אות ד') ואם לאחר ההגבהה שמו לב שאין הספר תורה גלול למקום הקריאה, אין צריך להגביה שוב אחר שגללוהו למקום הקריאה. (פסקי תשובות שם, בהערה 15)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק רבי יעקב כולי
ב"ר משה שלמה זלמן זיע"א
חתן אדמו"ר האמצעי מליובאוויטש
זיע"א

גלביע ב' טבת תשע"ה

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - אהלכת ציון

פְּרֶשֶׁת מִקֶּץ - הַקָּשֶׁר לַחֲנֻכָּה

"וּטְבַח טְבַח וְהִכֵּן כִּי אֶתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהְרֵיָם"
(בראשית מג, טז)

את נפשם עבור אלוקיהם כך הם זוכים להתקדש ולהיטהר יותר. נר ה' נשמת אדם. נשמה של יהודי הוא כמו נר שמרצד ושואף כל הזמן לעלות כלפי מעלה. לנשמה יש תשוקה עזה בוערת לעלות מעלה מעלה (אש של נר אפילו אם תהפוך אותו כלפי מטה תמיד היא רוצה לעלות כלפי מעלה. אין שום דבר בעולם שיש לו תכונה כמו האש שרוצה תמיד לעלות בניגוד לכוח המשיכה).

התאוות והחטאים חוסמים בעד הנשמה ובולמים אותה מלעלות לפני ה' עוד ועוד. כאשר אדם מוסר את נפשו הוא מוציא מעצמו שמן זית זך, כמו שעבור המנורה שבבית המקדש הוציאו טיפה ראשונה מכל זית וזית שזה השמן הכי נקי וטהור שיש. שמן זית זך מבעיר את הנר ומלבה את השלהבת באופן הטהור והמזוכך ביותר. כך ע"י מסירות נפש בלב האדם הוא יכול לטהר ולזכך את עצמו לכבוד ה' ולהתקרב אליו יותר ויותר. בזמן של ימי החנוכה אנחנו מעלים את שמן הזית לנרות.

עלינו להתבונן במסירות נפש של עם ישראל ושל החשמונאים שמסרו את נפשם לכבוד ה' יתברך בביטחון בה' יתברך ולא פחדו מאף אויב למרות שהיה נראה שאין שום סיכוי לנצח אותם, בכל זאת מסרו את נפשם על התורה שלא יבזו אותה ותעלם ח"ו.

בברכת שבת שלום וחג חנוכה שמח הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

הצלחה בגור
יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה
אורן חיים בן אלן אסתר רותי בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרוו בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי לאה בת תמר

זרע קודש בר קיימא
גלית בת מסודי אליהו דרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה
מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה- הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נדימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קנטש בת דגטו רותי בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

פרשת מקץ חלה מדי שנה בימי חנוכה. יש רמז בין חנוכה לפרשת מקץ. כאשר יוסף אמר לאחיו להביא את בנימין אליו ויוסף ראה את אחיו עם בנימין אחיו הקטן, הוא אמר לאחד מאנשי ביתו: "וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתְּם אֶת בְּנֵימִין וַיֹּאמֶר לְאֶשֶׁר עַל בֵּיתוֹ הֲבֵא אֶת הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וְטְבַח טְבַח וְהִכֵּן כִּי אֶתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהְרֵיָם" (בראשית מג, טז).

תרגום יונתן מפרש: "וטבח טבח והכן פרוש: גילה להם בית השחיטה", כלומר: כדי שיתחיל להכין להם ארוחת צהריים. אם נחבר את האותיות **ט-ב-ח-ו-ה-כ-ן** ביחד יצא אותיות בחנוכה. האות ט' רומזת שצריכים ט' נרות להיות עם השמש.

כדי להבין את המסר מהפסוק שרומז על חנוכה, ראשית נקדים את דברי חז"ל הקדושים שאמרו: "כל הרגיל בנר יזכה לבנים צדיקים ותלמידי חכמים" (שבת כג). הכוונה לנר של שמן זית. רש"י הקדוש פירש על נר שבת וחנוכה שחז"ל דיברו.

למה של שמן זית דווקא? הפשט הוא שאורו יפה. למה חז"ל כל כך הפליגו בשמן זית שמי שזהיר בשמן זית בהדלקת הנר יזכה לבנים ת"ח? מה הקשר בין שמן זית לבנים ת"ח? כידוע עם ישראל נמשל לזית, כמו שנאמר: "זֵית רַעֲנָן יִפֶּה פְּרֵי תֶאֱרָ קָרָא ה' שְׁמִי" (ירמיהו יא, טז). כמו זית שבהתחלה מר אבל כאשר כותשים אותו והוא נשבר מן המכה הוא מתחיל לקבל טעם טוב יותר ויוצא ממנו שמן זית זך וטהור אשר באמצעותו ניתן להעלות אור בבית המקדש- כך עם ישראל, ככל שהם סובלים יסורים ואעפ"כ מוסרים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב
לע"נ יצחק בן רבקה ז"ל

זמני לכת

ע"א	16:06	17:18	17:49
ת"א	16:22	17:15	17:44
מיסב	16:22	17:14	17:44
ב"א	16:26	17:18	17:49

שואל ומשיב בהלכה - חנוכה - חלק ד'

מה מיוחד ביום האחרון של חנוכה?

Ice ?

תשובה :

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

'זאת חנוכה' הוא כינוי ליום האחרון של חג החנוכה. האדמו"ר ר' ישראל פרידמן מרוז'ין צ"ל אמר שמה שצדיק הדור יכול לפעול בראש-השנה וביום כיפור, כל יהודי פשוט יכול לפעול ב'זאת חנוכה'. דוד המלך ע"ה כתב: "בְּזֹאת יִדְעָתִי כִּי חִפְצָתְךָ בִּי כִּי לֹא יִרְעֵ אֹיְבֵי עָלְי" (תהילים מא, יב). רבותינו ביארו כי ב'זאת חנוכה' אפשר לראות את הניסים והנפלאות שעושה הבורא יתברך להרחיק מעלינו כל צר ואויב. סגולה נפלאה להינצל מכל האוייבים והמקטרגים בשנה זו היא לשמור בכל לילה את הפתילות של נרות חנוכה ובליילה האחרון, אחרי שהפתילות כבו, יקח את כל הפתילות של שמונת הימים וישרוף אותן עם שאר השמן שנשאר. מקורות: האח נפשונו, מערכת ח אות ג. הגאון מוילנה כתב שיום 'זאת חנוכה' הוא כקדושת יום הכיפורים.

סגולה בימי חנוכה להתפלל לזכות בזרע של קיימא וימים אלו מסוגלים לפקוד עקרים ועקרות ועיקר הסגולה ביום השמיני. מקורות: בני יששכר, מאמר חודש כסליו, מערכה ב אות י.

הצלה מפלאה

מעשה ביהודי ירא שמיים ברוסיה הלבנה. היה לאותו יהודי עגלה וסוס. לצורך פרנסתו הוא היה הולך מכפר לכפר, קונה ומוכר מה שה' יתברך הזמין לו. הוא השתדל מאוד להגיע לביתו לפני שבת. הוא היה לוקח איתו בקבוק יין מכיוון שחשש שמא לא תהיה לו ברירה והוא יאלץ לעשות את השבת במקום שבו מתגוררים גויים בלבד.

הוא היה לוקח איתו נרות גדולים בתוך ארגז זכוכית בחג חנוכה. בכל מקום שהיה, כאשר החשיך היום והגיע זמן ההדלקה הוא היה מדליק שם נרות חנוכה. פעמים רבות קרה שהגיע זמן הדלקת נרות חנוכה כשהוא בדרך מכפר לכפר ועדיין לא הגיע למקום ישוב. הוא היה יורד לשדה, מתפלל מנחה וערבית, לובש בגדי שבת, לוקח את ארון הזכוכית, מניח אותו על אבן אחת ומדליק את הנרות. אחרי הדלקת נרות חנוכה הוא היה רוקד בשמחה, שר ואומר: "כשם שאני מדליק נר מצווה נר חנוכה, כך הקב"ה יזכני לבנים תלמידי חכמים". כך היה מנהגו כל חייו.

פעם אחת בליל רביעי של חנוכה הוא היה בשדה. באותו היום ירד שלג רך מאוד. כשהגיע זמן ערבית, הוא ירד מהעגלה והתפלל תפילת ערבית. אחרי התפילה, כשהגיע זמן הדלקת נרות חנוכה, הוא לבש בגדי שבת כמנהגו, לקח את ארון הזכוכית, הדליק את נרות חנוכה בברכה בקול רם שש ושמח, והתחיל לרקוד.

לפתע שלושה שודדים עמדו מולו ואקדחים בידיהם. הם כמובן שדדו את כספו. הם לא הסתפקו בכך. לאחר מכן הם אמרו לו שהם עומדים להרוג אותו. כשראו את בגדיו היפים הם אמרו לו שיפשוט אותם כדי שלא יתלכלכו בדם והם יוכלו לקחת אותם. היהודי ראה שאין לו כל אפשרות להימלט מהם בדרך הטבע והבין שהגיע קיצו. הוא חשב על אשתו ובניו, וביקש מהשודדים שיתנו לו זמן להתוודות. למרות שלא מתוודים בחנוכה, מכיוון שהוא הולך למות הרי שאין לו ברירה ולפחות ימות אחרי וידוי. השודדים לא הסכימו.

הוא עוד לא הספיק לפשוט את מעילו העליון, ופתאום נשמעה צעקה: "ידיים למעלה". עשרה חיילים הגיעו עם אקדחים בידיהם. השודדים ראו כי יש עשרה חיילים ואילו הם רק שלושה שודדים והם לא יצליחו מולם לכן הם היו מוכרחים להרים את ידיהם למעלה. החיילים תפשו את השודדים וכבלו אותם. כשראו את היהודי בוכה, שאלו אותו: "מה קרה?". היהודי סיפר את כל מה שהיה והחיילים השיבו לו את כספו....

היהודי ביקש להבין כיצד היה נס ישועתו. התברר שאותו יהודי היה קרוב לכפר של דוכס אחד. הדוכסים ברוסיה נוהגים לצאת לציד שכשיורד שלג. הדוכס יצא לצוד עם החיילים באותו היום והם התאחרו בשדה. לפתע ראו מרחוק נרות דולקים באמצע השדה. גם הכלבים שהיו איתם התחילו לרוץ לכיוון האור.

הדוכס אמר לחיילים: "מה זה האור שאנחנו רואים מרחוק? בטח יש שם שודדים. עכשיו כנראה הם מחלקים את השלל ביניהם. צאו וראו אבל בזהירות". כך החיילים הגיעו למקום שבו היה אותו יהודי. אחרי שהם ראו את השודדים הם תפסו אותם ושחררו את היהודי.

למחרת, אותו יהודי חלם שנגלה אליו דמות זוהרת ומופלאה. הדמות אמרה לו: "אני מתתיהו בן יוחנן כהן גדול. דע לך כי אותם עשרה חיילים שבאו להציל אותך, הגיעו בזכות שהיית מקיים תמיד מצוות נר חנוכה בשמחה כתיקונה. לכן נשלחו לך דווקא עשרה חיילים כנגד עשרה נרות שהדלקת מתחילת ימי החנוכה עד הלילה הזה".... (מעובד מתוך 'אהבת חיים')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 א ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב אברהם יעקב פרידמן מסדיגורה זצ"ל

האדמו"ר הרב אברהם יעקב פרידמן (השני) מסדיגורה זצ"ל - נולד ב-ח' אב ה'תרמ"ד (1884) בסדיגורה שבאוקראינה. עוד בצעירותו אביו השקיע רבות בחינוכו, והפקיד את זקני החסידים ללמדו את אורחות החסידות. רבינו היה גדול ועצום בתורה כבר מנעוריו והצטיין בתפיסה מהירה. היה יושב ולומד עד חצות הלילה. מדי פעם בפעם היה נכנס עם אחיו להיבחר אצל אביו. בשנת ה'תרס"ב (1902) כשהיה בן 18 שנים התחתן. אחרי נישואיו נשאר להתגורר במחיצת חותנו בקופיטשניץ. אחרי זמן מה חזר לסדיגורה והמשיך בהתמדתו העצומה ימים ולילות בתורה ובחסידות. ב-י"ג תשרי ה'תרס"ז (1906) אביו נפטר.

רוב חסידי אביו הכתירו את אחיו רבי אהרן לרבי מסדיגורה. חלק מהחסידים, למרות שרבינו היה כבן 22 שנים, הכתירו אותו כאדמו"ר, תפקיד שבו שימש במשך 54 שנים. הקים יחד עם אחיו ר' שלמה ישיבה בסדיגורה רבים נהרו אליה מרחבי גליציה כאשר רבינו מפקח אישית על הנעשה בישיבה. בשנת ה'תרע"ד (1914) בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, ברח עם רוב אדמו"רי בית רוז'ין לווינה יחד עם אלפי יהודים שברחו מגליציה ובוקובינה. שהה שם כ-22 שנים. בשנת ה'תרצ"ח (1938) הנאצים כבשו את ווינה. הם אילצו אותו ורבנים נוספים לטאטא את רחובות העיר וינה כדי לבזות אותם ולהשפילם. באותו זמן הבטיח שאם יזכה לעלות לארץ ישראל יטאטא את רחובותיה.

אחרי המלחמה חסידיו פעלו להשגת ויזה עבור רבינו. חסידיו רצו לסדר לו ויזה לארה"ב אבל רבינו סירב בכל תוקף לנסוע למקום אחר חוץ מארץ ישראל. אחרי מאמצים עצומים השיגו לרבינו ויזה. ב-כ"ג אלול ה'תרצ"ח (1938) רבינו הגיע לארץ ישראל וקבע את ביתו בתל אביב. שם ייסד את בית מדרשו שהפך לתל תלפיות לחסידי רוז'ין - סדיגורה. כשנשאל מדוע גר בתל-אביב השיב שבעיר זאת פעמוני כנסיות לא נשמעים. אנשים רבים הגיעו לביתו כדי לקבל ברכה שעשו פירות וכן לספוג את דרכי החסידות ועבודת ה'. בעל רוח-הקודש. בתל אביב קיים את הבטחתו והיה מטאטא קטע מהמדרכה שסמוכה לביתו מדי בוקר. כשראה שחסידיו מבחינים במעשיו, הפסיק. במשך שנים רבות נמנה בין חברי מועצת גדולי התורה ובמשך תקופה קצרה כיהן כנשיאה.

נפטר בשבת קודש פרשת יוגש, ה' טבת ה'תשכ"א (1961). חי כ-77 שנים. בהלווייתו השתתפו אלפים רבים. ציונו בבית הקברות נחלת יצחק בגבעתיים בחלקת אדמו"רי בית רוז'ין.

סבא (מצד האב): האדמו"ר רבי אברהם יעקב (הראשון) מסדיגורה. **אביו:** האדמו"ר ר' ישראל מסדיגורה. **אימו:** מרת בת-שבע. **אשתו:** מרת בלומה רייזל העשיל (בתו של האדמו"ר רבי יצחק מאיר העשיל מקופיטשניץ). **ילדיו:** לא הותיר אחריו צאצאים. **מרביתיו:** אביו, האדמו"ר ר' ישראל פרידמן מסדיגורה. **מספריו:** אביר יעקב - מדברי תורתו (נלקטו אחרי פטירתו על ידי האדמו"ר רבי יצחק מאיר פלינטנשטיין מקופיטשניץ). **אביר המלכות** - תולדותיו של רבינו.

על העובדה כי רוח-הקודש שרתה על רבינו יעיד הסיפור הבא שסיפר הגה"צ ר' יהודה זרחיה סג"ל זצ"ל (רב בקרית שלום בתל אביב). הסיפור התרחש אצל כ"ק מרן אדמו"ר ר' משה מרדכי בידרמן (ה'ברכת משה' מלעלוב זיע"א). היה זה באחת מנסיעותיו של ה'ברכת משה' למירון לשבת בהעלותך, עוד בשנות מגוריו הראשונות בתל אביב.

הציבור באותה שבת במירון לא היה גדול. ה'ברכת משה' ערך את שולחנותיו הטהורים בתוך מערת רשב"י. היה שם יהודי אחד שעשה ל"ע חוכא ואיטולוא מהצדיק וזלזל בכבודו. במוצאי שבת אותו יהודי נסע לטבריה, שם הכיש אותו נחש ארסי. הוא הובהל לבית חולים במצב קשה. האיש הצליח להתקשר ממיטת חוליו אל הגאון ר' יהודה זרחיה וביקש ממנו שירוץ חיש להזכירו עם קוויטל ופידיין אצל רבינו שהתגורר בתל-אביב.

רבי יהודה מיהר למלא את בקשתו ורץ לביתו של הרבי מסדיגורה. להפתעתו הרבה הרבי סירב בתוקף לקרוא את הקוויטל, כשהוא אומר בנימה חמורה: "למה הוא לא נזהר בכבוד תלמיד חכם?". רבינו גם לא רצה לקבל את כספי הפידיין. רבי יהודה זרחיה הפציר וביקש מרבינו ברכה לרפואה שלימה. הרה"ל לך ק נעתר וברכו: "שיהיה בריא ויעשה תשובה".

רבי יהודה יצא מבית רבינו ומיהר לביתו של הרה"ק מבעלזא זי"ע בתל-אביב וביקש למסור לו את הקוויטל והפידיין. כשהגיע לשם לא היה שייך להיכנס לאדמו"ר מבעלזא. הוא פנה לגבאי וביקש ממנו להיכנס. הגבאי חזר ואמר: "אימרו לחולה שיקבל על עצמו לכבד תלמידי חכמים... ממש באותו סגנון שאמר הרה"ק מסדיגורה ויהי לפלא. הדברים הועברו לאותו יהודי חולה שקיבל על עצמו להתחזק בעניין זה. מיד לאחר מכן התרפא בדרך נס. (הסיפור מעובד מדברי הרב שמעון טיקוצקי והובא בגיליון 'אוהל משה' לעלוב)

רבי פרץ חנס השוחט מנהריה סיפר: מעשה שאירע אצל קרובי משפחתי. נישואיהם עלו על שרטון ולמרות הרצון להשכין שלום ביניהם הדבר לא עלה יפה. לדעתי הפתרון הנכון במקרה זה הוא לפרק את החבילה, כלומר: גירושין. אני יודע מה המצב ביניהם. מכיוון שמדובר בהחלטה כבדת משקל החלטתי להתייעץ עם רבינו ולראות מה לדעתו נכון לעשות במקרה זה. שלחתי אליו מכתב ובו גוללתי את כל המאורעות. בסוף המכתב כתבתי כי לעניות דעתי טוב יעשו אם יפרקו את הזוגיות שלהם ויפה שעה אחת קודם.

לא חלפו ימים רבים וקיבלתי מכתב תשובה מרבינו. הצדיק היה מופתע כיצד ייתכן שיהודי ייעץ לבני זוג להתגרש. רבינו כתב שבמקום לעשות כן, יתפלל ויברך את הזוג שהשלום ישורר ביניהם. אכן, ברכתו של הצדיק עשתה פרי והזוג שב לחיות על מי מנוחות. חלפו חודשים והגעתי לבקר את רבינו שבאותם הזמנים התגורר בתל-אביב. מיד כשראה אותי שאל כיצד העלתי על דעתי לעשות כן ושאל כיצד בני הזוג חיים כיום. כשהשבתי כי ברכת הרבי אינה שבה ריקם חייך ואמר: "האם אתה רוצה לדעת עד כמה העניין נוגע לי?". להפתעתי הרבה רבינו ניגש לארון הספרים והוציא משם את סידורו. הוא דפדף בין דפיו והראה לי כי בתפילת העמידה נמצא ומונח מכתבי. רבינו סיפר לי כי הוא מתפלל עבור הצלחת הזוג מדי יום ביומו. (מעובד מתוך 'אביר יעקב')

הוֹדָאָה עַל הָאֵמֶת

יכול לעשות להם את זה! חנוכה זה זמן של אורה ואני לא מוכן להיות זה שיחשיך להם.

סגרנו את המאפיה. יחד עם זאת התאמצתי להשיג את אותם האנשים שכבר קנו מהסופגניות האלה, כדי להודיע להם על התקלה. **איפשרתי להם להחזיר את הסופגניות ולקבל את כספם בחזרה.**

סופגניה אחת בודדת עולה כמעט פאונט. בתרגום לשקלים מדובר בכארבעה שקלים וחצי לסופגניה, כך שמדובר בסכום נכבד ממש.

בחג החנוכה כשהמכירות בשיא והמאפיה מייצרת אלפי סופגניות, אני מגיע להפסד של אלפי שקלים ואף יותר. עם כל זאת, אמרתי לעצמי שזה ניסיון שנגזר עלי מהשמיים ועלי לעמוד בו.

יהודים סומכים עלי ואני מוכרח לתת להם את הטוב ביותר: את הסופגניות הכי טעימות, ובעיקר – בכשרות הכי מהודרת ללא חשש ל'פת עכו'ם'.

אנשי ה'הצלה' בלונדון שמעו על הסופגניות שנתרו ללא דורש ועלה בדעתם רעיון מבריק: הרי בעל המאפיה לא הולך למכור את הסופגניות שלו.

אם כן כדאי לחלק את הסופגניות בבית הרפואה לרופאים ואנשי צוות שאינם בני ברית, כאות הוקרה על עזרתם לחולים היהודים.

הם פנו אליו ובעל המאפיה הסכים ברצון לרעיון ונתן להם את הסופגניות. החלוקה הצליחה מעל המשוער. הרופאים נהנו מהמחווה. בוודאי היה בזה גם כדי להועיל לחולי ישראל שזקוקים לטיפולם.

בעל המאפיה ממשיך לספר: עברו מספר ימים. אני מקבל טלפון מבית החולים המרכזי בלונדון. אני שומע מהצד השני: "מדברים מבית החולים... המחווה שעשית היתה מופלאה. טעמנו מהסופגניות שלך".

"אף פעם לא הכרנו מאכל כל כך טעים. אנחנו עומדים לקראת אירוע גדול שיתקיים בעוד מספר ימים. אנחנו רוצים להפתיע את האורחים שלנו בסופגניות, **לכן אנחנו רוצים להזמין אצלך עשר אלף סופגניות!**"

הזמנה בסדר גודל כזה משמעותה רווח גדול מאוד. בסוף החודש ההפסד של אותו יום של פת עכו'ם נבלע ממש. מעבר לעובדה שעכשיו גם יש לקוחות חדשים שקונים סופגניות.

באותו חודש הרווחתי מעל ומעבר לסכום הצפוי. שוב למדתי על בשרי "אין אדם שומע לי ומפסיד".

להלן סיפור שמעובד מתוך העלון 'השגחה פרטית'. יש בו כדי להראות כי כאשר האדם מודה על האמת גם אם לכאורה עלול להיגרם לו נזק מכך, הרי שבסיכומו של דבר הוא רק ירוויח מהדבר. להלן הסיפור מפי בעל המעשה:

שמי יוסף. אני גר בלונדון. ידידי, שבבעלותו מאפיה גדולה בכשרות מהודרת, סיפר לי כך: יהודים מכל הסביבה קונים במאפיה וסומכים עליה.

הסדר הקבוע הוא שבהתחלה של כל יום מוקדם השכם בבוקר, המשגיח מגיע ומדליק את כל התנורים, כדי שכל התופינים שייאפו במשך היום ייחשבו ל'פת ישראל' ולא ל'פת עכו'ם'.

מדובר בתנורים גדולים שדולקים במשך שעות רבות. כל מה שאופים באותו יום, נאפה מכוח אותה פעולה של הדלקת התנור בבוקר.

באחד מימי החנוכה אירעה תקלה. אחד מהעובדים שאינו יהודי הדליק את התנור בעצמו. איש לא הבחין בשינוי והמאפיה עבדה כרגיל.

רק אחרי חמש עשרה שעות! שהתנורים היו דלוקים, המשגיח נזכר שהיום הוא לא הדליק את התנור. הוא בירר מי הדליק את התנורים.

התברר שאותו גוי ראה שהמשגיח לא הדליק את התנורים, ולכן החליט לזרז את עניינים ולעשות זאת בעצמו.

המשגיח פנה לבעל הבית וסיפר לו על התקלה שהתרחשה. כשהוא שמע על הדבר הוא סיפר: "לא יכולתי לכעוס על המשגיח ששכח דבר כה חשוב".

"הוא היה נסער כל כך כשבא לספר לי על התקלה. אני ריחמתי עליו. ניחמתי אותו שהכל משמיים ובעזרת ה' הכול יסתדר".

הדבר הראשון שעשיתי הוא לעצור את האפייה. אלא שעד אז אלפי סופגניות הספיקו להיאפות. יהודים מכל העיר אמורים לקנות אותן. הם הרי סומכים על המאפיה שהיא מוכרת להם פת ישראל.

התקשרתי לרבנים של מערכת הכשרות והסברתי להם מה אירע. מכיוון שהיה מדובר בהפסד גדול של אלפי סופגניות, **הם סמכו על סעיפים מסוימים בהלכה והתירו לי למכור את הסופגניות.**

לכאורה יכולתי להמשיך עסקים כרגיל, אבל רק לכאורה. ידעתי שיש הרבה קונים שאם הם ידעו על התקלה, הם לא יקנו בוודאות.

כל אותם לקוחות סומכים עלי ובטוחים שהכול גלאט. איני

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
פואד אברהם בן רג'ונה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל
יצחק יעקב בן רחל ז"ל	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	יצחק בן ברקו דב ז"ל	יצחק בן ברקו דב ז"ל
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אביגדור בן ג'ולי ז"ל	אביגדור בן ג'ולי ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	מסודי בת חביבה ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה	ברכה בת מרדכי ע"ה
לטיף בן פרחיה ז"ל	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בת שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרחיה ז"ל	דוד יצחק בן פרחיה ז"ל
יהודה בן סעידה ז"ל	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעימה ע"ה	גורג'יה בת נעימה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה	אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
רחמים בן רחל ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	שמואל בן רבקה ז"ל	שמואל בן רבקה ז"ל	שמואל בן רבקה ז"ל
ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	רפאל בן אסתר ז"ל
אביחי בן אסתר ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל	יצחק בן חביבה ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	דב בן יצחק ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	סוליקה בת עישה ע"ה	סוליקה בת עישה ע"ה	סוליקה בת עישה ע"ה
אסתר בת נעמי ע"ה	סלים בן פרחיה ז"ל	סלים בן פרחיה ז"ל	סלים בן פרחיה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זרהר ע"ה	יהודה בן סעידה ז"ל	יהודה בן סעידה ז"ל	יהודה בן סעידה ז"ל
מסעוד בן יקוט ז"ל	עפאת בת השמת ע"ה	עפאת בת השמת ע"ה	עפאת בת השמת ע"ה

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מקץ - זאת חנוכה

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת מקץ - זאת חנוכה

- א. אל תבטחו בנדיבים - הבטחון בבשר ודם או ב'השתדלות' דוחה ומרחקת את הישועה.....ב.
- ב. מעט צרי ומעט דבש - לא להפריז ולהרבות בהשתדלות.....ח.
- ג. מזמור שיר חנוכה - הזמן מסוגל להתחדשות ולחנוכה 'ביתו'.....ז.
- ד. כי בא אורך קומי אורי - שבת חנוכה.....ט.
- ה. 'זאת' היתה לי - תוקף מעלת האי יומא רבא ד'זאת חנוכה'.....י.
- ו. 'זאת' עשו וחיו - לנצל יום קדוש זה כדבעי.....יב.
- ז. זאת חנוכה אחרי המשח אותו - להמשיך הארות הימים לכל השנה.....יג.
- ח. יתן לכם רחמים - המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים.....טז.
- ט. שנראה מעלת חברנו - ובזה ישכין שלום.....יז.

פרשת מקץ - זאת הנוכה

אל תבטחו בנדיבים - הבטחון בבשר ודם או ב'השתדלות' דוחה ומרחקת את הישועה
 בפרשתן (מא א), 'ויהי' מקץ שנתיים ימים' וגו', וביאר בזה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תורת משה סו"פ וישב), בהקדם הביאור במה שנאמר (לעיל מ כג) 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', שכבר עמדו המפרשים על כפל הלשון 'ולא זכר - וישכחהו', ומפרש בזה"ל, לא זכרו (שר המשקים) בפיו לדבר ולספר ממנו כלל, ועי"ז יצא גם הוא מלבו של יוסף, וישכחהו יוסף לשר המשקים ונתייאש כלל מישועתו, ואז אחר היאוש והשכחה, אז 'מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם', כי שוא תשועת אדם ולה' לבד הישועה, עב"ל^ג.

א. נוראות מצינו בדברי ה'אור החיים' הק' זי"ע לבאר הטעם שנאמר 'ויהי מקץ שנתיים ימים', והרי 'אין ויהי אלא לשון צער', ומה צער היה שם, ומבאר, כי באותו שעה רימז הקב"ה לפרעה את בשורת הרעב, על כן כתיב ויהי 'כי הקב"ה כביכול לו צר בצרת עולמו', והדברים נוראיים למתבונן בהם, שהרי עדיין לא החל הרעה בעולם אלא כעבור שבע שני השבע, ורק בישר הקב"ה על הרעב העתיד לבוא, ומה עוד, שאין מדובר בבני ישראל אלא בגויי ארצות, ואעפ"כ הקב"ה כביכול לו צר בצרת עולמו, מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר כשאיש ישראל שרוי בצער עד כמה הקב"ה נמצא עמו 'באותה צרה'...

ובהאי עניינא, הנה אומרים אנו בברכת 'ועל הניסים' בימי החנוכה - 'עמדת להם בעת צרתם', ויש שביארו הטעם שתקנו חז"ל לשון זו, דהנה איתא בגמ' (סוכה נו:): 'מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים, כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה על גבי המזבח, ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק', והרי ש'קליפת יון' היא להחשיך אור האמונה ולהחדיר דעות כוזבות שאין אתה עומד עליהם בשעת הדחק, על כן תקנו חז"ל בנוסח התפילה 'עמדת להם בעת צרתם' להשריש האמונה שהקב"ה עומד ומשיגח עלינו בשעת הדחק ונמצא עמנו בצרתנו, ועלינו לשרש ולעקור מן המח והלב כל שמץ מחשבת און שכזו.

ב. סיפר הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע אודות הרה"ק רבי אהרן מטיטוב זי"ע נכד מרנא הבעש"ט הק' זי"ע, אשר בתחילה היה 'נסתר' ולא הכירו הבריות ברום מעלותיו הנשגבות, והיה חי בעוני ובמחסור נורא, פעם אחת תקפה עליו הדחקות ביותר, וכבר לא היה יכול לשאת צער בני ביתו העטופים ברעב כפשוטו, ולאחר תפילת מעריב פנה אל ציבור מתפללי בית המדרש ואמר להם, היתכן כדבר הזה, גר ביניכם נכדו של הבעש"ט הק' זי"ע ואינו עוסק בשום מסחר, ואין איש שם על לב לשאול מהיכן ירק זה חי, ואף אחד לא עומד לימינו בעת דחקו... ודבריו הכאובים עשו רושם גדול, ו'נעשה רעש' בבית המדרש, ולא זזו משם עד שקבעו ביניהם כיצד להחזיקו ולהחיותו. לאחר שהלכו כולם לביתם נמלך בדעתו והתחרט מאוד על ששם בטחונו בבשר ודם, ועזב את דרכו בקודש שלא לבטוח אלא בהקב"ה בלבדו, והתפלל כל הלילה מתוך בכי מר כשהוא מתחנן ומבקש מהקב"ה שישכיח מהם כל המדובר...

על פי זה יישב הרה"ק מטשארטקוב את הקושיא הנודעת על הא דאיתא במדרש בריש פרשתן (רבה פט ג) 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' (תהלים מ ה) - זה יוסף, 'ולא פנה אל רהבים', ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי וזכרתני וזכרתני וזכרתני לך שני שנים, ולכאורה תימה רבתי היא מה שאמרו 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף', והרי מבואר במדרש עצמו שיוסף 'פנה אל רהבים' וביקש משר המשקים 'זכרתי, וזכרתני', שעל כן נוסף לו עוד שתי שנים לשבת בבית הסוהר. אלא, שאחר שיוסף ביקש עזרת שר המשקים התחרט על כך וביקש מה' ששר המשקים ישכח את הבטחתו להזכיר את יוסף אצל פרעה, וזהו שאמר הכתוב 'ולא זכר שר המשקים את יוסף' כי 'וישכחהו' - יוסף פעל בתפילתו להביא עליו את השכחה, 'וזה הוא הבטחון היותר גדול', על כן שפיר אמרו שאשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף.

וללמד יצא על החסרון וההיזק כשאדם שם יהבו ומבטחו בבשר ודם, שלא זו בלבד ש'שוא תשועת אדם' כי אין בידו שום כח להועיל ולהושיע, והרי זה תוחלת לריק בלי שום תועלת, אלא אדרבה אף 'היזק' יש בדבר, כי פעמים שהישועה כבר מוכנת

ומזומנת לבוא, אך מאחר שסומך על אחרים הרי הוא דוחה בזה את ישועתו, ואינו יכול להיחלץ מן המיצר כל זמן שהוא מרגיש 'תלוי' בבשר ודם. וכאשר היה אצל יוסף הצדיק, שרק כאשר נתייאש מלצפות לעזרת שר המשקים 'וישכחהו' - אז הפציעו קרני האורה"

והנה ודאי לא נדרש מאנשים כערכנו לבכות ולהתפלל להקב"ה שבני אדם ישכחו מעמנו ולא יעזרו לנו... אך זאת כן נדרש מעמנו, לא 'לרוץ' אחרי הבריות ולתלות יבנו בהם שהם יסייעו לנו, אלא לזכור שרק הקב"ה הוא הקל המושיע, ולתלות עיניים רק בו ית' (רבי מאיר אומר' להגאון החסיד רבי מאיר שפירא זצ"ל).

ג. ידוע ה'מעשה' על איש פלוני שלמד בכל יום ויום ב'שער הביטחון', וביום מן הימים מצאוהו 'מבטח' את עצמו אצל סוכן ביטוח (אינשורנס), אמרו לו, הרי הינך לומד ב'שער הביטחון', ומה לך בהאי מקום, נענה אותו אוויל, אכן עוסק אני בלימוד שער הביטחון, אך כאן באתי ל'יתר ביטחון'... ומלבד עצם ה'נסילות' בדבריו, אך לעתים אדם חושב לעצמו 'אם לא יועיל - לא יזיק'... אך האמת היא, ש'לא יועיל אלא יזיק ויזיק'... (לא נאמרו הדברים להורות 'הלכה למעשה' שלא לעשות 'ביטוח', אלא גם מי שמבטח את עצמו בתור 'השתדלות', יזכור שה'ביטוח' ביד ה', ואין זה אלא 'השתדלות' גרידא).

ד. איתא ב'אור החיים' הק' בפסוק 'ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם', שבמשך כל השנתיים היה חולם את אלו החלומות בכל לילה, אלא שהיה שוכחם, ורק 'מקץ שנתיים' לחלומותיו זכר את דבר החלום וקרא ליוסף שיפתור את חלומו. וקשה, אם שכח את החלום לשם מה חלם אותו, ומבאר הרה"ק מקאריץ זי"ע (מקץ אות ע"א) עפ"י מעשה שהיה שפעם נסע מרן הבעש"ט הק' זי"ע עם תלמידו רבי מענדיל ה'מגיד מבאר', ויצמא הרב ר' מענדיל למים, אמר לו הבעש"ט - אם יהיה לך 'בטחון' אמיתי בהשי"ת יזמן לך ה' מים, ואכן התחזק ר' מענדיל בבטחון בה', ונזדמן לפניו ערל אחד, ושאלם הערל האם ראייתם כאן ביער 'סוסים', שכן זה כג' ימים אשר אני תר ומחפש אחר סוסי שנאבדו ממני כאן ביער, ושאלוהו האם יש לו מים, מיד נתן להם הערל מים לשתות... לאחר ששתה רבי מענדיל שאל מרבו הבעש"ט - הנה נוכחתי לראות שלא נסע ערל זה הנה אלא בעבורי, אם כן על מה עשה ה' שיסובב כאן זה ג' ימים, ויען הבעש"ט ויאמר, הקב"ה הכין לך מבעוד מועד את הישועה, שאם תבטח בו מיד תוושע, דגדול כח הבטחון שהשי"ת מזמין למלא משאלות האדם קודם שיהיה לו הבטחון כדי שמייד בבטחו בו תבוא הישועה לידו.

כיו"ב היה אצל יוסף, שתחילה בטח בשר המשקים ונענש על כך, אמנם הבורא הזמין מיד את ישועתו, ולכן חלם פרעה שנתיים ימים את 'חלומו' מידי לילה בלילה, כדי שאם יתחזק יוסף בבטחון מיד תהיה ישועתו נכונה לבוא אליו, לגאלו מבית האסורים, ולמנותו משנה למלך מצרים.

ה. פעם נכנס יהודי אל הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקאז'ניץ זי"ע ופדיונו בידו, ובכה לפניו שגנבים פרצו לביתו וגנבו ממנו הון ורכוש גדול, אמר לו הרה"ק וכי מה רצונך ממני, יש לי עדים שבאותה שעה שאירעה הגניבה בביתך הייתי כאן בביתי, ולא אני גנבתיך, ומה לך כי באת אלי... אך היהודי המשיך והפציר בו שיושיעו, ואף הגדיל פדיונו במטבע נוסף, נענה הרה"ק ואמר לו, אם תניח פדיון של חמישים זהובים אוכל לעזורך, כשמוע היהודי את דבריו פנה אל זוגתו ואמר, הבה נעזוב את בית הרבי ונלך לזעוק אל ה', כי הוא יושיענו אף בלא פדיון גדול כזה, וממנו נוושע, ויהי כאמרו דיבורים אלו נענה הרה"ק לעברו, ר' איד, הישועה כבר בידך אחר שבאת לכלל הבנה ש'מבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע'.

בעניין זה מסופר על האחים הקדושים הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע והרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע ששניהם הנהיגו חצרות, אלא שב' חילוקים היו ביניהם, כי בטאלנא הסתובבו אלפים רבים של חסידים ואנשי מעשה ורבים מהם היו עשירים מופלגים. ואילו בראחמיסטריווקא לא היה מספר החסידים רב - ורובם ככולם עניים מרודים, פעם שאלו את הרה"ק מטאלנא לפשר הדברים שחסידיו עשירים הם ואילו חסידי אחיו מחוסרים פרנסה. ביאר ואמר, הנה בצל קורתני באים חסידים רבים, ובשעה שאחד מהם בא להיכנס אלי בכדי להזכיר את מצוקתו בפרנסה עליו לחכות שעות מרובות עד שיגיע זמנו להיכנס, וגם לאחר שהגיע שעתו אינו שווה בקודש פנימה כי אם שעה מועטת והברכה שמברכים אותו ברכה קצרה היא, ומכיוון שכן יאמר לעצמו, הרי כמעט ולא ברך אותי הרבי, אין לי על מי לסמוך אלא על הקב"ה, והרי הוא נושא עיניו לשמים בבקשת הפרנסה, על כן באה לו פרנסתו בכבוד

הזה - הוא מראה כאלו אותו דבר יש לו ח"ו כח להפעיל זולת הבורא ב"ה, ממילא נפסק מזה הדבר דבקות ושפע של הבורא ב"ה. וזה ששמעתי ממורי הגאון בוצינא קדישא המפורסם מורנו הרב דוב בער זללה"ה, מגיד מישרים דק"ק מעזריטש, פירוש 'וימלוך [וגו']', וימות' (לעיל לו לב-ג) בין ששם אדם הבטחון באיזה דבר, הוא ממליך אותו הדבר על עצמו, ונפסק הבטחון ממנו ית"ש, לכן נגרע פרנסתו, וזהו 'וימות'. אך אל ה' לבדו ישם בטחוננו, ויבחון במעשיו שכל דבר אין בו כח זולת הבורא ית"ש, אזי מדבק ומקשר כל עניניו בהבורא ית"ש, והוא ית"ש מקור כל הברכות ומקור החיים, אזי שורה בכל מעשיו ועניניו כל הברכות והשפע, כי הוא מדבק כל הדברים באין סוף. עכ"ל.

ומיד חלם פרעה, ותיכף הריצוהו והוציאו אותו מן הבור (כמובן שאין לנו אפילו השנה מועטת וועירה ביוסף צדיקא, אך ללמדנו ארחות חיינו).

ומצינו כבר להדיא ב'חובות הלבבות' (הקדמה לשער הבטחון) שהבטחון בדברים אחרים זולת הקב"ה הרי הוא סיבה להפסד וחסרון, וכלשונו, ואם יבטח על חכמתו ותחבולותיו וכה גופו והשתדלותו ייגע לריק ויחלש בחו ותקצר תחבולתו מהשיג הפצו וכו', ואם יבטח ברוב עשרו יוסר ממנו וישאר לזולתו.

וביותר יתבאר העניין בדברי הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (חרושי אנרות על אנרתא דסבי דבי אתונא, שאלה וז"ל, כשהאדם שם בטחוננו באיזה דבר מטובת עולם

גדול. לא כן אצל אחי שחסידי מועטים הם, וכל אחד מהם הצריך לפרנסה נמצא בחדרו זמן מרובה, ובזמן זה הרבי מאזין לקול שוועתו, ומעודדו עד שהחסיד משליך ידו על הרבי וכבר אינו מתפלל ומקווה כ"כ להקב"ה, על כן הוא מתקשה על המחיה ועל הכלכלה (פשוט הדבר שנתן ה' כח ביד הצדיקים לפעול ישועות עבור עם בני ישראל, אבל זכור יזכור שהכל מיד ה' בא לו, ואדרבה כל גדולת הצדיקים הוא עבור דבקותם בה).

ו. נכדו של האדמו"ר מטאלנא זי"ע הזכיר לפניו שמו של אברך שאיבד מקור פרנסתו, פתח ואמר, יהודי צריך להאמין שהקב"ה ורק הוא מפרנס ומזין כל אחד כפי הבנתו. מי ששוכח להאמין בכך פעמים שהקב"ה 'מזכירו' - והרי הוא מנענע את מקור פרנסתו כדי שיזכור מי הוא הבעל הבית האמיתי, והנה, פעמים שמספיק רוח מצויה - נדנדז קל ביותר, וחוזר האדם לאותו מקור פרנסה. פעמים שהאדם אינו מתעורר, והוא בטוח שהוא המפרנס, או הבוס שלו... והרי יש רבש"ע בעולם... הוא המחליט הוא המפרנס, ע"כ מנענע אותו הקב"ה ברוח שאינה מצויה ומאבד כל מקור פרנסתו, או אז מכיר האדם שעליו לשפוך נפשו בתפילות לה', ותתחזק אמונתו ותליית נפשו בבורא עולם, ושוב יכולים להיפתח לו שערי פרנסה. וסיים הרבי לנכדו, אמור לו בשמי שיש אנשים עשירים המתפללים יום ויום על פרנסה טובה, הם אומרים פרשת המן, מתפללים על כך, מקפידים לעשר 'מעשר כספים' כדי להכניס בכך ברכה אל ביתם, כך מצליחים. גם הוא, יזכור מהבורא ויסמוך עליו שיתפלל ויהא בטוח שהישועה אכן תבוא במהרה יותר ממה שחושב, אך שכבר עכשיו יבטיח שימשיך להתפלל ולבקש גם כשיהיה לו מקור פרנסה חדש. ואכן, כך היה, האברך עשה כדברי הרה"ק ומצא בנקל מקור פרנסה חדש ולא שכח הציווי לבקש ולהתחנן (תנחומך ישעשעו נפשי עמוד 749).

ז. כה אמר הרה"ק מסאווראן זי"ע לבאר מה שנאמר ב'פרשת המן' (שמות טז כ) 'ויותרו אנשים ממנו עד בקר ויָרָם תולעים ויבאש', וכבר עמד רש"י שהרי זה 'מקרא הפוך', שכן מתחילה מבאיש ורק לבסוף מתליע, וביאר הרה"ק, דאיתא בספה"ק שמי שהוא 'קמצן' על ממונו מאחר שאינו בוטח בהקב"ה שימלא לו חסרונו אזי שורה עליו שד הנקרא 'תולע', וזהו שאמר הכתוב, שמאחר שאותם אנשים שהותירו את המן מתוך 'דאגת המחר' ולא בטחו בהקב"ה שיפרנס אותם אזי וירום 'תולעים' - נתרוממו עליהם אותם השדים הנקראים תולעים, ועי"ז ויבאש - שהם עצמם הבאישו והסריחו... וכאמרו זאת ירק והגיד בלשון קדשו 'פע, פע, קמצן הוא מסריח'... לעומת זאת מי שיש לו אמונה ובטחון הוא שולט עליהם, וכמו שנרמז בלשון הכתוב (איכה ד ה) 'האמונים עלי תולע' - שמי שהוא מ'האמונים', ר"ל שיש בו אמונה ובטחון אזי הוא 'עולה' ושולט על ה'תולע'... (הובא ב'מרגניא דבי רבנו, נ' בשנת תרמ"ו).

ח. מסופר על סוחר אחד שלא נמנה על עדת החסידים, שפעם בהיותו על אם הדרך לרגל עסקיו נתאכסן בבית מלון, ובאישון ליל ביקש ממנו בעל המלון שיואליל לעבור לחדר אחר, כי חדר זה יועד מעתה עבור הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע המגיע זה עתה לכאן, אותו סוחר, אף שלא היה מבין החסידים התעניין ביותר לראות את דרכי הרבי, ועקב אחר כל תהלוכותיו בקודש, והנה הוא רואה את בעל המלון ובני ביתו מתווכחים ביניהם, ושמע אותם דנים אודות בקשת הרבי שיביאו לו סך מאתיים דינרי זהב (שזה היה כל הכסף שברשותם), עד שנמנו וגמרו להעניק לו

'ולא פנה אל רהבים', ע"י שאמר לשר המשקים זכרתי והזכרתי ניתוסף לו שתי שנים. וביאר רבינו בחי' (ריש פרשתן) שבוודאי לא בא לומר שאין לו לאדם להשתדל לישועתו אם בפרנסה אם בשאר עניינים, דאדרבה יש חיוב על כל אדם להשתדל כל חר בדיליה, אלא, הוונתה, שאחר שקיים השתדלותו יאמין שהישועה עצמה תבוא לו משמים, ולא ע"י השתדלותו - וממילא יסמוך עצמו רק על ה' לברו. בן נמי גבי יוסף הצדיק, וודאי שהיה עליו להשתדל ולבקש משר המשקים שיוכירנהו, אלא שלא היה לו לסמוך ב'סיבה' זאת, רק להאמין ולבטוח בה' לברו, וכיוון שכפל לאמר 'זכרתי והזכרתי', הראה בכך שסמך על זכירה זו^ט, ולכן השאירוהו עוד שנתיים ימים בבית האסורים. וז"ל הרבינו בחי'. ואין לו לתלות תקותו בהשתדלותו רק בהקב"ה, והוא שאמר

ועפ"ז מבאר הא דאיתא בגמ' (גיטין ז.) 'אם רואה אדם שמוזנותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה', ולכאורה קשה 'מה נשתנה מצוה זו מכל שאר מצוות שבתורה', ומדוע דווקא 'צדקה' היא ה'סגולה' לפרנסה בהרחבה. ומבאר, כי כאשר מפזר מעותיו בנדיבות לב 'נמצא מראה בפועל שאינו שם בטחוננו במעותיו, ואדרבה שם בטחוננו בהש"ת', ועי"ז מתדבק בו ית', 'ומכאן זה שורה הברכה, ובכל אשר יפנה יצליח ויתרבה נכסיו עד מאד'. ועל כך נאמר (משלי יא כד) 'יש מפזר ונוסף עוד', שהמפזר צדקה בנדיבות לב מתוך שמשים בטחוננו במי שאמר והיה העולם ולא בכספו ובמעותיו - נוסף לו עוד.

מעט צרי ומעט דבש - לא להפריז ולהרבות בהשתדלות
איתא במדרש בריש פרשתן (רבה פט ג) 'אשרי הגבר
 אשר שם ה' מבטחו' (תהלים מ ה) - זה יוסף,

את המעות כולם. תיכף חרה אפו של אותו סוחר על הרבי הדורש ומבקש מחסידיו סכומים אדירים ובפרט שזה כל ממונם. לאחר מכן ראה איך שהרבי יוצא עם משמשו אל חצר גינת הבית, ומראה באצבעו בחצר, ואומר, מקום זה ראוי להקים עליו אורווה לסוסים, ומקום פלוני נאה הוא לבנות בו קרעטשמע (בית מרחץ), וכך המשיך ומנה עסקים שונים שאפשר לבנות בחצרו של בעל האכסניא, כשמוע הסוחר דיבורים אלו שהיו משונים בעיניו גברה פליאתו ביותר על הנהגת הרבי. לאחר מלאת כמה שנים, הזדמן שוב אותו סוחר לאכסניא זו, וראה שבאותה פינה בה הצביע הרבי על יעודו לסוסים, אכן קמה וגם ניצבה אורווה גדולה ובה סוסים אבירים למכביר, ובצד השני של החצר יש קרעטשמע כדברי הרבי, ומכל דברי הרבי לא נפל דבר. מיד כראותו כל זאת, לא יכל לעצור בנפשו ושם תיכף את פעמיו אל עבר בית הרבי שבטאלנא ואמר לו, הנה אותך ראיתי צדיק בדור הזה, שהרי ראיתי שלא נפל דבר מפיתכם ארצה, אולם ברצוני להבין מדוע לקח הרבי מעמם את כל ממונם עד הפרוטה האחרונה, הסביר לו הרה"ק מטאלנא, הנה לבעל המלון הלז וזוגתו היתה קצובה מן שמיא עשירות מופלגת, אך היה חסר להם בעבור זה תפילה בהכנעה, מכיוון שהיו בוטחים בכל מאודם בסכום גדול זה של המאתיים זהובים, עד שהיה זה להם כמין עבודה זרה, וכל אימת שהגיעו לשעת הדחק ניחמו את עצמם בזה שרכוש גדול מונח להם בבית גנוז, ולא היו מתפללים מתוך שברון לב והכנעה לבורא העולם, לכך לא יכול היה השפע הרב לבוא אליהם, כי אף השפע שקצוב לו לאדם אינו יורד להאי עלמא כי אם ע"י התפילה, אך עתה לאחר שלקחתי מעימם את כל ההון ועושר, לא נותר להם כי אם לבטוח בהש"ת, להאמין בו בכל לב ובכל נפש, ולהתפלל בהכנעה גדולה, ועיניך הרואות את כל השפע הרב שבא להם על ידי הכנעתם ותפילתם.

ומן העניין להביא לשון נפלא של הגה"ק ה'נודע ביהודה' בספרו דרושי 'אהבת ציון' (דרוש ה ד"ה איני מטבע) 'הנה כל המטבעות, חדשים וגם ישנים, אשר הם עובר לסוחר כולם הם עגולים, ואפשר הוקבע מתחלה מקדמת דנא לעשות המטבעות עגולים לא על תמונה אחרת, לרמז (שכסף הוא) דבר עגול מתעגל ומתגלגל, ואין לו תקומה במקום אחד, והוא גלגול החוסר החוזר בעולם, לרמז שלא יהיה עיקר בטחוננו של אדם על עושרו' (עיי"ש בהמשך דבריו).
 ט. ידוע שהגר"ח מבריסק צוק"ל שאל פעם את הגר"ש שקאפ צוק"ל (הובא בחשוקי חמד נדה מג.) כמה זמן היה נשאר יוסף בבית האסורים אם היה אומר רק פעם אחת 'זכרתי'. השיבו הגר"ש, שעפ"י ההגיון היה נשאר רק שנה אחת - הגע בעצמך, אם על פעמיים נשאר שנתיים אמור מעתה שעל פעם אחת היה עליו להישאר רק שנה אחת, אמר לו הגר"ח, לא כי, אלא לא היה נענש כלל, כי פעם אחת היה עליו לומר מחובת ה'השתדלות', אך מכיוון שכפל השתדלותו ואמר - 'זכרתי והזכרתי', הראה בזה שאף הראשונה הייתה מחמת ש'סמך' על בקשתו, ולא בתור השתדלות גרידא, לכן נענש על כל 'זכרון וזכרון', (פשיטא שאין לנו השגה ביוסף הצדיק ובמדרגותיו, אלא שלמדנו בא).

ולברוא יש מאין, אין לו להשתדל בדרך הטבע בדבר שהוא צריך לאחר זמן דאינו נחוץ כ"ב, ו(רק) בעת שיצטרך אל הדבר ולא שלח הקב"ה נס או ישתדל בדרך הטבע. וכן מצינו בדברי חז"ל (עי' סוטה מה:): מי שיש לו מזונות היום ואומר אשתדל על מזונות מחר הרי זה מקטני אמנה, וכן מבואר בש"ס (ביצה טו:). אבל הלל מדה אחרת הייתה לו שהיה אומר ברוך ה' יום יום, דהיינו שהיה לו בטחון חזק ולא השתדל להשאיר מיום ליום. אבל מי שאין לו בטחון חזק בהקב"ה אז משתדל בעת שיכול להרוויח הרבה להמציא מרף לביתו על כמה זמנים, כי ירא שמא אח"כ לא ימצא להשתדל בדרך הטבע, ובטחון אין לו על הקב"ה.

ולפי"ז כך היה חטא יוסף, שבשעה שפתר חלומו לשר המשקים עדיין היה שלושת ימים להוצאת שר המשקים מבית הסוהר, אם היה יוסף שם בטחוני בהקב"ה לא היה לו להשתדל ולבקש תיכף בעת הפתרון

דוד (תהלים סב ו) 'אך לאלוקים דומי נפשי כי ממנו תקוותי' - כלומר לא בהשתדלותי.

כלל הדברים, שאסור לו לאדם להרבות בהשתדלות יתר על המידה, באופן מטורף ומבוהל, שבוהה הנו מראה שעיקר תקוותו וסמיכתו היא על אותו מעשה השתדלות. ודוגמא לדבר הוא מה שמצינו בדברי הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (אמרי שפר מאמר לחנוכה) שכתב על דברי המדרש הללו בזה"ל, והקשה היפה תואר וכי אסור לאדם להשתדל בדרך הטבע ולסמוך על הנס, אדרבה הרי אמרו יכול ישב אדם בטל ת"ל וברכתך בכל אשר תעשה עי"ש. לפענ"ד דוודאי צריך אדם להשתדל בדרך הטבע ואין לסמוך על הנס, אך היינו דווקא בשעה שהוא צריך לאותו דבר אז אין סומכין על הנס רק ישתדל בדרך הטבע, אבל אם אינו צריך עכשיו ממש לדבר זה רק לאחר זמן - מי שיש לו בטחון חזק בהקב"ה - שיש ביד הקב"ה לשרד הטבע

י. וכבר מילתנו אמורה ש'הזמן גרמא', ימי החנוכה הקדושים, להתחזק במידת הבטחון, שהוא מעיקרי עבודת הימים, ומ'תקפו של נס', שלא זכו החשמונאים לנסים ונפלאות אלא בזכות ביטחונם בבורא, ומרומז בשמם כי מתתיהו ובניו כהנים היו, ו'כהן' בגימטריא כמנין 'בטחון' (ע"ה), וכשאנו נתדבק בדרכיהם גם אנו נזכה לנסים ונפלאות בזמן הזה (ליקוטים חדשים יו"ל תרפ"ד, ד"ה לחנוכה).

העיד הגאון רבי יוסף היילפרין זצ"ל (ממנטשסטר, בספרו מעדני יוסף - זכרון שמואל), שראה בכת"י שהיה כתוב 'מקבי' עם אות קו"ף (וכן אתא בצרור המור פר' ואתחנן בשם 'מגילת חשמונאים'), והוא ר"ת מ'עולם ק'וינו ב'ך י' (שם השם - הוי"ה), וכלומר, שזאת חרטו החשמונאים על דגלם, את הבטחון בה', ורק לכן לא חששו ויצאו 'מעטים' ו'חלשים' להלחם כנגד 'רבים' ו'גיבורים' ואכן ניצחום.

יש אומרים שלכן נהגו לומר מזמור 'יושב בסתר' אחר הדלקת הנרות (ומקורו מהרמב"ן, עיין בספר זכירה ועוד) ללמד שעיקר העבודה בימים אלו היא האמונה והבטחון, דהנה חז"ל (שבועות טו:) כינו פרק זה 'שיר של פגעים', ואמרו ועד היכן - עד כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך.

ומה נמלצו דברי ה'אבודרהם' (סדר התפלה למוצ"ש) דלכן אין אות זי"ן בכל פרק 'יושב בסתר', כי הבוטח בה' אינו זקוק לכלי 'זי"ן' ואויביו נופלים תחתיו ומתבטלים ממנו כל הפגעים רעים ומרעין בישין.

וכך ביאר בספר 'החינוך' (מצוה תקי"ב) 'ופירוש פגעים, כלומר שאמירת אלו המזמורים תועיל לשמור מן הנזיקין וכו'. שיש בהם דברים יעוררו נפש היודע אותם לחסות בשם יתברך ולהשים כל מבטחו, ולקבע בלבבו יראתו ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררות על זה יהיה נשמר בלי ספק מכל נזק'.

ואגב אורחא, כתב בספר 'זכר דוד' (מאמר ג פרק צא), מצות חנוכה יכולה היא שתגן כמו שהיתה מגנת המנורה מן הפורענות, ואולי מפני כן כתב הרב 'אמתחת בנימין' (בדף ח), וסגולה ג"כ בכל פעם שידליק בכל לילה שיאמר למנצח בנגינות ושיר של פגעים ג"פ, והאומרו ז"פ בכל לילה מובטח שינצל מכל מיני ליסטים ואויבים ומקטרגים בזה השנה. יא. ובזה יתבאר מה שמצינו בפרשתן ששלח יעקב אבינו עם השבטים לתת ל'משנה למלך מצרים' 'מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים' (מג יא), ולכאורה אם רצה למצוא חן בעיניו למה שלח לו רק מעט, אך היינו טעמא, שלא רצה יעקב אבינו כי אם לצאת ידי חובת ההשתדלות, לפיכך הסתפק במתנה מועטת של 'מעט צרי ומעט דבש' (נתיבות שלום בראשית עמ' רסא). ואת עיקר כוחותיו השקיע בתפילה לה', כמו שכתוב בסיפא דקרא (פסוק יד) 'וא-ל-ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש'.

לאביו שבשמים, וזוכר את התפקיד שלמענו נשלח לעולם הזה, ובר בבר יש בו גם מדת השבחה דקדושה - 'לשבוך את העבר המחלישו ומרפה ידיו'². והן הן ב' העניינים שבנינים נקרא כן ללמד על שתי ה'מעלות'. מצד אחד, 'אסף אלוקים את חרפתי', וכפירוש רש"י 'הכניסה במקום שלא תראה', ללמד שצריך 'להעלים' את ה'חרפה' והמכשול רח"ל, שלא יעמדו כנגד עיניו וח"ו יתבוסס בהם מתוך צער עד כדי יאוש הגמור³. ולאיך, מלשון 'מוסיף והולך' להורות על התחדשות תמידית, ומחמת שהיו לו שתי מידות אלו, שבחה במקום שאמרו לשבוך, וזכירת העתיד ומה שצריך לזכור על כן נקרא בשם 'יוסף'.

ולפי זה יש לבאר נתינת השמות מנשה ואפרים, כי 'מנשה' מורה על מדת השבחה, וכמו שאמר 'כי נשני אלוקים' שהוא לשון שבחה, והיינו ללמד על הצורך לאחוז במדת השבחה במקום המצטרך, ואילו 'אפרים' עניינו לזכור את העתיד ותוספת החיות מתוך התחדשות שעי"ז עושה פירות ומתקיים בו 'כי הפרני'.

והזמן גרמא, ימי החנוכה⁴, להתחדש⁵ כנשר נעוריו⁶, מבלי להביט לאחוריו⁷, אלא יתאזר בגבורה ויתמלא ברוח חיוזק, כי ה' יהא בעזרו ובסעדו⁸.

משר המשקים, אלא היה לו להמתין עד יום השלישי בעת שיצא שר המשקים מבית האסורים אז יבקש ממנו להזכירו לפני פרעה, אף שאולי לא יכנסו אז כ"כ דבריו באוזניו כמו עכשיו בעת שפתר לו - שאז יכנסו דבריו יותר באוזניו, מ"מ רווח והצלה לפני הקב"ה ממקום אחר, ומדוע היה צריך לבקש עוד קודם ב' ימים קודם, ולכך כיוון שהקדים יוסף עצמו ב' ימים מקודם לכן נענש בב' שנים יום לשנה, כמו שנענשו המרגלים ארבעים שנה יום לשנה. עכ"ל.

מזמור שיר חנוכה - הזמן מסוגל להתחדשות ולחנוכה 'ביתו' בפרשתן (מא נ-נב), 'וליוסף יולד שני בנים וגו', ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלוקים את כל עמלי ואת כל בית אבי, ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלוקים בארץ עניי, וביאר בזה הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"ו) כי הנה מצינו ביוסף שנקרא כן מפני ב' סיבות וטעמים. א. על שם 'אסף אלוקים את חרפתי' (לעיל ל כג). ב. 'לאמור יוסף ה' לי בן אחר' (שם כד). והיינו טעמא כי מצד אחד כל עניינו של 'יוסף' הוא להוסיף תמיד חיות והתלהבות מתוך התחדשות, מתוך זכירתו את מקור מחצבתו הנעלה, שהוא בן

יב. נודע ביאורו של הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ראה ד"ה א"י ראה) במאמר חז"ל (תמיד לב). 'איזהו חכם הרואה את הנולד', כי העושה תשובה הרי הוא כקטן שנולד דמי, ו'חכמת החיים' של יהודי להתחדש תמיד ולראות עצמו כנולד היום. וממילא אין מקום ל'עבר' - שהרי הוא כאדם אחר לגמרי.

רמז לדבר יש למצוא במה שאמר דוד המלך ע"ה במזמור ב' שבתהילים (פסוק ז) 'ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך', לרמז, שגם אם עומד עתה בפרק ב' - עדיין אני היום ילדתיך, ויכול להתחדש כקטן שנולד ממש... הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ביאר הטעם שיצר הרע נקרא 'כסיל' והרי למראית העין אינו כסיל כלל... כי כל אומן נקרא על שם מלאכתו, כמו 'בנאי' שנקרא כן מאחר שהוא בונה בניינים וכיו"ב, ועל דרך זה, 'מלאכתו' של היצר הרע הוא לעשות כסילים... להכניס באדם רוח שטות וטפשות ועי"ז מעבירו על דעת קונו, ומשום כך 'זכה' לשם כסיל. ואף אנן נעני ונאמר, כי מהאי טעמא ממש קראו חז"ל ליצה"ר בשם מלך זקן וכסיל, על שם אומנותו לעשות את הבריות ל'זקנים' (שיביטו על עצמם כמי שאין להם כבר תקוה)...

יג. מעין הדברים ביאר בספר 'טעם ודעת' (להגר"מ שטרנבוך שליט"א) במה שמצינו בלידת בנימין, דכתיב (לעיל לה יח) 'ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין, מפני מה שינה יעקב את שמו לבנימין' ולא קיים את ה'צוואה' האחרונה של רחל בנתינת השם 'בן אוני', אלא כי שם זה הוא מלשון צער ואנינות, ולא זו הדרך להתאבל תמיד, אלא צריך להתחזק ולהתנער מעפר, על כן קרא שמו 'בנימין' המורה על 'חיוזק' כיד ימין שהיא החזקה והמתגברת.

יד. וכן מצינו גבי נס חנוכה שקבעו חכמינו את שמונת ימי חנוכה בגלל הנס של הנרות, ולכאורה צריך ביאור, וכי לשמחה מה זו עושה' שהרי בפירוש איתא בגמרא (ע"ז נב:) שהיוונים שקצו את אבני המזבח ופרצו י"ג פרצות בבית המקדש (ועיי' מדות פ"ב מ"ג), ואם כן כיצד שמחו ב'שמחה רבה' על שזכו להדליק את המנורה והרי מראהו של

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת הנוכה

בית המקדש היה מלא ב'סימני החורבן' בכל עבר ופינה. אלא ביאורו, כי אדרכה, חובת האדם לשמוח עם האור שהוא מצליח להדליק עכשיו, אף אם הוא עדיין בשפל המצב, מ"מ ישמח במצוה בעידנא דעסיק ביה (ובד בבד יקבל על עצמו שבעתיד יוציא את כל הלכוך ממקום הקדוש), ומכל מקום אל יפריעו לו מחשבות על העבר את שמחת הנפש בעת קיום המצוה.

והוא מעיקרי המצוות בחנוכה, ורימזו כן המגיד מטריסק זי"ע (מגן אברהם, חנוכה ד"ה איתא בגמרא מאי חנוכה) בדבריהם (שבת כא:): 'כ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון', שבבוא האדם לחנך עצמו ולהתחדש, עיקר עבודתו - דלא למספד בהון, שלא יצטער ויתאבל על שום דבר בעולם, רק ילמד מן החשמונאים שלא שמו על לב על העבר והתחדשו עצמם על ידי הדלקת נרות המנורה, ובזה עוררו את הניסים והנפלאות.

טו. בדרך צחות אמרו בפסוקים בפרשתן (מא נג-נד) 'וְתַכְלִינָה שבע שני השבע... וְתַחְלִינָה שבע שני הרעב', והנפקא מינה בין תיבה זו לזו - שאותיותיהם שוות, זולתי אות ח' וכ' המתחלפות ביניהם. והנה האות ח עומדת על ב' רגליה, ואילו האות כ שוכבת, והיינו כי כאשר האדם משכיב עצמו ונותן לייאוש לשלוט עליו ואינו עושה מאומה להמשיך בדרכו, זה גופא 'סוף וכילוי' דרכו, והיינו 'ותכלינה'. משא"כ המעמיד עצמו על ב' רגליו ואינו מתפעל אלא ממשיך בדרכו על זה אמרו 'ותחילנה' - שבזה עצמו נולד מחדש ופתח לעצמו פתח לשוב ולהתרומם.

צדיקי הדורות (כע"ז בתפארת שמואל חנוכה אות לו) רמזו בהא דקיי"ל (סי' תרע"א ס"ו) שמצות נר חנוכה למעלה משלושה טפחים, דהן אמת שאף מי שכבר נמצא 'למטה מעשרה' - בדיוטא התחתונה, בידו להתעלות בימים הללו ולהגיע למקום גבוה מעשרה, מכל מקום אסרו חכמים להדליק בתוך שלשה סמוך לקרקע משום לבוד וכארעא סמיכתא דמיה. והיינו שעל האדם לעשות את המוטל עליו ולפתוח פתח כדי להתעלות, וכאשר הוא עצמו יתרומם מעט להיות 'למעלה משלושה' יזכה שהקב"ה יגביהו הרבה, אבל אם ישב בחיבוק ידים ובאפס מעש ולא ידליק בתוכו את ניצוץ הקודש, אזי לא יועילו לו כל הנרות שידליק, שהרי הוא כמי שעניו עצמות, היאך יועיל האור להזריח שמשו.

כיו"ב רימזו הרה"ק ה'דמשק אליעזר' זי"ע במנהג ה'דריידעל' (סביבון), דלכאורה יש לתמוה, למה נהגו לכתוב ולחרוט בר"ת על 'דריידעל' קטן נ"ס ג'דול ה'יה ש"ם - לשם 'פרסומי ניסא', והרי עדיף היה לתלות מודעות בראש חוצות ובו יכתב באותיות 'קידוש לבנה' כל ענין הנס, ואז יהא 'פירסום ניסא' גדול יותר, אלא מכאן, שעדיף 'דריידעל' קטן ובמילים של ראשי תיבות כשהוא מסתובב ואינו נח, יותר ממודעות גדולות העומדות דומם על מקומן ואינן עושות כלום, כי זה כל האדם לעשות ולפעול כפי כוחו ולא לנוח, אלא יעבוד ויפעל כפי כוחו ושוב אין חילוק מה יהיו התוצאות, רק אל ישב באפס מעש.

וכך היה אומר הרה"ק הבית ישראל לדקדק בלשון הגמ' 'וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול', הרי שכל הנס היה על ידי שבדקו, אבל אם היו יושבים ומצפים לירידת שמן מן השמיים לא היו מוצאים אותו פך שמן ולא היו זכאים לנס...

טז. ובזה ביאר הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (שם) הטעם שנעשה הנס ב'נרות', כי תכונת הנר וטבעו להוסיף תמיד תוספת חדשה (כדאיתא בברכות נג), ובא להורות על עניין ההתחדשות להיות תמיד מוסיף והולך...

יז. ידוע שהיוונים גזרו 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', וביארו בזה על פי מה שאמר הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע (שפ"א אבות דף כג) לבאר את הלשון 'כשור לעול', כי השור החורש בשדה לעולם לא יעמיד עצמו להביט לאחוריו, האם הצליח בחרישה או העלה חרס בידו, ותמיד 'עיניו לנוכח יביטו' - לחרוש עוד כברת ארץ, ועוד כברת ארץ ללא לאות, בכי האי גוונא ממש יש לנו לעסוק בתורה ועבודה, שלא להביט לרגע אחד לאחורינו לראות מה העלינו בידינו, אלא לילך בדרך העולה בית קל יומם ולילה ערב ובוקר וצהרים.

וכנגד זה נלחמו היוונים, שהם לא יכלו לסבול את עבודת בני ישראל 'כשור לעול' - שלא להביט לאחוריהם הן על העליות והן על הנפילות, כי ידעו שעבודה כזאת מונעת את האדם מייאוש, כי ממה יתייאש אם אינו מתבונן בנפילותיו, ובמה יתגאה אם לא ראה את עליותיו, ועל כן אמרו לבני ישראל - 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל', היינו שימנעו את עצמם מלעבוד את 'אלוקי ישראל' כדרכו של השור שאינו מביט אחור. רמז לדבר, כי 'עברייני' נוטריקון עבר יון, כי זו קליפת יון להביט אל העבר ולבוסס בבז' ועי"ז יתקצצו כנפי רוחו ולא יהא בו כח להתחדש אלא תמיד יהא עברייני...

יח. וכך רמז לה הרה"ק ה'שפת אמת זי"ע' (תרס"א ד"ה איתא במדרש תצוה) בלשון הכתוב (דברים כח א) 'ונתנך ה' עליון על כל גויי הארץ', 'עליון' אותיות 'על יון', כי עתה הוא שעת הכושר להתרומם מכל קליפת יון.

כי בא אורך קומי אורי - שבת חנוכה

בה אמר הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה חנוכה) 'די גיטע יודען זאגען ('צדיקים' אומרים) ששבת זה הוא שבת גדול' י, שבו ניתן להשיג ביותר את האמונה הבהירה בהשי"ת. ומבאר טעם הדבר, כי בכל שבת יש התגלות אלוקית, ומפורש אמרה תורה (שמות לא יג) 'אך את שבתותי תשמורו וכו' לדעת כי אני ה' מקדשכם', והרי שביום השב"ק יש ביד כל יהודי לזכות 'לדעת' ולהשיג את האמונה שיש בורא ומנהיג לבירה.

וכן הוא הדבר גם בחנוכה, וכדחזינן שאנשי כנסת הגדולה תיקנו להוסיף בתפילות של חנוכה 'מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וממאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך', ולכאורה צ"ב, בשלמא אומרו 'גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים' ניהא, שיש בזה שבה מיוחד על נס גדול שעשה עמנו הקב"ה, כי בדרך הטבע מנצחים המרובים והגיבורים, ואילו כאן ניצחו החלשים והמעטים, אבל מאי האי דקאמר 'טמאים ביד טהורים, ורשעים

ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך', וכי משום שהם טמאים ורשעים הנם קרובים יותר לנצחון מצד הטבע עד שיש מקום להודאה מיוחדת על כך, רק הובא בספר אחד ['קדושת לוי'] לפרש, דתרי מילי נינהו ולא רישא סיפא, כי בתחילה מודים על נס הנצחון ע"י חלשים ומעטים, ובסיפא מודים שהרשעים חזרו בתשובה ונעשו צדיקים, וכן טמאים נעשו טהורים וזדים נהפכו להיות עוסקי תורתך, 'כי מגודל התגלות האלוקות שהיתה בימים ההם חזרו רבים למוטב ועשו תשובה'. והנה התעוררות זו מתעורר בכל שנה ושנה בימים ההם בזמן הזה, ולכן בחנוכה אפשר לבשר ודם להאמין במי שאמר והיה העולם. וממילא כאשר 'שניהם באים כאחד'², ומצטרף קדושת שבת וקדושת החנוכה הרי בוודאי שהיא 'שבת גדול'^{כא}.

וכך אמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע משמיה דאבוה הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהוביטש זי"ע, שכל השבתות עד שבת חנוכה הן בבחינת 'והארץ היתה תוהו ובוהו' (לעיל א ב), אבל מכאן ואילך נאמר 'ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור', שמתגלה האור של

והוסיפו לפרש בדרך זה גם מה שנאמר (תהלים קיג ז) 'מאשפות ירים אביון', כי 'אביון' הוא אותיות 'אב יון', והוא על דרך שנאמר (להלן מה ח) 'וישימני לאב לפרעה', ופירש רש"י 'לחבר ולפטרון', והיינו גם מי שהוא אב יון - חבר ופטרון ושקוע באשפות טומאת יון רח"ל עד שהוא 'אבי אבות'... אף עליו ייאמר 'מאשפות ירים אביון' - שיזכה להתעלות עד שיהא מרומם מעל יון.

יט. הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע רמז לשב"ק דנא במה שאומרים בזמר לכה דודי 'התעוררי התעוררי כי בא אורך קומי אורי', אורך - היינו אור כ', ומרמז על נר שבת שמצוותו גם למעלה מעשרים אמה, ואילו אורי - היינו אור י', מרמז על נר חנוכה שמצוותו למטה מי' טפחים, ובהצטרפות ב' האורות כאחד הרי מי ידמה לאותו אור עליון ונשגב, על כן התעוררי, התעוררי...

כ. תוספת מעלה ויתרון בהאי שתא כשמצטרף קדושת ראש חודש לקדושת שבת וחנוכה, וכך איתא ב'בית אברהם', הרה"ק מקאז'ניץ אמר כי בשבת חנוכה שחל בר"ח הוא בחינת ראש השנה ששלשה ספרים נפתחים, שקורין בג' ספרים, ומתתיהו בגי' ראש השנה. עכ"ל.

וכן הובא ב'אמרי פינחס' השלם (לארבע פרשיות) שכשמוציאים שני ס"ת גדול האור, וכשמוציאים ג' ספרים אזי האור גדול מאד.

כא. מעשה בחסיד אחד שנסע לשהות בצלו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בשבת ראש חודש חנוכה, בצהרי יום השבת נרדם על הספסל בבית המדרש, אלא שמפעם לפעם התעורר וקרא בהתרגשות אה, שבת, שבת, וחזר לנמנם לעוד כמה דקות ושוב התעורר ואמר בהתרגשות אה, שבת חנוכה, ולאחר כמה דקות התעורר שוב משנתו ואמר אה, שבת ראש חודש, ויהי כאשר ראהו הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שהיה אז עלם צעיר, קרא מיד לאביו הרה"ק מסטאלין שיבוא עמו לבית המדרש ויראה את שנתו של חסיד זה, ואכן כראות הרבי את החסיד הביט בו לזמן ממושך ואז הפטיר 'אוי שלאפט ער ווי א יוד' (כלומר, כך צריך יהודי לישון). והנה אף מי שמרגיש שאין לו השגה בהנהגות אלו, מכל מקום ידע עד כמה השרישו חסידים הראשונים את המועדים וזמנים בעצמותיהם, ואף בעת שנתם זכרו והתרגשו מקדושת הזמן, וממילא אין שום חידוש איך נתעלו מהאור הגדול של 'שבת חנוכה'.

עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם, והרי בפרשת אמור הסמיכה תורה את חג הסוכות לציווי הדלקת המנורה, דכתיב בתריה (ויקרא כג ב) 'ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור', ובדרך רמז מביא ה'רוקח' (ריש הל' חנוכה) שלכן קבעו שמונת ימי חנוכה דומיא דחג הסוכות שאף הוא שמונת ימים, אמור מעתה, שזאת חנוכה דומה בטעמו לשמיני עצרת, ואם אמרו על שמיני עצרת בזוה"ק (ח"ג לב.) ובהווא חדוותא לא משתבחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו (באותה שעת שמחה, לא נמצא אצל המלך כי אם בני ישראל עצמם), ומאן דיתוב עם מלכא, ונטל ליה בלחודיה, כל מה דבעי שאיל ויהיב ליה (והיושב עם המלך לבדו יקבל כל אשר ישאל מאתו), אף על זה היום נאמר כן - כל מאי דבעי שאיל ויהיב ליה.

ומתאמרא בשם צדיקים שקדושת יום זה היא כמו יום הכיפורים, כי כבר איתא מהגר"א (על תיקוני זוהר) שחז"ל קבעו לומר הלל שלם בשמונת ימי חנוכה כנגד שמונה ימים בשנה שהיו צריכים לומר הלל שלם ואין גומרים בהם את ההלל, ובאו אלו ומשלימים על אלו, ואלו הם ח' הימים - ששה ימי פסח שאין גומרים את ההלל (שהיה לנו לומר בהם הלל השלם, אלא שבשש"פ אין אומרים מטעם (מגילה יז) 'מעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה', ואף בכל חוה"מ כן, עי' מ"ב ת"צ סק"ו), וראש השנה ויום כיפור שאין אומרים מטעם 'אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה' (ר"ה לב:), ומשמע שם שבלא 'תשובת' ספרי חיים וכו' היה לנו לומר הלל שלם בר"ה ויוה"כ. השתא נמצא שששה ימים הראשונים של חנוכה משלימים לימי הפסח, יום ז' דחנוכה משלים לראש השנה, וזאת חנוכה היא כנגד יום הכיפורים.

וכבר הבאנו את דברי המהר"ל (נר מצוה ח"ב) שהנהגת העולם בחנוכה היא למעלה מדרך הטבע, דבהנהגת הטבע מצינו רק מספר שבע, כמו שבעה ימי שבתא ועוד, וכל הגבוה ממנין שבע הוא למעלה מדרך הטבע, ומאחר דחנוכה הוא מספר שמונה, על כן כל השפעתו עלינו הוא - ניסים ונפלאות למעלה מדרך

השבת על ידי נרות חנוכה (מרגניתא דבי רבנן) פרשת בראשית, בשם מי ששמע מפ"ק של הרה"ק מרו"ן ז"ע).

'זאת' היתה לי - תוקף מעלת האי יומא רבא דזאת חנוכה' ונתנה תוקף קדושת היום כי גדול היום לאדונינו, ואשר הוא עיקר ותוקף ימי האורה, הניסים והנפלאות של חג החנוכה, וכדאיתא בבית אהרן (מב.) וז"ל, פתח ואמר, עיקר הגם ביום השמיני, הגם שבכל שבעה היה הגם מ"מ עיקר הוא השמיני שהוא למעלה מהשבעה, וכפי שאומרים העולם על גם דער נס איז איבער דער וועלט (הגם הנו למעלה מכללי העולם).

הגה"ק מאוסטרובצה זי"ע אמר, שהנה כבר היה זאת לעולמים שגר ידלוק שבעת ימים, וכמו שמצינו בשרה אמנו שדלק הנר מערב שבת לע"ש, אמנם שידלק שמונה לא מצינו אלא בחנוכה, ואכן, כשדלק הנר ביום השמיני אז נגלה לעיני כל שהוא גם שלא כפי סדר ההנהגה ומעל דרך הטבע, ובא זה ולימד על שאר הימים שהכל הוא 'מנין שמונה', אך עכ"פ זאת חנוכה' עצמו ודאי הוא תוקף הגם.

עוד הוכיחו זאת צדיקים מסדר קריאת התורה, שבכל ימי החנוכה קוראים מעניין הנשיאים, ואילו בזאת חנוכה קוראים בפר' 'בהעלותך את הנרות' שהוא ממש מעניינו של יום - הדלקת נרות, ללמדנו שהעיקר הוא ביום זה. הוסיף ה'שפת אמת' (תר"מ ד"ה א"ז) כי הנה בכל יום קוראים סדר התקובה של נשיא אחד, ואילו ביום השמיני קוראים סך כל הקרבנות, 'קערות כסף שתים עשרה וכו', ללמדנו שביום האחרון נכללים בתוכו כל הארות הימים שעברו.

והפליגו צדיקי הדורות נוראות בקדושתו, הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (חנוכה תר"מ ד"ה א"ז) מבאר, שזאת חנוכה הוא כ'שמיני עצרת', דהנה אמרו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא כג לו) שנקרא 'עצרת' - כי 'עצרת' אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר, אמר, בני בבקשה מכם עכבו

כב. ולפי זה הרווחנו ליישב קו' הבית יוסף (תר"ע), שאכן מצד הדין היה לקבוע רק שבעת ימי חנוכה, דהנס היה רק שבעת ימים, אך הקב"ה מבקש מאתנו עכבו עמי עוד יום אחד נוסף על השבעה ימים, וביום 'זאת חנוכה' מתייחד קוב"ה עם כנסת ישראל בינם לבין עצמם בייחוד עליון ונשגב, ואין המקטרגים והמשטינים רשאים להיות שם באותה שעה, וממילא ממלא קוב"ה לישראל כל משאלות לבם לטובה ולברכה.

ובכל יום יש שפע אחר כפי הסדר שנמנה כאן, נמצא שבזאת חנוכה נשפעת המדה של אהון הנפלאות, היינו שהנהגת הפלאות והניסים נעשית כמו טבע ביום זה.

ובן פירש הרה"ק מהר"ש (הראשון) מבאבוב זי"ע בפסוק (תהלים ק"ח כג) 'מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו', שהיום השמיני המרומו בתורת 'זאת', מוכן ומזומן לפעול דברים שהם בבחינת 'נפלאות בעינינו', וכמו שאמרו צדיקים שאפשר למשש בידים את ההנהגה הניסית הנשפעת מלמעלה ביום גדול וקדוש זה²¹.

הטבע, ולפי"ז אפשר לומר החיבה יתירה נודעת לו ל'זאת חנוכה' שהוא יום השמיני של חנוכה, ונמצא שאז הוא שמיני שבשמינית, המורה על כפילות ההנהגה למעלה מן הטבע, גבוה מעל גבוה²².

ידוע בשם המקובלים - שבכל יום מימי חנוכה מתעוררת מדה אחרת משבחי הקב"ה שאומרים בברכת 'יוצר אור' (בתפילת שחרית) 'פועל גבורות, עושה חדשות, בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות, נורא תהלות, אהון הנפלאות', הרי שמונה,

כג. כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי חודשי כסלו טבת מאמר ב ז) 'מרגלא בפומייהו דרבנן רבותינו כת הקודמים, אשר בחנוכה יש מקום לעורר פקודת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, הנה לדעתי עיקר הסגולה ביום האחרון הנקרא בפי כל זאת חנוכה', שבכח יום זה לפקוד עקרות (הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע היה חוזר על דברים אלו בשולחנו הטהור בזאת חנוכה, וכן נהגו כמה צדיקים)

סיפר הרה"ק ה'חקל יצחק' זי"ע שאביו הרה"ק ה'אמרי יוסף' זי"ע המתין שנים רבות לאחר נישואיו לזש"ק ולא נפקד, באחת השנים ב'זאת חנוכה' הזכירה אמו את עצמם לטובה לפני הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, לא ארכו הימים ולתשעה חודשים נולד להם בן למזל"ט.

עובדא ידענא באברך שכעבור שש שנים מנישואיו הודיעו הרופא (בתקופה שלפני חנוכה) שאפסו סיכויי מלהוליד זש"ק, ויהי בליל שבת חנוכה בעודו מזמר 'מנוחה ושמחה' האיר ה' עיניו בתפלות 'קום קרא אליו יחיש לאמצ'ך', שעדיין לא השקיע כראוי בתפילה, ומאחר שמתקרב יום זאת חנוכה ישקיע בזאת ובוודאי תבוא ישועתו, וכן עשה, בליל זאת חנוכה גמר פעמיים את התהלים הוא ובני ביתו, וכמעשהו בלילה כן עשה ביום שגמר את התהלים אחר התפילה הוא ובני ביתו, ואכן... לתקופת השנה מיום אל יום נולד להם בנם הראשון, וכהיום הוא אב לו' בנים ובנות ללא ראיית פני הרופא אפילו פעם אחת.

עוד זאת מסוגל יום זה ביותר לפרנסה טובה ומזוני רוחי, וכמו שרימז הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (זאת חנוכה) בפסוק (דה"י א' כט יא) 'לך ה' הגדולה (זה יום א' דחנוכה), והגבורה (יום ב'), והתפארת (ג'), והנצח (ד'), וההוד (ה)', כי כל בשמים ובארץ, והמתנשא לכל לראש (ו), לך ה' הממלכה (ז) והעושר והכבוד' זה זאת חנוכה, שאפשר לזכות ביום זה לשפע רב של פרנסה ועשירות, וגם שאר ימי חנוכה מסגולים לעשירות, וכמו שכתב ב'ערוגת הבושם' (פרשת ויגש) לרמז כן מן הפסוק (בראשית מה ה) 'כי למחיה שלחני אלקים לפניכם', שלחני ר"ת ל'הדליק נר ש'ל ח'נוכה ש'מונת ימים, שאם מדליק הנרות כל שמונת ימים זוכה למחיה ולפרנסה בריווח.

עוד כתב ה'אמרי נועם' (סוף יום ז' דחנוכה) כי 'בנים פרנסה' עולה כמנין 'זאת חנוכה' (497), ללמדנו שהזמן גרמא לפעול בבני ובמזוני.

וב'חסד לאברהם' (זאת חנוכה) להרה"ק רבי אברהם מראדאמסק זי"ע מביא, שיום זה מסוגל לעורר את הגאולה השלימה, כדכתיב (במדבר ז פד) 'זאת חנוכת ביום המשח אותו', 'המשח' מלשון משיח בן דוד, לרמז שהוא הזמן המסוגל למהר ולהחיש גאולתנו ביום זה.

ואחרים נתנו רמז כי ר"ת של 'משיח' הוא 'מ'דליקין ש'מונת ימי ח'נוכה', ובא ללמד שבימי חנוכה יש ניצוץ מאורו של משיח, והזמנים נעלים ונשגבים ביותר, וכאשר הגידו צדיקי הדורות רמז לדבר בלשון הכתוב (תהילים קלב ז) 'ערכתני נר למשיחי', וצריך רק להתחזק שלא תיפול עליו תרדמה גדולה ועמוקה חלילה (ראה בזרע קודש ליל א ד"ה וכן).

כד. פעם נכנס יהודי אל הגאון ה'חזון איש' זצ"ל, והתאונן בפניו על מצבו הדחוק בענייני פרנסתו, והוסיף ואמר, שזקוק הוא לנס גדול כדי שיצליח לפרוע חובותיו ולחזור לדרך המלך, ולא בכך יומא מתרחיש ניסא, נענה החזון"א ותיקן אותו כך 'לאו, בכל יומא מתרחש ניסא', היינו שלא כן הוא, ויכול האדם לזכות לנס. וב'זאת חנוכה' תרווייהו איתנייהו ביה, חדא שאפשר לזכות לניסים בכל העניינים, ועוד כי בזמן זה אין טבע כלל, וכל עניני העולם מתנהלים למעלה מדרך הטבע, ואז הנס גופא בדרך הטבע.

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת חנוכה

מיהו צריך לזכור את שני הצדדים, וכפי שאמרו צדיקים שמצד אחד אומרים בהתפעלות 'זאת חנוכה', היינו שאפשר להרגיש ולראות את הניסים והנפלאות הנשפעים ביום זה כי הוא עיקר החנוכה, אולם לאורך גיסא יפרש בניחותא 'זאת חנוכה', ותו לא, והיינו שהימים חולפים ועוברים, ולא יתחרט למחר שלא ניצלו כדבעי¹. על כן, 'זאת' עשו וחיו, להזדרז כל אחד² לקחת לידו כל איש את ספר התהלים בידו ביום גדול ונשגב

'זאת' עשו וחיו - לנצל יום קדוש זה כדבעי
והנה מתנה זו מורה על האהבה רבה שיש להשי"ת אל ישראל עמו, וכמו שרימו ה'ישמח ישראל' (חנוכה אות נג) בפסוק (תהלים מא יב) 'בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא יריע אויבי עלי', בזה שהבורא נתן לנו 'זאת חנוכה' ניכר גודל האהבה והרצון שחפץ השי"ת בעמו ישראל, ועלינו מוטלת החובה לנצל את הזמן כדבעי, כדי 'שלא יריע אויבי עלי', בימים ההם ובזמן הזה.

כה. הגה"צ רי"ש אונגאר זצ"ל גאב"ד 'חוג חתם סופר' (ב"ב) היה אומר משם רבו הרה"ק ה'ויגד יעקב' מפאפא זי"ע, שלפעמים בהגיע יום זאת חנוכה עורך האדם חשבון הנפש ונופלים בלבו מחשבות עצבות ויאוש, בראותו שלא מילא כראוי את הזמנים הקדושים בימים אלו, אמנם, על זה אמרינו ליה, התגבר בשעה זו לדחות מחשבות פסולות אלו, כי 'זאת' חנוכה, עדיין עומדים אנו בתוקפן של ימי החנוכה - עדיין אפשר לפעול נשגבות. זאת ועוד כי 'הכנעה' זו גופא היא תכלית ימי החנוכה, וזהו 'זאת חנוכה', להביא את האדם לידי שפלות וענוה (אבל לא לעצבות ויאוש ח"ו). ויזהר שלא יתקיים בו חלילה (תהלים צב ז) 'איש בער ולא ידע וכסיל לא יבין את זאת', להיות כשוטה וכסיל שאינו מבין ומנצל את גודל הזמן של 'זאת' חנוכה, ומחמת חוסר ידיעה נותן ליום זה לעבור מבלי להתאמץ למלא אסמיו בהשפעות טובות, אלא 'לו חכמו ישכילו זאת' ויבינו סגולתו של יום גדול וקדוש זה להתחזק ולומר 'בזאת אני בוטח'. כו. נודע מאמרו של הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין השלם) מה שהצדיקים יכולים לפעול בראש השנה ויום הכיפורים יש ביד כל יהודי פשוט לפעול בזאת חנוכה.

יש שביארו את הענין כי אין נצרך כהיום הזה להביא את הניסים והנפלאות אלא הם מוכנים ועומדים בשמי מרום, על כן סגי בתפילת כל יהודי פשוט להוציאם מן הכח אל הפועל.

מעשה היה בחסיד המפורסם רבי בן ציון אוסטרובער זצ"ל, אשר המתין כעשר שנים לפרי בטן ועדיין לא נושע, ונכנס בראש השנה אל רבו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע וזעקתו בפיו, כי היום הוא 'עת פקידה' [כמו שאמרו (ר"ה יא). בר"ה נפקדה שרה רבקה רחל וחנה] ומבקש מהרבי שיושיעו, נענה לו הרה"ק, אם אכן עת פקידה הוא היום אם כן מה אתה צריך אותי... (כמי שאומר תפעל לעצמך את ישועתך), יצא משם רבי בן ציון ונכנס אל בית המדרש וגעה בבכיה נוראה במשך שעה ארוכה, ואכן פעל את הישועה וכעבור תשע חודשים נולד לו בן במזל טוב. אף אנן נעני ונאמר, עת רצון היום לנו, אין צורך לרוץ אנה ואנה, אלא כל אחד יכול לפעול לעצמו להיפקד בדבר ישועה ורחמים, ומה עוד, שהרי כל אחד יש בכוחו היום לשדד מערכות כצדיק הדור, וכמאמרו של הרה"ק מרוז'ין הנזכר, אם כן איפוא זאת עשו וחיו, שפכו כמים ליבכם להאיר את ה'חשכה' כל חד וחד בדידיה, כי קרובה ישועתנו לבוא.

שמעו נא למעשה נורא שאירע לפני עשרות בשנים, בישיבתו של הגאון רבי חיים יצחק חייקין מתלמידי החפץ חיים בעקס-לע-בען שבצרפת חלה אחד התלמידים ונתגלה 'גידול' בצווארו ל"ע, מיד החישו אותו לפני רופאים מומחים וכולם כאחד אמרו שיש כאן סכנת נפשות, ואין מנוס מלנתח אותו בדחיפות כדי להסיר הגידול, אולם מאידך עצם עריכת הניתוח אף היא כרוכה בסכנת נפשות, שכן אם ינתחו יתר על המידה אפילו כחוט השערה או אם שמא תזוז הסכין במשהו יש חשש מיתה בדבר, והבהילו את הבחור לרופא מומחה היושב בפאריז, ואף הוא הסכים שמוכרחים לנתחו להצילו, אבל גם הוא חשש לקחת את האחריות על עצמו. באותו הזמן התגורר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע בפאריז והלכו לדרוש בעצתו לדעת כדת מה לעשות, והנה זה מעשה היה כג' שבועות לאחר חנוכה, אמר להם הרה"ק עדיין שמורים עימי פתילות מימי החנוכה העבר עלינו לטובה, קחו פתילות אלו, יניחם הבחור על אותו המקום ויסתגר בבית ג' ימים ובל יצא חוצה (ומי יעמוד בסוד קדושים), מלאו את דבריו, לאחר מכן שב הבחור אל הרופא, וזה ערך לו 'צילום' וראה שהנה סר ה'נגע' לגמרי ואין זכר למה שהיה, ויצא בהתפעלות ושאל מי הוא הרופא הלזה שעשה את הניתוח, הרי הוא ממש יחיד מומחה בתחומו שהוריד את כל מה שהיה צריך להוציא בדיוק נמרץ לא פחות ולא יותר...

איתנו' (במדבר ז פד), ובהמשך נאמר (פסוק פח) 'זאת חנוכה המזבח אחרי המשח אותנו', ודייק הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה נשא עמ' ס) משינוי הלשונות, שבתחילה נאמר 'ביום המשח אותנו, ולהלן כתיב 'אחרי המשח אותנו', שבא הכתוב לומר, כי אין די בקבלת האורות הגדולות 'ביום חנוכה המזבח' ותו לא, אלא העיקר הוא להמשיך את השפעות הקדושות 'אחרי המשח אותנו' - גם בעבור החג, שישארו אצלו לאורך ימים ל.

ביותר הדברים אמורים לעניין חנוכה, שכל תכליתו להאיר את 'חשכת' הימים הבעל"טל, וכמו

זה, ולפני ה' ישפוך שיחוי' לבקש מעומק הלב ובהשתפכות הנפש שיזכה לצאת מכל המיצרים בגשמיים וברוחניות²⁷, כי ביום הזה אשר הבורא מריק עלינו רב שפע מכל טוב אין לנו אלא לקיים בנפשנו 'הרחב פיך ואמלאהו' לבקש מבעל הרחמים ובוודאי ימלא משאלותינו לטובה²⁸.

זאת חנוכה אחרי המשח אותנו - להמשיך הארות הימים לכל השנה

בתיב בפרשת חנוכה המזבח, בה קוראים בתורה ב'זאת חנוכה', 'זאת חנוכה המזבח ביום המשח

ואכן, לעשות מופתים כאלו עם הפתילות לאחר חנוכה זקוקים אנו לכוחו הגדול של איש האלוקים רבי איציק'ל, אך עתה חנוכה היום, וכל אחד יכול לשדד מערכות הטבע, וכדבריו של הרה"ק מרוז"ן שאפילו איש פשוט הוא כצדיק הדור.

כז. הנה מבקשים אנו בתפילת נעילה ביוה"כ 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', וידוע להקשות בלשון פתח לנו שער, והרי השערים פתוחים הם עדיין אלא שעומדים לנעול אותם, ומן הראוי יותר לומר 'אל תנעל'... אלא שעיקר הבקשה היא, פתח לנו שער כלומר שתפתח את השער שבנו - שערי הלב, כי ודאי ששערי שמים פתוחים אך הלב אטום וסתום, ועל כך אנו זועקים רבש"ע פתח שערי הלב בכדי שנבין ונשכיל לבקש בעד הנפש חנינה, כי אם לא עכשיו אימתי. ולענייננו יאמר, כי הרבה יש לשפוך שיח בכדי שנדע לנצל את היום הגדול והקדוש הזה לטוב לנו כל השנה.

כח. פעם נכנס הרה"ק רבי ישראל מרוז"ן זי"ע בזאת חנוכה לבית המדרש, ומצא את החסידים משחקים ב'דריידעל' כמנהג ישראל תורה, נענה ואמר להם 'וואס מ'שפילט חנוכה - קען מען נאך פאר-שפילן, אבער וואס מ'שפילט זאת חנוכה - קען מען נישט פאר-שפילן...' (מה שמרוויחים בימי חנוכה, שכידוע אפשר להרויח כסף במשחק זה אפשר עוד להפסיד, שבמשחק הבא יכול להפסיד כל מה שהרוויח במשחק זה, אבל מה שירוויח בזאת חנוכה יתקיים אצלו לעולם).

כט. כה אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בימי החנוכה ('חנוכה' ד"ה עוד אמר) צריך האדם להאמין, שבאמירת תהלים אפשר לצאת מכל השטותים ומכל המיצרים ומכל השינויים שיש לאדם - ובזה יוכל עמוד נגד מחשבות הייאוש שמכניס בו היצר.

ל. חותנו של הגאון רבי שלמה אייגער זצ"ל (בנו של גאון ישראל רבי עקיבא אייגער זצוק"ל) השאיר אחריו צוואה בה כתב כי הנכד הראשון מיוצאי חלציו שייקרא על שמו לאחר מותו, יזכה בסך מאה אלף רובל מתוך 'הירושה' שהותיר אחריו. ותיכף לאחר פטירתו נולד בן לגר"ש זצ"ל ונקרא שמו בישראל כשם הנפטר, אלא שלדאבון לב לא האריך התינוק ימים ונסתלק לבית עולמו, וכעבור זמן מה נולד בן לגיסו של הגר"ש וגם הוא נקרא על שם זקנו. ונתעורר דין ודברים אודות אותו סכום עצום למי הוא שייך, רבי שלמה טען כי הכסף שייך לו על פי דין, היות ובנו היה הראשון שקם על שם המת, והאב יורש את בנו, לעומתו טען גיסו, שכוונת הנפטר בצוואתו הייתה להעניק את המתנה לילד שישא את שמו לאורך ימים, וממילא אינו עובר לבן המת כי אם לבני החי. ונתעצמו בטענות ובדברים ומשלא הגיעו לעמק השווה הלכו לדון בדין תורה אצל הגאון הנודע בעל ה'חמדת שלמה', לאחר ששמע את טענות הצדדים אמר להם שברצונו להתיישב בדבר כמה ימים, ולבסוף הוציא את פסק דינו כי מי שאינו בר קיימא לא חשוב כ'נולד', והכסף יפול בחלקו של התינוק החי (ולא הסכים הגר"ש לקבל את הדברים, ואמר לו החמדת שלמה שבכוונה תחילה המתין ולא אמר את הדין מאחר שרצה לקבל תחילה חוות דעתו של הגרעק"א).

ולדין ייאמר, כי השפעות ואורות החנוכה הינם שווים פי כמה וכמה מאותם מאה אלף רובל... אך אם לא יקבע אותם אצלו שיהיו 'בר קיימא' - אין בהם שום תכלית, ויפרחו כלעומת שבאו...

לא. פעם ציווה הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע לומר בזאת חנוכה, 'הדרן עלך מסכת חנוכה והדרך עלן מסכת חנוכה' כלומר זכינו לקיים ולסיים את מצוות חז"ל בחנוכה, ולכן תפילתנו 'הדרך עלן' היינו שיחזור האור וישפיע

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת חנוכה

ציצית שהרי 'לילה לאו זמן ציצית הוא', ומה שייך לומר שגר חנוכה משמאל ובעל הבית בטלית מצוייצת. ומתריץ בזה"ל, אבל נראה כי ע"י מצות נר חנוכה נשאר הארה להפתח כמו מזוזה, להיות רשימו בפתח הבית בכל השנה י"י, עכ"ל. וכלומר, שכשם שכל בית צריך שתהא מזוזה בפתחו 'לשמירה' כך צריך שיהא בו 'רושם' נר חנוכה לכל השנה, ובוה מבואר דברי הגמ' שבעה"ב עם טלית מצוייצת, כי אכן אין הכוונה לזמן ההדלקה אלא למשך כל השנה כולה, שכשיצא מביתו (גם באמצע ימות הקיץ) יהא 'נר חנוכה' משמאל ומזוזה מימין והוא עצמו בטלית ביניהם. ומלבד דבריו כי נר חנוכה משפיע מקדושתו על הבית לכל השנה ומועיל לשמירה כמו מזוזה, נכלל בזה כי על האדם לקחת השפעות מנר חנוכה לכל השנה, ושלא יחזור להרגליו ולדרכיו לאחר חנוכה כאילו לא היה כלום לה.

שדייק הגה"ק מקאז'גלוב זי"ע (ארץ צבי מועדים עמ' קע) מעצם שם 'חנוכה' שאינו אלא רק התחלה, וכדרך בני אדם הנכנסים לבית חדש ועושים 'חנוכת הבית', כי ודאי אין תכלית הכניסה אל הבית בשביל חגיגת חנוכת הבית... אלא העיקר הוא הישיבה בבית לאורך ימים ושנים, אלא ששמחים ב'מזמור שיר חנוכת הבית' כי הוא ההתחלה, כך גם ימי החנוכה לא ניתנו רק לשעתם, אלא 'חנוכה נותן בה בכל השנה' לב.

ובמו שהוכיח הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ד ליל א) מהא דאיתא בגמ' (שבת כב). לגרסת השאלות וישלח סי' כו) שצריך להניח נר חנוכה בפתח הבית משמאל 'כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה בימין, ובעל הבית בטלית מצוייצת ביניהן לב', ולכאורה יש להקשות שהרי באותו זמן שמדליק נר חנוכה אין נוהג מצות

ויאיר עלינו (ויתפרש 'הדרן' מלשון חזרה, וכדאשכחן בש"ס טובא עירובין נב. ועוד 'הדרי ביי'), שיהיו ניכרים עלינו האורות בכל ימות השנה (בית אהרן דף מה: ד"ה לזאת חנוכה).

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בלשון התפילה (ברכות יז.) 'שתעמידנו בקרן אורה', שנרמז בזה לאותו זמן שאנו זוכים להיות 'בקרן אורה' על ידי נרות חנוכה המאירים את החשכה, שבקשתנו היא 'שתעמידנו' - שנזכה לעמוד באותה קרן אורה לאורך ימים, ליעול ולא ליפוק...

ועוד בזה, כי הנה קיי"ל בדיני תערובות איסור והיתר, שאם האיסור הוא 'מעמיד' (וכגון אם נתן חלב בעור קיבת בהמה טריפה בכדי שיהיה גבינה, וה'קיבה' היא 'מעמידה' את החלב) אזי אפילו אם יש אלף כנגדו בהיתר - לא בטיל ונשאר באיסורו (שו"ע יו"ד סי' פז סי"א ובהג"ה), ולפי זה יש לבאר שאנו מבקשים שתעמידנו בקרן אורה, ר"ל, שקרן אור החנוכה יחדור עמוק עמוק לתוכנו עד שהוא יהא בבחינת 'מעמיד', וממילא 'לא יבטל' גם בחלוף ימי החנוכה...

וגם זה נרמז במנהג ה'דריידע"ל', אשר האדם מסובב מעט וממשיך ה'דריידע"ל' להסתובב הרבה מאליו, כך צריך האדם 'לסובב' עצמו בימי החנוכה, ועל ידי זה 'יסתובב' הרבה כל השנה...

לב. כדברים הללו כתב גם הרה"ק ה'שם משמאל' זי"ע (תר"פ ליל ג) ודייק מלשון הגמ' (שבת כא:): 'קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה', וכלשונו 'נראה מלשון קבעום שהאורות שישאיר משיגים בחנוכה יש להם קביעות ואינם מסתלקים אחר החנוכה', ומבאר טעם הדבר, כי בשבת ויו"ט יש איסור מלאכה, וממילא כששבים ל'ימי המעשה' הרי אין נמצאים באותו מקום שהגיעה אליו הארת הקדושה, ומה שאין כן חנוכה שאינו אסור במלאכה, וגם כעבור ימי החנוכה אנו עדיין באותו מקום ובאותו מצב, ובנקל יותר ניתן להשאיר את הארת החנוכה גם לאחריה.

עפי"ז פירשו, שבדייקא לא תקנו חז"ל איסור מלאכה בימי החנוכה - בכדי שלא יצטרכו לעשות 'הבדלה' במוצאי חנוכה... אלא אור החנוכה ימשיך 'ללוות' אותנו בכל 'לילות טבת הארוכים' ובימי החורף והקיץ עד לחנוכה תשפ"ד... לג. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע היה אומר, כי מזוזה חנוכה טלית ר"ת 'מחט', כי זהו הזמן בו יהודי צריך לפתוח פתח בעצמו כחודו של מחט, והקב"ה פותח בימים אלו פתחים הרבה כפתחו של אולם...

לד. 'מעשה רב' הוי אצל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, כאשר בשנה אחת עמדה המנורה סמוך מאד לכותל, והשחירו הנרות את הכותל, לאחר חנוכה ביקשו בני הבית לנקות את הכותל, אך הרה"ק מקארלין לא נתנם לנקות, באמרו שעדיפא ליה להשאיר את הרושם של הנרות לכל השנה כולה.

ולדין ייאמר, לא באנו לומר שיש צורך דייקא ללכלך הקירות ולהשאיר רושם בכותלי הבית, אלא העיקר שיעשה רושם עמוק בקירות הלב...

לה. בדרך צחות רמזו עפ"י דברי הגמרא (ב"ק נה:). הרואה טי"ת בחלום סימן יפה לו, כי זה האיש אשר אינו מסתפק בח' ימי החנוכה, אלא ממשיך גם ל'יום התשיעי' ממחרת החג, אכן סימן יפה לו, ובפרט אם כה 'נדלק' באש

והחכם עיניו בראשולו לאגור בקרבו ב'ימי השובע' את כל ההתעוררות העצומה שהיתה מנת חלקן בימי החנוכה ואת כל כוחות הקדושה, ומהם ישאב כוחות וחיוזוק זמנים טובא גם 'בימות הרעב', על ידי שיקבל על עצמו קבלות טובות שבהם 'יקשור' את החג בעבותים^{לו}, ואין הכוונה לקבלות גדולות, כי אם לקבלות קטנות דייקא^ל שיוכל לעמוד בהם, ובוה יתמשך עליו הקדושה והניסים והנפלאות גם כעבור ימי החג^{לט}.

הקודש של נר חנוכה עד שגם ב'חלום' רואה אות טי"ת ודאי וודאי שסימן יפה לו... ועוד אפשר לבאר שבאו חז"ל להורות לנו, שגם רק ה'חלום' והרצון להמשיך ליום התשיעי אף הוא לסימן יפה ייחשב, כי גדול מעלת כח הרצון עד מאוד.

לו. ידוע המאמר בשם הרה"ק מרוז'ין זי"ע לרמז בכתוב בקהלת (ב יג) 'וראיתי אני שיתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך', במשל להולך ביער עבות וימש חושך סביבותיו ואינו יודע אנה ילך, והנה לפתע רואה אש מרחוק המאירה סביבותיה, החכם משקיף ובודק באותם רגעים היכן היא 'דרך המלך' שעל ידה יצא מן הסכר, ומנצל את האור למצוא דרכו, אך הכסיל אינו משתמש באור אלא יושב בחיבוק ידיים ונהנה מהרגעים העוברים עליו באורה עד שנכבית האש, והרי הוא נשאר בדד במעמקי היער בתוך עובי האפילה. על דרך זה, כאשר אנו זוכים לימי האורה בחנוכה, החכם מנצל את האור לראות היאך 'יהלך לאור ה'" גם בשאר ימות השנה...

ובזה ביארו הא דקיי"ל (שו"ע תרעג ס"א ובהג"ה) 'כל השמנים כשרים לנר חנוכה וכו'', ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר, שהנה שמן זית רומז לחכמה (וכדאיתא במנחות פה: 'מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן'), ובאו בזה לעורר אותנו להיות 'חכם הרואה את הנולד' - כל ימי השנה הבעל"ט, ולדעת היאך להמשיך מהחנוכה לכל השנה.

ואילו הרה"ק מטאהש זי"ע ביאר המעלה בשמן זית, שמטבעו הוא שמשאיר רושם במקום שנמצא, והאצבעות הממשמשות בנר ובפתילה למען יאחו בה האור יפה הרי הם נדבקות זה לזה מחמת השמן שנדבק בהם, ומרמז לנו שצריך להשאיר רישומא קדושה מחנוכה לכל השנה, ושחנוכה 'תידבק' לימים שלאחריה...

כעין זה הגידו חסידי קמאי במנהג חצר הקודש קארלין לשנות בזאת חנוכה מין משקה העשוי מכוהל וצוקע"ר (סוכר) ושאר מיני תבלין, ונקרא בשם 'פּמֶשׁ' (פאמש), והוא ר"ת של 'פדעהו מרדת שחת' (איוב לג כד), ויש בזה לרמז שכשם שה'משקה' הזה מדביק ידי הנוגעים בו, כך עלינו להידבק בחנוכה, אחזתיו ולא ארפנו...

עוד רמזו בהא דאיתא בשו"ע (סי' תרע"ז ס"ד) 'הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו', ללמד שנוות שמונת ימי החנוכה עליהם להאיר גם לאחר החנוכה, ומהם עושה מדורה... לז. פעם שאל הרה"ק רבי אהרל"ע מקאזניץ זי"ע את חברת מרעיו ובתוכם רבי אברומצ'ע שטערן ז"ל, איזה חייט תופר בחינם. אחד השיב, שהתופר בגד לעצמו הרי הוא תופר בחינם, והשני ענה לעומתו שהתופר בגד לבנו אינו עובד בעבור שכרו. עד ששאל הרה"ק את רבי אברומצ'ע ונתיירא לענות, ואמר כשם ש'מורה מוריניו' שאל, כך יענה 'מורה מוריניו'. ויען הרה"ק ואמר - החייט שאינו קושר לבסוף את חוטי התפירה הוא התופר בחינם, וכל עמלו אך לשווא, כי ללא הקשר האחרון כל החוטים נפרמים ומתקלקל כל הבגד. וביאר כוונתו לכל מועדים וזמנים אשר נתן לנו הבורא, ורבים אשר יעבדו כדת וכנכון בבוא הזמנים הנשגבים, אך אינם משכילים לשמר עבודתם, בקבלות טובות וכיו"ב.

לח. ומרומז במנהג ה'דריידעל' (סביבון) שהוא מסתובב על 'שפיץ' קטן מלמטה, וע"ז מסתובב הכל, כך על גבי קבלה קטנה זו 'תסתובב' כל השנה...

וכן אומרים משם הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, לרמז בפך אחד של שמן, דאע"פ שהוא דבר קטן ונראה כאינו חשוב אפ"ה דייקא מזה נמשך נס חנוכה, ללמדנו מעלת 'דבר קטן'.

ובעלי הרמז רמזו במצות נר חנוכה ש'זמנה' כל עוד שלא כלה רגל מן השוק, והיינו לכחצי שעה, ללמד שאם אתה נמצא ב'שמאל' וב'פתח ביתו מבחוץ' תקבל על עצמך למשך חצי שעה (ולא יותר)... וכמוכן שכל אחד ואחד לפי עניינו ומצבו.

לט. אגב אורחא, איתא בשו"ע (סי' תרע"ז ס"ד) 'הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו', והיו צדיקים מפליגים בסגולת מנהג 'שריפת הפתילות', וכמו שכתב ב'סידור רבי שבת' בשם המקובלים בזה"ל, ולאחר שדולק ליל שמיני יקח כל הפתילות יחדיו וידליקם עם השמן זית הנשאר בפכים הקטנים. וסגולתו להינצל מהריגת דם בעזר ה', עכ"ל. ורמז לדבר כי מ"ד הנרות (עם השמשים) עולה כמניין 'דם',

האנשים, כי נודע מה שאמרו רז"ל 'ה' צלך' (תהלים קבא ה), שכל מה שהאדם מתנהג, כך ממשיך על עצמו מהש"ת. משא"כ האנשים שאין ביניהם אהבה גמורה, אעפ"י שגם שנאה אין ביניהם, מ"מ כיון שכל אחד אינו חושב רק עניני עצמו ואינו נותן לב לטובת חברו, כך הש"י אינו חושב ח"ו בטובתם. ולכן בכל עת צרה שיש ח"ו על האדם טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם ריע אחד או יותר... ובוזה יגרום שכביכול יפנה עצמו מכל עסקיו ולא יחשוב רק בטובתו, וינצל מכל רע. עכ"ל.

אִתָּא בנמרא (שבת לז:) שלאחר שיצא רשב"י מן המערה 'אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא', וביאר ה'בן יהודע' מה ענין זה לזה, 'ונראה לי בס"ד, דידוע דאמרו רז"ל אם אדם עושים לו נס מנכין לו מזכויותיו, אך יש צדיקים שיעשה להם כמה ניסים ואינו מנכה להם כלום אלא עושה עמהם הנסים בתורת צדקה, ותלוי בדבר אחד, שאם אותו צדיק אוהב לעשות חסד חנם עם הבריות, שעושה להם טובה שאין לו הנאה ממנו, אז מדה כנגד מדה יעשה לו הקב"ה נסים בתורת צדקה ומתנת חנם שאין מנכה לו מזכויותיו כלום, ועל כן רצה רשב"י לתקן מילתא להיטיב עם הבריות, מאחר שנעשה לו נס במערה ורצה שלא ינכו לו מזכויותיו כלום (עבור הנס הגדול שנעשה עמו), ומהאי טעמא 'סיהר את עיר טבריה עשה אותה נקיה', כי במעשה זה לא היה לו שום הנאה מאחר שאינו כהן, וגם לא היה גר שם, ומעתה ינהגו עמו מן השמים ג"כ במידה כנגד מידה - בהנהגת חסד ורחמים מבלי

יתן לכם רחמים - המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים

בפרשתן (מג יד), 'וא-ל-ש-ד-י יתן לכם רחמים לפני האיש', ולכאורה קשה מהו יתן לכם, והיה צ"ל יתן עליכם רחמים וכדומה, שהרי כוונת הדברים שה' יתן בלב האיש שירחם עליהם, ולא שהם ירחמו. ומבאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (אמרי שפר בפרשתן) כי בראות יעקב אבינו שבניו זקוקים עתה לרחמי שמים מרובים, שהרי זה 'האיש' נוהג אתם ביד קשה - שמעון איננו ואף את בנימין עומדים הם לקחת ומי יודע מה יעלה בגורלו, ומה יעלה בגורל כל הבנים הנחשדים כמרגלים... מה עשה, ידע שהקב"ה מתנהג עם בני האדם ב'מידה כנגד מידה', וכן אמרו חז"ל (שבת קנא:) 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', על כן בירכס 'וא-ל-ש-ד-י יתן לכם רחמים - שיגלגל לפניכם שתרחמו על הבריות, לפני האיש' - קודם שתגיעו אל האיש (ויתבאר תיבת 'לפני האיש' כמי שאומר 'קודם'), וממילא בבואכם לפני האיש יתן לו ה' רחמים לרחם עליכם.

וכך כתב הערבי נחל' (בפרשתן דרוש א' ד"ה ואמנם) בשם 'האלשיך' הקדוש, עצה טובה למי שזקוק לישועה, וז"ל, וכן הוא בפרטות באנשים פרטיים, אם יתחברו ב' אנשים באהבה אמתית בלב שלם שכל אחד ייטיב להשני, ויהיה כ"כ האהבה ביניהם עד שכל אחד מהם לא יחשוב טובת עצמו, רק ישים כל מגמותיו אל טובת ותועלת חברו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם מהש"י, שכביכול יפנה מכל עסקיו ויחשוב רק להיטיב לאלו

ובכלל דבריו להינצל מכל שפיכות דמים, ושלא יצטרכו עמך בית ישראל אפילו ל'בדיקת דם', אלא נזכה לבריות גופא ונהורא מעליא בלי שום צרה ועקתא. וכך היה אומר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע בעת שריפת הפתילות ס'זאל פארברענט ווערן די גאנצע שלעכט'ס פון אידישע קינדער' - שישרף כל הרע מבני ישראל, 'רע' ברוחניות ו'רע' בגשמיות... מ. ב'דברי שמואל' ביאר בלשון הכתוב בפרשתן (מב כז) 'ויפתח האחד את שקו וכו' וירא את כספו והנה הוא בפי אמתחתו', בזה"ל, יש בזה רמז, שאם יהודי פותח את ידו ושקו לפזר לצדקה, אזי ימצא את צרור כספו בשקו, הקב"ה ישלם לו כל טוב. עכ"ל.

מא. ומבאר שם שלכן הוכרח יוסף הצדיק לפתור חלומותיהם של שר המשקים והאופים - כי באמת אינו מובן מה לו להתערב בחלומותיהם של גויים וזרים, אלא, שיוסף הצדיק הבין בקדושתו שלא יוכל לצאת מבור בית האסורים אם לא ייטיב לאחרים, ובוזה יעורר על עצמו מידת ההטבה מן השמים.

עובדא ידענא על שני אברכים חשובים ויקרים מעי"ת אלעד יצ"ו שיש להם קביעות ללמוד ספרי חסידות בחברותא, אחד מהם עברו עליו שמונה שנים מיום נישואיו ועדיין לא נושע, ואילו השני זכה בבנות הרבה אך התאוה תמיד גם לבן זכר, והנה לפני כמה שנים בפרשת מקץ הגיעו בסדר לימודם לדברי הערבי נחל' הללו, וקיבלו על עצמם להסמיק 'הלכה למעשה', וראה זה פלא, בצום גדליה שלאחריו הכניסו שניהם את הבנים שנולדו להם בביתו של אברהם אבינו.

וביאר הרה"ק רבי בונים מפרשיסחא זי"ע (חדות שמחה אות ז בפרשתן), והוסיף שמצוה לפרסם תירוץ זה, דהנה הדרך הנכונה להשקיש מחלוקת ומריבה בין שני אנשים - שכל אחד יאמר שהצדק בל עמו^מ, ויחפש מעלות טובות אצל זולתו ובוה תשקוט המריבה, ואל תאמר שנצרך לזה 'אור האבוקה' - למצוא ברעהו איזה מעלה טובה, לא כן, כי לכל אחד יש מעלות טובות שאין אצל אחרים, ולאידך גיסא יבדוק במעשי עצמו למצוא בהם איזה חסרון, וכאשר תהא ידיעה זו ברורה אצלו, ממילא כבר ישלים עם רעהו ויפייס את בעל מחלוקתו, בראותו כי הלה חשוב יותר ממנו עשרת מונים, ובוה יקל עליו להשפיל כבודו ולבקש מחילתו וסליחתו.

וזהו אומרו לאחיו זאת עשו וחיו - הביטו נא והתבוננו שאת האלוקים אני ירא, ואחר שתחשיבו אותי לא יהיה בניני עוד מצה ומריבה, והיינו ויעשו כן - שהחלו להתבונן במעלתו ולאידך בחסרונו, וזה גרם להם להכיר ולהתוודות על מכירת יוסף, וכמו שאמרו (פסוק כא) 'אבל אשמים אנחנו על אחינו' שמצאו בעצמם חסרון, וזו היתה תחילת דרכם להחזיר את השלום ביניהם.

לנכות משכרו וזכויותיו. ומדבריו למדנו כיצד ביד האדם לזכות ש'א-ל חנון ורחום' יתן לו מתנת חינם (שהוא מהותה של מידת 'חנון') אף אם אינו הגון ואינו כדאי, והוא ע"י שיעשה טובות לאחרים שאין לו הנאה מהם, אזי יתעורר עליו משמיא בדרך מדה כנגד מידה רצון להשפיע עליו מתנת חינם^{מב}.

שנראה מעלת חברנו - ובוה ישכין שלום

בפרשתן (מב יח-כ), 'זאת עשו וחיו את האלוקים אני ירא, אם כנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם, ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם ולא תמותו ויעשו כן', וצריך ביאור מהו זאת עשו וחיו - את הא' אני ירא, מאי יש להם לעשות היות והוא ירא ה', ועוד, מאי 'ויעשו כן', הלא עדיין לא עשו - שעדיין לא הביאו את בנימין לארץ מצרים, ושפי הוי ליה לומר שקיבלו על עצמם לעשות כן, ולא שכבר עשו (ובשלמא אם היה כתוב 'ויעש כן' בלשון יחיד היינו מפרשים דקאי על יוסף שעשה כן - שאסר את שמעון לעיניהם, אבל 'ויעשו' בלשון רבים נראה דקאי על השבטים).

מב. פעם נכנסה אשה שבורת לב אל הגרש"ז אויערבאך, ותינתה בפניו על צערה הגדול כי זה עידן ועידנים שלא זכו עדיין לזש"ק, יואיל נא הרב לברכם 'בברכת התורה' שיזכו לזש"ק בקרוב... השיב לה הגרש"ז א' במעין גערה, וכי הקב"ה חייב לכם מאומה, וכי הקב"ה חייב לכם מאומה. הודו לו זמרו לו על חייכם המסורים בידו ועל נשמותיכם שנתן בקרבכם, בבריאות גו"נ, ומה לכם כי תלינו עליו. פנתה לצאת מן החדר בפחי נפש, חזר הגרש"ז א' ואמר לה, שמעו נא היטב את דברי אשר אומר לכם, אכן אמת הדבר שאין הקב"ה מחויב לכם מאומה, אמנם אם גם אתם תנהגו בהנהגה שאינכם מחויבים, ינהג ה' בכם 'מידה כנגד מידה' ואף הוא יגמלכם טובות למרות שאינו מחויב עשות עמכם...

ואכן החלה להיות 'מתנדבת' בביה"ח 'שערי צדק' שבירושלים, ולתקופת השנה נולד לה בת בשעטומ"צ (ידועים לן עוד כמה עובדות ששמע עובדא זאת באה אליהם, ועשו כמותם מי בנדבת 'כליה', ועוד כיו"ב, וכולם נושעו תיכף ומיד. שמעתי מפי הרב א"י לייזרזאן ז"ל ב"א של הגרש"ז א').

מג. וזה כלל גדול, בעל לב טוב' תמיד רואה את ה'טוב' אצל זולתו ובכל עניין שכנגד עיניו, לעומתו מי שאינו בעל לב טוב, מוצא תמיד חסרונות ומומים באחרים, ובכל עת ושעה הוא מלא על אחרים טרוניות טענות ומענות... על כן במקום לנסות 'לתקן את העולם' טוב לו שיחפש את השורש פורה ראש ולענה שבקרבו, ואז תשקוט מרידותו, וייטב לו ולאחרים...

ורמזו לה בפרשתן בחלומו של פרעה (מא ב-ד) דכתיב 'והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו, והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור רעות מראה ודקות בשר ותעמודנה אצל הפרות על שפת היאור, ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות הבשר את שבע הפרות יפות המראה והבריאות', וצריך לבאר מדוע הפרות הרעות לא אכלו מה'אחו' כדרך שעשו הפרות הטובות, אלא כי מי שהוא בגדר ה'פרות הרעות' אינו מחפש להיטיב מצבו אלא תמיד מתאונן על הצלחת אחרים... ולא נח ולא נרגע עד ש'אוכל' אותם... לעומתו מי שהוא 'טוב' אוכל בעצמו וגם נותן לאחרים לאכול (חי, ונותן לאחרים לחיות).

באר הפרשה - פרשת מקץ - זאת הנוכה

יה"ר שנוכה להרבק בקדושת הימים, ויושפע עלינו את בוראנו נאמנה, ובקרוב נזכה לאורו הבהיר של שפע ברכה והרווחה לכל ימות השנה לעבוד משיח צדקנו^{מד} אבי"ר.

מד. כדברי ה'ספורנו' בפרשתן (מא יד) וז"ל. 'ויריצוהו מן הבור'. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו (ישעיה נא) כי קרובה ישועתי לבא... וכך היה ענין מצרים כאמרו (שמות יב לט) 'כי גורשו ממצרים' - כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו (מלאכי ג א) 'ופתאום יבא אל היכלו האדון.

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת מקץ תשפ"ב

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וכן כאן גבי יוסף שתחלה בטח בשר המשקים ונענש, עד שהי' לו בטחון בהשי"ת, לכך הזמין לו השי"ת החלום לפרעה כל לילה משך ב' שנים שיהי' מוכן לגאולת יוסף מיד שיהי' לו בטחון בהשי"ת. (מדרש פנחס)

ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אתו: ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה (מא, טו טז)

מהו ה"לאמר" שאמר פרעה ליוסף? ואף יוסף השיבו "לאמר". אלא, הגמרא אומרת (סנהדרין נז, ב) שהקב"ה הזהיר את אדם הראשון על העריות בפסוק "ויצו ה' את האדם" "לאמור", שלאמור מרמז על איסור עריות. פרעה הרשע רצה להקניט את יוסף, וכדי לחפות על בזיונו שהוא נצרך לפתורנו של יוסף, ובפרט אחרי ששר המשקים ריכל על יוסף דברי שקרים, כמבואר ברש"י. לכן, אמר פרעה תיכף ליוסף, "ואני שמעתי עליך 'לאמור'". דבר ראשון, שמעתי עליך שאתה יש לך חטא של עריות, ועוד שמעתי עליך "תשמע חלום לפתור אותו".

ענה לו יוסף, מה שאמרת שיש אצלי חטא עריות "לאמור", - "מבלעדי", אצלי זה לא נמצא, ומה שאמרת שאני יודע לפתור חלום, "אלוקים יענה את שלום פרעה"...

וידבר פרעה אל יוסף בחלמי הנני עמד על שפת היאר (מא, יז)

במדרש: "הדא היא דכתיב: עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע" (תהילים פו, ו).

הנה כשראה פרעה את החלום כתיב "עומד על היאור" וכשאמר ליוסף, אמר "על שפת היאור", ובמדרש תנחומא (ג) "אמר פרעה חלום חלמתי, כשבא לומר לו את החלום, בקש לבדוק, והיה מהפך לו את החלום, אמר ליה וכו'" דהיינו שפרעה שינה בכוונה כמה פרטים כדי לראות אם יוסף יעלה על השינויים. ואכן, יוסף תיקן את כל השינויים לכמו שאכן חלם, כדאייתא במדרש.

וזה כונת הפסוק "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים" הכוונה: הפסוק שואל איזה עדות נתן יוסף אשר פתורנו אמיתי, למען יצא על ידי זה על ארץ מצרים בתור מושל, וע"ז מתרץ הפסוק "שפת לא ידעתי אשמע" בזה ניכר טוב פתורנו יען אמר על מלת "שפת" שלא ידע אותה והוא שומע המלה "שפת", מפי פרעה אבל כפי שידוע הוא לא חלם פרעה כן, רק חלם באמת שעומד על היאור.

שובו שברו לנו מעט אוכל (מג, ב)

רמז למספר נרות חנוכה בפרשת "מקץ" (מג ב): "שובו שברו לנו מעט אוכל", "לנו" בגימ' פ"ו (86) אם שוברים את "לנו" תהיה המחצה מ"ג (43), וזהו "שברו לנו" תשברו את "לנו" ויצא מ"ג, "ומעט אוכל" כלומר את האות הכי קטנה שבמילת "אוכל", דהיינו א', וביחד הרי מ"ד הוא בדיוק כמספר נרות חנוכה ל"ו ועם שמונה שמשים ביחד מ"ד.

(אוצר חיים בשם "אהל מועד")

ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים (מא, לג)

יוסף מסיים לפתור את חלומו של פרעה, ופתאום הוא הופך ליועץ, ולא סתם יועץ, הוא מתחיל לפרט מה בדיוק יעשו, כמה ואיפה. פרעה קרא לו כפותר חלומות, כיצד זה, לפתע, הפך הוא ליועץ?

קושיא זו נשאלה ע"י רבים מהמפרשים שהשיבו עליה באופנים שונים, נביא כאן איפוא, כמה תירוצים:

מתרץ המגיד מדובנא על פי משל: במדינה אחת חלה המלך ומצבו החמיר והלך. כל טובי המוחות בתחום הרפואה התכנסו סביב מיטתו בנסיון למצוא תרופה למחלתו. אך הגיע שלב שבו כולם כבר "הרימו ידיים". בעוד המלך מתייסר בייסוריו, ו"סופר את השעות", הגיע לפתע רופא זוט, שהיה בטוח כי בידו המזור למחלת המלך.

ידע אותו רופא, כי ברגע שרק יעז להביע את דעתו, יתנפלו עליו כל הרופאים ה"בכירים", ויבטלו את דבריו, מחשש פן יבולע לכבודם, לפיכך נקט בדרך עורמה. הוא פנה אל המלך ואמר לו: "בידי מספר צמחי מרפא, אשר בוודאי יביאו לרפואתך השלימה, אך אין בידי הידע המתאים לרקוח

קוראים נכבדים!!!

עומדים אנו בעיצומם של ימי החנוכה המאירים. בשבוע שעבר פרסמנו את הסיפור המדהים של הרב אורי'ה שטיין ז"ל על סגולת ימי החנוכה בתפילות ההורים על צאצאיהם להצלחה בתורה לראותם מאירים בתורה ויראת שמים.

כעת, ברצוני לספר כאן סיפור ששמעתי מכלי ראשון! כפי שהתרחש בשנה שעברה, שנת תשפ"ב.

בתלמוד תורה חשוב בבני ברק, בכתה ה'. אחד התלמידים מתקשה מאוד בלימודים. המלמד הגדיר אותו כאחד שמוחו ממש אטום בלימוד הגמרא. ציינו במבחנים נעו סביבות ה-30 אחוז! [שגם אותם לא בטוח שידע בכוחות עצמו...].

כמובן שגם התלמיד בעצמו, היה ממש מדוכדך מרמת ההישגים הדלה ומקשייו הרבים בהבנת גמרא.

והנה, פלא פלאים. במהלך חודשי החורף תשפ"ב, רואה המלמד שציוני התלמיד החלו להשתפר בהדרגה, 40-50 אחוזים. וזה לא נעצר! במהלך חודשי הקיץ התלמיד הוציא מידי שבוע בשבוע 100 אחוזים במבחני הגמרא!!!

המלמד הרגיש שהשינוי קיצוני מידי בשביל לומר שמקרה הוא זה. המלמד ניגש אל התלמיד ושאלתו בפיו "למדנו רבנו" איך חל בך השינוי העצום הזה????

הקשיבו היטיב לתשובת התלמיד! וכך עונה התלמיד לרבו: "המלמד דיבר איתנו בחנוכה שימים אלו הינם מסוגלים לבקש על

הצלחה בתורה, החלטתי שאני משקיע תפילות להצלחה בתורה! בימי החנוכה, לאחר שהדלקתי נרות התפללתי והתחננתי לבורא עולם שיפתח את ראשי בהבנת הגמרא!! שגם אני אוכל להבין טוב ולהנות מלימוד הגמרא!"

סיפור מדהים! מעורר ומחייב!!! "כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו!!!"

המכרה ארוכה

האורך

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם (מא, א)

פירש באור החיים הק' שכל משך ב' השנים חלם בכל לילה זה החלום רק ששכחו ע"ש.

ולכאורה למה הוצרך דבר זה שיחלום כל השנתיים? ביאר הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע, ע"פ מעשה מהבעש"ט, שפעם נסע עם המגיד ר' מענדיל מבא"ר, ויצמא ר' מענדיל למים, אמר לו הבעש"ט: "אם יהי' לך בטחון אמיתי בהשי"ת, תראה שיזמין לך מים". וכן עשה, שהתחזק מאוד בביטחון בהשי"ת. ונזדמן להם ערל אחד ושאל אותם אם הבחינו אולי בסוסים שנאבדו ממנו כבר לפני ג' ימים, והוא מבקש ומחפש אותם ג' ימים. נענו שלא ראו, ושאלו אותו אם יש לו מים, ואמר שיש לו, ונתן לשתות לר' מענדיל.

שאל ר' מענדיל לרבו הבעש"ט, כיון שהערל הנ"ל הרי לא נסע רק למעני, להרוות צמאונו, למה הוצרך לנסוע זה ג' ימים? השיב הבעש"ט הק': השם יתב' הזמין לך אותו מקודם, שאם יהי' לך בטחון אמיתי בהשי"ת ימלא מחסורך. הרי שגדול כח הבטחון שהשי"ת מזמין למלא משאלות אדם עוד קודם שיהי' לו זה הבטחון, ע"ז האופן שאם יהי' לו בטחון, יקבלנו מיד.

אותם. בוודאי נמצא כאן בינות לחכמים הדגולים אי מי אשר ידע לרקחם כדבעי, בכדי שניתן יהיה להשתמש בהם כתרופה". כך, מובטח היה לאותו רופא כי לא יגרע מכבודם של הרופאים, והדרך לרפואתו של המלך תהיה סלולה.

באותה מידה חשש יוסף מחרטומי מצרים, פן יבטלו את דבריו ויזלזלו בהם רק מפני כבודם. לכן אמר למלך: לאחר שגיליתי לך את פתרון החלום, נותר לך רק למצוא מבין הסובבים אותך איש חכם ונבון שינהל את ה"מערכת". בכך הוא הרויח, שמכיון שכל אחד מהחרטומים חשב שהתפקיד הנכבד עשוי ליפול לידיי, איש מהם לא התנגד לפתרון.

על דרך הפשט, אומר רבי חיים קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל] "טעמא דקרא":

כל מי שהזמין פעם בעל מלאכה הביתה מכיר את ההתנהלות הזו. בטלפון הראשון הוא אומר: "תוך חצי שעה אני אצלך". אחרי שעתיים מתקשרים: "מה קורה?" "אני 'כבר' אצלך! חצי שעה!". עוברות שעתיים נוספות: "נו, מה עכשיו?" "שתי דקות ואני אצלך, אתה כבר יכול להרתיח מים לקפה..." מה מים? מה קפה? הוא בא לכאן לשתות קפה? לא! הוא מתכוון לומר בזה: עכשיו אני כבר ממש פה!

אומר ר' חיים: יוסף אמר את עצתו כדי לגרום לכך שפרעה יקבל את דבריו. כל החרטומים פתרו לפרעה פתרונות שונים ומשונים, פרעה לא השתכנע. יוסף היחיד שבא עם תכנית עבודה מסודרת, פרעה שומע דיבורים של "למעשה", הוא מבין – יש לנו כאן עסק עם בן אדם רציני, ומיד מקבל את פתרון החלום באמרו ליוסף: "אחרי הודיע אלוקים אותך כל זאת אין נבון וחכם כמוך".

כך גם היה עם שר המשקים. לאחר שיוסף פותר לו את חלומו, הוא אומר לו דברים מעשיים.

ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא אשר האלקים עשה הגיד לפרעה: **שבע פרת הטבת שבע שנים הנה (מא, כו)**

בדברו על הפתרון של הפרות הטובות אמר יוסף "הגיד לפרעה" ואילו על פתרון החלום של הפרות הרעות אמר יוסף "הראה לפרעה", יש להבין, למה שינה את לשונו?

מבאר הגאון רבי שלמה קלוגר זי"ע, משום שדבר טוב אומרים אותו בפירוש, כמו שהגמרא אומרת בתחילת מסכת פסחים, ואילו דבר רע אומרים רק ברמז או שמראים ביד, וכן אמרו חז"ל ש"אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה". לכן, בחלום הפרות הטובות אמר: אשר האלקים עושה "הגיד" לפרעה כאילו שהקב"ה בעצמו אמר, אבל בחלום הפרות הרעות המסמלות את הרעב אמר רק "הראה" את פרעה.

(אוצר חיים)

ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה (מא, טז) בשעה שיוסף בא אל פרעה ופרעה סיפר לו את חלומו ואמר לו שמעתי עליך לאמור כי תשמע לפתור את חלומי, אמר לו יוסף "בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה" וכשיוסף פתר לו את חלומו אעפ"י שפרעה היה עובד עבודה זרה, תיכף האמין ב' ואמר לו "אחרי הודיע אלקים אותך אין חכם ונבון כמוך" וגם אמר "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו", ואילו כשמשה רבינו בא אל פרעה ואמר לו שיש בורא עולם ורוצה שתוציא את עם ישראל ממצרים אמר "מי ד' אשר אשמע בקולו" לא רצה להאמין, ונתנו לו מכות אחרי מכות ובאמצע התחיל להאמין, ואח"כ חזר בו, ואפילו בסוף שכבר שלח את בני ישראל התחרט ואמר "מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו", מה ההבדל בין פרעה של יוסף לבין פרעה של משה, הלא שניהם היו עובדי עבודה זרה, מדוע פרעה של יוסף תיכף האמין ופרעה של משה לא רצה להאמין אפילו אחרי כל האותות והמופתים?

יש סיפור ידוע שבעיר ורשה הי עשיר גדול וירא שמים, ומסחרו הי שהיה שולח אניות סחורה דרך הים לחו"ל. פעם באה ידיעה שכל האניות שלו טבעו בים ונשאר עני ואביון, ולא היה מי שירצה להודיע לו את זה, כי חששו לנפשו. אמר הרב דהעיר ורשה כי הוא מקבל עליו להגיד לו. הוא קרא לו אצלו ובא אליו והתחיל לדבר אתו בענייני יראת שמים איך כל העולם הוא הבל הבלים, אם מאבדים את זה אין מה להצטער על זה והעשיר הקשיב והבין טוב, אחרי שעות שהרב דיבר אתו והסביר לו את ההבל של עולם הזה, שאל אותו הרב: לפי מה שאנחנו דברנו עכשיו אילו היה נטבע לך אניה אחת עם סחורה שלך, היית מצטער?

ענה ואמר: בוודאי לא הצטערתי, כי דברנו עכשיו שהכל הבל. אמר לו הרב: מזה עוד אין ראייה שאתה ירא שמים באמת, כי עדיין אתה נשאר עשיר, אבל איך יהיה אם יטבע אצלך שתי אניות או שלשה מה תגיד אז? הוא חשב קצת ואח"כ אמר: גם על זה לא אצטער. אמר לו הרב: זה עוד לא ראייה על יראת שמים אמיתית, מה תגיד אם כל האניות שלך יטבעו? אמר העשיר להרב: סתם להגיד זה לא חכמה, תן לי זמן להתבונן, אמר לו הרב:

ענה ואמר: בוודאי לא הצטערתי, כי דברנו עכשיו שהכל הבל. אמר לו הרב: מזה עוד אין ראייה שאתה ירא שמים באמת, כי עדיין אתה נשאר עשיר, אבל איך יהיה אם יטבע אצלך שתי אניות או שלשה מה תגיד אז? הוא חשב קצת ואח"כ אמר: גם על זה לא אצטער. אמר לו הרב: זה עוד לא ראייה על יראת שמים אמיתית, מה תגיד אם כל האניות שלך יטבעו? אמר העשיר להרב: סתם להגיד זה לא חכמה, תן לי זמן להתבונן, אמר לו הרב:

ענה ואמר: בוודאי לא הצטערתי, כי דברנו עכשיו שהכל הבל. אמר לו הרב: מזה עוד אין ראייה שאתה ירא שמים באמת, כי עדיין אתה נשאר עשיר, אבל איך יהיה אם יטבע אצלך שתי אניות או שלשה מה תגיד אז? הוא חשב קצת ואח"כ אמר: גם על זה לא אצטער. אמר לו הרב: זה עוד לא ראייה על יראת שמים אמיתית, מה תגיד אם כל האניות שלך יטבעו? אמר העשיר להרב: סתם להגיד זה לא חכמה, תן לי זמן להתבונן, אמר לו הרב:

ענה ואמר: בוודאי לא הצטערתי, כי דברנו עכשיו שהכל הבל. אמר לו הרב: מזה עוד אין ראייה שאתה ירא שמים באמת, כי עדיין אתה נשאר עשיר, אבל איך יהיה אם יטבע אצלך שתי אניות או שלשה מה תגיד אז? הוא חשב קצת ואח"כ אמר: גם על זה לא אצטער. אמר לו הרב: זה עוד לא ראייה על יראת שמים אמיתית, מה תגיד אם כל האניות שלך יטבעו? אמר העשיר להרב: סתם להגיד זה לא חכמה, תן לי זמן להתבונן, אמר לו הרב:

יפה דברת. הכניס אותו בחדר שיתבונן והוציא את החובת הלכות שער הבטחון ולמד כי הבוטח בה' הוא יותר עשיר עשרת מונים ממי שהוא כימאי שיכול לעשות מבוץ זהב. ומבאר שם איך אדם רוצה משכון מהקב"ה, הוא רוצה שיהיה הכל מוכן לפניו, אין לו אמון בהקב"ה ורוצה שיהי' בטוח ורוצה משכון, וכך עבר את שער הבטחון. אחרי שהתעמק בשער הבטחון יצא מהחדר ואמר לרב: כפי שאני התבוננתי בשער הבטחון, אפילו כל אניותי נטבעו בים לא אצטער, מפני שכבר הבנתי שהקב"ה הוא כל יכול ויכולים לבטוח בו. אמר לו הרב: אם הגעת להבנה זו, אני אומר לך שהגיעה ידיעה ברורה שכל האניות שלך נטבעו בלב ים! כשאמר לו הרב את זה מיד נתעלף והזעיקו רופאים אשר בקושי הצילו אותו. שאל אותו הרב: הלא רגע לפני זה אמרת בשמחה רבה שלא תצטער כלום, מדוע אם כן התעלפת? אמר לו: כשאני אמרתי לך שכל העולם הזה הוא הבל הבלים חשבתי שהאניות שלי שטות בים, אז כל העולם הוא הבל הבלים, אבל כשאמרת לי שהאניות שלי נטבעו, אז מתעלפים!

זה ההבדל בין פרעה של יוסף לבין פרעה של משה. כשיוסף אמר לפרעה שיש אלקים בעולם והוא יעשיר אותך שכל הכסף שבעולם יכנסו במצרים, אלקים כזה גם אני רוצה. אבל פרעה של משה, כשאמר לו משה שיש אלקים בעולם ורוצה שאני אשחרר אומה שלימה שעובדים אצלי ואני אאבד עשירות גדולה כזו, אז מתעלפים ואומרים מ' ד'.

בזה ההבדל בין יהודי לגוי. הגוי עובד אלהיו אם הוא מקבל ממנו, אבל אם ירעב יתקצף ויקלל במלכו ובאלהיו. אבל היהודי אומר: אהבתי כי ישמע את קולי תחנוני אפפוני חבלי מות וגו' "אהבתי" מוסב גם על הסוף: הוא אוהב גם את הצרות! "חסד ואמת אשירה" - אם חסד אשירה אם משפט אשירה, באותו שירה אשר בחסד הוא שר במשפט. המדרש אומר, הצדיקים, הקב"ה רוכב עליהם שנאמר

"והנה ד' נצב עליו", והרשעים הם עומדים על אלהיהם שנא' "ופרעה עומד על היאור". הכוונה, כי הצדיקים לא מבקשים כלום מהקב"ה אלא הם נושאים את הקב"ה, הם סובלים בשבילו, והם מפרסמים את הקב"ה, הם מרכבה להקב"ה שהקב"ה רוכב עליהם. אבל הרשעים הם עומדים על אלוהיהם שכתוב "והנה עומד על היאור" כי היאור הי' אלהים שלהם, הם רוצים רק לקחת מהאלהים שלהם אבל אם לא נתן להם אז מתרחקים ממנו. ראו מה בין ישראל לעמים מה בין בני לבין חמי.

(דרכי מוסר)

ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא הגביע באמתחת בנימין (מד, יב) אומר לכם חידוש יפה, שתלמידי חכמים בוודאי יהנו ממנו מאוד. חידוש אמיתי.

הגמרא במסכת פסחים (ז, ב) שואלת: "מנא הני מילי?" - מהיכן יודעים שבדיקת חמץ נעשית לאור הנר?

משיבה הגמרא: "אמר רב חסדא: למדנו מציאה ממצאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר. מציאה ממצאה - כתיב הכא "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם", וכתיב התם 'ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא'. ומציאה מחיפוש ידידה, וחיפוש מנרות - דכתיב 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', ונרות מנר, דכתיב: 'נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן'.

שואל המהרש"א שם מדוע לא הביאה הגמרא את הנאמר קודם לכן, בפרשת ויצא 'ויחפש ולא מצא את התרפים', הלא גם שם מוזכרים חיפוש ומציאה!

הטשעבינער רב זצ"ל ספר, שהיה פעם בעיר קראקא ופגש שם שען זקן, שאמר לו פשט יפה בגמרא הזו:

הרמ"א בהלכות פסח (סי' תלב) כותב: "נוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבדוק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה", ואת הפתיתים יכול להניח אפילו הבדוק בעצמו.

שואלים האחרונים: מדוע מתאים לומר על זה בדיקת חמץ, אם הוא עצמו מניח את הפתיתים ומחפש, איזו בדיקת חמץ היא זו? כלום נקרא ש"מצא חמץ?

השיב השען הזקן: מהיכן לומדים בדיקת חמץ? מ"ויחפש... וימצא הגביע". ומי מצא את הגביע? - מנשה, שהוא עצמו הטמינו שם... הרי שמתאים לומר "וימצא" על דבר שהמחפש עצמו הניחו שם.

לפי זה מובן היטב מדוע לא הביאה הגמרא הוכחה מ"ויחפש ולא מצא את התרפים", כי שם לבן באמת חפש, לא הוא עצמו הניח שם את התרפים (יחי ראובן)

מאוצרות המגידים

ויהי מקץ שנתיים ימים (מא, א)

אומר המדרש (בראשית רבה פט, א): "ויהי מקץ שנתיים ימים" - קץ שם לחשך (איוב כח, ג), זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפלה".

כל אדם מתמודד בימי חייו עם קשיים ונסיונות. היכולת לעמוד איתן ולא ליפול ברוחו תלויה במידה רבה בצורת המבט. האדם צריך להביט קדימה ולדעת שלכל דבר יש קצבת זמן, לכל מציאות של חושך יש 'תאריך תפוגה' – "קץ שם לחשך".

הבה נראה כיצד התייחס יעקב אבינו לצער ולסבל – שלו ושל בניו. יעקב ובניו נקלעו למציאות קשה מנשוא, יוסף איננו. בכל העולם שורר רעב ובני יעקב יורדים למצרים הם נאסרים בחשד שהם מרגלים, ומתייצבים בפני יוסף שאומר להם (פסוק טו): "בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטן הנה". שמעון נאסר, נלקח כבן ערובה. הם שבים אל יעקב והוא נאלץ להסכים לשלוח עמם את בנימין. הם חוזרים למצרים והפעם בנימין נעצר באשמה המורה של גבת כלי כסף מהארמון.

בני יעקב מביטים סביבם ורואים שהכל סוגר עליהם. המצב מסובך מכל כיוון. אך הם יודעים שהכל משמים. הם אומרים ליעקב (פסוק ל): "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו כמרגלים את הארץ". "אדני הארץ" – זה הקב"ה. הוא מדבר אתנו קשות, כי הוא מקיים לנגד עינינו את גזרת (בראשית טו, יג) "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה".

מובא בספר "רוע ברך": יעקב אבינו אומר לבניו (מב, א-ב): "למה תתראו, הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושבנו לנו משם ונחיה ולא נמות".

"תתראו" – לשון יראה, אם כן למה נאמר: "למה תתראו" ב-ת' כפולה, היה לו לומר 'למה תיראו'? אלא אמר להם: הסיבה שאתם 'תראו' היא בגלל ת' שנים של גזרת שעבוד מצרים, כדבר ה' לאברהם בברית בין הבתרים (טו, יג): "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה".

וממשיך יעקב: "הנה שמעתי כי יש שבר במצרים". 'מצרים' – בגימטריא שלש מאות ושמונים. "שבר במצרים" – דהיינו כששוכרים וחוצים את המילה 'מצרים' לשתיים, עולה מאה ותשעים, כמנין ק"ץ. אמר להם יעקב: בגלל הצער שלכם תופחת תקופת הגלות בק"ץ שנים. "רדו שמה" – במקום ארבע מאות שנה, תארך הגלות רק מאתיים ועשר שנה, כמנין רד".

"ושברו לנו" – גם לא כל מאתיים ועשר השנים יהיו בשעבוד קשה, אלא רק כמנין "לנו" – שמונים ושש שנה, מלידת מצרים ועד יציאת מצרים. אמר להם יעקב: כעת אתם מצויים בתוך הקושי והסבל, אבל דעו לכם כי "קץ שם לחשך", החושך לא ימשך לעד, יש לו סוף וקץ. ובזכות החושך הזה, אתם תגרמו לעם ישראל שמכסת הזמן של גלות מצרים תצומצם בק"ץ שנים.

כשיש לאדם קשיים וסבל, קשה לו לראות החסד שעושה איתו הקב"ה. כשכואב – צועקים. אבל אם היה מסיר את השכבה החיצונית של החושך, היה מגלה אור גדול ורואה לנגד עיניו את החסד העצום, את הרחמים הגדולים, ואז במקום להאנח ולהתייטר, היה מודה לה' על חסדיו ורחמיו. חנוכה – מתוך החושך בקע אור גדול

חג חנוכה חל בתקופה זו של קריאת פרשת מקץ. אומר רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל: מלכות יון הביאה עלינו חושך ואפלה, כמו שדורשים חז"ל (בראשית רבה ב, ד): "וחשך" – זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן".

מצבם של עם ישראל בימי מלכות יון היה קשה מנשוא. המלכות אסרה לימוד תורה, הם גזרו לבטל את מצוה מילה, שבת וחדוש. השפעתה הרעה של תרבות יון הביאה חלקים גדולים מעם ישראל להתיוונות. ראשי העם, האצולה היהודית, העשירים והנכבדים, היו מתיווננים.

אחד הכהנים נשא אשה גויה, אחיו הכהנים גרשו אותו ולא נתנו לו לשרת בבית המקדש. מה עשה? ביקש אישור מאלכסנדר מוקדון שיתן לו רשות לבנות בית מקדש חילופני בהר גריזים.

המצב הרוחני היה בכי רע. הטומאה איימה לסלק את הקדושה, עוסקי תורתך נתנו ביד זדים. חושך מוחלט!

אך בתוך החושך הקב"ה מחביא את האור הגדול. הוא שמר לעם ישראל 'פך שמן טהור' – משפחה אחת קדושה וטהורה, משפחת אחת שתחולל מהפכה שלמה בעם ישראל. היא תקום להלחם במלכות יון – ותוכל לה! כשמתיהו כהן גדול צעק "מי לה' אלי", ההענות מועטה ביותר. מה הסיכוי של מתתיהו ובניו מול אימפריה שכבשה ארצות ועמים ושלתה על כל העולם? בדרך הטבע אין שום סיכוי. אבל כאשר "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול" (ישעיהו ט, א), מי שגם בתוך החושך רוצה את האור גדול החבוי בו – האור הזה מנצח!

חג חנוכה חל בתקופה זו של קריאת פרשת מקץ. אומר רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל: מלכות יון הביאה עלינו חושך ואפלה, כמו שדורשים חז"ל (בראשית רבה ב, ד): "וחשך" – זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן".

מצבם של עם ישראל בימי מלכות יון היה קשה מנשוא. המלכות אסרה לימוד תורה, הם גזרו לבטל את מצוה מילה, שבת וחדוש. השפעתה הרעה של תרבות יון הביאה חלקים גדולים מעם ישראל להתיוונות. ראשי העם, האצולה היהודית, העשירים והנכבדים, היו מתיווננים.

אחד הכהנים נשא אשה גויה, אחיו הכהנים גרשו אותו ולא נתנו לו לשרת בבית המקדש. מה עשה? ביקש אישור מאלכסנדר מוקדון שיתן לו רשות לבנות בית מקדש חילופני בהר גריזים.

המצב הרוחני היה בכי רע. הטומאה איימה לסלק את הקדושה, עוסקי תורתך נתנו ביד זדים. חושך מוחלט!

אך בתוך החושך הקב"ה מחביא את האור הגדול. הוא שמר לעם ישראל 'פך שמן טהור' – משפחה אחת קדושה וטהורה, משפחת אחת שתחולל מהפכה שלמה בעם ישראל. היא תקום להלחם במלכות יון – ותוכל לה! כשמתיהו כהן גדול צעק "מי לה' אלי", ההענות מועטה ביותר. מה הסיכוי של מתתיהו ובניו מול אימפריה שכבשה ארצות ועמים ושלתה על כל העולם? בדרך הטבע אין שום סיכוי. אבל כאשר "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול" (ישעיהו ט, א), מי שגם בתוך החושך רוצה את האור גדול החבוי בו – האור הזה מנצח!

חג חנוכה חל בתקופה זו של קריאת פרשת מקץ. אומר רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל: מלכות יון הביאה עלינו חושך ואפלה, כמו שדורשים חז"ל (בראשית רבה ב, ד): "וחשך" – זה גלות יון, שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזרותיהן".

מצבם של עם ישראל בימי מלכות יון היה קשה מנשוא. המלכות אסרה לימוד תורה, הם גזרו לבטל את מצוה מילה, שבת וחדוש. השפעתה הרעה של תרבות יון הביאה חלקים גדולים מעם ישראל להתיוונות. ראשי העם, האצולה היהודית, העשירים והנכבדים, היו מתיווננים.

אחד הכהנים נשא אשה גויה, אחיו הכהנים גרשו אותו ולא נתנו לו לשרת בבית המקדש. מה עשה? ביקש אישור מאלכסנדר מוקדון שיתן לו רשות לבנות בית מקדש חילופני בהר גריזים.

המצב הרוחני היה בכי רע. הטומאה איימה לסלק את הקדושה, עוסקי תורתך נתנו ביד זדים. חושך מוחלט!

פוטרת מהעבודה, נשארתי בלי מקור פרנסה ועם משכנתא גדולה. איך אפשר להסביר זאת?"

אמרתי לו: אתה בוודאי מכיר את הסיפור על נחום איש גמזו. פעם אחת רצו לשלוח דורון לקיסר, והחליטו שילך נחום איש גמזו, שהוא מלומד בניסים. שלחו בידו סל מלא אבנים טובות ומרגליות. בדרכו לקיסר הוא נכנס למלון לישון. בלילה באו גנבים, רוקנו את הסל ומילאו אותו בעפר. הוא הביא לקיסר את הסל, כשראה הקיסר שהוא מלא עפר, התרגז ואמר: 'היהודים לועגים לי'. אמר נחום איש גמזו: 'גם זו לטובה'. בא אליהו הנביא והתחזה לאחד מאנשי הקיסר, אמר: 'הקיסר ירום הודו, אולי זה עפר מיוחד במינו, מעפרו של אברהם, שכאשר משליכים אותו על האויבים הוא הופך לחצים'. וכך היה. הם זרקו את העפר על אויבי הקיסר, העפר הפך לחצים ופגע בהם. כאות תודה והוקרה ציוה הקיסר למלא את הסל באבנים טובות ומרגליות, נתן את הסל לנחום איש גמזו, ושלח אותו בכבוד רב.

נשאלת השאלה: מדוע כשאנו קוראים בגמרא את הסיפור הזה איננו עצובים ונבוכים? מדוע אנו קוראים את הסיפור הזה בהנאה ובשמחה? הרי מסופר שם כיצד נחום איש גמזו נקלע לצרה גדולה שסיכנה אותו ואת שלומם של היהודים?

התשובה פשוטה: משום שאנו כבר מכירים את סוף הסיפור ויודעים על הנס שעשה ה' לנחום איש גמזו. וכיצד הרגיש נחום איש גמזו עצמו בשעה שקרה לו המקרה הזה? נחשוב לרגע: הוא שליח של עם ישראל להביא לקיסר מתנה יקרת ערך כדי שייטיב את יחסו ליהודים, והנה באים גנבים שפלים ומרוקנים את הסל מתכנו, ובמקום זאת ממלאים את הסל בעפר. נחום איש גמזו לא ידע מכך, הביא את הסל לקיסר וערר את חמתו. הוא נשלח לקיסר על ידי אחיו היהודים כדי להועיל להם, ובמקום זאת סכן את שלומם. הוא היה יכול לחשוב בלבד: רבוננו של עולם, מה עשיתי? למה זה קרה לי?

אבל לא אלו היו הלכי מחשבתו של נחום איש גמזו. באותו רגע קשה שבו הקיסר מגלה שהוא מביא לו סל מלא עפר, וכועס על היהודים שבזים לו, התגובה הטבעית של נחום איש גמזו היא: 'גם זו לטובה'. הוא יודע שכל מה שעושה ה' – לטובה, על כן גם בנקודת הזמן הכי קשה הוא אלא מרגיש שום קושי, כי הוא יודע בוודאות מוחלטת שהכל לטובה. ואכן לא חלף זמן רב והתבררה לו הטובה הגדולה שיצאה ממעשהו.

אם כן, בעוד אנו קוראים את הסיפור הזה בהנאה ובשמחה משום שאנו יודעים את סופו של הסיפור, נחום איש גמזו עצמו לא היה צריך להכיר מראש את סוף הסיפור כדי שלא להצטער על מה שקרה לו. גם בואתו רגע שגילה את הסל מלא עפר, הוא היה בלי שום צער ועצב, כי ידע שגם זו לטובה! ובוודאי תצא מזה רק טובה. איך תצא מזה טובה? הוא אינו יודע. אך מה זה משנה? העיקר שהוא יודע שבתוך החושך מסתתר האור הגדול.

את הסיפור הנפלא הזה סיפרתי ליהודי. הוא התעודד והתחזק מן הדברים ואסף כוחות כדי להמשיך את שגרת חייו. כעת התפנה לו זמן, יש לו אפשרות להגיע לשיעורים בתדירות גבוהה יותר. אך הקושי הכלכלי החריף. לא קל להיות אדם בעל משפחה שמטה לחמו נשבר. הוא ניסה לחפש עבודה אחרת, אך באף מקום לא ששו לקבל אדם מבוגר שפוטר מעבודתו על רקע של רשלנות וסיכון חיי אדם.

יום אחד הוא הגיע לשיעור כשהוא מחייך מאוזן לאוזן. מה קרה? הוא סיפר לי בשמחה כי קופת החולים החליטה להחזירו לעבודה. הם סיפרו לו שמאז שפיטרו אותו הם הספיקו להעסיק במקומו ארבעה עובדים, כל אחד גרוע מקודמו, האחד היה לא מקצועי, השני לא עמד בלוח הזמנים, השלישי היה עצל ובקושי עבד, הרביעי היה לא אמין בהתנהלותו הכספית. החליטו אפוא להחזיר לעבודה את העובד הותיק, המקצועי והמסור. ומה באשר לנהיגה ברכב, הרי שללו לו את הרשיון? אין בעיה, יצמידו לו רכב ונהג...

מאז נפתחו לו חיים חדשים. הוא היה נוסע לסניפי הקופה בכל רחבי הארץ כשהוא יושב בנוחות ברכב ולצידו נהג צמוד. היתה לו ספריה ברכב, ואת זמן הנסיעה הממושך היה מנצל ללימוד.

יום אחד הוא אמר לי: "בתחילה חשבתי לעצמי: רבוננו של עולם, למה זה קרה לי? למה ה' החשיך לי את החיים? ולא ידעתי שבתוך החושך הזה הסתתר אור גדול. אילו הייתי יודע מראש מה טומן החושך הזה, תאמינ לי שבשעה שהודיעו לי על פיטורי הייתי רוקד משמחה..."

שכרם של קוצים
למה קראו לאשתו של יוסף אסנת? אסנת' לשון סנה. היא הייתה מתחבאת בסנה, בין הקוצים, כדי שלא יטמאו אותה. היא היתה נדקרת ונפצעת מן הקוצים ואומרת: רבוננו של עולם, הושלכתי למצרים, ערוות הארץ, וכדי להציל מטומאת מצרים מצאתי פתרון מקורי

– להתחבא בתוך קוצים. איש לא יעלה בדעתו לחפש אותי במקום כזה. אבל למה זה מגיע לי?

אמר לה הקב"ה: את מוכנה להפצע ולהדקר כדי שלא יטמאו אותך ערלים? חייך שתזכי להנשא ליוסף הצדיק ותזכי להיות אמו של שני שבטים, אפרים ומנשה.

אילו היתה אסנת יודעת בשעה שנדקרה מן הקוצים כי זכות זו תעמוד לה להנשא ליוסף הצדיק ולהקים שני שבטים בישראל – היא היתה שמחה בשריטות ששרטו הקוצים בבשרה.

הכשלוך הוא ההצלחה
בחנוכה אנו למדים שהצלחה וכשלוך אינם נמדדים לפי כלי ההבנה השטחיים שלנו, אלא במושגים האמתיים, הפנימיים והעמוקים. אדם עושה פעולה מסויימת ובטוח שזה כשלוך, ובא הקדוש ברוך הוא ומראה לו שמה שהיה נדמה לו ככשלוך – זו הצלחה.

צא ולמד ממצוות הדלקת נר חנוכה, המצווה המרכזית של חנוכה. נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תרעא סעיף א): "צריך להזהר מאוד בהדלקת נר חנוכה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק".

עד כדי כך גדול חיוב הדלקת נר חנוכה, שצריך אדם למכור את בגדו, כדי לקנות שמן להדלקה! ומדוע? כי פרסום נס חנוכה חשוב ביותר. מוטב שלא יהיה לו בגד מאשר שלא יזכה להדליק נר חנוכה!

עיקר מטרתה של המצוה – פרסומי ניסא. לכן אומרת הגמרא (שבת כג ע"ב) שאם יש לו אפשרות לקיים מצוה אחת משתי המצוות – נר חנוכה או קידוש, הדין הוא שר חנוכה עדיף, ומדוע? "משום פרסומי ניסא". זהו חידוש גדול – נר חנוכה חשוב יותר מקידוש על היין בשבת!

מסיבה זו מדליקים את נרות חנוכה בפתח הסמוך לרשות הרבים או בחלון הפונה לרשות הרבים, כי מטרת ההדלקה לפרסם את הנס. ולכן נר חנוכה שהניחו למעלה מעשרים אמה – פסול (שם כב ע"א), משום "דלא שלטא ביה עינא", העין לא שולטת בו.

במצות הדלקת נר חנוכה אנו מוצאים דין מיוחד – "הרואה נר של חנוכה צריך לברך" (שם כג ע"א). לא רק העושה את מעשה המצוה מברך עליה, אלא גם מי שלא קיים את מעשה ההדלקה אלא רק ראה את הנרות – מברך. ומדוע? כי עיקר ההדלקה היא כדי לפרסם את הנס.

ואכן, תמהו התוספות (סוכה מז ע"א ד"ה הרואה), מדוע תקנו חז"ל ברכת הרואה רק על ראייה של קיום מצוות נר חנוכה ולא על ראיית קיום מצוות אחרות, ותרצו: "בשאר מצוות כגון לולב, וסוכה לא תקינו לברך לרואה אלא גבי נר חנוכה – משום חביבות הנס".

ולאחר שראינו את גודל חשיבות פרסומי ניסא בהדלקת נרות חנוכה, מה יהיה דינו של אדם שהדליק את הנר וכעבור זמן קצר כבה? הדעת נותנת שלא יצא ידי חובתו ועליו לחזור ולהדליק, שכן העיקר הוא פרסום הנס, ואם הנר לא הספיק לדלוך למשך שיעור זמן ההדלקה – יחזור וידליק.

אך ההלכה אינה כן. אומרת הגמרא (שבת כא ע"ב): "כבתה אין זקוק לה". אם הוא שם שמן בכמות מספקת לשיעור הזמן, והניח את החנוכיה במקום שהרוח אינה אמורה לכבות את הנרות, אם בכל זאת כבו הנרות מייד לאחר ההדלקה – יצא ידי חובת המצווה ואינו חייב לחזור ולהדליק.

ונשאלת השאלה: מדוע?! הרי עיקר ההדלקה היא משום פרסום הנס, ואם הנר לא הספיק לדלוך שיעור זמן ההדלקה חסר בפרסומי ניסא, ומדוע "כבתה אין זקוק לה"? אדם צריך למכור את בגדו כדי לקנות נר חנוכה. ומה יצא לבסוף? הוא ישאר קרח מכאן ומכאן, בלי בגד ובלי הדלקה!

אלא מכאן אנו רואים, שלא כל מה שנראה בעינינו ככשלוך הוא אכן כזה. "כבתה אין זקוק לה". עליך מוטל להדליק, ועל ידי עצם ההדלקה פרסמת את הנס. ואם אתה מצידך פעלת כראוי ועשית את המוטל עליך – המעשה מושלם, ללא דופי.

כוחם של נרות חנוכה
ג'ק ודיאנה היו זוג יהודי באוסטרליה. במקור הם היו יעקב ודינה. הוא היה בן לניצולי שואה שהתרחק מהיהדות. הוא ואשתו התנהגו כמו גויים גמורים. לא קיימו מצוות, לא שבת, לא יום כיפור, לא חמץ בפסח. כלום!

יום אחד קראה האשה בעתון מקומי שהיהודים חוגגים בצמבר את חג החנוכה. וכיצד חוגגים? מדליקים נרות בחנוכיה בחלון הבית.

היא החליטה להדליק נרות בחלון. כמוכן, בלי שום ברכה. אין לה מושג מהן הברכות שמברכים על ההדלקה. כמו כן, כמוכן, היא לא הקפידה על ההלכות. העיקר שהחנוכיה דולקת בחלון והאורות מרצדים.

באותו הלילה התחוללה סערה גדולה באזור מגוריהם, היו שטפונות עזים. היתה הפסקת חשמל כללית בכל האזור, עלטה מוחלטת. הגיעו כוחות חילוץ. בני הזוג צעקו לעזרה, אך איש לא שמע את קולם.

לפתע ראה איש הצלה אורות מרצדים מהחלון. היו אלו נרות החנוכה שהדליקה האשה. הוא הבין שבדירה היא מתגוררים אנשים. הוא עלה עם צוותי ההצלה לדירתם ובני הזוג חולצו בשלום.

בשעה שהיא הדליקה את הנרות היא לא שיערה לרגע שנרות החנוכה יצילו אותם ממיטה. היא לא התכוונה להדליק את הנרות כמצווה, אלא סתם כטקס יהודי סמלי. אבל משמים הראו להם את כוחם של נרות חנוכה. המקרה הזה גרם להם לפקוח את עיניהם, ובעקבות זאת הם התקרבו ליהדות והחלו לשמור מצוות.

החושך המוחלט הפך לאור גדול

כיצד יבוא המשיח כאשר "החשך יכסה ארץ" (ישעיהו ס, ב)? איך תבוא הגאולה כאשר הטומאה משתוללת בעולם?

אורו של משיח יפציע ויתגלה מתוך החושך. "כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים – ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה" (ישעיהו ס, ב). האור נמצא בתוך החושך והוא בוקע מתוכו.

אומר דוד המלך (תהלים כב, א): "למנצח על אילת השחר". כך תהיה גאולתם של ישראל – כדרך השחר העולה מתוך החשכה; מתוך עומק החשכה של הגלות – יצאו לאור גדול של גאולה וישועה.

(רבי גואל אלקריף – דורש טוב)

"ויהי מקץ שנתים ימים" (מא, א)

אמרו במדרש "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו" זהו יוסף "ולא פנה אל רהיבים" ע"י שאמר לשר המשקים וזכרתי וזכרתי נתוספו לו שתי שנים ע"כ

דברי המדרש תמוהים מאד דהנה בתחילה מתאר את יוסף כאיש אשר שם בה' מבטחו ולבסוף מציין אותו בחוסר בטחון שעל זה נענש בעוד שתי שנים? עוד תמוה מדוע נענש יוסף בזה שביקש משר המשקים שיזכור אותו הרי עשה בזה השתדלות המותרת ואף רצויה?

נאמרו בזה כמה ביאורים

הרש"ש (בהגהות על המדרש) וב"בית הלוי" ביארו דהנה התורה התיירה לאדם לעשות השתדלות ע"י תחבולות אנושיות כמאמר חז"ל יכול [אדם] יושב ובטל [ולא יעשה שום השתדלות לפרנסתו ושאר ענייניו] תלמוד לומר "למען יברכך כו' בכל אשר תעשה" אמנם שיעור ההשתדלות המותרת אינו שווה בכל אדם, כל אחד לפי ערכו במידת הבטחון, כך צריך למעט בהשתדלות.

הנה יוסף הצדיק לפי מדרגתו במידת הבטחון גם השתדלות קטנה היתה מיותרת, ולכן נענש עבור שאמר לשר המשקים שיזכרוהו וזה כונת המדרש "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו" זהו יוסף שלעולם "לא פנה את רהיבים" אלא, תמיד היה בוטח רק בקב"ה, ומה ראייה לך שהרי ע"י שאמר לשר המשקים וזכרתי וזכרתי נתוספו לו שתי שנים מוכח שהיה במדרגה גדולה של בטחון בה', שגם על ב' מילים של השתדלות נענש.

בספר "חפץ חיים" ("ח"ח חייו ופעלו" ח"ג) מבאר זאת הרב מ. מ. ישר, עפ"י מה שסיפר לו הרב הגאון הצדיק ר' יוסף אהרן רבינוביץ מת"ס "פרי דוד" את המאורע הבא:

יהודי חסידי בוורשא פנה אליו פעם בשאלה: היות והוא סובל מחמצן בקיבתו, פקדו עליו הרופאים לאכול רק מאכלים קלים ותכופים לבשולם, הרשאי הוא איפוא לאכול פשטידה [קוגל] בשבת?

ענה לו הרב - רשאי הנך לאכול פשטידה בשבת ולא זייק לך מאומה בעזרת ה' יתברך, שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא אין לך איפוא ממה לחשוש. שוב חזר האיש ושאל האמנם, רבי, לא זייק לך? והיה בטוח שיקבל הבטחה נוספת.

אמר לו הרב, לא, שוב אסור לך לאכול! הישנות שאלתך מוכיחה שאמונתך בכחה של השבת רופפת היא, משום כך אסור לך לסמוך על זאת, אלא עליך למלא בדיוק אחרי הוראות הרופא.

בזה מובן גם אצל יוסף, אלמלי הסתפק יוסף בבקשה אחת משר המשקים "כי אם זכרתי" לא היה בכך משום עוול, השתדלות שכזו לא היתה מהווה סתירה לבטחונו, ואילו הוא שנה פעם נוספת "והזכרתי אל פרעה" פעמיים שטח את בקשתו לפני שר המשקים, בכך היתה משום הגדשת הסאה לבעל בטחון כיוסף הצדיק, בכך הרי מתח על עצמו חשד שאף הבקשה הראשונה נובעת היתה מחוסר בטחון דק מן הדק לפי ערכו בבחינת "הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה" ונענש בשתי שנים נוספות.

ה"חזון איש" (אמונה ובטחון" ב, ו) מבאר, יוסף ידע שאין הצלתו תלויה בהשתדלות, והכל מיד ה', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך על נס חייב יוסף את עצמו לבקש משר המשקים. אמנם בהיות תכונת הרהיבים שאין בטבעם לזכור ולהטיב לזולת, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, דמי שמיואש עושה כל מה שיכול, אף בדברים הרחוקים מכל תועלת, אבל אין לבוטח לעשות כל אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה ואחרי שאינה חובה היא אסורה.

הדעת נותנת שהדלקת נר חנוכה תהיה בזמן חשכה מוחלטת, שאז אור הנרות מאיר את החשכה באור גדול. אך לא כך ההלכה. ההדלקה אינה נעשית בחשיכה, אלא בשעת דמדומים של בין הערביים ושקיעת החמה, בשעה שעדיין יש מעט אור היום. מדוע?

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כשיש חושך מוחלט – לאדם אין ברירה אלא לבטוח בה'. אבל כשיש מעט אור, יכול האדם להשען העל האור ולחשוב בלבו שיוכל להסתדר בעצמו.

כחמתו של יוסף נשאה חן בעיני פרעה ובעבורה הוא התמנה למושל בכל ארץ מצרים. החכמה והפקחות הן אחת מן התכונות היסודיות של כל מושל ומנהיג, הנדרש לעתים להכריע ולפסוק, כאשר המציאות אינה ברורה לפניו כלל וכלל.

בספר מורשת אבות מסופר שרבי דב בעריש מייזליס המונה המהרד"ם, נמנה בין פוסקי דורו. לא אחת ולא שתיים נשאל בנושאים שהסעירו בשעתם את כל גדולי הדור, כשהכל חפצים לשמוע גם דעתו השקולה, המלאה פקחות ודעת תורה.

בעיירות ישראל בפולין הילכו עד לתקופת מלחמת העולם השנייה סיפורים ועובדות על אהבתו לעמו ועל חכמתו ופקחותו בישובו על מדין.

פעם אחת התייצבו לפניו מלמד עני ובעל מלון עשיר לדין תורה. המלמד טען כי הזדמן למלון בערב שבת והפקיד את צרור כספו אצל הנתבע. הלה, יהודי בעל צורה, הכחיש את הסיפור מכל וכל.

שאל המהרד"ם את בעל המלון, הנתבע, אם יהיה מוכן להשבע על טענתו, והלה השיב בחיוב. בתוך כך גלגל המהרד"ם עמו שיחה על דא ועל הא. והנה הבחין בשעון זהב יפה המשתלשל מכיסו של העשיר. המהרד"ם גילה התענינות גוברת והולכת בשעון היפה והוא בקש ממנו את הרשות להתבונן בו מקרוב. הלה הושיט את השעון למהרד"ם, אשר אמר: "שעון יפה כזה, ברצוני להראות לזוגתי. האם כבודו מסכים?"

"בוודאי", השיב העשיר מתוך הנאה גלויה.

המהרד"ם נכנס לחדר אשתו, נתן בידה את השעון וצוה עליה לגשת מיד אל אשת בעל המלון ולבקש ממנה את הפקדון, שהפקיד אצלה המלמד העני, וכראיה שאכן, בעלה שלח אותה, תציג את השעון המהודר שבידה. הרבנית עשתה כמצוותו, ולאחר שהות קצרה חזרה עם פקדונו של העני, ופני העשיר המכובד – חפו.

"אבל", הזהירו המהרד"ם, "אל תצעק עליה, שכן אצטרך להזמין אותך פעם נוספת לבית הדין!"...

סיפור נוסף המראה את חכמתו ארע לשתי נשים, אשר הביאו את כביסתן אל אחת הכובסות בעיר. והנה מתה הכובסת, ויורשיה לא ידעו למי שייכת הכביסה.

"כולה שלי!" טענה אחת הנשים, ואילו השנייה טענה לעומתה: "חציה שלי!"

החליטו היורשים להביא דין זה בפני המהרד"ם, אשר שמע את טענות הנשים, ושלחן לביתו עד למחרת היום. כשיצאו, ביקש מבני ביתו שיוסיפו כבסים משלהם לערימת המריבה, המונחת בביתו.

למחרת, כאשר הופיעו הנשים, פנה אל זו שטענה "כולה שלי", ואמר: "הסתכלי עוד פעם, האם באמת כל הכביסה שלך?" האשה עשתה עצמה כבודקת את ערימת הכביסה והכריזה בביטחון: "הכל שלי!"

הרב פנה לשנייה ושאלה: "האם תוכלי למיין ולהפריד בין מה ששייך לך ובין מה שאינו שלך?"

זו, אכן, מיינה כראוי ושמה בצד את הכבסים של חברתה ואת הכבסים שהוסיפו בני משפחת המהרד"ם...

השנייה נבוכה כשנודע לה שהרב הערים עליה, וקבלה בהכנעה את ניזפתו ואת דרישתו להסתפק במה ששייך לה... (ומתוק האור)

ויהי מקץ שנתיים ימים (מא, א).

"קץ שם לחושך", זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה, כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום (ב"ר פ"ט, א).

יוסף מצטער ומתענה שנתיים ימים בבית הסוהר, וכל זה למה? מפני שהשתדל אצל שר המשקים! והדבר פשוט למה נתייסר כ"כ, כי הקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, למרק עוונותיהם.

הקב"ה מדקדק עם הצדיקים

ולמה מדקדק הקב"ה כ"כ עם הצדיקים? שמעתי מהגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, דהבונה בנין גדול ורב קומות צריך לדייק ביסודות הבנין מאוד מאוד, כי כל סטייה וטעות קטנה ביסודות, גורם עיוות גדול בקומות העליונות. כך גם הצדיקים שהם יסוד העולם, מדקדק הקב"ה עמם בדקדוק דק עד אין נבדק, ומפני כך דקדק הקב"ה עם יוסף כ"כ.

ומאחר והצדיקים יודעים את הסוד הלוז מחבבים המה את היסורים וחפצים בהם, וכמו דאיתא במדרש (הובא בתורה שלימה) "ויהי מקץ שנתיים ימים" דלכאורה תיבת "ימים" מיותרת. אלא לומר לך, שיוסף היה מצפה ומחכה כ"כ עד שהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו את היסורים שיכפרו לו את עוונותיו, והיו נחשבים לו יום לשנה, ולרוב תשוקתו עברו עליו מחר שנתיים ימים, כשני ימים.

בספר "שאל אביך ויגדך" ("ח"א ס"ג) מסופר: בפרוץ מלחמת העולם השנייה שהה הגר"י זצ"ל בוורשא, ושם התאכסן בביתו של נגיד אחד. מכיון שהרב הקפיד שלא לאכול 'חדש', הביא עמו כמה ככרות לחם, שאין עליהם חשש 'חדש', כדי שיהיה לו מה לאכול בינתיים. כבר הגיעו עשרת ימי תשובה, והמלחמה כבר היתה געירתה. העיר וורשא היתה נתונה במבול של הפצצות מן האויר מידי הגרמנים ימ"ש. כאשר נכנסה הרבנית לחדרו של הרב זצ"ל, ראתה שהוא אוכל על השובע, ואינו דואג להשאיר לחם לסעודת ערב יום הכיפורים שהיא מצות עשה. לשאלתה של הרבנית על כך, ענה הרב כי לא צריך לדאוג, כי הוא סומך ובוטח שהקב"ה יזמין לו לחם שאין בו חשש חדש לסעודת המצוה של ערב יו"כ"פ, אבל מכיון שדעתה של הרבנית לא נחה השאיר הרב שני כזיתים של לחם לאחר הסעודה.

והנה בערב יוה"כ"פ נכנס אחד האופים של העיר להרב מבריסק וכמה ככרות לחם בידו, ואף בישר לרב, היות ויודע אני שהרב אינו אוכל לחם שיש בו חשש חדש, הנה אני אגרתי מזון וקמח לקראת המלחמה והקמח הזה אין בו חשש חדש. הפנה הרב זצ"ל מבטו לעבר הרבנית כרוצה לרמוז לה כשיש בטחון בה' אין מה לדאוג...

לאחר כמחצית השעה, נכנס האופה וסיפר לרב כי הכין גם דגים לצורך סעודת ערב יו"כ"פ, אבל בשעה שיצא מביתו, ומגש הדגים בידו, נפלה לפתע פצצה במקום סמוך לו, ומחמת הדף הפצצה נשמט מידו המגש עם הדגים ונפלו לריצפה ואינם ראויים עוד לאכילה.

אמר על זה הרב לרבנית, אילו נמנעתי אתמול להשאיר אותם שני כזיתים של לחם לצורך היום, הייתי זוכה גם לדגים הללו לסעודה, אבל בעשותי השתדלות זו – נעשה פגם במידת הבטחון, ולכן לא היתה לנו הזכות ונפלו הדגים לעפר ונפסלו לאכילה!...

(אוצרות התורה)

משל נמרץ בענין זה המפורסם בספרי המוסר על עניין ההשתדלות: עני אחד שזה ימים לא בא אוכל מזין לפיו, והעניות מראה אותותיה על פניו המסכנות מבלי יכולת להסתירה. מהלך לו אותו עני ברחובות העיר שמא ימצא מזונו ומלבושו מאנשים רחמנים, והנה יהודי טוב מזדמן לפניו, ושאלו העני: אולי מכיר אתה מקום גמ"ח המחלקים מזון ומלבוש לעניים בחינם? עונה לו היהודי: בודאי, האיך לא שמעת, ברחוב יפו ישנם אנשים גומלי חסדים המחלקים חנים אוכל ומזון! ובפרט לנצרך כמוך שנראה שזה כבר כמה ימים שלא אכלת כראוי, לך למקום זה ותשביע רעבונך. שמח העני, והלך לכיוון אותה כתובת. משום מה טעה, ובמקום להיכנס לרחוב יפו בית מס' 18, נכנס לבית מספר 16 באותו רחוב. בית גדול, נאה ומרווח, מקיש הוא בדת, והנה לקראתו בעל הבית, פותח הוא בשאלה לרצונו, ומשיב לו העני, האם כאן הוא בית הגמילות חסדים למאכל ומלבוש? תיכף קלט בעל הבית שעני זה טעה, שבמקום להכנס לבנין 18 הסמוך הגיע לביתו במספר 16 והחליט לנצל, השיב לו: "בודאי, כאן מחלקים הכל, אולם אזור השעתה אותך במעט, החלוקה אינה בחינם לגמרי, צריכים קצת לעבוד" חשב העני שמסתמא טעה וכי מי נותן אוכל ומלבושים חנים, ובכן, אמר לבעל הבית: "מסכים אני לקבל עבודה כלשהי על מנת שלערב אקבל מזון ומלבוש" הבטיח לו בעל הבית שאכן כדבריו כן יהיה. העני הרעב והמיוגע עבד יום שלם בביתו של בעל הבית, ניקה לו את גינתו, את ביתו, וכמו כן ביצע שליחויות מסוימות. לערב, והוא כבר כמעט נופח את נשמתו, מבקש הוא על נפשו את מזונו ומלבושיו, תיכף משיב לו בעל הבית: "בודאי, אקיים הבטחתי לך, תיכנס לבנין הסמוך ושם תקבל ככל אשר תחפוץ", העני בתמימותו חשב כי זו הפרוצדורה, עובדים כאן ומקבלים שם, הולך הוא לתומו לבנין הסמוך, וטענתו בפיו: "עבדתי בבנין הסמוך על מנת לקבל כאן מזונות ומלבושים", מיד הבין בעל הגמ"ח שאכן נפל עני מסכן זה בשכנו הנוכל, בשל טעות בכתובת, ואותו נוכל ניצל כביכול שעל מנת כן יקבל כאן את מזונו ומלבושו שהיה מקבלם חנים אילו היה מגיע ישר לכתובת הנכונה.

והנמשל הוא, האדם נצרך למזון ומלבוש ולייתר צרכיו, פוגש הוא ביצר הרע והלה מציע לו "להשתדל", "בלא השתדלות תמות ברעב!" צריך להשקיע גוף וראש בעולם הזה והגם שלפעמים באה השקעה זו על חשבון תורה ותפילה או יתר מצוות, ולאחר שעמל ועבד, שולחו יצר הרע לקבל מחייתו מאת ה"פותח את ידך ומשביע לך חי רצון"... שהרי, וכי ליצר יש לו חיים ומזון ליתן לאדם? הרי הוא מקור המוות והרע! נמצא האדם נגרר לפיתוי הבטחת מזונו מיצרו הרע כשלמעשה שולח הוא אותו לקבל את מזונו מאותו מקור שהיה נותן לו את פרנסתו וגם יותר ברווח וכבוד אילו לא היה טורח על חשבון תורתו ותפילתו.

(טעם הצבי)

את יסוריו באהבה ובחמלה! ובעוד שבמשל חסר לו לאדם את הידיעה שהוא בחר בזה, ולכן אינו שמח ביסוריו, הרי בכל יסורים יש כבר את הידיעה, שכיון שהקבה החליט בשבילו יסורים, הרי שכדאי וכדאי, ולמה א"כ "מתאנח" האדם? משום שהוא לא החליט...! רק "מענישים" אותו ולכן רוצה לברוח...! אמור מעתה שכל מה שחסר כדי לשמוח ביסורים זה רק "התבוננות" בדבר ותו לא.

חביבים יסורים - ביסורי עצמו

ברם, ראוי להעיר, שלא יאמר אדם, אם כך הוא החשבון וכך היא האמת, א"כ כשאראה את חבירי גונח מיסורין אבוא ואומר לו - "חביבים יסורים"... דברים אלו יאמר כשיתייטר הוא, אבל כשחבירו מתייטר ביסורים צריך להיות נושא בעול עם חבירו, להשתתף בצערו ולעזור לו ככל יכולתו, ולא להרגיעו ב"חביבים יסורים"... כמליצת הועלם שיש העובד על "גדלות האדם" של עצמו, ועל "ביטול היש" של זולתו... או שאת עצמו משיב עם אוזים מפוטמים, ואילו את רעבון חבירו ממלא עם "בטחון"... לא זו הדרך ולא זו העיר!

וכבר אמרו בגמ' בר' אלעזר הגדול שנחלה ובאו תלמידיו לבקרו (סנהדרין ק"א) כמה וכמה אמירות אמרו התלמידים לר"א, ואילו ר' עקיבא נענה ואמר, "חביבים יסורים", אמר להם ר"א סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי, שאמר חביבים יסורים, ויש לדקדק בלשון ר"א, שאמר והדגיש, דברי עקיבא "תלמידי"? וכי אין אנו יודעים שר"ע תלמידו של ר"א.

אלא שמפני שהוא תלמידו, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ממילא חש ביסורי ר"א רבו כבן שמרגיש יסורי אביו, ואז אימרתו זו מטוב לבו היא יוצאת לנחם את רבו, דאל"כ היה אומר לו - חביבים יסורים? לנפשך תנעם! אך כיון שמדובר בעקיבא "תלמידי" אמר, סמכוני ואשמעה! פלאי פלאים! (לב שלום)

פרעה חלם חלום, ורוחו התפעמה. קרא לחכמים ולחרטומים, ולא הניחו דעתו. הודיעוהו אודות יוסף, והזעיקו. פתר לו יוסף חלומו, והוסיף: "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים. יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ וחמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע, והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב, ולא תכרת הארץ ברעב" (בראשית מא, לג-לו). וכתב הרמב"ן: "ואמר יוסף כל זה, בעבור שיבחרו אותו. כי החכם עיניו בראשו". ותמה ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל: מדוע נעשה יוסף יועץ למלך, הלא לא נתבקש אלא לפתור החלום!

נענה על כך, במעשה שהיה -

לאחר מלחמת ששת הימים היתה התעוררות גדולה. כגודל החרדה לפני המלחמה כך גודל הפורקן, וירושלים נכבשה, והר הבית בידינו, וחזרנו לכותל המערבי, ולקבר רחל, ולמערת המכפלה. הגאון רבי יעקב אידלשטיין (שליט"א) [זצ"ל], רבה של רמת השרון, ערך כנס הודיה והזמינינו לשאת דברים. היו שם אנשי צבא לרוב, וכשהגעתי הודיעוני שהוחלט לשנות את צביון המעמד: לא דרשה, אלא סימפוזיון, שאלות ותשובות. לא מצא חן בעיני: אני רציתי לקבוע את הנושאים.

קמתי ואמרתי: "הזמינינו לדרשה, שינו לסימפוזיון. סיפור, מוכנים לשמוע?"

"כן!" ענו במקלה. סיפור, מוכנים!

פתחתי בסיפור הידוע. בפוזנא, עירו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, היה בעל תוקע ותיק, שליבו נטה אחר המשכילים ויסודות אמונתו התערערו. העבירו רבי עקיבא איגר ממשרתו, והלה התאונן בפני מושל העיר: הן שומר תורה ומצוות הוא, אלא שהתחבר עם המשכילים. אמת, שוחר קדמה הוא, והרב חשוך, ממורדי האור, ומשום כך הדיחו! הבטיח המושל לברר זאת. קרא לרבי עקיבא איגר, ושאל מדוע הודח בעל התוקע הותיק.

הרב לא חפץ להכנס עם המושל בפולמוס, וענהו: "לא הדחתיו, להפך. הוא העלה בדרגה -

עד עכשיו תקע בראש השנה. אבל ידוע לך שהיום הקדוש ביותר ליהודים הוא יום הכפורים. היהודים צמים בו מערב עד ערב, הולכים יחפים ולובשים לבנים ומעתיירים למחילת עוונות" - המושל ידע.

"ובכן, הזמן הנעלה ביותר ביום קדוש זה הוא לקראת סיומו. מתפללים בו תפילה מיוחדת שאין דוגמתה בכל השנה כולה, תפילת נעילה, וארון הקודש פתוח כל שעת התפילה. וסיומה, בפסגת הפסגות, תוקעים בשופר -

ולתקיעה זו מיינתי את המתלונן!

יראה כבוד המושל ויוכח, כי אך נרגן הוא וכפוי טובה!"

כך גם נראה גם אצל דוד המלך ע"ה שביקש יסורים, וכך אמר "הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרי" (תהלים נא, ד).

גם אצל התנאים מצאנו בקשת יסורים, אצל ר' אלעזר בר' מעון בגמרא (ב"מ פ"ג), וגם בדורותינו אנו, שמענו מבאי ביתו של ר' מרדכי פרוגומנסקי זצ"ל, שקודם פטירתו שמעוהו מלחש, רבונו של עולם, הוסף יסורים על יסורי עוד ועוד כדי שאתנקה לגמרי מעונותי.

הבורח מן היסורים

ואף שאין לנו מושג כלל בבקשת היסורים, ולא עוד שאנו מבקשים "ולא על ידי יסורים וחלאים רעים" אך לכה"פ צריכים אנו לא לברוח מן היסורים. והבורח מן היסורים, אמר על זה אדמו"ר הגאון ר' לייב זצ"ל, שהרי הוא דומה כמי שרואה את הקב"ה מרים מקל כדי להכותו, ולפני שהמקל מגיע לראשו, מסיר ראשו ובורח, והמקל נשאר באויר.

והמשיל החפץ חיים משל נמרץ על הבריחה מן היסורים, האיך נראה אדם שמתלונן על היסורין, ומבקש הרבה מה' להפסיק יסוריו, ולפעמים אפי' בא בטענות ח"ו. משל למה הדבר דומה, לאדם אחד שהיה צדיק וחסיד, גאון וקדוש, כל ימיו עסק בעבודת ה', אלא שהיה לו חסרון אחד שהיה בעל כעס.

ופעם אחת מתוך כעסו סטר על לחיו של אדם אחד, חומרת הדבר נתבאר בגמרא (סנהדרין נ"ח) שהסותר לועו של ישראל כסותר לועו של שכניה! והנה אדם זה עלה לאחר מותו לב"ד של מעלה, ומצאוהו שלם בכל מעשיו באופן נפלא, חוץ מחסרון זה שהכה באגרופ את חבירו, ומכיון שהיה עם הרבה זכויות נתנו לו אפשרות לבחור על עבירה זו, להיענש בגיהנום, אל לרדת לתיקון בגלגול, כמובן שאדם מעדיף גיהנום מגלגול, כי מי ערב לו שיצליח לתקן בגלגול מה שקלקל, עמד והחליט, גיהנום!

מינו עליו מלאך אחד ולקחו לגיהנום, הדרך הייתה ארוכה, ולכן איפשרה לו לחשוב על החלטתו, האם טוב הכריע או לא, ולאחר זמן החל להרגיש את חום הגיהנום קצת... הבין האיש שהנה הנה הם כבר בגיהנום, ולכן החל החום להפריע לו, וסבר בדעתו שטוב בהחלטתו, כי הנה היסורים נסבלים, כך הולך וחושב, ובנתיים עבר המצב מחום לבעירה ממש, וכולו החל להזיע בידי וברגליו, וראשו החל להסתחרר עליו.

כאן כבר היה משוכנע שזהו הגיהנום עצמו, ואינם הולכים עוד אלא כדי להגיע לפינה שייניחוהו שם כמה ימים... ולכן שתק ולא אמר דבר, אך ככל שהתארך הזמן ונתקרבו לגיהנום הלך והחמיר המצב, ובעוד שעד הנה רק כבד עליו גופו וראשו סחרחר עליו, כאן החל מרגיש אש בוערת בכל גופו ועוד מעט ואיננו, ומשראה שאין הגיהנום כמו שחשב בתחילה, פנה אל המלאך בשארית כוחותיו, ושאלו האם זה החום הגבוה ביותר בגיהנום, או שבשבילי צריך תנור יותר רותח?

המלאך כלל לא התייחס לדבריו והחל סוחבו הלאה, ומשחזר על שאלתו, גיחך עליו המלאך, מה אתה מפטפט לריק ועל איזה גיהנום אתה שח, עוד לא הגענו לשליש הדרך!... מששמע כך הבין כי טעה טעות מרה בהחלטתו, ואמר בלבו כי דבר אחד עליו לעשות, ללכת מהגיהנום, וביקש רשות מהמלאך לחזור ולשנות החלטתו, ולאחר מו"מ קצר הסכים המלאך, ושבו לב"ד של מעלה, וביקש לפני הב"ד של מעלה שהוא רוצה לרדת לגלגול, ושיברא פעם הב' ללא יד שבה הכה את חבירו, ובכך יוכל לתקן מה שקלקל.

טענו לו, והלא כל מטרת העוה"ז לעמוד בניסיון ומה בקשה היא זו? שקל בדעתו ואמר כי מוכן לוותר על כל זכויותיו וכל מצוותיו שעשה, כדי שיתאפשר לו לרדת ללא יד! ומכיון שזכויותיו רבים וגדולים היו הסכימו לבסוף בב"ד של מעלה, ונולד מחדש ללא יד!

מזל טוב! בבית יהודי פלוני על הולדת בנם החדש, אך שמחה מהולה בעצב, הילד בעל מום אין לו יד!

ההורים התקשו לגדל את צפיעם הלזה שלא יכל לתפוס אף דבר כראוי, וכך גדל היניק והגיע לת"ת, כולם עם שני ידיים, והוא... כולם נוטלים שני ידים והוא... כך גם הוקשה לו מלאכת הכתיבה, וכך היה תמיד מופלא לרעה בשובבות הילדים לצערו ולעגמת נפשו, עד הגיעו לבר מצווה והוצרך לעזרה בהנחת התפילין ולהיות גם מבוש על מומו.

אלא שאז גם ידע תפילה מהי, והחל קורא אל ה' בחזקה, למה? למה? ובדמעות שליש בוכה, ואינו מבין מדוע כולם עם שני ידיים והוא עם יד אחת, מה פשעי ומה חטאתי?! ובעודו מרבה תחינה ובקשה וצועק מלב נשבר לדעת מה זה ועל מה זה, יושב בשמים ישחק! אילו ידע איזה מחיר יקר שילם בעצמו וכמה התעקש והתחנן לעשות עסק זה כדי לסבול את כל זה.

ויש להוסיף על המשל, דבמשל האדם בעצמו ביקש והכריע לעצמו את היסורים, ואילו באופן הרגיל, הקב"ה הוא שמכריע טובת האדם ומזכה לו

התרשם המושל והתנצל על הטרת הרב הנערץ והטרחתו. קרא למתלונן והוכיחו על פניו: הרב שדרג מעמדו, במקום לתקוע בראש השנה מינהו לתקוע ביום הכפורים, והוא מתמרמר!?

הלה בא במבוכה.

סיפור עלייתו המטאורית של יוסף היה מפורסם בכל מצרים. בראש כל מהדורת חדשות, ובכותרות הראשיות של כל העיתונים, התפרסם המושל הצעיר, החדש, עלה לגדולה הישר מבית הכלא שבו ישבת שתיים עשרה שנים, שם הוא פתר את חלומותיהם של שר המשקים ושר האופים, ולאור הצלחתו בפתרון חלומותיהם הוזעק לפתור את חלומותיו של פרעה. כל מצרים רעשה מכך שנער שהעיד על עצמו "כי גנב גנבתי מארץ העברים" נהפך באחת למושל מצרים.

מסתבר מאוד שגם האחים שמעו את כל הסיפור הזה... הם הרי יודעים שמוצאו של יוסף הוא מארץ העברים, והם מכרו אותו לארחת ישמעאלים שירדה מצרימה, וכמו כן הם יודעים שהוא מתמצא היטב בנושא חלומות ופתרונם. כל זה לא אומר להם כלום?...

האחים מגיעים למצרים, ויוסף מאשים אותם שהם מרגלים. לא פחות ולא יותר: "לראות את ערות הארץ באתם". כשחושדים במישהו שהוא מרגל, מה שואלים אותו? מה חוקרים אותו? על משדרים ומכשירי קשר, על שידורים אלחוטיים וקודים סודיים, על מפות ומצפנים, על מתקני השב"כ והעומדים בראשו... ואילו כאן, מה שואלים אותם? "היש לכם אב או אח?" זוהי שאלה ששואלים מרגלים. חז"ל סבראשית רבה צג, ח) מספרים שיהודה התפלל על השאלה: סליחה אדוני! "שמא בתך באנו ליקח, או אחותנו אתה סבור לישא?". מה זאת השאלה הזאת?

יתרה מכך, וכי שמענו דבר כזה שאנשים, שנאשמים בריגול, משתחררים כדי להביא את האח הקטן שלהם, וזה מה שיוכיח שהם לא מרגלים... וכי שמענו דבר כזה שלאנשים שנחשדו למרגלים המושל יורה: "כי אתי יאכלו האנשים בצהרים"...

ועוד, נתבונן, איזו סעודה הוא מכין לכבודה: "וישימו לו לבד ולהם לבדם ולמצרים האוכלים איתו לבדם כי לא יוכלו המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים". מתרגם האונקלוס: "ארי לא יכלין מצראי למיכל עם עבראי לחמא ארי בעירא דמצראי דחלין לה עבראי אכלין", הכבש שהמצרים עובדים לו - היהודים אוכלים. שוחטים לארוחת הצהרים של המרגלים כבש - שהוא אלהי מצרים! איך יתכן שהאחים אינם מתפללים שהמושל שוחט עבורם את אלהיו?

חז"ל (חולין צא ע"א) אומרים על הפסוק: "וטבח טבח והכין", שיוסף הראה להם כיצד הוא שוחט את הכבש כדת וכהלכה, ואף ניקר בפניהם את גיד הנשה. הוא ידע שלולי זאת היו האחים מסיבים את תשומת ליבו, שעם כל הכבוד וההערכה שהם חשים כלפיו, אין באפשרותם לאכול משחיתת גוי...

הוא גם עדכן אותם שאת היין שהגיש לפניהם עשה יהודי ולא גוי, שאף חתם אותו בשתי חותמות, כך שאין להם כל מקום לחשוש מיי נסך... איך האחים לא מתפללים על כך שהמושל מהדר בעבורם בכל דיני הכשרות היהודית?

הדברים מתעצמים בישיבה לסעודה: הכתוב אומר: "וישבו לפניו הבכר בכרתו והצעיר כצערותו.. מפרש רש"י: "מכה בגביע וקורא: ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון, בני אם אחת, הסבו כסדר הזה שהיא סדר תולדותיכם וכן כולם. כיון שהגיע לבנימין אמר: זה אין לו אם ואני אין לי אם - ישב אצלי". מה צריך יותר מזה כדי לזהות את האיש?

ואם צריך יותר - יש: כשיוסף בא לאסור את שמעון, אמר שמעון לאחיו: את יוסף זרקתם לבור, ועכשיו אתם עוזבים אותי כאן? השיבו לו האחים שהדבר איננו תלוי בהם, אלא רצונו של המושל. חז"ל אומרים ששמעון נתן צעקה כזאת, ששניהם של שבעים גבורים מגבורי מצרים, נפלו. יוסף לא התרגש, ורמז למנשה, בנו הקטן בן השמונה, שיתן מכה קטנה לשמעון... וכשנתן לו אותה, אמר שמעון: "מכה זו מבית אבא היא!". אף אחד בעולם אינו יכול לתת מכה כזאת... רגע! רגע! איך מגיע לכאן בית האבא? האחים לא חושבים על זה?

יש עוד ועוד רמזים שיוסף שחרר לאחים, כדוגמת המטמון שהמרגלים "מוצאים" בשקיהם, ורוח ההתנדבות שתפסה את מנשה שאומר להם: "אלקיכם ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתים". מי נותן מטמון בשנות רעב? ועוד למי? לאנשים החשודים שבאו לראות את ערוות הארץ? יוסף, אם כן, אמר את הכל, חוץ משתי המילים "אני יוסף", בכדי שהאחים יוכלו לזהות אותו... כל אחד מאתנו היה תופס זאת. איך זה שהם לא תפסו?

הרבי שלי, רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, באר את הענין בהקדם שני יסודות: היסוד הראשון - אדם חי על ההנחות הישנות שלו. הוא ממשיך לחיות לפי ההשקפות והדעות שנקלטו בראשו בילדותו, עד מאה ועשרים שנה. אם רוצים שאדם ישנה את דרכו, ויבחר במסלול חיים חדש, שונה ממה שחי עד היום - צריך לזעזע אותו!

השמעתים דברים שאיני בטוח שנהנו לשמוע. ספרתי להם על הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל שכינס גבירים לדון בהקמת בית חולים יהודי שיוגש בו אוכל כשר ולא ילעיטו את החולים בנבלות וטרפות. דרש מכל אחד שיתחייב להחזיק כך וכך מיטות, כמיסת עשרו. עודם משוחחים, הגיעה קבוצת בני תורה לשחר פני רבן של ישראל. מיד נפנה אליהם באהבה וחיבה, התעניין וברך מקרב לב. חרה לעשירים על ההתעלמות מהם.. הבחין בכך ואמר: "אל ירע בעיניכם. הם מחזיקים את מחצית בית החולים!" תממהו: בני התורה העניים, מניין להם כספים כה רבים! אמר להם: "בתורתם מונעים הם דינים קשים וחליים ומדוים, ואת השאר תורמים אתם..."

כלפי מה הדברים אמורים, הלא התכוננו לרבות הרגים, ה'ירחם. הכשירו את שדרות רוטשילד לכל ארכן כבית קברות למקרה חרום. וברוך השם, כזה נצחון. למחות את חיל האויר של האויב בשלוש השעות הראשונות, ולא הוצרכו לכרות את הקברים. הרי זה בזכות בני הישיבות ולימודם! איני מזלזל, לא בנדיבים של בני החולים ולא בחיילים המחרפים נפשם. אבל הצלחתם מתאפשרת בזכות לימוד התורה -

ושמעו את הדברים עד תומם, כי המיקרופון היה בידי... הוא הדין כאן.

אמת, לא נדרש ליעץ למלך. אבל רצה שיבחרו בו, ו"המיקרופון" בידו, הכל מאזינים לו, ניצל את ההזדמנות והשמיע דבריו, ובתוך שעה היה למשנה למלך מצרים... והתורה, כידוע, מלשון הוראה (זוהר ח"ג נג, ב). אף כאן, הוראה כה מחייבת -

ההורים, "המיקרופון" בידם.
המחנכים, "המיקרופון" בידם.
הרבנים, "המיקרופון" בידם.

רשות הדיבור נתונה, מאזינים לדבריהם, ינצלו את הבמה באופן מושכל להעביר רעיונותיהם להדריך ולהשפיע! (והגדת)

איך לא זיהו האחים את יוסף?

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו (מב, ח)

כתב רש"י: "ויכר יוסף - לפי שהניחם חתומי זקן, והם לא הכירוהו - שיצא מאצלם בלא חתימת זקן, ועכשיו בא בחתימת זקן". בזמנו, כשלמדתי בישיבה, היו כל הבחורים מתגלחים. כמעט ולא היו בחורים שגדלו זקן. אחרי החתונה היו מתחילים לגדל. היום איכשר דרא ויש הרבה בחורים שמגדלים.

היו לי חברים שהלכו לגור בבני ברק, ולא ראיתי אותם עשרים וחמש שנה. יום אחד אני מקבל הזמנה בדואר: אחד מהחברים שלי מחתן ב"ה את בתו הבכורה. אני מחליט לנסוע לבני ברק לאחל לו מזל טוב על השמחה הגדולה שבמעונו, ולפגוש חברים מהישיבה ששנים רבות לא ראיתי אותם.

בפעם האחרונה שנפגשתי איתם - לפני עשרים וחמש שנה בישיבה - הם היו בלי חתימת זקן. היום כולם עם זקן. מה אתם חושבים? שלא הכרתי אותם? בודאי שהכרתי! את כולם! אף על פי שקודם הם היו בלי חתימת זקן ועכשיו עם...

פלא פלאים, איך האחים לא הכירו את יוסף רק משום שלפני עשרים ושנים שנה לא היה לו זקן, ועכשיו יש לו. וכי משום כך לא מכירים בן אדם?

זאת ועוד, היו כל כך הרבה סימנים לפיהם יכלו האחים לזהות שהוא יוסף! חלק גדול מהרמזים יוסף בעצמו רמז להם, עד כי נדמה שחוץ משתי המילים - "אני יוסף", הוא נתן להם את כל האינפורמציה הנדרשת לזיהויו. זה ממש פלא פלאים איך האחים לא זיהו אותו...

ובפרעה אני מסיים!" את כל מצרים אני אצבע בדם... זה דינו של מי שעושה מעשה נפשע שכזה...

אמר להם יוסף: אחי שפסקתם את הדין, שלחטוף ילד מאביו הוא מעשה חמור המחייב את הריגת כל מצרים, התבוננו נא: ומה אתם עשיתם.

מובא בחז"ל (מדרש תנחומא מד, יח) שכך אמר להם: "לא כך אמרתם שאחיו של זה מת? אני קניתי אקראנו ויבוא אצלכם. התחיל קורא: 'יוסף בן יעקב בא אצלי! יוסף בן יעקב בא אצלי! ודבר עם אחיך שמכור'. והיו נושאים עיניהם בארבע פינות הבית... אמר להם יוסף: למה אתם מסתכלים לכאן ולכאן, אני יוסף אחיכם!"

הוסיף ואמר: "העוד אבי חי?" – אתם אמרתם שכשאבא יראה שהילד לא נמצא הוא ימות מיד. ומה אתם עשיתם? הרי אתם בעצמכם חטפתם ילד מאביו!

חז"ל (שם) אומרים, שמרוב בושה פרחו נשמתם ולא יכלו לענות אותו. היה צורך שהקב"ה ישיב להם אותה בחזרה.

על הפסוק 'וירדו אחי יוסף עשרה', אומרים חז"ל במדרש: "בני ישראל אין כתיב כאן, אלא אחי יוסף, לפי שמתחילה לא נהגו עמו אחוה, כשמכרוהו, ולבסוף התחרטו ואמרו: אימתי נרד למצרים ונחזיר את יוסף לאבינו. וכשאמר להם אביהם לירד למצרים, הלכו כולם בדעת אחת להחזירו".

והנה, לפני שיוסף התוודע לאחיו, הוא ביקש: "הוציאו כל איש מעליו". כולם יצאו ורק האחים נשארו. ככל הנראה הוא אמר זאת במצרי, ולכן המצרים שהבינו יצאו, והאחים שלא הבינו מצרית נשארו. הפסוק מסיים: "ולא עמד איש אתו בתודע יוסף אל אחיו". אומר על כך המדרש, שיוסף הכניס את עצמו לסכנה גדולה, שכן האחים רצו להרוג אותו, אלא שבא מלאך ופזרם בארבע פינות הבית.

הפלא עצום: האחים ירדו למצרים כדי להשיב את יוסף לאביו, והנה לאחר שעברו כל כך הרבה תלאות, וסוף כל סוף מצאו את יוסף, הם רוצים להרוג אותו?

התשובה: כשהם ירדו למצרים לחפש את יוסף, הם חשבו למצוא אותו במקומות הכי מלוכלכים שיש במצרים. מי שמסלסל בשערו, וראשו בהבלי העולם הזה ותענוגותיו, לבטח יירדו למצרים, המלאה בטומאה, עד לשפל המדרגה. הם קיוו למצוא אותו במקומות כאלו, שכשיחזירו אותו לאביהם יוכלו לומר לו: 'תראה כמה טוב שמכרנו אותו, במקום שיעשה לך בושות כאן, עדיף שיעשה אותן רחוק מהבית, במצרים... אי אפשר לראות בן שכזה, ששקוע בעולם אחר, את ממשך הדרך'...

לפתע הם רואים יוסף אחר מכפי שתארו לעצמם: מלך על כל האמפריה המצרית, שכל העולם צובא על דלתותיה לבקש חיים. מי שמתמנה למלך על מעצמה כזאת בוודאי שלא נכשל בתאוותיו. ואינו מתגלגל במקומות טומאה וטנופת. הוי אומר: החלומות אמת! פסק הדין שפסקנו עליו – טעות! אם נביא אותו לאבא, במצבו האמתי, אבא יקלל אותנו על שמכרנו אותו... לכן הם בקשו להרגו.

כאן מתגלה יוסף במלוא צדקותו: למרות שאחיו זרקוהו לבור, ולמרות שגם עכשיו בקשו להרגו, הוא לא מדבר אליהם מילה אחת רעה. אדרבה, הוא מעודד אותם, תוך כדי שהוא מחבק ומנשק אותם, ומוכיח להם שלא כהתה עין האחיה שביניהם.

(רבי מאיר צימרוט – דורש טוב)

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו (מב, ח)

אמרו חז"ל (תנחומא וישב ה): "אלה תולדות יעקב יוסף – שהיו פני יוסף דומין ליעקב. מניין? שכך הוא אמר: 'וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו', והרי בנימין קטן ממנו, והוא אומר 'בן זקנים? אלא שהיה איקונין דומה לו, הוי 'אלה תולדות יעקב יוסף'".

לאור זאת יש לתמוה, היאך יתכן שאחי יוסף לא הכירוהו על אף שפניו היו דומים לפני יעקב אבינו. ומה גם, שנגלו בפניהם אותו רבים שרמזו להם כי המשנה למלך הוא אחיהם יוסף. כיצד יתכן שעשרה אחים חכמים ראו את עצמתו של מנשה והבינו כי כוח נפלא כזה מקורו בבית אבא, ואף על פי כן לא העלו בדעתם כי הם נצבים בפני יוסף אחיהם.

אמנם יש לדעת כי קושיא מעיקרא ליתא, שהרי כל הכרת האדם היא רק ברצות ה', וכשאין הבורא חפץ שיכיר האדם את זולתו, נעשה האדם כעיוור אשר אינו רואה את שלפניו.

זהו שאמרו חז"ל במדרש (בראשית רבה נג, יד): "הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם". הקב"ה יצר בעולם מושג של טבעית עין אך כמו כל טבעי העולם, גם טבע זה עשוי להשתנות בכל עת על פי רצונו של בורא העולם. שום דבר אינו קבוע בבריאה. הקב"ה מחיה הכל בכל עת ובכל רגע, ברצונו מרחיב וברצונו מקצר.

לכן, כשהקב"ה לא רצה שהשבטים יכירו את יוסף, הם לא הכירוהו, וכפי שנאמר: "משיב חכמים אחר ודעתם יסכל" (ישעיהו מד, כה). וטעם הדבר, משום שהקב"ה בקש שחלק גדול מעוון מכירת יוסף יתוקן על ידי חרדת לב

יוסף היה צדיק אמתי, אולם הוא החביא את צדקותו במעשה נערוהו. חז"ל אומרים שהיה "מסלסל בשערו ומתנאה בבגדיו", קצת מסרק את השערות, קצת מתלבש בבגדים סטייל לפי המודעה... אבל בתוך כל השטויות האלו הוא החביא את מעשיו הטובים.

האחים לא תפסו זאת. נכנס להם בראש שיוסף שקוע בעולם הזה ומנותק לגמרי מרוחניות, כי מי שפותח פתח ליצר הרע ומתעסק בשטויות הללו – סופו שהיצר הרע מתלבש עליו לגמרי. האחים לא תפסו שיוסף הצדיק מחביא את כל צדקותו בתוך מעשי הנערוהו, ועוד לומד מהם את כל המדות הטובות שלהם. כך הוא מצליח להתעלות אף יותר מהם.

כשיוסף חלם את חלומותיו, והוא בא וסיפר להם שאלומותיהם משתחוות לאלומתו, נכנס להם בראש שהוא חפץ בשררה. ברגע שראו שאביהם, יעקב, אוהב אותו יותר מכולם, ומלמד רק אותו את תורתם של שם ועבר – הם חששו מאוד: מי יודע מה יקרה פה? אולי יקרה מה שקרה אצל יצחק שרצה לברך את עשו, והוא יהיה ממשיך דרכו... שוא, פן ואולי גם יעקב רוצה שיוסף יהיה ממשיך דרכו, ואילו הם יהפכו להיות כמו בני הפילגשים, שאינם ממשיכי דרכם של האבות הקודשים? וכשראו שיוסף מביא דיבתם רעה אל אביהם, אמרו: יש לו תכנית שהוא לבדו יהיה הבן המבורך, ואותנו ישים בצד, בדיוק כמו ששמו בצד את ישמעאל ואת עשו.

מה עשו האחים? "וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם", כתב רש"י: "נקוד על 'את', שלא הלכו אלא לרעות את עצמם". האחים הלכו להתיעץ, מה עושים עם אח כזה, ששקוע בעולם החטא, ועוד רוצה להדיחם מתוך כלל ישראל.

דנו והחליטו: מה שהוא רוצה לעשות לנו – אנחנו נעשה לו. "לכו ונהרגוהו". בא ראונו ואמר: אני כבר עברתי מעשה של "פחו כמים", מהרתי מדי. בשל כך אבדתי את הבכורה, הכהונה והמלכות (במדבר רבה ו, ב). לא כדאי למהר ולהרוג אותו. נשב, נדון ונתבונן שוב מה לעשות, ובינתיים לא נהרוג אותו, אלא נשליך אותו לבור, והאחים הסכימו להצעתו.

כידוע, ראובן תכנן שלאחר שישבו מלשמש את אביו הוא יעבור דרך הבור ויוציא את יוסף ממנו, כפי שהעידה עליו התורה: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו", אולם הוא לא לקח בחשבון שבהעדרותו ערך יהודה התבוננות נוספת עם אחיו, והגיעו להחלטה שמוטב יהיה אם ימכרו את יוסף למצרים, משם לא היה עבד אחד שהצליח לצאת. זה עדיף מאשר שימות מרעב בתוך הבור. יוסף ישאר תקוע במצרים, ומה שהוא רוצה לעשות לנו, להוציא אותנו מכלל ישראל, זה בדיוק מה שנעשה לו – נוציא אותו מכלל ישראל. האחים הסכימו ומכרוהו כמה מכירות, עד שהגיע לבית פוטיפר.

ראובן חזר לבור מבלי שהוא יודע דבר וחצי דבר מהמכירה, הוא נעמד על שפת הבור וצועק: "יוסף! אני זורק לך חבל, אחוז בו ותעלה". שום דבר. אין קול ואין עונה. מה עשה ראובן? לקח יתד, קשר את החבל, ירק בעצמו לתוך הבור והחל לחפש את יוסף. לפתע עובר שם נח, ועוד נחש... ואז ראובן תופס את ראשו: עכשיו אני כבר מבין מה קרה ליוסף. לא צריך דמיון מדי גדול כדי להבין... זרקנו אותו לבור שלא היו בו מים, אבל לא שמנו לב שנחשים ועקרבים כן יש בו, והנחשים לקחו אותו למאורה שלהם...

ראובן יצא מהבור ואמר: "הילד איננו ואני אנה אני בא". בארו חז"ל, שכוונתו היתה: רציתי לתקן את מעשה בלהה, את החטא של "פחו כמים", ואמרת לי לאחי לא למהר להרגו, אלא להשליכו לבור. למה לא בדקתי את הבור עד הסוף, לראות אולי יש שם נחשים? עדיין לא תקנתי מעשה בלהה!

סוף דבר, יוסף ירד למצרים, וכמו שאנחנו יודעים, הוא עמד שם בנסיונות כבדים מאוד. סוף כל סוף אחיו יורדים למצרים, ויוסף יודע שהם חיים על ההנחות הישנות שלהם אודותיו. כמה שתגיד להם שעשיתם לא נכון, ואני חלמתי חלומות, והחלומות מתקיימים, אתם משתחווים לי – לא יעזור שום דבר בעולם! הם יש להם פסק דין עליו שהוא "רודף", שרוצה להוציאם מכלל ישראל, ובאותה מידה צריך לעשות לו, ולהוציא אותו מכלל ישראל.

מיליון רמזים הם ראו כאן, אבל לחשוב שזה יוסף פרושו שחלומותיו אמת, ופסק הדין שלהם מזויף, ולחינם צערו את אביהם! כל מהלך חייהם – טעות אחת גדולה... דבר כזה לא יעלה על הדעת לעולם!

אמר יוסף, איך אפשר להגיע למצב שבו הם יכירו בטעותם? הרי הדבר הקשה ביותר בעולם לאדם הוא להכיר בטעותו, להודות שכל מהלך חייו היה בטעות! הכי קל לו להוכיח עד כמה השני הוא הטועה...

כאן אנו מגיעים אל היסוד השני: אם רצונך להראות לאדם שהוא טועה, קח את הדבר שהוא עשה, ותספר לו שמישהו אחר עשאו. תן לו להגיע על המעשה כאילו לא הוא עשה אותו אלא מישהו אחר. הוא יפסוק בעצמו את הדין על האחר. רק לאחר פסק הדין שהוא בעצמו פסק, תגלה לו את האמת, שמי שבאמת עשה את המעשה הזה – זה הוא ולא אחר...

יוסף העליל על האחים את כל העלילה של המרגלים ושל הגביע, כדי לעשות לה את מה שהם עשו: הם חטפו ילד מאביו – וגם יוסף חטף את בנימין ואמר: "הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם". נו? מה אתם אומרים על זה? מה דעתכם על מי שחוטף ילד מאביו. תפסקו בעצמכם מה דינו!

יהודה כעס עליו ואמר: לחטוף ילד מאביו? זה נורא נוראת! "והיה כראותו כי אין הנער ומת". דינו של מי שעושה מעשה כזה הוא: "ממך אני מתחיל

השבטים ועל ידי אמירתם "אבל אשמים אנחנו" (בראשית מב, כא). מלבד זאת, נעשו על ידי כן תיקונים רבים וכך השתלשלה ירידת יעקב למצרים.

לאחר שהתוודענו לאמת וברור כי קושיא מעיקרא ליתא, נברא את הדברים בישוב נוסף המתקבל על לב האדם, שכתב רבי פנחס מנחם מפליץ וצ"ל בספרו "שפתי צדיק":

השבטים לא הכירו את יעקב אביהם בהיותו בן שלושים או בן ארבעים, אלא בהיותו בן תשעים ומעלה. ובגיל זה לא ניכר היה על יעקב שדומה הוא ליוסף, שהרי כבר ביקש אברהם אבינו מהקב"ה שתהיה צורה של זקנה בעולם, לכן לא היתה לשבטים הגשה כיצד נראה יעקב בהיותו בן ארבעים. השבטים זכרו את אביהם בעשרים ושנים השנים האחרונות, בהן הוא ישב עם שק חגור למתניו והתאבל על יוסף ביוגן ובאנחה. ואילו את יוסף הם ראו עתה בהיותו בן שלושים ותשע שנים, צעיר ושמח במלוא מרצו ואונו. משום כך, למרות שפני יוסף היו דומות ליעקב, לא הכירו השבטים את אחיהם.

והנה, לפני פטירתו ברח יעקב את יוסף במילים: "בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור" (לקמן מט, כב), ופרש רש"י, שבשעה שיצא יוסף במרכבת המשנה למלך, היו בנות מצרים צועדות על החומות כדי להסתכל ביפיו. לכן נאמר 'צעדה' בלשון יחיד ולא 'צעדו' בלשון רבים, ללמד שכל אחת צעדה בפני עצמה כדי לראותו.

ויש להבין, איזה שבח הוא ליוסף שכל בנות מצרים הסתכלו ביפיו? וכי זו המעלה שיעקב מצא לנכון לציין ביוסף לפני פטירתו?

ונראה לבאר, כי כל אדם, אחר שישב בבית הסוהר במשך שנים עשרה שנה, ובפרט שהיה אסור שלא באשמתו – בדרך הטבע הוא יוצא משם צל אדם. אפילו אם נכנס לכלא בהיותו בן עשרים ויצא בהיותו בן עשרים וחמש, צורת דיוקנו תהיה כבן שמונים ויותר. ובפרט כשלוקחים אדם חי ותוסס, המסוגל להיות מלך גדול, וכולאים אותו בין ארבעה כתלים – הרי אי אפשר לתאר את הצער והיגון המתעוררים בלבו. לא בכדי העידה הגמרא (בבא בתרא ח ע"ב) כי "שבי קשה מכולם".

אולם אם בכל ימיו בכלא הוא מתחזק באמונה ומחזיר ללבו כי כל העובר עליו נועד עבורו ולטובתו – הוא לא מאבד את שמחת חייו ונותר במלוא כוחו ועוזו. הנה לנו דוגמא ליהודי חסידי, רבי מרדכי רובשקין הי"ו, שישב בבית הסוהר במשך שנים רבות על לא עוול בכפו, ויצא לחפשי שש ושמה, כיום הוא נוסע מסוף העולם עוד סופו, להודות לה' יתברך ולעורר את ישראל לבטוח בישועתו תמיד בכל מצב. גם יציאתו מהשבי וגם שמחת החיים שלו הן שלא כדרך הטבע, ולא עוד אלא שיתכן שגדול הנס האחרון מהנס הראשון, שהרי בדרך כלל האדם יוצא מבית האסורים שבור ורצוף ונטול חדות חיים.

והנה יוסף הצדיק ישב בבית הסוהר במשך שנים עשרה שנה על לא עוול בכפו, ולאחר שנים כה רבות בכלא הוא היה אמור להראות כשולד אדם, אך למעשה, יוסף יצא לחפשי כשהוא יפה תואר ויפה מראה ופניו מאירות בשמחה וזאת משום שבמשך השנים בהן שהה בבית האסורים הוא התאזר באמונה ובבטחון.

על כך שבח יעקב אבינו את יוסף ואמר לו: "בנות צעדה עלי שור", כאומר: כיון שאתה יפה תואר ויפה מראה עד שכל בנות מצרים צועדות על החומות כדי לחזות בזיו פניך, אותי הוא כי הנך בעל אמונה ובטחון אף יותר ממני, שהרי אני הזדקנתי בטרם עת מחמת כל הצרות שעברו עלי.

זהו שאמרו חז"ל (מדרש אגדה ויגש מז): "ולמה נחסרו משנותיו של יעקב ל"ג שנים? על שדבר כלפי מעלה. דקימא לו, כשם שמברך אדם על הטובה – כך יברך על החילוף, והוא לא עשה כך, לפי שבשעה ששאלו פרעה כמה ימי שני חיך, ויאמר יעקב אל פרעה המעט ורעים". כלומר, יעקב היה נראה ככופר וזקן, ולכן שאלו פרעה בן כמה הוא. ועל כך השיב יעקב: "מעט ורעים היו ימי שני חיי".

חז"ל (בראשית רבה פד, ו) מתארים את הצרות שעברו על יעקב ועל יוסף "כל מה שארע לזה – ארע לזה, מה זה נולד מהול – אף זה נולד מהול, מה זה אמו עקרה – אף זה אמו עקרה... מה זה אחיו שונא אותו – אף זה אחיו שונאים אותו, מה זה אחיו בקש להרגו – אף זה בקשו אחיו להרגו... זה נשטם וזה נשטם, זה נגנב שתי פעמים וזה נגנב שתי פעמים... זה יצא לחוצה לארץ וזה יצא לחוצה לארץ, זה נשא אשה מחוצה לארץ וזה נשא אשה מחוצה לארץ, זה הוליד בנים בחוצה לארץ... זה ירד למצרים וזה ירד למצרים".

והנה, לאחר כל הצרות הללו אמר יעקב "מעט ורעים היו ימי שני חיי", ואלו יוסף נשאר יפה תואר ויפה מראה.

נמצא שיוסף היה בעל מדרגה מופלגת באמונה ובבטחון, עד שהיה איש מצליח גם בהיותו עבד בית אדוניו, ושש ושמח גם בהיותו בבית האסורים. לכן השבטים לא הכירוהו, כיון שפניו לאחר הצרות היו דומות לפני יעקב לפני הצרות. ומה גם, שהשבטים נולדו לאחר שעברו על יעקב רוב הצרות, ובהיותם ילדים קטנים כבר היה לכן מחליף את משכורתו של יעקב קרוב למאה פעמים, על כן לא הכירו את יוסף.

נמצאנו למדים, כי מדת האמונה בבורא יתברך שומרת על חיוניות האדם ומפיחה רוח נעורים בעצמותיו.

אי' במדרש תנחומא סוף פ' וישב וברבה תחילת מקץ 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כוב', אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו זה יוסף שבטח בהש"ת, ולא פנה אל רהבים שלא סמך על שר המשקים מהמצרים שנקראים רהב, ולכן ישב עוד ב' שנים בתפיסה על שאמר 'זכרתני'. ובתרגום ירושלמי כתב שעזב יוסף את חסד ה' כביכול, וסמך על בשר המשקים, בבשר חולף, ולא זכר את הפסוק המפורש 'ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו, וברוך הגבר אשר שם ה' מבטחו', לכן לא הזכירו שר המשקים ושכחו, עד שהגיע זמנו להגאל, ויהי מקץ שנים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור'. (וז"ל בלשון ירושלמי: 'שבק יוסף חסדא דלעיל בחסדא דלרע וחסדא דלוי יתיה מבייתיה דאבוי ואתרחץ ברב מזוגיאי בבשר עביד ובשר טעם כסא דמותא ולא אידכר כתבא דכתיב ומפרש לטי יהו אי גברא די יתרחץ בבישרא וישווי בישרא רחצוהי וברין יהו גברא די יתרחץ בשם מימריה דיי ויהי מימריה דיי רוחצניה. מן בגין כן לא אדכר רב מזוגיאי ית יוסף ואנשי יתיה עד זמן דמטא קציה למתפרקא').

והקושיה מפורסמת שהמדרש פותח בשבחו של יוסף שבטח בה' ולא פנה אל רהבים, ומסיים בעונשו עוד ב' שנים בבית האסורים על שביקש ממנו שיזכירונו. כן בטח או לא בטח? וידוע שהבית הלוי מיישב קושיא זאת והגרי"ז האריך לבאר, וכלל הדברים שכל אחד לפי מדרגתו צריך לבטוח בהש"ת. ושמעתי על זה הווספה מהגרמ"ד הלוי שבגמ' בסוף מכות דף כד, כתוב על תהלים טו, 'ואת יראי ה' יכבד זה רבי אלעזר בן רבי שמעון', ופרש"י שזה ע"פ המובא במס' ב"מ שראו שיצאה תולעת מאוזנו לאחר הסתלקותו כשהיה בביתו, וזה היה לו על ששמע זילותא דצורבא מרבנן ולא מיחה. ופרש"י שכיון שהיה ראוי לדקדק בכך, לפיכך הקפיד הקב"ה עליו על אותו הפעם שלא מיחה. הרי שכשרוצים למצוא אחד שקיים בשלימות 'את יראי השם יכבד' צריך למצוא אחד שנענש דווקא על זה שאף אחד לא נענש על זה, וזהו ראייה שהוא השלם במדה זאת.

ובזה מיישב שאם היה יוסף נענש על שאמר 'זכרתני'. והרי אדם רגיל שאומר כך, זוהי מצות השתדלות המותרת והנצרכת, כמ"ש בחובות הלבבות וברמב"ן, אלא שהיה יוסף הצדיק שלם בתכלית השלימות במדת הבטחון, עליו נאמר, אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו, עד כדי כך היה שלם בזה, שעל דיבור אחד של 'כי אם זכרתני', נענש עוד שנתיים בבית האסורים. וכמ"ש הבאר מים חיים בשם הבעש"ט 'אשרי הגבר אשר לא יחשוב ה', לו עון', אשרי מי שנחשב לו עוון מה שהסיח דעתו מהש"ת לרגע אחד. כך אשרי חלקו של יוסף הצדיק שהוא נענש על דיבור קל כזה. זהו הביאור הפשוט.

ומהיכן למדנו שהיה יוסף הצדיק בעל בטחון שלם בתכלית השלימות, על מדת האמונה שלו כבר למדנו שהיה שמח בבית פוטיפר. ועל מדת הבטחון מבואר במדרשי חז"ל כששלחו אחיו לראות את שלום אחיו ואת שלום הצאן, והיה יודע שאחיו מבקשים להורגו, והלך כי בטח בה' שלא יהרגוהו, אע"פ שמצד פשטות ההשתדלות היה לו לומר לאביו שאינו יכול ללכת משום פיקוח נפש. אלא שבטח בה' בשלימות... כמו כן כשהיה בבית פוטיפר ואותה מרשעת נתנה לו שרתוע של ברזל בצוארו שלא יוכל לשחות ראשו לשמור על עיניו בקדושה וטהרה, והוא השיב 'השם זוקף כפופים', כל מה שאיימה עליו שתענישהו, היה בוטח בהש"ת שהוא ישמור עליו. ולא עוד אלא דאי' בתנחומא שאמר היצר הרע ליוסף הצדיק שאם לא יסכים לחטוא יתפרסם הדבר בכל מצרים כאילו כן חטא, ויחלל שם שמים בריבם, ואילו יסכים לחטוא ח"ו, ישאר הדבר בסוד ולא יתחלל שם שמים... כמ"ש הרמב"ם שהחוטא בסתר עובר על חילול שם שמים בסתר, אך אם לא היה חוטא, היה עובר על חילול שמים ברבים, וכדאי' במדרש שהיא סיפיה בכל בי העיתונים שהאיש עברי היה בא לצחק, עשרה שנים שלמים דברו כל מצרים מאותו עברי שבא לצחק. עד שעשה הקב"ה נס שיתחילו לדבר חדשות אחרות משר המשקים ושר האופים.

אעפ"כ עמד יוסף בנסיון, ואמר ליצר הרע, אני שומע לרצון ה', ואני בוטח בו שהוא יסדר שלא יהיה חילול השם, כמ"ש חז"ל 'אין שומע לי מפסיד'. לא יתכן שיצא הפסד מלהיות איש כשר ולעשות רצון השם. ואכן באמת כך היה כמבואר בתרגום יונתן שבדק פוטיפר את הטענות של אשתו, ומצא שהם שוא ושקר ולכן לא הרג את יוסף רק הניחו בבית האסורים נאה ומכובד, כל זה עשה לכבוד הרעבעצן שלו, והיא הלכה לספר בחדשות בטענות מדוע אין יוסף יושב בכלא ויתר חשוך, בצינוק וכו', מדוע הוא יושב עם אסירי המלך המכובדים, והיא ברחא מבית פוטיפר כנקמה מדוע אין מענישים כראוי את יוסף... ועי' עוד משך חכמה שהאריך בזה.

ובפירוש יונתן כתב שבמקום 'אשר אסירי המלך אסורים' אסור להם לדבר אחד עם השני בבית האסורים, והכניסוהו דייקא שם כדי שלא יתגלה האמת, שאילו ידבר וסיפר שהיא שקרנית, הרי יתגלה קלונה ברבים. ובסוף פ' ויגש נתן יוסף כבוד לכומרים, רק אדמת הכהנים לא קנה, ופי' בתרגום יונתן שזה משום שזכר להם החסד שעשו עמו, שהכתבות בעיתונים היו מסתיימים שמטעם הכומרים נמסר שטענת הקלאפטע שנויה במחלוקת. ונמצא שבאמת לא היה חילול השם כ"כ גדול. אך היא השתדלה שהוא יהיה על הכותרות למשך עשר שנים, והוא בטח בה' שבוודאי עוד יתקדש שמו ית' על ידו.

האדמו"ר רבי יענקלע דאנטווערפן זצוק"ל היה אומר בשם הרה"ק משינעווא זצוק"ל עה"פ ב'פ' מקץ ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו, ואמר יוסף בלעדי, האלקים יענה את שלום פרעה. ואי בגמ' סנהדרין דף נ: שאיסור עריות בבני נח ילפינן מתיבתא לאמר. וזה שאמר פרעה ליוסף, הרי כולנו רואים שיש לך רוח אלקים לפתור חלום, וצ"ע שהרי אני שמעתי עליך לאמר, הוא מדבר איתו בלשון נקיה, הרי אני שמעתי עליך שאינך קדוש כ"כ, ואיך הודיע אלקים אותך כל זאת... ויען יוסף לאמר בלעדי, היינו אני נקי מכל ענין של עריות המכונה לאמר... אזי הוכחשו כל החדשות ששמעו שם עשר שנים בחילול השם, ויוסף הצדיק בטח בה' שבסוף יתקדש שמו ית' על ידו. וכיון שהיה שלם במדת הבטחון, לכן הזכירו במדרש שבחו של יוסף שהוא שלם בתכלית השלימות, עד שתפסוהו על שאמר 'כי אם זכרתיני'. זה מוכיח שהוא שלם במידת הבטחון.

והרה"ק רבי יהושע לייב דיסקין זצוק"ל מיישב באופן בהיר שקושיא מעיקרא ליתא, כי הנה מצאנו ב' פסוקים על מדת הבטחון. במשלי פ"ג פסוק ה' כתוב 'בטח אל השם בכל לבך ואל בינתך אל תישען', ופי' הגר"א שיש במשלי כמה מדרגות במדת הבטחון, וזה הפסוק מדבר משלימות מדרגת הבטחון שאין לעשות שום פעולה מצדו כלל, כחזקיה המלך שאמר להקב"ה 'אני יושן על מטתי ואתה עושה' שאינו עושה והשתדלות כלל. כיון שזכו דורו של חזקיה לשלימות בידיעת התורה, וזכר בחינתו 'וחובל עול מפני שמו', מבלי לעשות שום השתדלות כלל היה להם נצחון במלחמה. לא כדוד המלך שאמר 'ארדוף אויבי ואשיגם' שזוהו ע"י השתדלות, אלא בטוח בה' בכל לבו. פסוק נוסף למדנו בתורה 'וברכתיך בכל אשר תעשה' שזוהי המדרגה הפשוטה שצריך האדם לעשות כלי ההשתדלות שעל ידה תושפע הליו הברכה. ומכיון שיש לנו שני כתובים המכחישים זה"ז יבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, וכתוב [תהלים לו] 'גול אל השם דרכך ובטח עליו והוא יעשה'. משל לאחד שמגלגל חבית, הוא עושה פעולה קטנה שמתחיל לגלגל החבית, אך אח"כ החבית ממשכת להתגלגל בכל המדרון עד למטה מאליו, כך יסתכל האדם על מעשיו והשתדלותו, לא שהוא מוציא לפועל את הענין, אלא שהוא עושה פעולה קלה להתחיל לגלגל את העסק, ובטוח בה' שהמשך הדברים יבואו ע"י השגחתו ית' לבד. ואם הוא בודק תמיד אם החבית מתגלגלת כרצונו, זהו שיצא מגדר הבטחון ונדמה לו שהוא מנהיג את העולם, לכן אמר דוד המלך 'גול אל השם דרכך', אתה רק תתחיל לגלגל את הענין, והקב"ה ישלים לך כל מה שצריך. זהו דרך הממוצע של בטחון והשתדלות, והיא הדרך הכשרה.

וכן עשה יוסף הצדיק, שבהשגחה פרטית היה שר המשקים איתו בבית הסוהר, ולא רצה לשתוק לגמרי שזוהו הקצה האחרון של מדת הבטחון כחזקיה שאינו עושה כלום. בטח אל השם בכל לבך, וגם לא קיים 'בכל אשר תעשה' ולא התחנן לפני השר המשקים מדי הרבה, אלא אמר לו בדרך אגב 'כי אם זכרתיני והזכרתיני', וכדפרשי"י שזה כאומר לו בפירושו אני איני סומך עליך, אלא שאם תזכרני תזכירני. שזוהו הפירוש הפשוט, שאם תזכור אותי תזכיר אותי. ולא אמר לו בפירושו 'זכר נא, ואל תשכחני', לא ביקש ממנו כלל שיזכרנו, אלא שאם ישגיח השי"ת ויכניס לך במח לזכור אותי ותראה שזה שעת הכושר, אזי תזכירני. זהו לשון מעודן מאד מאד, שזה כשר ומהודר לפי דעת כל רבוה"ק, אפי' הבעש"ט הק' יסכים להנהיגה זאת לבעל מדרגה במדת הבטחון. שעושה השתדלותו ממש כבדרך אגב.

עוד כתב מהרי"ל שמצאנו דבר נוסף שלא הראה יוסף לשר המשקים שמאד קשה לו להיות כאן בבית האסורים, אם האדם באמת רוצה להשתדל בכל הכוחות, הוא מראה סימני מצוקה שאינו יכול יותר לסבול להיות כאן, יוסף הצדיק לא בשפתיו ולא בצורת חייו לא עשה פעולות כאילו קשה לו כאן, אדרבה היה ממוזג ומכריז בשמחה, לולא היה אומר לשר המשקים שיזכירנו לפני פרעה, היה עולה על דעתו של שר המשקים לשלוח לו איזה ספר מתנה בבית האסורים, כי לא היה נראה כלל שיש לו רצון לצאת משם, הוא היה ממונה על הכל, [כמו בימינו יש הרבה אנשים שנכנסים במודע בכלא, ויש להם תפקיד להיות שר בית הסוהר, ומרגישים כמלך בגדוד. עיני ראו ולא זר.] מה לי הכא מה לי התם. אלא שיוסף הצדיק היה לו רצון לצאת רק באופן שהשליחות שלו כאן נגמרה והגיע הזמן, הרי הוא צריך לעשות איזה פעולה קטנה כמו שעשה השי"ת שהעולם מתנהג, בבחי' גול על ה' דרכך, בטח עליו והוא יעשה.

שמעתי בשם האדמו"ר מטאלנא שליט"א הגדרה נאה בין חסיד ברסלב לחסיד חב"ד, חסיד ברסלב כשעולה למעלה ושואלים אותו האם התנהג כראוי, האם הלך כראוי בדרכי העבודה בעצת רבו הק' רבי נחמן זי"ע, וכיון שבאמת קשה להיות איש כשר אמיתי, לא היה יכול להשיב שאכן זכה להיות בתכלית השלימות, אדהכי והכי שלחוהו לגהינם, בבואו לגהינם, התחיל לצעוק ולקרוא בשם רבו, הרי רבו הבטיח שיוציאו מגהינם, וכך הוה, הגיע רבו ותפסו בפיאות והוציאו מגהינם כפי שהבטיח.

לעומתו חסיד חב"ד כשעולה למעלה גם הוא נותן דין וחשבון לפני השי"ת, [כמו שאמר הח"ח שכל הבעקישטעס והשניפסלאך נופלים בדרך, למעלה יש להשי"ת או יהודים חמים, יהודים קרים, ויהודים פושרים, אין שום הבדל לאן הוא השתייך ואיפה הוא התפלל בשבת וכו'] שאלוהו האם התנהג בשלימות וגם הוא אין ולא רופיא בידיה', שלחוהו לגהינם, והתחיל לצעוק לקרוא שם רבו שיבאו ויצילוהו, וכשמזע רבו כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש את קולו

בא תיכף ומיד ממש ונתן לו דולר ויברך אותו בברכת דרך צלחה שיהיה בהצלחה בשליחות שהקב"ה שלח אותו לכאן. חסיד מליובאוויטש מעיד כי בשומעו זאת מפי רבו, תיכף ומיד בשומו על לבו כי אכן נשלח הוא לשם בשליחות, לקדש שמו ית' במקום ההוא, תוך כדי התבוננות זו נהפך כל הגיהנום להיות לגן עדן, הרי באמת אם משיג שהוא שליחו של הקב"ה ומתבונן בזה היטיב נעשה לו גן עדן בכל מקום שהוא נמצא. [ואין לו יותר צורך שימשכוהו מהגיהנום, והתבוננת על מקומו ואיננו. וכבר היה מי מהצדיקים שדיבר בקודשו שכאשר יבוא למעלה ויתנו לו פסק ללכת לגיהנום הוא ירוץ שם בעזו ובתעצומות, לעשות רצון קונו, ובעשיית רצון קונו, ממילא נהיה בתוך ד"א של עשיית רצונו ית' - גן עדן].

ובאמת הוא כך כי בכל מקום שהאדם נשלח לשם, יש לו שליחות מיוחדת שם. כמ"ש במדרש זרובבל בן שאלתיאל, 'כשם שקילוסו של הקב"ה עולה מגן עדן כך קילוסו של הקב"ה עולה מגהינם, ולא עוד שקילוסו מגהינם יפה מקילוסו מגן עדן', שעומדים שם יהודים ואומרים 'יפה דנת יפה עשית'. וביום שיגמול חסדו לזרעו של יצחק יאמר הקב"ה דבר תורה בסעודה של ליתן, ואח"כ יכבדו את זרובבל בן שאלתיאל לומר קדיש, ואז ישבו רק צדיקים באותה סעודה, כמ"ש בגמ' ב"ב, אך לאחר שיאמר זרובבל בן שאלתיאל קדיש על הדבר תורה החדש שיצא מאת הקב"ה, וכשיאמרו יהא שמיא רבא מברך, ישמעו את קולו עד זרובבל עד שאול תחתית, וכל רשעי ישראל יעמדו ויצעקו איתו ביחד 'יהא שמיא רבא' וישאל הקב"ה, מיהו זה שנענה כ"כ יפה יהא שמיא רבא, ואז יוציאו כל הרשעים מהגהינם להשתתף בהמשך הסעודה. הרי שגם בגהינם הפרטי של האדם צריך לקיים שם שליחותו של הקב"ה, ולומר יהא שמיא רבא שם בשאל תחתית.

מי לנו גדול מיוסף הצדיק שהיה גר בגהינם מר ממות, אחיו התעללו בו כביכול, והיה לו כל התירוצים לבל להרגיש איש מצליח, בהיותו במרחקים בבית אדוניו המצרי, רחוק מבית אביו ושבטי י"ה, אבל הוא לא נתן לנסיבות לקבוע את מצבו, הוא לא נתן לנסיבות להחליט בשבילו שהוא נמצא בגיהנום, אדרבא, הוא לקח את כל הנסיבות המשתנות הנוראות ועשה מכל זה 'שליחות', וממילא היה שם איש מצליח, ה' עמו, כאשר ה' עמו, והצליחו בשליחותו בכל מקום שהקב"ה שולחו לשם, הרי הוא מצליח. [ובמאמר המוסגר, הרי אנו מכינים כמה שלוחי חב"ד הנמצאים במקומות כאלה, שמתוך כל הקשיים ברוחניות ובגשמיות היו צריכים להחליט כי נשלחו כפשוטו לגיהנום, אבל עם עבודת ה' שלהם עושים מהגיהנום עצמו - גן עדן, יעזור להם ה' במקומות מושבותיהם שיצליחו בשליחותם].

נחזור לעיל שיוסף הצדיק לא היה מראה סימני מצוקה שכוואב לו, כמו מי שבא לפני העשיר ועושה הצגה מרה כמה קשה לו וכמה המצב בלתי נסבל, כדי להוציא ממנו נתינה הגונה, פעמים שהוא מדבר ופעמים שהוא בוכה ומראה סימני רחמנות, זהו מעבר לגלובל ההשתדלות, זהו כבר לא בגדר 'גול על השם דרכך', אלא מגזים בגזרת 'בכל אשר תעשה'. וביאר מהרי"ל שבסוף נתגלה כמה הרוויח יוסף במדת הבטחון, שאילו היה מגזים להראות לשר המשקים סימני מצוקה, ולבכות לפניו שלא 'שכחהו', יעשה לעצמו סימנים וקשרים לזכור אותו לפני פרעה וכו' וכו', מה היה קורה אז, היה מוציא את יוסף תיכף מבית האסורים, ואזי היה עדיין לפני חלומותיו של פרעה, שזה היה רק שנתיים ימים לאחר מכן. ולא היה נגאל מבית אדוניו ולא היה עולה לגדולה וכו' וכו' וכו'. ואפי' אם היה עולה לא"י, היה צריך יעקב לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל. וכתוב במדרש רבה שבאלו ב' שנים בכל יום היה שר המשקים רוצה לזכור את יוסף והיה שוכח אותו, בלילה היה נזכר, ועושה לעצמו קשר בחגורתו לזכור למחרת את יוסף לפני פרעה, ובא מלאך והתיר הקשר ושוב שכחו ביום, וכך היה בכל יום ויום באלו ב' שנים. וכל זה היה לסיבה הנ"ל שיבא זמן האמת של יוסף לצאת ולהגאל ולעלות לגדולה.

ועתה מיושבים דברי המדרש כמין חומר, כי אדרבה כל עיקר דרשת המדרש הוא לשבחיו של יוסף, כיון שהיה לו בטחון שלם בהשי"ת, וגם רק אמר לו בדרך אגב 'כי אם זכרתיני', לכן זכה להשאר עוד ב' שנים בבית האסורים, וזכה ששכחו שר המשקים במשך אלו השנתיים, וכל זה כדי שיבא הזמן שיחלום פרעה את חלומותיו, או אז יזכר בו שר המשקים ויוציאוהו, ועי"ז יפתור החלומות ויעלה לגדולה. כך יש אנשים שעושים מדי הרבה השתדלות להשיג איזה שידוך או פרנסה, ועושים שמיניות באור להשיג משהו כרצונו, בסוף נתגלה לו כמה מר הוא הדבר שכ"כ הרבה להשתדל עליו. הרי עדיף להיות רגוע ולסמוך על השי"ת, לעשות קצת השתדלות אך בעיקר לבטוח בו שינהיגהו בדרך הישר, הכי טוב שיש בעולם. וכך זכה יוסף לגלות את השי"ת בעולם, כמ"ש האוהב ישראל מאפטא זי"ע 'וַיְשִׁיב יוֹסֵף אֶת לְבָבוֹ לְאָהֱבָה לְפָרְעֹה וְלֹא דָוֶן לְכָל בַּיְתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם הָיִינוּ שׂוֹכְהוֹ יוֹסֵף לְהֵאִיר בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁהִקְב"ה אָב וְאֲדוֹן וּבְכָל מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ. וְכֵתַב הָאֱלֹהִי יוֹסֵף אֶת שְׂמֵי אֶלֶּהֶם לְחַם הַכֶּשֶׁר שֶׁאֵכָלוּ הַשְּׂבִטִים עַל שִׁלְחָנוֹ שֶׁל יוֹסֵף, הָיוּ צְרִיכִים לְאֵכָלוֹ מִשְׁלָחָנוֹ שֶׁל פְּרֵעָה ח"ו, הָיוּ נִשְׁפָּעִים מִשְׁלָחָנוֹ הַטְּמֵא וְהָיוּ נּוֹפְלִים ח"ו לְשַׁעַר הַנְּוֶן. וְכֵל הַסִּיבּוּבִים לְטוֹבָה נִתְגַּלְגְּלוּ דוּקָא ע"י בְּטַחוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצְּדִיק שֶׁלֹּא פָּנָה אֶל רַבִּימָה, לְהַשְׁפִּיעַ מְדֵי חֹזֶק עַל שֶׁר הַמִּשְׁקִים, וְהָאֵי אֵינִי שֶׁרָק דִּיבַר אֵיתוֹ בְּלִשׁוֹן פְּרוּה וְרַק אָמַר לוֹ כִּי אִם זְכַרְתִּינִי וְהִזְכַּרְתִּינִי, שׂוֹה נּוֹסֵחַ כְּשֶׁר וּמְהוֹדֵר, מִהַדְרִין מִן הַמְהַדְרִין, וְעִי"ז זְכָה וְנִתְסַפְּפוּ לוֹ עוֹד שְׁנֵי שָׁנִים, לֹא הָיָה לוֹ צָעַר כִּי הָיָה ה' אִתּוֹ, וְלֵאחֹר ב' שָׁנִים חָלַם פְּרֵעָה וְעִי"ז נִתְגַּלְגַּל הַיְשׁוּעָה.

הקב"ה בוחן כליות ולב אם כונתך בהשתדלות לצורך מצוה או מתוך הדאגות ומכאן ילמד אדם בלשונו ומעשיו כשצריך להשתדל אצל בן אדם, הקב"ה בוחן אותו איך הוא מדבר לפניו, האם הוא כהגדרת 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו', או ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרועו ומן ה' יסיר לבו, כה אמר ה' והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב. כי גם כשצריך להשתדל אצל האדם, תרים טלפון תדבר איתו בנוסח של פרוה, ולא לצעוק עליו שלא ישכח ויזכור וכו'. רק יגול על ה', לא להראות לאנשים שהוא נתלה בהשתדלות הזאת מאד חזק, הוא צריך לבקש כרצון ה' שעשה שצריך להשתדל, אך אין צריך לכסוס כ"כ הרבה צפוניים כשמתקשר לאותו עסקן, וכמה כאבי בטן יש לו עד שהעסקן יחזור אליו, התקשרת, הוא לא הרים, תשאיר הודעה אחת, ולא עשר הודעות. וגם אם לא הצלחת למצוא אותו, אל תהפוך עולם לפגוש אותו, תהיה משוחרר לעשות את שלך, בנחת ושמחה. כמובן שאם עוסק בשביל מוסדות התורה, אדרבה אזי צריך להשתדל יתר מן המדה. כמו בהשתדלות על אתרוג ושאר מצוות. אמנם גם בזה היו צדיקים מרובה"ק שלא עשו הרבה מדי השתדלות לגבי מצוות, אך הדעה הכללית שלגבי מצוות יש לעשות ריבוי השתדלות, ואינו פסול כלל. אך זאת רק משום המצוה ולא משום כוונת אחרות... כל הדברים הללו בוחן לבות כליות בוחן את האדם, הוא יודע תעלומות, כמה אתה משתדל וכמה נדמה לך שתשיג את המבוקש רק ע"י ההשתדלות, או שאתה מגולל מקצתך וסומך על השי"ת שיצליח דרכך.

אברך ת"ח בן דוריני הדפיס סט ספרים 'לרעך כמוך', עתה הדפיסו כרך עשירי, זהו קיצור ספרה"ק חובות הלבבות בשפה ברורה, ובסופו הדפיס קונטרס בענין השתדלות בשידוכים. וכתב בנין שלם בסוגיה זאת. רשימה ארוכה מרובה"ק דס"ל דבשידוכים יש למעט בהשתדלות, עוד פחות מבענין הפרנסה. כן דעת הגר"א ודעימיה, וכן היה אומר החזו"א שההשתדלות בשידוכים זה רק בשביל להרגיע את העצבים, ואין זה שייך כלל לענין השידוך באמת. עושים טלפונים סתם כדי להעביר את הזמן... כי ההשתדלות לא יעלה ולא יוריד, אע"פ שבשום דבר אין ההשתדלות מעלה ומוריד, כי הקב"ה לבדו עושה הכל בכל אתר ואתר, אלא שבפרנסה אמרה תורה להשתדל ולא בשידוכים, כך הוא דעת כמה מגדולי ישראל. הדעה השניה מגדולי ישראל ההשתדלות בשידוכים הוא כפרנסה, שצריך לעשות איזה השתדלות בבחינת 'גול אל השם' ובטח עליו והוא יעשה, היינו להשתדל קצת, ולסמוך על השי"ת שיושענו. הדעה השלישית היא שבענין השידוכים ההשתדלות היא לצורך מצוה, ולכן צריך האב לבלבל את הראש לכל העולם, לברר ולחפור וכו', ולזכור עוד סעיף נוסף, שכל מעשיו אלו אינו בשביל שיצליח הוא בשידוך טוב, אלא שזהו לצורך מצוה, כמו אתרוג שהקב"ה צוה לנו לקחת אתרוג בטי"ו תשרי, כך צוה לקחת אשה בן י"ח לחופה.

לאחר ששמענו ג' שיעות בדבר, לכאן יש לקחת המדה האמצעית. גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה. וכמ"ש במשניות 'הלכה כדברי המכריע'. מי שעוד לא השיא את בניו עדיין מסתפק איזה שיטה צודק, מי שכבר השיא את בניו יודע בוודאי בלי שום ספק, שהקב"ה לבדו עושה הכל. יש לך אדם ששולח את הבן ללמוד בישיבה פלונית ולא בישיבה פלונית כדי שלא יזיקוהו בענין שידוכים, מה הפירוש 'שאתן צו שידוכים?' הרי הקב"ה עושה הכל כדי שהשידוך יצא מן הכח לפועל, אלא שהקב"ה מכניס גם את זה בראש שלך, ונמצא שזהו פירוש הדברים, אני שולח את הבן למוסד זה ולא למוסד זה, כי אני סומך ובוטח על השי"ת שהוא הכניס את זה לראש שלי, כפי הנראה כך רצונו יתברך עי"ז וישלם השידוך שלו בהשתלשלות ע"י שילמד בני דווקא במוסד זה ולא במוסד השני. כלל הדברים 'גול על השם דרכך', תעשה קצת השתדלות, בלי לחץ כלל. אם יתן השי"ת יתן ואם לאו לאו. כי כל ריבוי השתדלות הוא מסוכן האם אכן כונתו לשם מצוה, כי בשלמא באתרוג כך כשמרבה בהשתדלות אין בזה הנאת הגוף בהדי מצוה, אך בענין השידוך, הלוואי שנחיה כל החיים לשם מצוה, כיון שיש עוד כוונות עצמיות יחד עם

לאחר ששמענו ג' שיעות בדבר, לכאן יש לקחת המדה האמצעית. גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה. וכמ"ש במשניות 'הלכה כדברי המכריע'. מי שעוד לא השיא את בניו עדיין מסתפק איזה שיטה צודק, מי שכבר השיא את בניו יודע בוודאי בלי שום ספק, שהקב"ה לבדו עושה הכל. יש לך אדם ששולח את הבן ללמוד בישיבה פלונית ולא בישיבה פלונית כדי שלא יזיקוהו בענין שידוכים, מה הפירוש 'שאתן צו שידוכים?' הרי הקב"ה עושה הכל כדי שהשידוך יצא מן הכח לפועל, אלא שהקב"ה מכניס גם את זה בראש שלך, ונמצא שזהו פירוש הדברים, אני שולח את הבן למוסד זה ולא למוסד זה, כי אני סומך ובוטח על השי"ת שהוא הכניס את זה לראש שלי, כפי הנראה כך רצונו יתברך עי"ז וישלם השידוך שלו בהשתלשלות ע"י שילמד בני דווקא במוסד זה ולא במוסד השני. כלל הדברים 'גול על השם דרכך', תעשה קצת השתדלות, בלי לחץ כלל. אם יתן השי"ת יתן ואם לאו לאו. כי כל ריבוי השתדלות הוא מסוכן האם אכן כונתו לשם מצוה, כי בשלמא באתרוג כך כשמרבה בהשתדלות אין בזה הנאת הגוף בהדי מצוה, אך בענין השידוך, הלוואי שנחיה כל החיים לשם מצוה, כיון שיש עוד כוונות עצמיות יחד עם

בדרך הדרוש

ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה ושברו (מב), רדו שמה וכו' ונחיה ולא נמות, דנודע דאם נימא דגלות מצרים ה' בשביל חטא אאע"ה שאמר במה אדע שפיר י"ל שהתחיל הגלות משנולד יצחק וע"כ לא היו בני' רק רד"ו שנים במצרים אבל אי נימא דגלות ה' בשביל חטא ב' אחיות שנשא יאע"ה א"כ היו צדיקים להיות ד' מאות שנים במצרים אבל כבר כ' הקדמונים דיעקב לא חטא ב' אחיות דנקרא אל, והטעם דכשם שהקב"ה הוא חי וקיים כך יעקב אבינו כמחול' יעקב אבינו לא מת כדאיתא ב"שפתי צדיקים", וזש"א רדו שמה שלא יהיו רק רד"ו שנים, ההגלות התחיל משנולד יצחק, ולא משום חטא ב' אחיות כיון שנקרא אל, והטעם שנקרא אל משום 'ונחיה ולא נמות'. (בנין דוד) **קום רדוף אחר האנשים** (מד פסוק ד) במדרש הובא כאן בילקוט (רמז ק"ו) וזה לשונו הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף אחרי האנשים וגי' כמה דאת אמר רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה עד כאן, והוא תמוה.

ויש לפרש הדנה איתא במדרש רבה פרשה זו על הפסוק וטבח טבח והכן ערב שבת והיה ואין הכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וגו' עד כאן. ויש להקשות אם כן לפי זה לא דכתבי הבוקר אור והאנשים שולחו היה בשבת שחרית ואם כן האיך חללו השבטים את השבת שהלכו בשבת. וצריך לומר כי פקוח נפש היה שם דיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ופקוח נפש דוחה את השבת [ועיין ב"פ"ת ובנה"ק] כמו דאיתא ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תהיו כחושים ברעב. נמצא שיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ולכן חללו את השבת. אך עדיין קשה על יוסף הלא הכיר את אחיו שהלכו בשבת ובדאי אחיו לא חללו את השבת אם לא היה פקוח נפש אם כן היאך ציוה יוסף להחזירם ולא חס על אביו ובני ביתו שהיו עטופים ברעב. אך יש לומר דאפשר כהפירוש השני ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ואם כן יוסף ראה לאחיו שהיה פניהם שמהים ונראים

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת מקץ תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 463

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

הקשר בין חנכה לעניית אמן

כלנו מכירים את פיוט ההודאה העתיק והמרום הפותח במלים: "אין כאלקינו". פיוט זה מרכיב מחמשה בתים שבכל אחד מהם ארבעה שבחים. שלשת הבתים הראשונים שמתחילים: "אין...", "מי...", "נודה..." הם ראשי תבות אמן, ואלו הבתים שאחריהם, מתחילים ב"ברוך..." וב"אתה..." (ראה 'פרוש התפלות והברכות' [לר"י בן יקר] חלק א' עמ' ככה).

מעודי תמהתי בלבי, מדוע סדרו חכמים פיוט הודאה כה מיוחד על סדר אותיות אמן. לפני כמה שנים נתקלתי בפרוש 'עץ חיים' לסדר התפלה שחבר מהר"י צאלח מגדולי חכמי תימן, המביא מסרת קדומה, שבימי מלכות יון גזרו היונים על ישראל שלא לענות אמן, ומתוך שרצו חכמים שלא תשתפח תורת אמן מישראל קבעו להזכירה בתפלה זו בדרך רמז.

העבדה שהיונים בחרו להטפל דוקא למצות אמן מלמדת אותנו על גדל מעלתה. היונים בקשו "להשפיע תורתך ולהעבירם מחקי רצונך", היות שהבינו שחאמן היא יסוד האמונה ובסיס הקשר שבין ישראל לאביהם שבשמים ומכחה מוכנים הם למסור נפשם על אמונת אבותיהם. הכל מבינים שכאשר פוגעים בשרש, ביסוד, התוצאה היא בלתי גמנעת, חלילה.

חשבתי להוסיף ולומר שהעבדה שתקנו חכמים להזכיר בפיוט זה סדרה של ארבעה שבחים כנגד כל אחת מאותיות אמן, יש בה כדי ללמדנו על שגב משמעותה של עניית אמן.

באות הראשונה שבאמן - האות א, יש הצהרת אמונה נחרצת: "אין כאלקינו!" "אין כאלקינו!" "אין כאלקינו!" "אין כאלקינו!" - מ' ממשיכים עם תוצאת האמונה - ההבנה שהכל מאת ה' ורק אליו יש לפנות ולהתפלל: "מי כאלקינו?" "מי כאלקינו?" "מי כאלקינו?" "מי כאלקינו?" האות נ' מסיימת עם חובת ההודאה התמידית למי שמיזו הכל: "נודה לאלקינו!" "נודה לאדונינו!" "נודה למלכנו!" "נודה למושיענו!"

יתכן גם שזו הסבה שנוהגים אנו לומר פיוט זה בסיום התפלה דוקא, לעוררנו שנמשיך לארץ כל היום כלו לתור אחר עניית אמן - וכנצחון קדשת עם ישראל על טמאת היונים שהביא אותנו לדורות: "להודות ולהלל לשמך הגדול".

בקריאת: "אין... מי... נודה..."
שבת שלום וחנכה שמח

298 ז'ר מחאוכס"ל

ישועה משומים - פהרף עין

"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריעהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלתיו ויבא אל פרעה" (מא ד)

רבי עובדיה ספורנו מבאר כי התורה מדגישה את המהירות שבה שחרר יוסף מבור כלאו והעלה לגדה, כדי ללמדנו שפך היא דרכה של 'תשועת ה' שנעשית כמו רגע'. הספורנו ממשיך וכותב שפך היתה גם גאלת מצרים, כפתיב (שמות יב ט): "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה..." וכך גם תהיה הגאלה העתידה, כפתיב (מלאכי ג א): "ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". יסוד זה כבר הזכר מפי רבי נסים גאון בספרו 'חבור יפה מהישועה' (פרק ד), והוא מביא בהקשר לכך את הפתגם המפורסם: "ישועת ה' פהרף עין".

רבי דוד קוויאט מראשי ישיבת מיר בברוקלין מבאר שהסבה לכך שישועת ה' באה פהרף עין היא לפי שישועה הנעשית במהירות ובהפתעה, הכל יודעים ומכירים כי מאת ה' היא. זאת לעמית ישועה המתפתחת באפן טבעי כדרכו של עולם, שבה נתן לטעות ולתלותה בכחות הטבע (סכת דוד' אות לב).

ידו של הקדוש ברוך הוא תמיד נותרת מלאה

"ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאת האלה ויצברו בר תחת יד פרעה אכל בערים ושמרו" (מא לה)

דרש רבי יוסף שאול נתנזון:

אף בשבע שנות השבע לא נהנו המצרים כראוי מהשפע שנתן להם, שכן הצרכו לקמץ מתבואתם עבור שבע שנות הרעב העתידות לבוא. וזאת אף על פי שאין גבול ומדה לנתינת ה', שלהבדיל מבשר ודם שנוחסר מממונו בהתאם לנתינתו, אצל הקדוש ברוך הוא אין שיך חסרון; מכל מקום מכך שראה פרעה בחלומו שהשבולים הדקות בולעות את השבולים המלאות, הבין יוסף שיש לקמץ משנות השבע עבור שנות הרעב.

על כך מבקשים בברכת המזון: "ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם, כי אם לידי המלאה"; אל תצריכנו "לידי מתנת בשר ודם" שפכל שלוקחים ממנה היא נחסרת והולכת, אלא לידי הנותנת תמיד מלאה.

זוהי אף הכוונה בהודאתנו בתפלת נשמת: "ברעב גתנו ובשבע כלפלתנו", ולכאורה, מה שבח יש בכך ש"בשבע כלפלתנו" לאחר שפבר

הודינו על כך ש"ברעב גתנו"? אלא, מודים אנו על כך שהקדוש ברוך הוא זן אותנו בשנות הרעב מבלי שהצרכנו לקמץ עבורן מהמזונות שנתנו לנו בשנות השבע, ובכך היתה הנאתנו מהשבע משלמת ('דברי שאול' מהד' רביעאה)

השבטים חששו שלא לתקבל תפלתם

"וא-ל-ש-די יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין" (מו יז)

רש"י מבאר שפך אמר יעקב לבניו: עתה שהקסף והמנוחה בידיכם, ואחיהם בנימין יורד למצרים עמכם, "אינכם חסרים כלום אלא תפלה, הרניי מתפלל עליכם: 'וא-ל-ש-די יתן לכם רחמים...' ויש להבין, מפני מה לא התפללו השבטים על עצמם עד שהגיעו למצב שחסרה היתה להם תפלה, והצריך יעקב להתפלל עליהם?

באר רבי אברהם יצחק שיין ר"מ ישיבת 'תפארת ירושלים':

לעיל (מב כא) מבאר שהאחים תלו את סבת צרתם בכך שלא שעו לתחנת אחיהם להצילו מיצם. לפיכך, בשעה שהם עצמם הצרכו לרחמים, חששו שהקדוש ברוך הוא ינהג עמם במדה כנגד מדה' ואף הוא לא ישמע לתפלתם, ולכן העדיפו שאביהם יעתיר בעדם (ברכת איש').

'חמש ידות' - רמזו לגם חנכה

"וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימין ממשאת כלם חמש ידות וישתו וישכרו עמו" (מו לד)

ברב השנים פרשת מקץ נקראת ב'שבת חנכה'. רמז נפלא לקשר בין פרשה זו לגם החנכה למד הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטשוב מהפסוק שלפנינו:

שמו של 'בנימין' המתחלק לשתי מלים 'בן-ימין', רומז על ישראל שהם בבחינת גנים למקום, וכל ההשפעות מגיעות אליהם מ'ימין', להבדיל מאמות העולם שהשפע מגיע אליהם מ'שמאל'.

ולכך רמז הפתיב כי בימי החשמונאים 'ויתרב משאת בנימין' - הרבו לתת לישראל מן השמים יותר ממשאת כלם" - משנתנו לכלל האמות, בערך 'חמש ידות', הלא הם חמשת נסי חנכה היחודיים שאותם אנו מפרטים בתפלת 'על הנסים'. א. "מסרת גבורים ביד חלשים"; ב. "ורבים ביד מעטים"; ג. "וטמאים ביד טהורים"; ד. "ורשעים ביד צדיקים"; ה. "וזדים ביד עוסקי תורתך" (קדשת לוי' אגדות ד"ה ותרב).

תפלה משחררת בכפת גרב

לתדהמתו ראשו היה גלוי. כנראה ברגע של חסר תשומת לב נפל הכובע מראשו. מרדכי הביט בשעונו. נותרו לו רק שלוש דקות עד לסיום ההפסקה, ואצל הגרמנים כידוע היה צריך לדייק. הוא התבונן סביבו בקדחתנות. הבית היה מבלגן למדי. נראה היה כי יושביו ברחו ממנו ברגע האחרון ובהפתעה גמורה. כלים מלכלכים ושרידיים מארוחת צהרים היו מנחים על השלחן, ספר פתוח היה מוטל על הכרסה, וזוג מגפים כהים היו מנחים ברשול מתחת כסא.

מרדכי לא ראה סביבו שום דבר שיכול היה לשמש לו ככסוי ראש, ובהברקה של אין ברה הוא התכופף, חלץ את אחד ממגפיו והסיר את הגרב מרגלו. בלית בררה החליט שהיא תשמש עבורו ככסוי ראש.

דחף רגלו בחזרה אל המגף, הניח את הגרב על ראשו כששוליה מכסים את אזניו וחזק למחשבה על מראהו המוזר. לא היתה לו ברה אחרת.

הוא שפשף ידיו, פנה אל הקיר והחל להתפלל.

התפלה מלאה אותו בכת. הוא שאב חזק מהמלים הקדושות, מתפלל באמצעותן על החילים היהודים הפצועים, על הוריו, וזגתו ובגו הקט שנותרו על אדמת גרמניה כשהם חרדים לגורלו.

תוף כדי תפלה שמע מרדכי קולות מחוץ לבית וחושיו נדרכו. הדלת נפתחה בתנופה. מרדכי כמעט קפא על עמדו, אולם הוא החליט להמשיך בתפלתו.

מפקדו נכנס אל הבית ועיניו יצאו מחוריהן בתדהמה. הוא הביט במחזה המוזר שמולו; חיל העומד ומדבר אל הקיר, עיניו עצומות, וגרב ארפה משתלשלת מראשו עד כתפיו. כמפקד מנסה הסיק מיד את המסקנה המתבקשת. הלם קרב.

"ווגל!", פקד המפקד על עוזרו הנאמן, "גוטמן השתגע! שלח אותו מיד לחפשה. בבית כבר יטפלו בו כמו שצריך".

בשעה שמרדכי עשה את דרכו הביתה, הגדוד שבו שרת עד לאתמול התקף בהפתעה על ידי חילי האויב הצרפתי. מכל מאתים וחמשים החילים איש לא נצל, מלבד איש אחד מטרף המדבר אל הקיר כשגרב מנחת על ראשו...

הסבל וההצקות שעבר בעצמו מצד חבריו ומפקדיו, אשר לעתים התייחסו אליו גרוע יותר משהתייחסו לחילי אויב שנקלעו לידיהם.

הנה, רק לפני כמה ימים ראה את דוד, היהודי הנוסף ששרת בגדוד, כשאחת מעיניו שחרה ואפו שבור ומדמם, כאשר כל חטאו היה שלא הסתתר מעיני חבריו בעת שברך את ברכת המזון. מרדכי יחל לרגע שבו יתבשר על שחרורו ומוכן היה לשלם על כך כמעט כל מחיר.

היום הזה היה נראה יפה יחסית. בבקר זה נכנסו לכפר קטן ופסטורלי שאותו כבשו מידי הצרפתים. הכפר היה ריק. יושביו נמלטו בחזרה מפני הכת הכובש, ובין בתי שורה דממה עמקה. מרדכי נשלח עם עוד חילים לעבר בין הבתים ולבדק אם נותרו בהם חילי אויב.

עם סיום המשימה הוקם במקום בסיס צבאי קטן שבו היו אמורים הם להתארגן עד למתקפה הבאה.

"חצי שעה הפסקה!" הכריז המפקד. רבים מהחילים נצלו זאת למנוחה קצרה, אולם מרדכי החליט לנצל את ההפסקה כדי להסתובב מעט בין בתי הכפר, לנשם אויר צח ולחשב על מצבו.

הוא התישב בחצר אחד הבתים הנטושים, התמתח קלות, ובמחו החלו לצוץ תמונותיהם של יקיריו. הוא חשב על זוגתו הצעירה שאינה יודעת דבר על גורלו, אם חי הוא או מת, בריא או פצוע. הוא חשב על בנו הפעוט שאותו ראה רק פעם אחת בחייו ועל הוריו המיחלים לשובו. תמונות מחי משפחתו עלו במחו בזה אחר זה.

הוא הביט סביבו, נותן לאזכרונות לשטף אותו

ולמלא את לבו בגעגועים. מבטו נתקל בשמש השוקעת מעל ההרים, ואז הוא נזכר בבקלה; שעת השקיעה מתקרבת והוא טרם התפלל מנחה!

מרדכי קפץ ממקומו ונגש אל הבית הסמוך. הוא פתח את הדלת, נותן לקרני השמש לחדר בעדה ולהאיר לפניו את הדרך, נכנס אל הבית בזהירות ומשש ליתר בטחון את הרובה שהיה תלוי ברשול על כתפיו. השטח היה נקי.

מרדכי נעמד מיד סמוך לאחד מקירות הבית ובקש להתחיל להתפלל. הוא שלח את ידו כמתוך הרגל אל ראשו, אך

אביב תרע"ו. מרדכי גוטמן התבונן בנוף המפלא שסביבו, הקשיב לשקט הבראשיתי והרשה לעצמו לשאף אל קרבו מעט אויר צח. לאחר חדשים ארפים של לחימה בלתי פוסקת, תוף כדי חרף קשה ומשגל, סוף

מרדכי הביט בשעונו. נותרו לו רק שלוש דקות עד לסיום ההפסקה, ואצל הגרמנים כידוע היה צריך לדייק. הוא התבונן סביבו בקדחתנות. הבית היה מבלגן למדי. נראה היה כי יושביו ברחו ממנו ברגע האחרון ובהפתעה גמורה. כלים מלכלכים ושרידיים מארוחת צהרים היו מנחים על השלחן, ספר פתוח היה מוטל על הכרסה, וזוג מגפים כהים היו מנחים ברשול מתחת כסא.

בית הכנסת הגדול בבסרביה

סוף הציצה השמש מבין העננים האפרים, מזכירה למרדכי ולחבריו את עבדת קיומו של עולם שפוי אי שם מעבר לקו החזית ומאפשרת להם לחשב מעט על עבר, הווה ועתיד.

היה זה בעצומה של מלחמת העולם הראשונה. מיליוני בני אדם כבר קפחו את חייהם במלחמה מתמשכת ומיתרת זו. כחיל יהודי שומר מצוות המשרת בין חילים גויים בצבא הקיסר הגרמני, הרגיש מרדכי כל העת כי הוא נלחם מלחמה לא לו. בתקופת שרותו בשדות הקרב היה הוא עד לזעזועות נוראיות, אולם על כל אלו נוספו

ספר מפי נכדי ר' מרדכי גוטמן, משפ' שוסטר ממונסי ניו יורק

ברכות שאינן נענות באמן

ברוך הוא בבריא שחוש השמיעה יפעל על פי מאפנים הפועלים באופן דומה לפעולתם של מכשירים אלו. משום כך הוא נוטה לומר ששמיעת קול במכשירים אלו שקולה לשמיעת קול האדם המשמיעו. ומכל מקום פוסק הגר"מ פיינשטיין שפאחר שלא נתן להגיע להכרעה ברורה בענין זה, מספק יש לענות אמן אחר ברכה הנשמעת באמצעי התקשורת למיניהם. וראה בשו"ת 'מנחת שלמה' (שם) שאף בעל 'החזון איש' הסתפק בנדון זה.

ב. גם לדעת הסוברים שקול הנשמע באמצעות מכשירי תקשורת אינו נחשב כקול אדם, מפל מקום כאשר נאמרת ברכה באמצעות רמקול, על צבור המתאספים לענות אמן, וזאת רק כאשר נאמרת ברכה שהם אינם חייבים בה. לפי שפדי לענות אמן אחר ברכה שאין מחייבים בה, די בכך שידע השומע על איזו ברכה הוא עונה אמן, ואין הוא צריך לשמוע את הברכה עצמה. משום כך אף ששמיעת ברכה באמצעות רמקול אינה נחשבת כשמיעת ברכה מפי אדם, מפל מקום הרי השומע יודע על איזו ברכה הוא עונה, ודי בכך.

מקורות ובאורים:

פן פסק בשו"ת 'מנחת שלמה' (שם). וראה שם שבאר שעל ברכה שהוא מחייב בה אסור לאדם לענות אמן אם אינו שומעה, גם אם יודע איזו ברכה נאמרת, כדפסק ה'שליח ערוך' (או"ח קכד ח). ולכך לדעת הסוברים שקול הנשמע באמצעי תקשורת אינו נחשב כקול אדם, השומע ברכה שמחייב בה באמצעות רמקול, נחשב הדבר כאלו לא שמע את הברכה, ואסור לו לענות אמן אחריה (וראה בשו"ת 'תשובות והנהגות' שם).

אמנם כל זה בשומע ברכה ברמקול, ואולם השומע ברכה בטלפון או בכל אמצעי תקשורת המסדר למרחוק לא יענה אמן, לדעת הסוברים שקול הנשמע בטלפון אינו נחשב כקול אדם, אף שידע על איזו ברכה הוא עונה. שלפי שהוא עומד במרחק מקום המברך, אין לו צורך ושכחת עמו (שו"ת 'מנחת שלמה' שם).

ג. השומע הקלטה של ברכה, אסור לו לענות אמן אחריה, לפי שבשעת השמיעה כבר פסק קול המברך.

מקורות ובאורים:

פן כתב הגר"ח ברלין בתשובה שנדפסה בספר 'אהלי אהרן' (ח"ב סי' סד). ואולם בשו"ת 'ארץ צבי' (ח"א סי' כג) מסתפק בדיו זה, וכותב שאפשר אולי להחשיב את הקול הנשמע מהקלטה, כאלו הוא הקול הראשון שהקלט.

עגית אמן אחר ברכה הנשמעת באמצעי תקשורת

א. השומע ברכה באמצעות רמקול, טלפון או כל אמצעי תקשורת, עליו לענות אמן, לפי שהקול הנשמע מהם נחשב כקול המשמיע עצמו. דין זה אמור רק כאשר השומע מזהה את קול המברך ויודע שמתר לענות אמן אחר ברכתו. ואולם, יש הסוברים שאף על פי שהקול הנשמע ממכשירים אלו נוצר מכח האדם המשמיעו, אין הוא נדון כקול אדם אלא כקול שנוצר באמצעים טכנולוגיים, ואמן הנענית אחר ברכה הנשמעת מהם היא אמן לבטלה.

מקורות ובאורים:

בשו"ת 'מנחת אלעזר' (ח"ב סי' עב) נקט בפשיטות שקול הנשמע בטלפון דינו כקול המשמיע עצמו, ולכן יש לענות אמן אחר ברכה הנשמעת בטלפון. ואף שהמברך נמצא במרחק מקום, אין זה מעכב, כדפסק ב'שליח ערוך' (או"ח נה כ): "היו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדשה, אפלו מי שאינו עמהם יכול לענות", וכ"כ בשו"ת 'פני מבין' (או"ח סי' קג). אמנם בשו"ת 'פני מבין' (שם) כתב שלסוברים (שו"ע שם) שכאשר עבודה זרה או מקום שאינו נקי מפסיק בין המברך לשומע, אין השומע עונה אמן, אף השומע ברכה בטלפון לא יענה אמן, אם בינו לבין המברך יש הפסק כזה. ואולם בשו"ת 'מנחת אלעזר' (שם) חולק עליו וסובר שהכל מודים שצריך לענות אמן בשמיעת ברכה בטלפון, גם אם מפסיקים בין השומע למברך עבודה זרה או מקום טנוף, לפי שהקול עובר דרך חוטי הטלפון שהם גבוהים למעלה מעשרה טפחים ממקומות אלו. וראה בפסקי תשובות (רטו ג) שדוקט שעל שמיעת ברכה בטלפון מתר לענות אמן, אולם אין חובה.

ואולם הגר"שז"א אוערף (שו"ת 'מנחת שלמה' סי' ט) חולק וסובר שפאחר שבדבור ברמקול, טלפון ושאר אמצעי תקשורת, אין עצם קולו של האדם נשמע אלא נוצר חשוי של קולו בכת אמצעים טכנולוגיים, הרי זה נחשב שקול המשמיע עבר מן העולם, והמכשיר הוא המשמיע את הברכה. וכפי שלא יעלה על הדעת לענות אמן אחר מכשיר המשמיע ברכה באמצעות לחיצה עליו, כך אין לענות אמן אחר ברכה שמשמיע אדם באמצעות אמצעי תקשורת כל שהוא. וכך פסקו בשו"ת 'באר משה' (ח"ג סי' קסו) ובשו"ת 'תשובות והנהגות' (ח"ג סי' עט). ואולם הגר"מ פיינשטיין (שו"ת 'אגרות משה' ח"ב סי' קה) טוען כנגדו ש'קשה לומר בזה הלכה ברורה'. שכן אף אם נאמר שקול האדם המברך עבר מן העולם, הרי סוף כל סוף הקול נשמע במכשירים אלו רק בעת שהאדם משמיעו בפעל, ואף הקול הנשמע זהה לקול האדם המשמיעו. עוד טוען הגר"מ שאף אפן פעולתה של מערכת השמיעה האנושית לא ברורה לנו דיה, ויתכן שטבע הקודש

הרב יעקב משה הלל שלישי"א ראש ישיבת אהבת שלום

לענין הברכות הגבילו חז"ל את תקנתם למאה, שהרי האדם מגבל בכמות הברכות שהוא מסגל לברך. אף למצות עגית אמן אין טעור, כל אחד יכול לאסוף לעצמו אין ספר מצוות שפאלו בכל יום. ככל שאדם יכול להקשיב עוד ועוד לברכות ולענות אמן אחריהן, הרי זה משבח.

עגית אמן היא מעין חותמת על הברכה, אף יש בה גם תפלה, שאנו מבקשים מאת ה' שיעשה פדברי המברך. והנה, בדורנו בכלל, ובפרט בתקופה זו שבה זקוקים אנו לרחמי שמים מרבים, הן ברוחניות והן בגשמיות, כמה זקוקים אנו לכל תפלה ותפלה.

הבה נתחזק כלנו במצוה חשובה זו של עגית אמן, מצוה שאפשר לקיים אותה מאות פעמים ביום ואולי אף יותר. כך נעורר זכות על עם ישראל, ויהי רצון שנופך כלנו לבשורות טובות ישועות ונחמות ולהצלחה רבה בכל הענינים ברוחניות ובגשמיות. וכל העושים והמעשים לזכות את הרבים, זכות הרבים תליה בהם ויתברכו בכל הברכות וההצלחות אמן.

מתוך דבריו בועידת נציגי עולם הישיבות - אב תשע"ד

דורשי אמונים

מדברי מרנן ורננן על עגית אמן

על הפסוק (דברים י ב): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם לי'ראה', תמהה הגמרא (ברכות לג ב): וכי יראה היא דבר כל כך קל לקיים, והרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כלומר: כל הבחירה החפשית שנתנה לאדם היא על ענין יראת שמים? ותוצו כי אכן, ביחס למשה רבנו נחשבת היא לדבר קל.

אולם עדין יש להבין, הלא משה דבר אלינו - בני ישראל - ולנו אין זה דבר קל? וצריך לומר שכאשר דברו חז"ל על משה, לא דברו רק עליו, אלא אף על הצדיקים שבכל דור, וכפי שידוע שלכל צדיק יש ניצוץ מנשמת משה, ולא רק הצדיקים עצמם, אלא כל מי שסמוך וקרוב אליהם. וכפי שנתן ללמד מלשון הגמרא: "לגבי משה", גם הוא יכול ללמד מהם דרכי ישראל ואמת שיקלו עליו להתחזק ביראת שמים.

מסבה זו חשוב מאד להתחזק ולהאדיר כל התאספות לחזק עגית אמן, כי כאשר יראה הכל כיצד מחשבים גדולי התורה את המצוה החשובה של עגית אמן שמהותה היא אמונה, אף הם ילמדו לעשות כן.

ויש להוסיף, שמון הפסוק שעליו דברנו: "מה ה' אלקיך שאל מעמך" דרשו חז"ל (מנחות מג ב) את מצות מאה ברכות - אל תקרי מה אלא מאה'. ואולם עלינו לזכר את חובתנו שלא לקיים מצוה זו בצורה חסרה, והרי ברכה בלי אמן היא בעלת חסרון גדול.

למעלת איש אמונים המנצח על מלאכת בית ה' הרב יעקב דב מרמון שטיין, אשרי חלקו כי לו נאה כי לו יאה. באשר זכיתי להיות מהנמנים לדבר מצוה, מקפיד בכל לבי לענות אמן אחר המברכים ברכות השחר בבית הכנסת, אם מעט אם הרבה, ובדרך כלל הרבה, התודה והברכה לכם על הרעיון הנפלא, התהלה והתפארת על הבצוע הנפלא במוסדות החינוך, שבח וגדלה על העלון המיוחד, ואשר זה עתה מלאה שנה לכך שהוא פותח במאמרים הקולעים אל השערה. כל העלון כלו מלא אורה, ואולם למאמרים שלכם יש חן מיוחד השמור למי שגאה דורש ונאה מקים.

הבחנתי כמה פעמים שאתם מכנים את הפעילות הקדושה שלכם בשם 'מהפכה' - מהפכת בני אמונים. זה נכון, ואין כלל וכלל מקום להתנפות, חוללתם מהפכה. אבל כמי שעוקב אחריכם אני יודע שכל הגדרה שלכם מדיקת, ותמיד שאלתי את עצמי מהו אם פן מקור השם "מהפכה"?

שבוע שעבר נפלה בי תובנה שבפעם התורה עצמה קוראת למה שאתם עושים "מהפכה":

בפרשת האזינו (דברים לב כ) נאמר: "כי דור תהפכת המה בנים לא אמן בם". ודרשו חכמים "אל תקרי לא אמן בם אלא לא אמן בם". הנה לנו שהתורה קוראת לדור שאינו מקפיד על עגית אמן "דור תהפכת". אמר מעתה: 'מהפכת בני אמונים' באה לתקן ולהפך את "דור תהפכת... בנים לא אמן בם".

יצו ה' אתכם את הברכה ויתן לכם כח ואון, דעת ותבונה, אפשרות ויכלת, סיעתא דשמיא ונהורא מעליא, להמשיך את המהפכה ולהשלימה בבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

הרב ש.ה.כ
ליקודו ניו ג'רזי

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מאמרי חכמים רבים המלמדים ומצביעים על יקריתה, גדלותה ושגב מעלתה של מצות עגית אמן פזורים בשגי התלמודים ובמדרשים השונים. אולם יותר מכל מבטא זאת המדרש בפרשת כי תבא (דבר ז א) באומרו: "אין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישראל עונים!" כה מרעישים הם דברי המדרש עד שבעל השומר אמונים' טורח להבהיר בנוגע אליהם (מאמר 'פתחו שערים' פרק א): "ותרא דברי המדרש הזה שלא דברו גזמאות חס וחלילה, שאין דבר חשוב לפני ה' כעגית אמונים".

להלן יבאו פנינים ואמרות מאוצרם של גדולי הדורות השופכים אור ומבהירים מה רבה מעלתה של עגית אמן, ועד כמה עלינו ליקרה ולשמח בזכות הנופלת בחלקנו בכל עת ובכל שעה.

העונה אמן נקרא צדיק

כתב רבנו בחיי: על הפסוק (ישעיה כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים", דרשו חכמים (שבת קט ב): "אל תקרי 'שומר אמונים' אלא 'שואמרים אמן'". לפי דרשה זו הרי כאלו נכתב בפסוק זה: 'גוי צדיק שואמרים אמן', ויש ללמד מכך ש'בשביל המדה הזאת של עגית אמן נקראו ישראל צדיקים' (פד הקמח' ערך אמונה). כמו כן למד מכך רבי שמואל לניאדו 'בעל הפלים': "האומר אמן, על זה בלבד נקרא צדיק" (פלי פז' ישעיה טס). ליסוד זה אף מרמז חביון הנביא באומרו (חבקוק ב ד): "וצדיק באמונתו יחיה"; בזכות 'באמונתו' - עגית אמן זוכה האדם להקרא צדיק ולהאריך ימים (שערי ציון עמ' סו).

העונה אמן נקרא קדוש

בצואתו הנודעת מזהיר רבי נפתלי פץ בעל 'סמיכת חכמים' את בניו שיקפידו לענות אמן בכונה, ומוסיף שכל המקפיד על עגית אמן בכונה נקרא קדוש. שכן במסכת ברכות (גג ב) דרשו חכמים את הפסוק (ויקרא כ ז): "והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלקיכם" על המברך ברכת המזון; "ואם המברך נקרא קדוש קל וחמר העונה אמן שנקרא קדוש. כי גדול העונה אמן יותר מהמברך" (ספר הצואה אות כא).

אב"ד רמת אלחנן, רבי יצחק זילברשטיין, העיד כי בירושלים כנו יהודי מקים בתאר 'קדוש', רק משום שאף בהיותו זמן וחלוש התאמץ ללכת לבית הכנסת כדי לענות אמן על הברכות (נוטרי אמן ח"א עמ' קנז).

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

מצבת בעל החות יאיר בבית העלמין בוורמייזא

ה'חות יאיר'
א' בטבת תס"ב

רבי שמעון יאיר חיים בכרך נולד בשנת שצ"ח בעירה לייפניק לאביו רבי משה שמעון אב"ד וורמייזא. גדל במחצתה של אם אביו מרת חנה בכרך, שהיתה אשה גדולה ונודת המהר"ל מפראג. יש אומרים שעל שמה קרא את ספר השו"ת המפורסם שחבר - חות יאיר (שו"ת חת"ס ח"ד [אבעה"ז ב] סי' כה).

בצעירותו שמש כרבה של קובלניץ. בהמשך שמש כרבה של מייניץ, ובסוף ימיו מלא את מקום אביו בוורמייזא. כתב ספרים רבים שרובם אבדו בצוק העתים. מלבד שו"ת 'חות יאיר', יצא לאור ספר כללים שחבר בשם 'מר קשישא', וכן באור על 'שלחן ערוך' - ארח חיים. בשם 'מקור חיים'.

נפטר בא' בטבת תס"ב, והוא בן ששים וארבע שנים, ונטמן בבית העלמין העתיק בוורמייזא.

בספר 'מקור חיים' שכתב בעל החות יאיר, הביא המחבר דינים ומנהגים שמהם נתן ללמד על ההקפדה שנהגו בה בדורות הקודמים לברך בבית הכנסת בקול את הברכות הנאמרות בשחר, כדי לזכות את הצבור באמונים רבות:

♦ "בימי הסליחות וימים נוראים יש להזהר שלא להתחיל ברכות בהשקמה מאד... כדי לזכות המון עם הבאים אחת לאחת בעגית אמן טובא" (יח א).

♦ "ראיתי מנהג ותיקין וישישים אשר מקומם רחוק מן הש"ץ, שהולכים ממקומם ומתקרבים אל המברך בעת שאומר ברכות השחר, כדי לשמע היטב ולענות ברוך הוא וברוך שמו ואמן" (מו ב).

♦ "המנהג בכל תפוצות ישראל... שמתעטפים יחידי סגולה - ותיקין הנבחרים בצייצית, ומברכים בקול להתעטף בצייצית וכל הקהל עונים אמן, וכן השני וכן השלישי, או יותר כרצון הקהל. וכן אחרי כן מניחים תפלין ומברכים בקול רם זה אחר זה" (נ א).

♦ "בעת שמיעת ברכה יזהר השומע לומר 'ברוך הוא וברוך שמו' רק אחר שהזכיר המברך שם ה', כפי שהורו חכמים (ברכות מז א) להקפיד לענות אמן רק אחר סיום הברכה, ובפרט בברכות השחר, שרבים נכשלים בזה" (קכד ה).

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

שבת קודש ל כסלו תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:05 תל-אביב: 4:19 חיפה: 4:08 מוצאי שבת: ירושלים: 5:21 תל-אביב: 5:22 חיפה: 5:20 ר"ת: 5:57

פרשת מקץ

בטחון והשתדלות

לפי הבטחון כך הישועה...

מעשה באברך שלאחר הולדת ילדו הראשון אסרו הרופאים על אשתו ללדת עוד ילדים, באומרם שהמצב הוא בגדר פיקוח נפש. בהיותו מר נפש נכנס האברך אל החזון איש וסיפר לו דברים כהווייתו. נענה החזון"א ואמר: כשהרופאים אומרים, הרי אין ברירה בדבר.

המשיך האברך ושאל את החזון"א: "האם הוראה זו היא גם תשובה על פי חסידות?" הרהר החזון"א לרגע והשיבו: "אם אתם רוצים לסמוך על רבונו של עולם ולבטוח בו, אזי יהיו לה ילדים!" ואכן נולדו לו לאחר-מכן עוד חמשה ילדים, ואם הבנים שמחה... קונטרס שערי איש

"רק על ה' השלך יהבך"...

פעם נסע כ"ק האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר זצ"ל עם בנו (בעל הישמח ישראל) לביקתה מבודדת בעיירת נופש, כדי שינוח ויאגור כח. באישון לילה חש הרבי ברע, וכמעט התעלף. רופא לא היה שם והוא ביקש מבנו שיאמר איתו את הוידוי כי מרגיש שקיצו קרב...

אמר לו הבן נחרצות: "אבא, תישן! ואני מבטיח לך שתקום בבוקר רענן!" השיב לו אביו: "אילו אדם אחר היה אומר לי, הייתי סבור שבא להרגיעני אבל אתה הרי איש אמת ואני מאמין להבטחתך..." עצם עיניו ונרדם ובבוקר קם רענן. פנה הרבי לבנו ושאל: "כעת גלה לי על סמך מה הבטחתי אמש?"

השיב הבן: "תמכתי יתדותי בדברי הרבי מרוזין שביאר את הפסוק (בתהלים יג-ב) "עד אנא תסתיר את פניך ממני עד אנא אשית עצות בנפשי" כלומר: עד מתי תמשך הנהגת הסתר הפנים? היא תמשך כל עוד האדם משית עצות בנפשו וסבור שיסתדר בכוחות עצמו. אבל כשיגיע למסקנה שאין כל עצה וה' לבדו יכול לעזור, אזי תבוא הישועה! אילו היה כאן רופא, היה מקום להשתדלות. אבל כאן במקום נידח זה ובאישון לילה, אפסה כל עיצה. ומכיון שכך, בטוח הייתי שתזכה לישועה!"

הלמות עמלים - ח"ב

יבטח בה' בכל הנערך לו, ולא ידאג דאגת המחרי!
נלמד מהפסוק: "ויהי מקץ שנתיים ימים" (פרק מא-א)
וכפי שדרשו חז"ל (במד"ר פט-ג) "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו" – זה יוסף. "ולא פנה אל רהבים ושטי כזב" – משום דבטח בשר המשקים נתעכבה ישועתו שתי שנים.

ולכאורה הדברים תמוהים: הרי זה "תרתי דסתר", שאם יוסף אכן מסמל את הגבר אשר בוטח בה', כפי דרשת חז"ל בתחילת הפסוק, היאך זה באמת ש"פנה אל רהבים ושטי כזב" ובטח בהם ואשר לכן נתעכבה ישועתו, כדרשת חז"ל בסוף הפסוק. ואם כדרשה זו שיוסף פנה לרהבים ובטח בשר המשקים, היאך קוראים עליו חז"ל את הפסוק "אשרי הגבר אשר שם בה' מבטחו"?

זאת ועוד: הרי קיימא לן שיש חובת השתדלות מסויימת על האדם, וכדכתיב "וברכך בכל אשר תעשה" ואין לסמוך על הנס. וא"כ מה תביעה היא על יוסף שפנה להעזר ב"שר המשקים"? (ובעבר הבאנו ב"איש לרעהו" את ביאורו של החזון"א ומה שיש לדון בדבריו).

ניתן ליישב את הקושיות עם ביאורו של כ"ק האדמו"ר משינאוה – רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זצ"ל, עפ"י מעשה שאירע עם הבעש"ט: פעם אחת לא היו לו צרכי שבת. השכים הבעש"ט והלך, ובדרכו נקש על חלונו של אדם אחד, פתח הלה את חלונו. אמר לו הבעש"ט שהוא זקוק לצרכי שבת, ומיד פנה הבעש"ט והמשיך לדרכו.

האיש חפץ לתת לבעש"ט את מבוקשו ומיהר בעקבותיו עד שהשיגו. הוא שאל בפליאה: "ממה נפשך, אם כבודו זקוק לצרכי שבת ולכן ביקשם ממני, מדוע לא המתין עד שאתנם לו?"

השיב לו הבעש"ט, כי למען האמת כל אדם נולד ופרנסתו עמו, אבל החטא גורם לעמוול להשגתה, כזיירת הכתוב "בזיעת אפיך תאכל לחם". ואולם שיעור העמל תלוי בעומק ההשתרשות בחטא. לפי "הרעיוותי את מעשי" כך הוא ה"קפחתי את פרנסתי" וכמו שמשמע מהמשנה סוף קידושין. יש מי שפרנסתו בביתו, ויש מי שצריך לבקש ממרחק לחמו. (כמו שראינו בירידת המן במדבר). אני מצאתי עצמי שאיני צריך לעשות אלא השתדלות מועטה בלבד, ולכן בהקשתי על חלונך יצאתי ידי חובתי. והראיה, שמייהרת לרדוף אחרי ולספק לי את צרכי...

לפי"ז מתורצות הקושיות, שוודאי יוסף היה מושלם בבטחון. ובוודאי יוסף לא היה זקוק לכל השתדלות שהרי לא אירע את מעשיו כלל. אבל בכל זאת "בעיה" אחת קטנה היתה לו ליוסף, והיא מה שהיה עניו עד מאוד וביטל עצמו כליל (כפי שאמר "בלעדי") ומרוב ענוותנותו חשש יוסף שמה אינו זכאי להושע בלי "השתדלות"...

הדפסת והפצת העלון השבועי "איש לרעהו" פרשת מקץ, נתרמו לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת יטל ע"ה בת רבי קלונימוס ז"ל

נלב"ע ב' טבת, ת.ג.צ.ב.ה.

נתנדב באדיבות לבם של המשפחה היקרה שיחיו

לחמול על הזולת ולסייע לו בכל הדברים שנזקק להם!

נלמד מהפסוק: "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם... יעשה פרעה ויפקד פקידים... ויקבעו את כל אוכל... והיה האוכל לפקדון" (פרק מא-לג, לו)

מדוע נזקק יוסף לעוץ עיצות לפרעה, והרי לא נתבקש על כך? אלא לומדים אנו מכאן שכאשר ישנה בלבו של אדם חמלה על הזולת, אינו ממתין שיבקשו ממנו לעזור. הרגשתו בצער על הזולת מדרבנת אותו ומאיצה בו לשאת בעול עמו ולעשות כל שביכולתו לסייע לזולתו. וכפי שכתב הראב"ם ז"ל (בשם רבי אברהם החסיד): החמלה והרחמנות של יוסף על העם, היא שהניעה אותו לתקן תקנה של חסד עליהם בצרה שהם עומדים לפניה.

על חשיבותה הרבה של מדת החסד כתב רבינו בחיי ז"ל (בספרו כד הקמח) את הדברים הבאים: "וצריך אדם להזהר במדת החסד, שעם מדה זו יתמשל לבוראו יתברך וילך בדרכיו. כי המדה הזאת היא ממדותיו ובה הוא יתעלה מנהיג עולמו. וכן אמרתי עולם חסד יבנה. וכל הזהיר במדה זו, הוא מי שנפשו שפלה והוא הירא את הש"ת. והמדה הזו שהחזיק בה בחיים שואבת נשמתו לחיי העולם הבא, והיא מחופפת עליו כעטרה לראש.

הגה"צ רנ"צ פינקל זצ"ל - הסבא מסלבודקה - אמר בשיחותיו (הובא באור הצפון) כי אף קודם שניתנה תורה וגילתה לנו את עומק חיוב החסד, היה צריך האדם להבין ולהשכיל מדעתו שמעשה החסד אינו רק מעלה עליונה לפנים משורת הדין, אלא חסד הוא עמוד שעליו העולם נשען ונותן לאדם זכות הקיום על פני תבל.

ואף שלא נצטווה, צריך הוא להגיע לידי הכרה זו ע"י הסתכלות מקיפה עמוק החודרת במרחבי הבריאה בכלל ובכל נברא בפרט. ואז יראה ויכיר שכל הנבראים נבראו לשם חסד. כל אחד מהם הוא חלק ונדבך בבנין הנהדר של חסד - "עולם חסד יבנה".

כל נברא ממלא את תפקידו בשבילו ונוצר, באמונה ובהשמחה. השמש מאירה לכל העולם "ישוש כגיבור לרוץ אורח". הארץ נותנת פירותיה לכל. ו"נפשי כעפר לכל תהיה" - עפר הכל דורסים עליו ואעפ"כ הוא עושה חסד ומצמיח פירותיו לכל.

הלכות חסד צריך האדם ללמוד מכל נברא ונברא. כשם שכל נברא עושה חסד לפי עצמותו ואיכותו, כן גם האדם צריך לעשות חסד בעולם כפי גדלותו ויכולתו. והלא הוא עליון על כל הנבראים. הוד הבריאה. תפארת היצירה. ועליו למלא את תפקידו לפי רוממותו. עכת"ד.

ואמנם ישנה מעלה נשגבה במדת החסד והיא "אהבת חסד". הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר שמדת "אהבת חסד" באה לידי ביטוי בשעה שאדם רוצה שלחברו יהיו דברים נוספים יתרים על מה שיש לו עצמו. ומוכן לוותר מעצמו כדי שיהיה לזולת. כמו שמצינו בגמרא (ב"מ סא.) שנים שהיו מהלכים בדרך, וביד אחד קיתון של מים, נותן לזולתו ולא משאיר לעצמו. ורק במקום פיקוח נפש אמר רבי עקיבא, חייד קודמין".

ומוסיף רבי יחזקאל: כאשר בעל חסד אמיתי אינו יכול לעשות חסד, מסיבות שונות שאינן תלויות בו, מרגיש כביכול שחסר לו ממצויאותו, וכל זה מכוחות הנפש, כי הנפש היא חלק אלוהי ממעל, והיא מדה ממדותיו של הקב"ה.

לא כן בעל חסד רגיל. אף ששואף לעשות חסד, אינו עושה אלא רק בעת שפנוי הוא מכל דאגותיו וטירדותיו האישיות. או-אז דעתו פנויה לעשות חסד עם זולתו, ובוודאי שכאשר טרוד הוא במחלתו והדבר תלוי בפיקוח נפש, פשוט שאין דעתו פנויה לעשות חסד. לא כן מצינו אצל עמוד החסד אברהם אבינו, שבשיא חוליו כחום היום, מסר עצמו לחסד. זוהי "אהבת חסד" במיטבה.

"מוסיף והולך" למען צרכי שבת לעניים...

מנהגו של כ"ק האדמו"ר רבי שלומק'ה מזוועהיל זצ"ל בכל יום חמישי להעמיד עגלות עמוסות חלות ליד ביתו לצרכי עניים לכבוד שבת. בנוסף היה מחלק פתקאות לקבלת בשר, אצל הקצבים, לכבוד שבת. לבדו נשא במעמסה ובהוצאות הכספיות העצומות. כאשר שאלוהו מנין לו כל הכסף לכיסוי ההוצאות? השיב כי "אחד" נותן לו בשביל כך... הוא התכוון ל"אחד" שהוא הבורא ית"ש, כשהוא משליך עליו את כל יהבו, ומשקיע עצמו בחובות עצומים.

והעיד על כך כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל זצ"ל: "בעת שקיבל הרבי על עצמו נטל כבוד זה של הוצאות, התייעץ עם עצמו: הרי אמרו חז"ל "לוי עלי ואני פורע". ואם הקב"ה מבטיח לפרוע כאשר האדם לווה לכבוד את השבת לצורך עצמו, קל וחומר לצורך אחרים, לצרכי שבת של עניים..."

"ואכן בתחילה הקציב לכך סכום מסויים כל שבוע, והקב"ה החזיר לו, והיה מוסיף והולך, מוסיף והולך, עד שהתקציב עלה לחמש מאות רובל כסף לשבוע..."

ציס"ע - זוועהיל

"אי אפשר להשיב אנשים ריקם"...

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל לא סירב מעולם לקבל אנשים שבאו לביתו, להנות ממנו עצה ותושיה. הוא קיבל את כולם בסבלנות מיוחדת עד שהגיע לאפיסת כוחות, אעפ"כ לא הניח לבני ביתו שישגרו את הדלת. ופעם התבטא: איך אפשר לסגור הדלת בעד יהודי שבא כדי להגיד צרתו ולחפש תשועה ברוב יועץ?!

פעמים קרה שבאו ונכנסו אליו אנשים בעת שישב וסעד לבו בארוחת צהרים. הוא הפסיק אכילתו והתפנה לדורשו.

באחד הלילות, אחרי שקיבל אנשים במשך שעות ארוכות, וכבר התכוון לשכב במיטתו מרוב עייפות, נשמעו פתאום דפיקות בדלת מעונו: שני אנשים הגיעו מחוץ לעיר, כדי לשוחח עמו. בני הבית חשבו שמן הראוי לא להכניס אותם, הרי חייבים לחוס על בריאותו, אולם הוא בשומעו את קולות האנשים אמר להביאם מיד לפניו. "איך יכולים להשיב אותם ריקם?!"

במקרים דומים נהג לומר (אחרי שעבר לגור בדירה בקומה שלישית): "אם יהודי טיפס ועלה לכאן במדרגות שלוש קומות, איך יכולים לאכזב אותו לסגור הדלת בעדו!"

מפי בנו הגאון רבי דוד שליט"א

"משכיל אל דל"...

פעם הבחין הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל באחד מתלמידיו ב'חידר' כי נעליו קרועות. היה ברור לו שהילד זקוק בדחופות לזוג נעלים חדשות. הוא הכיר את אביו של הילד שידו קפוצה... אף חשש שהאבא יעלב אם הוא יהיה זה אשר ירכוש עבור הילד זוג נעלים.

מה עשה בחכמתו? בהפסקת הבוקר, קרא רבי אריה לאותו ילד וביקשו שיסור לחדרו ואמר לו "דומני שהגיע העת שאבחן אותך בתלמודך". הציג בפניו שאלות קשות, והנער השיב כהלכה וללא היסוס.

אמר לו רבי אריה: "אתה יודע מצוין. משנתך סדורה עליך ובהחלט מגיע לך פרס בשביל כך". מיד נתן בידו של הילד פתק לסנדלר הסמוך, בו הוא מבקש שיתן לילד נעלים חדשות, תוך התחייבות מצידו לפרוע את החשבון בהקדם.

לפני לכתו של הילד לביתו, לא שכח רבי אריה לתחוב בידו מכתב נוסף הנועד לאביו של הילד בו מהלל ומשבח את הבן על התמדתו בלימודו וכי בגין כך זכה בפרס...

צדיק יסוד עולם

לנהוג בענוה עם הזולת מתוך הכרה כי כל המעלות שיש לאדם אינם מזכותו אלא ממתנת השי"ת

נלמד מהפסוק: "ויען יוסף את פרעה בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה" (פרק מא-טז)

וכתב רש"י: "בלעדי" - אין החכמה משלי אלא האלוקים יענה, יתן עניה בפי שלום פרעה. עכ"ל. ואמרו חז"ל בשביל שתלה הגדולה בבעליה בלשון "בלעדי" בו בלשון עלה לגדולה - "ובלעדך לא ירים איש את ידו ואת רגלו".

אמרו חז"ל בגמרא (סנהדרין פח): "איזהו בן עולם הבא ענותו ושפל ברך..." ויש להבין מה בין "עניו" ל"שפל ברך". ובמסורת הש"ס (שם) מתחבט מה המעלה שיש ל"שפל ברך" נוסף על מעלת ה"עניו".

מבאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (בשיחת מוסר-מאמר מז) את ההבדל בין "עניו" ל"שפל ברך". כי "שפל ברך" הוא מי שבכוחו להכניע את דעתו ולחזור בו מדבריו ומהחלטתו הקודמת, ועניו לחוד ושפל ברך לחוד. ואפשר שיהיה אדם עניו ומכל מקום הוא יעמוד איתן על דעתו. לא כן "שפל ברך", שבכל עת ובכל שעה הוא שוקל את דרכו מחדש ואינו מתעקש להחזיק בדבריו הקודמים.

ומוסיף רבי חיים שזוהי הדרך להגיע לאמיתה של תורה. שכן המחזיק בדעתו, אינו שומע את דעת חברו ועלול להשאר בטעותו, מה שאין כן מי שאינו עומד על דעתו ומחשיב גם את דעת הזולת נמצאת דעתו מנופה ומזוקקת.

זהו שאמרו חז"ל (עירובין יג): "מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנחין ועלובין היו... ומקדימין דברי בית שמאי לדבריהם. אין הכרח לפרש שבשכר הענוה של בית הלל זכו שתקבע הלכה כמותן, אלא יתכן שהסיבה לכך, מפני שהחשיבו ושמעו את דעת זולתם [שהתבטאה במה שהקדימוה לדעתם] וממילא היא שגרמה לכך שדעתם תהיה מנופה ומבוררת ולכן ההלכה כמותן. [ומדוייק לשון חז"ל שאמרו "נוחין ועלובין" ולא אמרו "ענוותנים"].

"להיות ענותן כהלל..."

שאלו לכ"ק האדמו"ר רבי יחיאל מאיר מאוסטרובצה זצ"ל: אמרו חז"ל "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל". וכי קל לאדם להדמות להלל הזקן, נשיא ישראל?

השיב הרבי מאוסטרובצה: "אילו אמרו "לעולם יהיה אדם למדן כהלל" או "קדוש כהלל" כי אז אכן קושייתכם במקומה. איך יכול אדם להגיע לדרגתו? אבל כשאמרו תהיה ענוותן כהלל, אין הקושיה בכלל קושיה, כי קל לך יותר להכיר בשפלותך מהלל הזקן, שמחמת דרגתו הגבוהה הצטרך לעמל אין קץ כדי להשיג מטרה זו..."

חס"מ

"הנעל שזה יותר ממוני..."

אחד מחשובי הרבנים פנה פעם לגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל ואמר לו: "מקובלני מגדולי ישראל שכבר לפני שלושים שנה היה לכם רוח הקודש..." הלה לא הספיק לסיים את המשפט ורבי אברהם שלף מנעלו מעל רגלו ואמר: "הנעל הזו יותר ממני". והוסיף: "מכיון שנגעתי בנעלים מוכרח אני ליטול את ידי..." ויצא ליטול ידיו ושוב לא חזר למקומו הראשון כדי שלא ימשיך לדבר עמו בענין.

ורגיל היה רבי אברהם להמליץ את הפסוק "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב" על החובה להתרחק מגאווה וכבוד. וכך אמר: "נעל" הוא מלשון "גן נעול אחותי כלה". כאשר כלל ישראל נועלים עצמם מגאווה ומדברים אסורים, ולא מחשיבים עצמם יותר מהנעלים שהם דורכים עליהם, על זה אמרו "מה יפו פעמיך בנעלים"...

אגן הסהר

הצנעת המעלות

להתרחק מן הפרסום ולא להבליט מעלותיו כדי לא לעורר קנאה וצרות עין!

נלמד מהפסוק: "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו" (פרק מב-א)

ואמרו חז"ל: "אמר להם יעקב לבניו, אל תראו עצמכם כשאתם שבעים, לא בפני עשוי ולא בפני ישמעאל, כדי שלא יקנאו בכם" (תענית י:). כיוצא בזה: אם אכל ושתה בדיעבד, ביום התענית, אל יתראה בפני הציבור [כשבע] שנראה כחתן בין אבלים ויתקנאו בו (שם). ולהלן על הפסוק: "ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים" (מב-ה) כתב רש"י: מטמינין עצמן שלא יכירו, לפי שציוה להם אביהם שלא יתראו כולם בפתח אחד, אלא יכנס כל אחד בפתחו, כדי שלא תשלוט בהם עין הרע שכולם נאים וכולם גיבורים.

על הפסוק "יצו ה' אתך את הברכה באסמך ובכל משלח ידיך" (דברים כח-ה) שאל הנצי"ב זצ"ל (בפירוש העמק דבר): לכאורה המלה "אתך" מיותרת? ומביא פירוש הריטב"א (ב"מ מב): "אתך" - דבר שהוא אתך ואינו ידוע לעולם, ומכאן דרשו שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שאין העין שולטת בו, אפילו לא עינו של חברו.

כיוצא בזה נאמר "וקצותה את כפה לא תחוס עינדך". וסמוך לו נאמר: "לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה" (דברים כח-יב,יג) וביאר בעל הטורים פשר סמיכות הפסוקים, שיש לדרוש כך: "עינדך - לא יהיה לך בכיסך". כלומר: שלא תביט בכיסך למנות מה שבו, שהרי אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין.

את הפסוק במשלי "ואת צנועים חכמה" מבאר המהר"ל זצ"ל (בספרו נתיבות עולם ח"ב) כי מי שנוהג בצניעות, נמשכת אחריו החכמה, כי החכמה ראוי לה הצניעות. והטעם בזה, משום שהחכמה עצמה צנועה ונסתרת ואינו בנגלה, לפיכך כמו שהיא החכמה בעצמה, כך ינהג עם החכמה שילמד בצניעות דהיינו בסתר. אך מי שכל מעשיו בפרסום, יש בזה צד גשמי ואין ראוי לו החכמה שהיא רוחנית...

מעניין פירושו של הכלי יקר על הפסוק "רב לכם טוב את ההר... פנו לכם צפונה" (דברים ג-ג) וכך כתב: "יש בו רמז לשעה ולדורות... וכל זמן שישראל הולכים סחור סחור נאמר להם "פנו לכם צפונה". ודרשו בזה, אם הגיעה שעתו של עשוי, הצפינו עצמכם. וענין הצפנה זו נראה לי, שאם ימצא האיש הישראלי איזו הצלחה אזי יטמינו ויצפינו הכל בפני עשוי, כי אין לך אומה שמתקנאת בישראל כמו עשוי וכו' על כן ציוה "פנו לכם צפונה" שלא יתקנאו בכם!

יותר מוסתר - יותר מאיר!

סיפר הגר"י גלינסקי זצ"ל: כאשר נכנסתי פעם לרבינו הגרא"מ שך זצ"ל וביקש ממני לומר רעיון כלשהו, נענתי ואמרת: הגמרא מספרת (בברכות ה:): שרבי אלעזר חלה. עלה רבי יוחנן לבקרו. ראהו מתגורר בבית אפל. "גליה לדרעיה ונפל נהוראי" [=גילה זרועו ונתמלא הבית כולו אורה שהיה בשרו מבהיק].

"יש לשאול: וכי פניו של רבי יוחנן לא קרנו כזרועו? ואם כן מדוע כשנכנס לבית לא הואר הבית מאור פניו? אלא מוכח מכאן שרק מה שמוסתר הוא זה שמאיר!"

[א.ה. נוכל להוסיף רמז לרעיון הרב גלינסקי מנס פך השמן הטהור של חנוכה. הוא היה נסתר מעיני היוונים ולא גילוהו לטמא, ולכן ראוי היה שיעשה בו נס, ויווצר בו כזה כח המאיר, שידלק שמונה ימים].

והוסיף הרב גלינסקי: רש"י כותב (במדבר ח-ב) למה נסמכה פרשת המנורה להקרבת הנשיאים לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו. אמר לו הקב"ה: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

יש לשאול: למה גדולה הדלקת הנרות מקרבנות הנשיאים? אלא שהקרבות היו על המזבח החיצון, ובפרסום, ואילו ההדלקה נעשתה בפנים ובחשאי!

והגדת - מגילת אסתר

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

הצעות-לסדר / הרב נפתלי זינברג

קוראים נכבדים!

יהודים יקרים!

התבקשתי לכתוב את המאמר הבא, אשר עוסק בעניינים חשובים שעומדים על הפרק ווצר לי לאכזב את מי שסבור שהעניינים החשובים שעומדים על הפרק קשורים דווקא לתחום הפוליטי... מתוך מגמה לחשוב ולהציע באלו דרכים נוכל לשפר ולהשתפר.

הנושא הראשון, והחשוב מביניהם, הוא חוסר האחדות הקיים בינינו. בעיה ותיקה שטרם נפתרה. כאשר נתבונן נגלה שקיים גורם מסוים שמשפיע עמוקות בתחום זה, ודווקא הוא ניתן לשינוי במאמץ לא רב.

כלומר: כאשר מדברים בדרך כלל על אחדות, דורשים מן האדם עבודת המידות, ויתור וכו', אך במקרה זה מדובר בדבר הרבה יותר קל. אם יה' לנו את השכל להשקיע בו, נוכל להשיג תוצאות מדהימות בהשקעה לא גדולה.

כלפי מה הדברים אמורים? חז"ל מספרים לנו שכאשר היה רבי עקיבא עם-הארץ התבטא בלשון חריפה מאוד "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור". אך מצד שני, ידוע שרבי עקיבא היה "צנוע ומעלי" גם טרם גילה את אור התורה. נשאלת השאלה, האם ההגדרה "צנוע ומעלי" מתאימה למי שמתבטא כך נגד תלמידי חכמים?!

רבנו תם, מגדולי הראשונים, מפענח לנו את התעלומה: בזמנם נשמרו התלמידי חכמים בטהרה, ונזהרו אפילו מלגעת בעם-הארץ. זה כמובן לא נבע משנאה, אלא שבעיניו של רבי עקיבא "תורגם" הדבר לשנאה. הוא סבר שהם מתרחקים ממנו משום שהם שונאים אותו, ומכאן קצרה הדרך להיפגע ולפתח בחזרה שנאה.

זה מלמד אותנו כלל אקטואלי ורלוונטי עצום: לא מספיק לבחון את עצם המעשים שלנו, חובה גם לבחון את "הניראות" שלהם. וזאת משום שבעינים של אנשים פשוטים הם עלולים להתפרש כשנאה, או התנשאות, ואז הם מפתחים באופן אוטומטי רגשות שליליים כלפינו, ובמקום שיהיה מצב של ת"ח מרבים שלום בעולם" יוצא להיפך ויש חשש לחילול ה'. אז אם אנו רוצים להרבות אחדות וקירוב לבבות, אנחנו חייבים להפגין ולשדר אהבה בכל הזדמנות.

ברגע הראשון זה נשמע קצת מופרך: מה? וכי מוטלת עלי החובה להראות לאותו עם-הארץ שאני לא שונא אותך? מה אני אחראי לדמיונות שלוו... והתשובה פשוטה בתכלית: כן. כי רק כך נוכל להרבות אהבה ואחווה שלום ורעות!

זו עצה פרקטית קטנה-גדולה, שכל מי שהתנסה בה רואה כיצד היא מחוללת פלאות במהירות שיא!

* * *

נעבור לנושא הבא.

כמעט מידי יום אני נחשף לצרות ואסונות חדשים. תאונות, מחלות ומקרים קשים. חי לו אדם את חייו השגרתיים, ולפתע: בום! הכל נעצר באחת.

כאשר אנחנו ניצבים לאחר אסון, מוטל עלינו להפנים ש"כל מה שעושה השם הכל לטובה". אך כאשר מדובר עדיין לפני האסון, מחובתנו לעשות הכל כדי למנוע את האסון!

נציע פה שני רעיונות, קלים יחסית ליישום, אשר בכוחם ליצור סביבנו חומת-מגן מפני האסון הבא.

אחד מגדולי הדור הקודם היה **הבאבא סאלי** זי"ע. למרות סדר יומו העמוס, מצא את הזמן לומר דבר יום ביומו את התהילים היומי, ולסיים את ספר התהילים בכל חודש. מדובר במוצק של חמישה פרקי תהלים, קצת זמן - הרבה תועלת!

מדוע עלינו לחכות עד לחודש אלול כדי לומר תהלים בבית הכנסת? ברור ש"חודש הרחמים" הוא זמן מתאים לעורר רחמים, אך וכי עכשיו איננו זקוקים לרחמים?

הקשיבו למה שכותב המקובל האלוקי **רבי אביגדור קרא** זי"ע (מתקופת המהר"ל מפראג, וגם נקבר בסמוך אליו) אודות אמירת תהילים:

"הרגיל בספר תהילים, הוא דוחה כל מיני פורענויות וכמה פגעים רעים, מעליו ומעל כל בני ביתו ומעל משפחתו ומעל כל בני דורו, ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות וטובות והצלחות".

כשהייתי צעיר חשבתי שתהילים נועד לבעלי-בתים... אבל בני-תורה שעסוקים כל היום בתורה: להם אין צורך בתהילים. כיום כבר הגעתי לשנות השיבה ולמדתי עד כמה התהילים היומי חשוב לכל אחד ואחד - כולל גם המתמיד בלימודו!

* * *

נסיים בנקודה אחרונה: "צורת התפילה" שלנו.

בשולחן ערוך (או"ח סי' צ"ה סעי' ג') מבואר שבתפילה צריך לעמוד האדם מול השי"ת כעבד לפני רבו. כדי לבטא הכנעה זו יש לכפות את הידיים ימין על שמאל מעל הלב (ועי"ש בשו"ע). אך כמה אנשים אתם מכירים שאכן עומדים בתנוחה זו?

זה לא בכדי, הידיים השלובות מול הלב מבטאות את האימה והיראה מפני בורא כל עולמים, ואת ההכנעה האדירה שלנו כלפיו.

פעולה קטנה שכזו בצורה עקבית יש לה היכולת להפוך את האדם, משפחתו וכל סביביו ליישרות ולדעת תורה אמיתית ותיקון עולם.

אז נכון שאנחנו מקפידים להתפלל טוב שלוש פעמים ביום, אך מי יודע, אולי כאשר גם נתקן את צורת העמידה על פי השולחן ערוך, נזכה שהתפילות יעלו לרצון ושוב לא ישמע שוד ושבך בארצנו?!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון? ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

{ אז נדברו }

פרשת מקץ תשפ"ג | לסדר: "קבעו שיר ונגינים" | גליון מקוצר

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

**בימים אלו לקראת
הוצאת מהדורה מחודשת
ומורחבת של הספר
'ואהבת'
להשתתפות בהוצאות
ההדפסה ניתן להתקשר
לפלא': 0527683095 (ניתן
להקדיש לע"ג, להצלחה)**

ניתן לקבל את הגיליון בפקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

נודה להשתתפותכם

בהוצאות הגדולות!!:

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת

להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

תודה מראש!!!

המדריך למנהיגות!!! מה צריך לדעת בשביל להיות מנהיג?

השבוע הגיליון יוצא במהדורה משוחזרת... מישוה העיר את תשומת לבי: תדע לך שהעלונים הכי מוצלחים שלך זה... זה דווקא העלונים המשוחזרים!!! בהתחלה הייתי בהלם... כי אני מרגיש ההיפך הגמור... מבחינתי כשאני מוציא עלון משוחזר... מבחינתי לא יצא עלון השבוע... אני מרגיש כאילו אין טעם להוציא אותו... ואילו כאן מגיע מישוה ואומר לי ההיפך הגמור... שזה העלונים הכי מוצלחים... אחרי כמה דקות ופתאום קלטתי... פשוט מאוד!!!!

אתה יודע למה העלונים המשוחזרים הם הכי מוצלחים?? כי ברגע שאני משחזר... אז אני פתוח... יש לי אפשרות לבחור איזה מאמר לשחזר... ברגע שיש אפשרות לבחור... באופן טבעי אני בוחר את המאמרים היותר נבחרים... מה הפלא שהעלונים המשוחזרים הם הכי מוצלחים... בטח... הם הכי מבוררים... עד כאן נימה אישית מהמטבחון של העלון...

תכל'ס: כלפי מה הדברים אמורים??

ביום הראשון של קריאת התורה של חנוכה ראינו שהשבט הראשון שנבחר להקריב בקרבנות הנשיאים הלא הוא שבט יהודה!!! ולמה?? כי יהודה זה מלכות!!! מלך תמיד מקבל ראשון... **השאלה היא: במה מתבטא שיהודה זה מלכות??**

אז כידוע: המאפיין היחודי של יהודה הוא ש"לית ליה מגרמיה כלום!!" יהודה בניגוד לשאר השבטים... אין לו שום תכונה משלו!!! ודווקא בגלל שאין לו תכונה משלו... אז הוא פתוח לקחת מכל אחד את המירב ואת המיטב במינן הנכון והמדויק... כשיהודה יצטרך אחריות אישית והתמסרות עד הסוף הוא יקח את זה מראובן... ותוך כדי יהודה רואה שצריך גם ללכת קצת ביד קשה אז הוא לוקח משמעון את כח החרב והחנית... וכשהוא צריך פרקטיקה הוא מזעיק את יששכר וזבולון שהם מיומנים בלתי תכנית לפן המעשי... וכן הלאה וכן הלאה... יהודה יודע למשוך בכל החוטים ביחד בד בבד!!! דווקא בגלל שהוא לא תופס בעמדה מסוימת... דווקא בגלל שהוא לא שייך למשבצת מסוימת... דווקא זה מאפשר לו להיות כה מאסף ולמשוך בכל החוטים ביחד... זה כמו שכל שר בממשלה תופס במשבצת מסוימת... שר הבטחון דואג רק לבטחון ושר התחבורה דואג וצריך לדאוג רק לתחבורה וכך גם שר הבריאות ושר הבינוי והשיכון... כל אחד מתבצר בעמדה שלו ומושך עם כל הכח לכיוון שלו וכך צריך להיות... אבל תכל'ס... מי המילה האחרונה ורב החובל?? זה ראש הממשלה!!! דווקא בגלל שהוא לא מחזיק בתיק מסוים... דווקא לכן יש לו את הפוטנציאל לתמוך ולנווט ולמשוך בכל החוטים בד בבד במינן המדויק ולמצא את שביל הזהב שישלב את כל הצרכים ביחד... זה יהודה!!! **וכאן!!! בנקודה הזו!! יש טעות מאוד מוכרת...**

יש מושג שנקרא **מנהיגות!!!** יש כזה שיח ציבורי... יש אדם שאין לו מנהיגות... ויש בן אדם שיש לו את זה... מה זה?? מה זה המנהיגות הזו?? אז אם תעשה סקר... לך תשאל כל מיני אנשים מה זה מנהיגות... כמעט כולם יגידו לך שמנהיג אמיתי זה... **זה אחד כזה שהולך עד הסוף!!** מי שמחליט על עקרונות מסוימים והולך עם זה עד הסוף ו"לא רואה ממטר..." הנה... זה מנהיג אמיתי!!! **אז זהו!! שזה בדיוק--אבל הפוך!!!** שמעת?? ההגדרה של מנהיגות זה בדיוק מאה שמונים מעלות הפוך... מנהיגות זה כמו נהג... נהג רכב... נהג רכב שלימדו אותו לנסוע רק שמאלה... לאותה רק שמאלה... לחנות רק שמאלה... כזה אחד יכול להיות נהג??

אוי ואבוי!!! טוב... אז ימינה... נהג שלימדו אותו לנסוע או רק ימינה או רק שמאלה זה נקרא אדם שלא!!! לא יודע לנהוג!!! כל המושג של נהיגה ומנהיגות זה להחזיק עם שתי ידיים בהגה ולדעת לתמוך כל הזמן... פעם ימינה פעם שמאלה... ובדרך כלל משהו כזה באמצע... נהג אחד הסביר לי שהמשימה הכי קשה בנהיגה זה להתיישר בחניה... אתה יודע מה זה להתיישר?? זה ללכת 20 ס"מ אחורה... ואז חצי מטר ימינה ואז להתקדם... וללכת שוב אחורה ואז שמאלה ומיד ימינה... וזה!!! זה נקרא להתיישר!!! וזה נהג טוב... כי זה בדיוק מנהיגות!!! מנהיגות זה דווקא מי שיודע לתמוך כל הזמן ימינה ושמאלה...

זה בדיוק הפוך מהתפיסה של דורנו!!! אנחנו היום מתלהבים מאנשים עקשנים!!! אנשים שהולכים עד עד הסוף על העקרונות ויורים לכל הכיוונים!!! לזה אנחנו קוראים מנהיגות...

אז זהו שלא!! לא רבתי... לזה קוראים תאונת דרכים... נהג שנוסע רק שמאלה או רק ימינה צריך להוריד אותו מהכביש... זה לא נהג!!! אין לו קרטוב של מנהיגות... אדרבה... התמרון הבלתי פוסק בין ימינה לשמאלה **זו!!! זו המנהיגות!!!** זו ולא אחרת... וההמאפיין של יהודה!!! ראובן עמוד החסד - ימין... שמעון עמוד הגבורה - שמאל... לוי - עמודא דאמצעיתא... וכאן מגיע יהודה!!! יהודה זה לא ימין ולא שמאל והוא גם לא משהו באמצע... יהודה פתוח לכל כיוון!!! פתוח לכל תרחיש... יהודה יודע דבר אחד: אני בסוף בסוף חותר לאיזה יעד... אבל בדרך יש המון המון דינמיקה שמשנתנית לפי העניין...

אם צריך ללכת ימינה אז ימינה... שמאל אז שמאל... קדימה או אחורה... ממילא יהודה הוא הנהג!!! הוא המנהיג!!! הוא מקבל את ההגה!! כי הוא נמצא בשום עמדה... הוא לא מתבצר בשום משבצת... הוא יודע דבר אחד: עושים מה שצריך!! לאן שזה יהיה!!

ההמשך בעמוד 4 בגיליון זה...

שונאים אחד את השני... אבל אנחנו כן מאוד מאוד שונאים את כל הדברים בטלים והסחות הדעת שמפריעים לנו לחזור ולהיות דבקים בתורה... אבא ואבימי הסבירו ואמא ויוכבד הבינו... וההחלטה אכן נפלה באותו ערב...

אבא ואבימי נעמדו בחרדת קודש ופצו מפהם את הנדר... אנחנו מודרים הנאת מאכל אחד מחבירו לחודש הקרוב!!!! **ומשם!!!!** משם הם יצאו יחד לבית המדרש לעסוק בתורה בלילה... אמא ויוכבד ליוו אותם בתפילה חרישית... אנה ה'... שהם יצליחו ללמוד... שיצליחו להיכנס ללימוד... שהדברים יחזרו שוב להיות מאירים ושמחים כנתינתם מסיני... אמא ויוכבד היו עדיין בסערות רגשות וכל הזמן חיכו בחלון...

ואז!!!! לאחר כמה שעות הם חזרו בפנים קורנות ואור בעיניים...

יוכבד קראה לאמא... הנה אמא... תראי... הם חזרו לעצמם... הם חזרו להיות שמחים ומאושרים כמו תמיד... כן... אבימי חזר הביייתה וסיפר: ברוך ה'... היום לא היה לנו מה לדבר... אנחנו מודרים הנאה אחד מהשני... (תבינו: אתמול היינו עסוקים בכאב ראש של קורת בית הבד שצריך להטביל אותה... והיינו גם מוטרים מאוד מהבחינה של התרומה שתעלה בשלום מן הבור ולא תפול לשם בחזרה תוך כדי העליה מהבור ותדמע את כל החולין... אבל זהו!!!) נכון לחודש הקרוב אין לנו מכה משותף בכל נושא שקשור למאכל... ממילא חזרנו ללימוד... היום היה ריתחא דאורייתא עצומה בינינו... (מה שכן... את החברותא בדברי הימים ובדניאל הם ביטלו... כי על תורה שבכתב ניתן לקחת שכר על פיסוק טעמים ממילא בזה שר' אליקים מלמד את אבימי בחינם... זה עלול להיות הנאה) ---

למחרת!!!! אמצע הלילה... ר' אליקים ואבימי יושבים ועוסקים בתורה... ולפתע נשמע קול בכיו של יענקי הקטן... יוכבד מנסה להרגיע אותו... וגם אבימי בשלב מסוים נכנס וניסה להרגיע אותו... והילד לא נרגע... ואז הגיע תורו של הסבא ר' אליקים... הוא נעמד מבחוץ ושאל... מה קרה לנוכד המתוק שלי?? למה הוא בוכה?? אבימי ויוכבד משכו בכתפיהם ושתקו... ולבסוף יוכבד אמרה... מה נעשה... הילד רוצה לשתות חלב ו... ונגמר לנו החלב... ר' אליקים לא הבין... נו... מה הבעיה... מה... תכנסי ותקחי מהבית שלנו... יש במקרר...

אבל אבא!!!! זעקה יוכבד - שכחת?? בעלי מודר ממך הנאה... אז איך אנחנו יכולים לקחת ממך חלב בשביל הילד שלנו???

ר' אליקים לא הבין... מה הבעיה?? גם אם אני מודר הנאה מאבימי מותר לי לפרוע את חובותיו ומותר לי לזון את אשתו ובניו... (כי זה גם חוב שמוטל עלי... ואגב... ר' אליקים פנה כממתיק סוד לבתו... אם כבר דיברת איתי על החלב... אם הבנתי נכון יש לבעלך חוב גדול אצל המכולת השכונתית... אז בואי הבייתה... אני אתן לך כוס חלב ו-8000 שקל בשביל החוב... (אפילו שפריעת חוב זו הטובה הנאה הכי גדולה שיכולה להיות... אבל בנדרים זו צריכה להיות הנאה בקום ועשה ולא מניעת הפסד) ---

תבינו... אני ואבא שלך... כל הייחסים שבינינו... כל החיות וכל הקשר הנפשי העמוק שיש בינינו... הכל מגיע מהריתחא דאורייתא ועמל התורה המשותף שבינינו... והנה... בתקופה האחרונה... היינו עסוקים יותר מידי הרבה בחיי שעה... בבציר... ובאסיף... ובגת... וממילא!! מטבע הדברים היינו טרודים וממילא פחות שקועים ומונחים בלימוד... וממילא בתקופה הזו כל השמחת חיים המשותפת שלנו קמלה ונמצאת בשפל... ואנחנו מנסים כל הזמן להתעלות מזה... ומשתדלים להיכנס בחזרה ללימוד... **אבל עדיין קשה!!** כי... כי... כי עדיין לא גמרנו את כל המלאכה... ויש לנו עוד הרבה "חיי שעה" משותפים שלא סיימנו איתם... וזה מעסיק אותנו ותופס לנו את הראש... וכשאנחנו כבר נפגשים ורוצים להתחיל להיכנס לסוגיה... אז כל הנושאים שוב קופצים ועולים על השלחן ואנחנו לא מצליחים להשתחרר מהם ולצלול שוב בים התורה...

סיים אבימי את דבריו בחיוך ממתיק סוד ואמר לאשתו... אל תדאגי... אנחנו לא ניתן למצב להמשיך כך... אנחנו כעת שוקדים על איזה פתרון נקודתי תקופתי... אבל תני לי... זה עדיין נשמר בסוד...

למחרת בערב ר' אליקים ואבימי חזרים הבייתה עם חיוך מסתורי... הם קוראים לשווער וליוכבד... מכנסים מטבחון... והשווער ר' אליקים פותח ואומר: היות וכאמור בתקופה האחרונה עסק התורה המשותף שלנו ירד לשפל כתוצאה מכל מיני נושאים משותפים נוספים שמטרידים אותנו ולא מאפשרים לנו לחזור ללמודנו... **לכן חשבנו על רעיון קצת נועז!!!!** ואנחנו מרגישים חובה לשתף אתכם בתכנית... ובכן: החלטנו לעשות חיזוק לחודש הקרוב... ולהדיר את עצמנו הנאה אחד מהשני!!!!

כלומר: אני השווער אדיר את עצמי הנאה מחתני אבימי!!!! ובמקביל: חתני ר' אבימי... גם הוא ידיר את עצמו הנאה ממני!!!!

אמא ויוכבד הזדעזעו עד עמקי נשמתם... ושניהם פרצו בבכי... מה...?? רבש"ע... מודרים הנאה?? עד כדי כך?? מה קרה? שה' ירחם... רק השונאים הכי גדולים מדירים את עצמם אחד מהשני... מה... הייחסים שלכם ירדו לכזה שפל עד כדי שאתם לא יכולים לסבול אחד את השני...??

אבא ואבימי חייכו אחד לשני... ור' אליקים כיבד את אבימי שיסביר:

לא!!! תבינו!!!! יש לכם טעות קטנה... שונאים אמיתיים אף פעם לא מדירים את עצמם אחד מהשני!!!! הם לא צריכים... הם מספיק שונאים בשביל להפנות עורף אחד לשני ולא להיפגש אף פעם ובשום כיוון... **לעומת זאת דווקא האוהבים הגדולים ביותר!!!!** דווקא אלו שרוצים בכל מחיר להמשיך להיות ביחד ולעשות שטייגן **ביחד** ולגדול **יחד** בתורה!!!! דווקא להם... לפעמים קורה שהם נתקלים ביותר מידי הרבה נושאים משותפים **אחרים** שמסיחים אותם מהנושא המרכזי... **ולכן דווקא הם!!!!** דווקא אנחנו זקוקים לנשק הבלתי קונבנציונלי של "מודר הנאה" בשביל לדחות ולסלק ביד תקיפה ובלתי מתפשרת את כל המסיחים... ולהתרכז בעבודת ה'... **לא!!! חלילה!!!!** אנחנו לא

הייחסים בין השווער לחתן... (משוחזר ללומדי דף היומי)

מזל טוב!!!!! השמועה עשתה כנפיים... וכולם פערו פיהם בתדהמה... שמעת?? התנא ר' אליקים מגדולי תלמידי שמאי הזקן... לקח חתן לבתו את הצורבא אבימי, מתלמידי הלל הזקן... לא יאומן... כן... כל הלומדים בבית המדרש מכירים את השילוב המנצח בין ר' אליקים לאבימי... את היויכוחים הבלתי נגמרים שביניהם... הם מסוגלים להתנצח אחד עם השני שעות ע"ג שעות... את המחזה הזה כולם מכירים... אבל שיש להם כזו הערכה אמיתית וכנה אחד לשני... עד כדי כך שר' אליקים בעצמו בחר את אבימי לחתן? **על זה כולם בהלם!! כל העיר כמרחקה!!!!** כן... כעת התברר מעל כל ספק עד כמה המחלוקת ביניהם היא טהורה ולאמיתית של תורה. ועד כמה יש ביניהם אהבת רעים אמיתית ועמוקה! והבית נבנה במזל טוב... ר' אליקים התחייב לחתנו קעסט עשר שנים בביתו על חשבוננו... החתן הצעיר וזוגתו יוכבד התגוררו בבית צמוד לשווער... ומאז הידידות והקשר הנפשי שביניהם רק הלך והעמיק!!!! את הכל הם עושים ביחד!! במשך היום הם יושבים בבית המדרש ומתווכחים בלימוד עד שאדחכי והכי רוחא שמעתתא... ואילו לקראת הערב הם חוזרים וחולפים דרך השדה ושם הם מטפלים במה שצריך לטפל... וגם זה נעשה ביחד... בשותפות גמורה ובהדדיות... והנה!!!! בחודשיים האחרונים שניהם היו טרודים יחד בעונת הבציר והגת... דריכת הענבים ועשיית היין בטהרה... וזה לקח להם הרבה זמן... אבל אין מה לעשות... זו העונה שממנה הם מתפרנסים כל השנה ואם לא עכשיו אימתי... והנה... בימים האחרונים יוכבד שמה לב שבעלה אבימי חוזר הבייתה קצת מדוכדך... פניו אינם כתמול שלשום... גם אמא שמה לב שבעלה חוזר הבייתה בימים האחרונים פחות שמח... בקיצור: הם התחילו לחשוד שמהו שם קורה... משהו קצת חשוד קורה בייחסים שבין שווער ולחתן... אמא ויוכבד התחילו לדאוג... מה קרה?? האם הם חלילה הסתכסכו? הרי עד היום... גם כשהם התווכחו אש וגפריית ונעשו אויבים זה לזה בהלכה תמיד בסופו של דבר הם הוסיפו אהבה על אהבתם... מה... אז הפעם יכול להיות שזה נגמר קצת... קצת אחרת??

ליוכבד לא הייתה ברירה... ובלילה... שכשבעלה אבימי חזר הבייתה היא שאלה אותו בעדינות: האם קרה משהו בייחסים בינך לבין אבא שלי?? **אבימי היה קצת מופתע... והוא חייך ואמר: חס ושלום!!!!** אנחנו אוהבים! יש בינינו קשר מצויין... אל תדאגי... הכל בסידור...

ואז אבימי לפתע נאנח ואמר... **אבל!!!! דא עקא...**

שבזמן האחרון הקשר בינינו יותר מידי!!!! יותר מידי וטוב!!!! ואז אבימי פתח את סגור לבו ושיתף את אשתו ממה שמתרחש בין כתלי בית המדרש...

שבועות האלו באמת היה שטייג גדול... היה כדאי... אבא ואבימי הצליחו לחזור בחזרה לתלמוד... אבל!!! לפתע נכנס יהודי בסערה לבית המדרש ופנה לר' אליקים ולאבימי... ראיתם??? ראיתם מה קרה לשדה השותפין שלכם??? ר' אליקים כבר בא להשתיק אותו... עזוב... זה בסדר... אנחנו יודעים שזה מוזנח... אבל הוא המשיך... הגעתי היום לגינה שלכם וראיתי שם תערובת של כלאים... ראיתי צמח כמה זרעונים של שעועית בתוך!! בתוך ב' שורות של החרדל. ר' אליקים החוויר וקם בסערה ממקומו ומיד שאל: שמת לב האם זה אחד מכ"ד או לא??? ענה אותו אחד: נראה לי שעדיין לא... ר' אליקים תפס את הראש ואמר: אוי אוי... על זה לא חשבת!!! את זה לא לקחתי בחשבון!!! שניהם יצאו מהבימ"ד ורצו מהר לשדה. (תוך כדי ר' אליקים סיפר לאבימי... את הכל חשבנתי... לקחתי בחשבון שיהיו נזקים לשדה... לקחתי בחשבון את ההפסד והמחיר על זה שככה עזבנו את השדה והלכנו... אבל לא לקחתי בחשבון את הכלאים...)

כן... בעונת המעבר יש הרבה רוחות מזרחיות... וכתוצאה מזה מתעופפים גרגירים משדה לשדה... והשכן שלנו מגדל שעועית ואנחנו מגדלים ב' שורות של קישואין, דלועין ופול המצרי... אז בימים כתקנם אנחנו מיד שמים לב לגרגיר סורר שנכנס לשדה ואנחנו מיד מסקלים אותו שלא יהיה כלאים... אבל עכשיו שכבר שלוש שבועות תפסנו חיזוק ואנחנו לא דורכים בשדה... אז נכנסו גרגירים זרים ונשרשו והתחילו לצמוח...

ר' אליקים ואבימי הגיעו סמוך לשדה!!! אסור להם להיכנס! כי הם מודרים הנאה... הם הזמינו חקלאי מיוחד שמומחה לענייני שמאות... והוא בדק את אחוזי הכלאים... **השאלה הקריטית כעת היא:** האם אפשר לחכות עם זה שבוע ימים??

בנין: אנחנו כעת מודרים הנאה... עוד שבוע הנדר מסתיים ואז אנחנו נוכל לחזור לשדה ובכוחות משותפים אנחנו נעקור מה שצריך לעקור... אבל!!! אם תגיד שאחוז השעועית כבר אווז ב-1/24 מהתלם... (או שמתקרב לזה... וזה לא יחכה עד סוף השבוע...) אז אין חכמה ואין עצה ואין תבונה ואנחנו נאלץ להתחיל לעדור... נשתדל לשמור מרחק אחד מהשני כדי שלא יהיה בעיות שנראה כמסייע לו... מה שבטוח... בחנוכה שניהם עמדו מול הנרות ושרו בדמעות: נר להגלי דברין ואור לנתיבתי, נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך... זה בסדר... מול נרות החנוכה כולנו מודרים... ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד!! גם מסכת נדרים בכלל והסיפור הזה בפרט אין לנו רשות לאמץ את השיטה הזו של נדרים... אלא לראותם בלבד... לדעת שפעם היו דרכי אכיפה של נדרים כיצד להיכנס שוב לתלם... ואנו... לא נותר לנו אלא להתאמץ בכוחות עצמנו ולא עליך המלאכה לגמור...

חוזרים אדומים ומיוזעים מהריתחא דאורייתא וה"אתוהב בסופה" שעבר עליהם באותו יום... אבל כך היא דרכה של תורה... אמא ויובד מוכנים להקריב הכל... רק בשביל שאבא ואבימי ימשיכו לגדול בתורה...

ומה אתה חושב... אחת מהתופעות לוואי הייתה שהשדה פתאום הוזנחה... והגינה שמאחורי החצר התחילה להעלות קמפונים... בטח... זה חלק מהסיפור... לא לחינם ר' אליקים ואבימי יצאו מהלימוד... היו באמת הרבה דברים שצריך לטפל בהם בשדה ובגינה ובאוצר... וכמובן שתמיד זה לא היה סובל דיחוי... ותמיד היה את כל הסיבות שבעולם שחייבים להתבטל מהלימוד... ו... ולכן אבא ואבימי החליטו שחייבים לחתוך בסכינא חריפא!!! אחרת: "אם בטלת מדברי התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך..." ולכן מאז שהם קבלו את ההחלטה להיות מודרי הנאה באותו רגע כל המלאכה נעצרה... הזיתים שוכבים להם במעטן ומתבשלים בתוך עצמם וכבר המוחל שלהם צף ממזמן והם מחכים לכתישה... העצים עומדים להם בראש הגג מתרטבים מהגשמים ומייחלים למישהו שיחנן אותם במבט ויניס אותם לאוצר... והגינה מחכה למישהו שיזמור את הקוצים ההולכים ומתפשטים בה... והכל כדאי!!!! (כמו ר' יוחנן בשעתו שמכר את כל נכסיו בשביל לעסוק בתורה ולא הניח לעצמו כלום...)

שבועיים ימים חלפו... במשך השבועות האלו הרבה שטייגן היה ובעיקר במסכת נדרים... כן... הנדר הזה איתגר אותם בהרבה שאלות שמסתמא הוסיפו לנו כמה דפי גמ' נוספים במסכת נדרים... בערב שבת הם עשו שטייגן ואפילו הלכו למקווה ביחד... זה בסדר... מדובר במקווה גדול כך שאפשר לשניהם להיכנס ביחד... (אם זה היה מקווה קטן היה להם אסור... כי אחד מגביה לשני את המים בזה שהוא נמצא במים... והרי הוא מהנה אותו)

והנה... יום אחד ר' אליקים לא הרגיש טוב... החתן ר' אבימי מאוד דאג לשלמו של השווער... אבל מה עושים... איך מבקרים את השווער?? הרי המודר הנאה מחבירו אסור לו אפילו דריסת הרגל... בעיה... (מילא אם זה היה חד סטרי... אם רק לשווער היה אסור ליהנות ממנו... הוא עוד היה יכול לבקר ולעמוד בחוץ אבל כאן ששניהם אסורים אחד על השני אין עצה...) לא הייתה ברירה ור' אבימי שלח את אשתו לדרוש בשלום השווער... היא הלכה... לאחר כמה דקות היא חזרה ואמרה לר' אבימי... אבא שלי ביקש למסור בבית מדרש **שכל מי שרוצה יבא ויתרום**... ר' אבימי חייך... כן... מיד חשבתי על זה... מיד כשהשווער לא הרגיש טוב... הבנתי שמחר בבוקר מי שיקטוף עגבניות מהגינה לא יהיה מי שיעשר... והייתי בשמחה מציע את עצמי לעשר... אבל אני לא יכול כיו... כי מצד אחד אי אפשר לעשר שלא ברשות בעה"ב... ומצד שני אם הוא ירשה לי זה אסור כי כשהוא עשה אותי שליח אני מהנה אותו... אבל כעת כשהוא אמר: כל מי שרוצה יבא ויתרום... הוא לא מינה אותי באופן אישי... אבל מצד שני יש לי את המנדט ואת הרשות לבא ולתרום (כי הוא אמר מי שרוצה יבא ויתרום...) ובכן: תכניסי כעת לגינה של אבא שלך... תקטפי מה שצריך בשביל מחר בבוקר ותביאי לי לעשר...

כעת נחזור אחורה... שעות ספורות עברו מאז קבלת ההחלטה!!!

ר' אליקים וחתנו ר' אבימי הלכו ללמוד... הם התיישבו בבית המדרש... אבל לפתע!!! ר' אליקים התרומם ובהלה... רגע... בעצם אסור לי לשבת על הכסא הזה!! **מה יש???** הרי מה זה בית המדרש הזה?? זה רכוש של העירייה!!! ומה זה עירייה?? זה רכוש הציבור!! ומי זה הציבור?? **כולם!!!** כולם זה אומר גם אני ואתה... אני אמנם באופן ספציפי פטור מהמיסים בגלל שאני כבר נחשב לרבנן... אבל אתה עדיין צורבא מרבנן ועדיין לא פטרו אותך באופן רשמי מכרגא דארעא... ולכן אתה עדיין משלם ארנונה, וא"כ כשאני מסתובב כעת בבית המדרש... אני הנה **מהממון שלך!!** מכספי הארנונה שלך... מה עושים???

ויכוח שלם התעורר בבית המדרש... ובסופו של דבר ההכרעה הייתה שר' אבימי נישא לאדם שלישי... ועשה איתו קנין סודר ואמר לו: אני מקנה לך את כל חלקי ברכוש העירייה!!! אחרת אסור לשווער שלי להנות משום דבר בעירי... (אגב: אמנם עד לפני תקופה, היה בעירייה רוב לטובי העיר שמצד בית הלל... ואילו בזמן האחרון נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל... וזה השפיע גם על המושבים של שבעה טובי העיר ונהיה לבית שמאי יותר נציגות בעירייה מאשר בקדנציה הקודמת... **אבל זה ממש ממש לא משנה ולא נפ"מ לכלום**... כי ס"ו"ס מדובר **בכספי ציבור!!!** ובין כך ובין כך הם חייבים להתחלק בשווה בכל מצב!!! והראיה: שברגע שנניח אבימי שמגיע מבית הלל ידיר הנאה את בית שמאי על חלקו בעיר... אף אחד מבית שמאי לא יכול לצפצף עליו ולהתעלם מהחלק הזה שהוא אסר... כן... מותר לדעת שככה זה אמור להיראות ע"פ תורה... במאמר המוסגר...) טוב... אז ר' אבימי היקנה את חלקו בארנונה לחודש ימים... אבל חכה!!! זה רק ההתחלה... לאחר ריתחא דאורייתא במשך שמונה שעות... חזרו השווער ר' אליקים וחתנו ר' אבימי הבייתה... הם מגיעים לכניסה לחצר... **לפתע ר' אבימי קפא על עמדו**...

רגע!!! יש פה חצר השותפין... והיות ונדרנו הנאה אחד מהשני... אז גם דריסת הרגל אסורה... אוי אוי... זה קצת מסובך... עשינו טעות... האמת היא שהיינו צריכים לסייג את הנדר ולומר שאנחנו נודרים רק הנאת **מאכל**... ע"כ את הנעשה אין להשיב... ר' אליקים ואבימי נשאר בחוץ... בשלב זה הם לא יכולים ליכנס הבייתה... הזעיקו מהר שמאי שידע למדוד... והתברר שיש בחצר ד' אמות לזה וד' אמות לזה... זאת אומרת: שזו חצר שיש בה דין חלוקה!! וא"כ באמת אין רשות להיכנס בה עד שלא עושים חלוקה... (אם לא היה בחצר דין חלוקה היו יכולים לסמוך על ברירה וזה בשלו נכנס וזה בשלו נכנס אבל מה לעשות שהיא ב"ה חצר גדולה ויש בה דין חלוקה) ר' אבימי הלך מהר וקנה מחיצת קנים של "הוצא ודפנא..." ועשו מחיצה באמצע החצר!!! ורק אז נכנסו החברותא... איש איש לביתו...

להגיד לך שכל הבלגן הזה היה קל?? לא!! ממש לא!!!

אמא ויובד נאלצו להתרגל לכל מיני מוסכמות חדשות... תחשוב שפתאום נפרסה מחיצה באמצע החצר!!! כאילו אנחנו מסוכסכים... וזה לא עושה הרגשה נעימה... אבל הכל היה כדאי... רק בשביל לראות את ר' אליקים וחתנו אבימי חוזרים מידי יום מבית המדרש שמחים וטובי לב... לפעמים הם

שלוש שבועות חלפו... יום השלושים מתקרב... עוד שבוע אחד מגיע מועד הסיום של הנדר!!! זהו... הבית חוזר לתקן נורמלי... ובאמת ברוך ה'... במשך השלוש

המדריך למנהיגות... (המשך)!!

התכונה הזו של יהודה ש"לית ליה מגרמיה כלום!!! איפה זה הכי הכי מתבטא? ? שהוא הבן הקטן והחסר ישע של ה'!!! ילד הוא חסר אונים... אין לו הון אישי... אין לו בטחון עצמי... אבל דווקא בגלל זה הוא לגמרי לגמרי נשען על אבא!!! ואבא שבשמים הוא הכי הכי גדול!!! ליהודה אין בטחון עצמי... ממילא הכי קל לו לבטוח לגמרי לגמרי בה'... וברגע שהוא בוטח בה' הוא בבת אחת נהפך לבעל כח אינסופי...

זה מה שמשה רבינו מברך את יהודה: שמע ה' קול יהודה!! זהו!! זה הסיפור... החולשה של יהודה מזכה אותו בערוץ ישיר מול ה'... ומכאן ואילך הוא נהפך להיות אריה!!! מי שמעזז להתחיל עם דוד המלך... זה הכי מסוכן... זה להתחיל עם הרב"ע בעצמו... כי דוד המלך לא יחזיר מלחמה שעררה... הוא יספוג... יבלע את העלבון ומשם הוא ירוץ מהר מהר לבכות לאבא ולספר לו מה אמרו לי ושאיני תולעת ולא איש... וברגע שאבא הגדול הגבור והנורא נכנס לתמונה מה הפלא שדוד זוכה למה שאף אחד לא זכה... למלכות נצחית... לכן הכי חכם בעולם... לנצח בכל המלחמות שלו... אדרוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם...

מאיפה הוא קיבל את כל העוצמות האלו?? מה החולשה!!!

דווקא בגלל השברון לב הזה של יהודה... דווקא בגלל שלית ליה מגרמיה כלום... זה מה שמאפשר לו הכי מהר לישא עיניים לאבא שבשמים...

כן... אחד המשפטים שהכי שגורים על לשוני:

אם אין לך בטחון עצמי... שתי אפשרויות לפניך: או שתעשה קאוצ'ינג ותעצים את הבטחון העצמי שלך... אבל יש עוד אופציה... פחות פופולרית... אין לך בטחון עצמי?? תתחיל לפתח בטחון ברביש"ע!!! אדרבה... קח את זה כקרח שמקפצה... לא כל אחד מצליח להישען לגמרי על ה'... רוב האנשים בעולם סובלים מדימוי אישי ובטחון עצמי שנותן להם לחשוב שהם מסתדרים לבד... אורך להם די הרבה זמן להבין שהם לא יכולים לעזור לעצמם... אבל כל זה הולך בקלות... אתה מבין יותר מידי טוב עד כמה אתה גבר לא יוכל להושיע... אז קח את זה לאיפה שיהודה לוקח את זה... קח את זה לאן שדוד לוקח את זה...

תנקז את כל החוסר בטחון עצמי שלך... ותתרגם אותו לבטחון בה'!!!

ונחזור לעניינינו... מנהיגות אמיתית זה דווקא הניווט והתמרון...

כעת תבין למה יהודה הוא היחיד שמצליח לשכנע את יעקב אבינו לשלוח את בנימין... יעקב אבינו מאוד מאוד חושש: לא ירד בני עמכם... כי מי יודע מה יקרה לו... ואף אחד לא מצליח להרגיע אותו... היחיד!!! היחיד שמצליח להשקיט את רוחו של יעקב זה יהודה!!! ברגע שיהודה אומר: אנוכי אערבנו מידי תבקשנו... באותו רגע יעקב מוכן לשחרר את בנימין...

מה יש?? למה יהודה מצליח לשכנע את יעקב יותר מכל האחים??

התשובה היא: שמבחינה מסוימת יש דימויו בין יהודה ליעקב אבינו!!!

כי שניהם כוללים את כל התכונות המנוגדות של ה"יב שבטים ביחד... (כמובן שההבדל המהותי בין יעקב אבינו ליהודה... שילעקב אבינו יש את כל התכונות ביחד כי יש לו!!! יש לו את זה!!! הוא האבא של כל ה"יב שבטים... וממילא כל ה"יב כוחות מגולמים בו בשיעור קומה אחד... ואילו אצל יהודה זה מתבטא בזה שאדרבה... אין לו שום תכונה ולכן הוא לוקח מכולם בצורה שווה) וממילא כמו שכשיעקב אבינו מגיע להילחם מול עשיו... הוא יודע שלכל דורון תפילה ומלחמה בד בבד... הוא מסוגל למשוך בכל החושים גם יחד... כך גם יהודה!!! יהודה גם מסוגל למשוך בכל החושים גם יחד... ממילא על יהודה אפשר לסמוך!!! אם יהודה יגיע למצרים והעניינים יתחילו להסתבך... אז כל אחד מהשבטים יגיע מהזוית המסוימת שלו ויעשה מצידו את הכל... אז ראובן נניח יגיע מהזוית של דורון ושמעון יגיע מזוית של מלחמה ולוי מזוית של תפילה... ועל זה נאמר: בין כך ובין כך אבד הנער... כי... כי יתכן שבשביל להציל את בנימין צריך להגיע מכל הזויות גם יחד... צריך קצת לדבר בדרכי נועם וקצת בתקיפות... מצד אחד לדחוף שוחד מהדלת האחוריים... ומצד שני לחסל כמה אנשים בדרך... בקיצור: צריך פה את הההכל ביחד... והיחיד שמסוגל למשוך בכל החושים גם יחד זה או יעקב!! או יוסף!! או יהודה!! יעקב לא יורד למצרים... יוסף איננו... והכח המאסף האחרון והיחיד הטוב ביותר שמסוגל למשוך בכל החושים גם יחד זה יהודה!!! וזה בדיוק

מה שיהודה עושה... בתחילת פרשת יגש יש דו שלם בין יהודה ליוסף... שאנחנו אולי לא שמים לב לדקויות שנאמרות שם בכל משפט אבל המדרש מתפעל וקורא על יהודה את הפסוק: "תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופנו!! מה אופן זה מראה פנים לכל צד, כך היו דבריו של יהודה נשמעים בכל צד בשעה שדיבר עם יוסף!!! שמת לב מה כתוב?? ? כשיהודה דיבר עם יוסף... הדברים של יהודה היו נשמעים מכל צד כמו אופן של עגלה שמתגלגל ונראה מכל הכיוונים!!! מצד אחד הוא היה נשמע מכבד ומערץ... מתחנן... מתרפס... מצד שני הוא סינן שם גם איומים מפחידים... מצד שלישי הוא ניגן על המצפון של "אותו איש"... ולהצליח גם להתחנן וגם לאיים בד בבד... ושכל המסרים יעברו ביחד ולא אחד על חשבון השני... צריך שבביל זה תמרון עדין ביותר... שרק יהודה יכול לעשות את זה!!! רק מי שבאמת באמת לא מחזיק בשום עמדה מסוגל למשוך בכל החושים ביחד בצורה

מדויקת... (ועל זה אומר המדרש: שברגע שהשבטים ראו את יהודה מדבר עם יוסף הם מיד נסוגו לאחור ואמרו: שני מלכים מדברים אחד עם השני... מה אנוחנו מתערבים?? כלומר: השבטים זיהו את הדימויו בין יהודה ליוסף אך שניהם פועלים במנהיגות שמשתלבת את כל הזויות גם יחד... אין כאן המקום להאריך... אבל כל ההתנהלות של יוסף איתם היא גם בדיוק אותו סגנון... מצד אחד הוא מאשים אותם... מצד שני הוא מכבד אותם... הוא גם כנה איתם... עושה להם סעודה ומצד שני הוא חושש בהם... והכל נעשה בד בבד)

ללמד: מנהיגות אמיתית זה לא ללכת עד הסוף בשום דבר!!! אדרבה... לעשות בכל דבר את מה

שנכון לעשות ברגע זה... זו מנהיגות!!!

אלא!!! שכאן מעוררת השאלה העוצמה:

וכי מנהיגות זה חוסר עקביות?? הרי לפי דברי יצא ש מנהיגות זה לא הזמן לתמרן מימנה ושמאלה קדימה אחורה... אם ככה במילים אחרות יוצא שמי שיש לו מנהיגות אז הוא בהכרח צריך להיות אדם עם עקרונות או יותר נכון לא עקבי בעקרונות שלו... כי הוא כל הזמן מזוגג...??

אז לא!!! זה בדיוק הפוך!!! יש הבדל בין זגזגות!!! לתמרון!!!

אני שואל אותך: נהג רכב שכבר שעתים יושב מול ההגה וכל הזמן מתמרן מימנה ושמאלה... תגיד לי: הנהג הזה הוא לא עקבי?? הוא כל רגע נוסע למקום אחר?? מה... הוא נוסע 50 ק"מ מימנה ואז הוא עושה פרסה וחוזר ל-50 ק"מ שמאלה?? לא!!! ממש לא!!! הנהג הזה הוא מאוד עקבי... והוא יודע בדיוק לאן הוא רוצה להגיע!!! הוא כעת רוצה להגיע לירושלים!!! והוא חותר לשם ועד הסוף לשם!!!

עכשיו: איך?? איך מגיעים הכי מהר והכי טוב לירושלים? כאן הוא פתוח לכל כיוון... יתכן שהוא יסע מימנה בדרך המלך... ויתכן שהוא יבחר בדרך השמאלית שהיא דרך ארוכה שהיא קצרה... בדרך!!! בדרך הוא מתמרן... אבל ביעד הוא מאוד עקבי ונחוש!!! ואדרבה... כל הסיבה שהוא מתמרן כל הזמן... זה רק בגלל שהוא נחוש להגיע בכל מחיר... הבנת?? יש זגזג ויש לתמרון!!! מי שכל רגע מחליף יעד... זה נקרא זגזג!!! אבל מי שיש לו יעד אחד ברור... רק בדרך הוא כל הזמן צריך לתמרן... זה תמרון... זה לא זגזג!!! התמרון פה לא נובע מחוסר עקביות...

על אותו משקל: כשיעקב אבינו משתחוה לעשיו!!! יש כאלו שרואים בזה סוג של רפיסות... מה זה להשתחוות לעשיו?? להשתחוות לגוי?? יבא מי שיבא ויגיד: הייתי מצפה מיעקב שיגלה מנהיגות ולא!!! כנע לעשיו... שלא יכופף לו את הראש... שיעמוד מולו זקוף??... נו... ומה התשובה??

אדרבה ואדרבה... היא היא המנהיגות!!! יעקב אבינו כ"כ נחוש בדרכו... הוא כ"כ נחוש להמשיך הלאה ולהגיע לאן שהוא רוצה... שעל הדרך!!! על הדרך הוא מוכן להשתחוות לעשיו... מוכן לתת לו מתנות... קח מה שאתה רוצה... העיקר תן לי להמשיך הלאה ולהגיע ליעד שהצבתי לעצמי!! תן לי להגיע לאן שחשוב לי להגיע!! אדרבה... ההשתחוואה לעשיו... היא הדוגמא הכי טובה למנהיגות אמיתית!!! כי בינינו... אני??!?! אני לא הייתי מוותר... אני לא הייתי משתחוה לעשיו... מצדי שיקפוץ על הראש... מצדי שיגיע עם ארבע מאות איש... אני לא הייתי מתכופף אליו והי מה... אז זהו!! שהגישה שהצגתי כעת זה נקרא חוסר מנהיגות... כי מנהיג אמיתי עושה את השיקול העקבי שלו!! לא את השיקול העקשן והעקבי שלי ש-לי לא נאה להשתחוות לעשיו...

לפני כמה שבועות (בפרשת וישלח) נכתב מאמר שלם אודות העקשנות היהודית... וכעת אני רוצה לסגור עוד פינה בסוגיה הזו...

אז ככה!!! היהדות שלנו אכן כרוכה בעקשנות גדולה... השאלה ל-מה??

אתה הנהג בכביש דרך ישראל סבא!!! בשביל לנוהג בכביש הזה צריך הרבה עקשנות... אתה הנהג בכביש דרך ישראל סבא!!! בשביל להנהיג בכביש הזה צריך הרבה עקשנות... רד!! רד מהכביש... ככה לא מגיעים לשום מקום בדרך ישראל סבא... אז מה כן?? **אני מתעקש להגיע ליעד!!!** הצבתי לעצמי יעד שאני רוצה להגיע לירושלים... ולשם אני רוצה להגיע בכל מחיר... אוהו... כעת, בשביל להגיע לירושלים... בשביל זה אני מוכן להתגמש לכל הכיוונים... אני מוכן לנסוע גם בדרך עיקוף שתכפיל את הדרך... אני מוכן להיתקע

בפקקים... אני מוכן לשלם הרבה כסף...

הבנת?? העקשנות צריכה להיות בייחס ליעד!! ומכאן ואילך אדרבה... אני מוכן להתגמש על כל דבר... בשביל להשיג את היעד הנחוש שלי!!!

תבין: ההתגמשות פה היא חלק בלתי נפרד מהנחישות!!! דווקא בגלל שאני כ"כ נחוש להשיג הזה... לכן אני מוכן להתגמש על כל דבר אחר...

בא ניקח דוגמא קטנה ומכאן תקיש לשאר דברים: אני מכיר אבא אחד שמאוד מאוד איכפת לו מהחינוך של הבן שלו... זה עולה לו בחיים!! ולכן!!! היות וזה כ"כ חשוב לו... אז הוא הולך איתו עד הסוף... מלחץ אותו ומעניש אותו ומשגע אותו ובקצב הזה אתה מבין לבד שהתוצאה תהיה עגומה... נו... אני כעת אמור לשכנע אותו שיפסיק להרוס את הבן שלו... **נו... אין אני בדיוק אמור להגיד לו את זה??** מה אתה רוצה שאני אגיד לו... עזוב... אל תתעקש... מקסימום הילד שלך ירד מהדרך??

חס ושלום!!! אי אפשר להגיד לאבא שלא יתעקש על הרוחניות של הילד שלו... נו... אז מה כן אפשר וצריך לומר לכזה אבא??

אדרבה!!! אם אתה כ"כ נחוש שהילד שלך ילך בדרך הישר אז קדימה... תתחיל להתגמש על כל שאר הנושאים פחות מהותיים... תהיה מוכן להעלים עין ולשתוק איפה שלא חייבים להעיר... תסכים לכופף את הראש ולהתייעץ עם אנשי חינוך ולהודות שיש אנשים חכמים ממך... כל הדברים האלו קשה לך בדרך כלל לעשות... אבל היות וסיכמנו שאתה נחוש כ"כ שהילד שלך יצא טוב... אז תסכים להתגמש ולוותר על כל מיני דברים מסביב שלא יפריעו לך להגיע ליעד הנחוש הזה... הבנת?? אל תוותר על העקשנות!! אדרבה... בשם העקשנות תסכים להתגמש על כל המסביב... יהודה מייצג את הכח הכי עמיד ואיתן ועקשן ביהדות!!!

מה סוד העקשנות של יהודה?? ההסכמה **להתגמש** על כל מה שמסביב שיוכל לקדם אותי ליעד המבוקש!! מלכות יהודה מתאפיינת ברכות!!! מלכות דוד היא מצד אחד המלכות הכי עמידה והכי איתנה שאף פעם לא נגמרת... ואילו מאיך מלכות בית דוד נקראת "מי השילוח ההולכים לאט..." **איך זה הולך ביחד??**

פשוט מאוד: היא היא!!! דווקא בגלל שיש פה רכות וגמישות!! רק בגלל שהוא מוכן להתגמש על כל דבר אחר... זה מה שמאפשר לו להמשיך להיות עקבי במה שכ"כ עקרוני ובלתי מתפשר לו...

זה בדיוק כמו המעשה ברבי אלעזר שחזר ממגדל גדרו ונזף בדם מכוער ואח"כ פייס אותו וכו'... ואז נכנס רבי אלעזר ודרש: **"לעולם יהיה אדם רך כקנה ואל יהיה קשה כארז..."** מה פירוש רך כקנה??

אין הכוונה להיות רכוכי כמו קנה... אדרבה... תהיה עקשן!!! אבל עקשן כמו קנה ולא עקשן כמו ארז... ארז הוא סתם עקשן!! לא מוכן לכופף את הראש... ואז מגיע רוח ומפילה אותו... אבל הקנה למד לקח מהארז... ומרוב שהקנה נחוש לשרוד את החורף הוא מוכן לכופף ראש לפני הרוח... מוכן להשתחוות לעשיו... העיקר נסמן עליו וי נוכל להמשיך לחתור ללא

ליאות ליעד שהצבתי לעצמי... הגמישות של הקנה נובעת דווקא מגודל העקשנות שלו!!! מהיום נזכור: עקשנות בייחס ליעד!! ואילו תמרון וגמישות בדרך ליעד... (כמובן... לא בכל מחיר... אם עשוי היה דורש מיעקב אבינו להשתחוות לצלם יעקב היה מוכן למות ולא להשתחוות... אנונו מדברים כאן על כל המסביב... על כל הכיפופי כוחות המסביב... על כל מיני התגמשויות לא מהותיות שיעקב מצליח להתנהל בדורון מול עשיו) זה מה שמזכה את יהודה להיות מלך!! להיות ראשון לכל הנשיאים... יהי רצון שנזכה גם כולנו למידת המלכות... לדעת איך למשוך בכל החושים ולקחת מכל דרך בעבודת ה' את המירב ואת המיטב... ואגב: בסוף יצא מאמר חדש... לא משוחרר... ההפסד כולו של הקוראים...

גיליון מס' 499 פרשת מקץ-חנוכה
תשפ"ג שנה אחת עשרה

בברכת
חנוכה שמח
חודש טוב
ושבת שלום
יצחק גולדשטוף

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"בהלכות חנוכה" (ב)

- א. שמעתי מרבינו זלה"ה דאיסור מלאכה שנהגו הנשים בזמן הדלקת נר חנוכה הריהו כגדרי איסור מלאכה בחוה"מ, וחמור ממנו, שבחוה"מ מותר לשתוף את הבית ולאפות ולבשל לצורך המועד, אבל בחצי שעה של זמן הדלקת נ"ח יש להימנע מכל דבר, אבל אין איסור להכניס עיסה לתנור קודם ההדלקה, ולהוציאה אחר חצי השעה.
- ב. עוד שמעתי מרבינו זצ"ל דאף אם כמה מבני הבית מדליקים במקום אחד יש ענין שכל אחד יניח אצלו שמש, ואף שבמ"ב (סי' תרע"ג סק"ח) כתב דרק אם כ"א מניח נרותיו במקום מיוחד צריך להניח שמש אצל כל אחד ואחד מ"מ יש לזה טעם ע"פ קבלה. וכנראה כוונתו למש"כ רבינו יצחק בן הראב"ד בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה (נד' בס' הזכרון לר"י הוטנר עמ' תל"ח) וז"ל: ל"ו פתילות לנרות מצוה, וח' פתילות של חול לח' לילות א' בכל לילה, כשתצרך חשבון הח' פתילות עם הל"ו יעלו מ"ד כחשבון ד"ם, והכוונה שהזהיר בהם ינצל מדם, ועוד צריך לעשות פתילה אחרת ארוכה כדי לקשור בה כל המ"ד פתילות ועמה יעלה מ"ה, וענין סוד המ"ה פתילות הוא סוד החותם הנז' שעולה מ"ה, והוא סוד חותם ספירת החכמה שר"ל כ"ח מ"ה עכ"ל. וע"ע בקב הישר (סי' צ"ו): שהנר השמש הוא דוגמת הכהן שהיה מדליק נרות בבית המקדש ודוגמת שרפי מעלה המדליקין בוצינין קדישין שיאירו פני כסא כבודו יתברך. עכ"ל. ובהגהות מהר"ל כתב: הנרות של חנוכה עם השמשים הם מ"ד כמנין ל"ב ח"ד רצוני לומר בשעת הדלקה צריך שיכוון ל"ב ח"ד לא"ל אח"ד וגם כן ל"ב ח"ד ראשי תיבות חיוב הדלקה לכבוד הבורא.
- ג. מש"כ המ"ב (סי' תרע"ג סק"ח) דראוי שכ"א יעשה לו מנורה יפה לפי כחו, אמר רבינו זצלה"ה דהיינו שאם עושה מנורה צריך שיעשנה יפה, אבל אין דין לעשות מנורה לנ"ח ואפשר להדליק בכוסיות. [א"ה וכן מוכח מדין מילא קערה שמן והקיפה פתילות]. ובס' נר חנוכה (פ"ו הערה ב') הביא ששאל מרבינו דא"ל ק"ל (בס' תרנ"ו) הידור מצוה עד שליש, ומנורה של כסף היא הרבה יותר משליש, והשיב רבינו שלא אמרו שליש אלא בהידור מצוה, אבל לכבוד המצוה ראוי להוציא אף יותר משליש. (א"ה, לכאורה בנ"ח שהוא לפרסומא ניסא בלא"ה לא נאמר שיעור שליש כמש"כ הבה"ל סי' תרנ"ו).
- ד. הורה רבינו ז"ל שעיקר החיוב להדליק נר חנוכה בבית שאוכלים בו, ומרן החזו"א החמיר שלכתחילה צריך אף לישן באותו מקום, אבל בדיעבד אם אי אפשר לו, יכול ללון בבית אחר דאז מיקרי שעקר דירתו אחר ההדלקה, וכן הורה לרבינו שהיה אברך צעיר והיה סועד אצל אביו הקה"י ז"ל וישן בביתו והורה לו שידליק בביתו תחילה בלי ברכה, ואח"כ ילך להשתתף בהדלקה אצל אביו וישמע שם הברכות, אבל הנוסע לשת לשת לעיר אחרת וחוזר במ"ש לעירו ובר"ש לעירו מרן החזו"א דדינו שונה ובע"ש יסגור התריסים בביתו שיהא ניכר שאינו נמצא שם, או שיבקש מאחר שידליק נ"ח בביתו ג"כ מפני מראית העין וידליק במקום המצאו, ובמ"ש ימנה שליח להדליק בביתו בברכה, ובמקום המצאו ידליק וישמע מאחר הברכה לצאת השיטות שמברכים על הראי', ואמר רבינו שקטנים לא ידליקו ואינם צריכים לשמוע מאחר.
- ה. עוד אמר רבינו זצוק"ל בשם החזו"א שמוטב שבחורי הישיבה יאכלו בחדרי הישינה לפחות ב' סעודות, ואחת מהם עם פת, וידליקו את נרות החנוכה בחדרים, עכת"ד. בישיבה מסוימת שאסרה על הבחורים להדליק נרות חנוכה בחדרים הורה רבינו זצ"ל שבדיעבד ידליקו בחדר אוכל, ומלבד זה ידליקו כל אחד נר אחד בחדרי הישינה, ואמר ששטות היא לחשוש שמא ע"י ריבוי הנרות ישרף הבית, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. ואמר רבנו בשם גיסו יבלח"א הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א שהאוכל את ארוחותיו במסעדה, לא ידליק שם נרות חנוכה שאין לו שם שום קביעות.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

בפרק מ"ג פסוק י"א נאמר "קחו מזמרת הארץ בכלים מעט צרי והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאות ולוט בטנים ושקדים" והקשה רבינו מאי נפקא מיניה מהו המנחה ששלחו ליוסף, היה לפסוק לכתוב קחו מזמרת הארץ, ויש כאן בפסוק כמה תיבות לכאורה מיותרות, (א) פירוט המנחה (ב) בכליכם (ג) והורידו, והיה די לומר קחו לאיש מזמרת הארץ ויתרין רבינו כדרכו כאשר יעקב רואה שתכפו עליו צרות, הכין את עצמו להתחזק בברכות כעין שתיקן דוד המלך 100 ברכות ביום, ועל זה רמז רש"י מזמרת הארץ וכו' שהכל מזמרין עליו שהוא בא לעולם, שהברכות נקראים זמירות מלשון "פסוקי דזמרה", ואם כן יעקב רומז לבניו להתחזק בברכות, ובזכות זה תהיה הישועה, ובפסוקים אלו מרומזים 9 ברכות שיהיו תיקון לתשעה שבטים. (למעט יוסף בנימין וראובן שלא היו במכירת יוסף) 1) בכליכם כלים שלכם רמז לברכה על טבילת כלים. שאם יורידו המנחה בכלי אחר לא חייב כלי זה בטבילה שהרי אינם משתמשים בו, (2) והורידו – תפילת הדרך (3) "צרי" זהו ציפורן שמברכים עליו ברכת בורא מיני בשמים (4) דבש – שהכל (5) נכאת – כתב רש"י זהו שעוה שמדליקים בו אש – וברכתו בורא מאורי האש. (6) "לוט" הרואה אשתו של לוט מברך ברוך זוכר הצדיקים – שהקב"ה זכר את אברהם והציל את לוט (7) בוטנים – אדמה (8) שקדים – העץ (9) שובו אל האיש – מרמז שיברכו עליו שחלק מכבודו לבשר ודם משום שלא ראו אותו 30 יום (ואולי אפשר להוסיף שלא נמנה כאן ברכת שחלק מחכמתו ליראיו משום שכל זמן שיעקב חי והוא גדול הדור אין מברכים ברכה זו על יוסף וזה מרומז "שובו אל האיש", שהוא לשון ברכה על איש חשוב כמו מלך ולא מדין גדול הדור) ואע"פ שיעקב לא ידע ממכירת יוסף. מכל מקום מן השמים סיבבו כן לתקן את השבטים, ועיין בב"ח סי' מ"ו שכתב שעד היום הזה ברכות בכוונה מביא את השפע של חיים ארוכים, וכל זה רמז לגלות שלנו שנקרא גלות יוסף, והתיקון הוא להתחזק ב – מאה ברכות בכוונה. (י"ש"כ גדול לחתנא דבי נשיאה הגאון הגדול רבי יצחק קולדצקי שליט"א על מסירת הדברים)

לכל ידידי היקרים קוראי ולומדי הגליון "דברי שי"ח"

ב"ה ובסייעתא דשמיא גדולה הנני עומד בפני הוצאה לאור של הכרך הראשון של הספר שרבים ציפו לו "דברי שי"ח", נותרו עדין כמה אפשרויות הנצחה בספר זה, ממון רב הושקע בהגהה בעריכה ובעימוד למען נוכל להציא דבר נאה ומכובד לכבודה של תורה בואו והיו שותפים בספר חשוב זה לע"נ הטהורה של רבינו מרן שר התורה ותזכו שיהיו שפתותיו דובבות ויהיה למליץ יוסף לכל השותפים בהפצת דברי תורתו, ניתן לפנות למס': 053-3145900 בברכת חנוכה שמח יצחק גולדשטוף

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שְׁנַיִם קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַי הַדּוֹרוֹת

הגאון המופלא רבי צבי פסח פראנק זצ"ל

(הוסיף רבינו - אף שאיני מבין זה, אבל כך אמר). למחרת אמר כי הדין הוא שצריך לחזור, ואז עלתה שאלה בנוגע למה שהתנו אם הרב יפסוק כצד אחד - אם כאמירה ראשונה או כאמירה אחרונה... אבל עצם הפסק זה פלא כי ב"ביאור הלכה" (סי' קי"ז ס"ג) כתב שמהני. (ועיין עוד "ביאור הלכה" סימן תפ"ז ס"א ד"ה תוך כ"ד). (ספר דרך שיחה) רצ"פ שקוע בתלמודו

שאלה פחות משהו פרוטה

כתב הגאון רבי יצחק זילברשטיין: סיפרתי לגיסי רבינו זצ"ל, במעשה באחד ששאל עט מחבירו ונאנס בידו, ופטרו הגאון רבי צבי פסח, על סמך דברי הגמרא בפרק השואל, דמספקא ליה אם חייב על שאלה לעשות בה פחות משהו פרוטה (ונפסק בשו"ע חו"מ שמו"ו י' כך), וגם השואל עט לכתוב בו דבר מה הרי ההנאה פחות משהו פרוטה, ופטור עליה. ואמר גיסי שהוא הדין לגבי הלוקח שופר לתקוע בה, שבימינו לא נוהגין ליטול פרוטה על תקיעות, ממילא נחשב הדבר לשאלה לעשות בה פחות משהו פרוטה ופטור על אונסים (לחושבי שמו' לרמ"ע יקבזון עמוד קי"ח, ע"ש).

טעה בקריאה של ימי החנוכה

נשאל רבינו: בשו"ת הר צבי (חלק או"ח סימן ס"ו) להגאון רבי צבי פסח פראנק דן, בטעה ביום חמישי של חנוכה, וקרא ללוי, פרק אחד בן בקר וגו' מביום השישי, פר אחד בן בקר וגו', מביום השישי, ומסיק דמהני אף שהקריאה לא מחיובא דהיום ע"ש. מה דעת כתר?

תשובה: דבריו צ"ע ומסתבר שצריך לחזור ולקרוא (ספר מעט דבר ח"ג עמוד ע"ט)

החזיקו אותו בעולם כדי שיהיה לו נחת רוח

את העובדא הבאה סיפר לרבינו, הגאון רבי אליהו מן: יהודי מארצות הברית התייעץ פעם עם רבי הירש פסח, האם לשלוח את בנו לארץ ישראל, היה זה בימי שלטון האנגלים, כשהיו רציחות על ידי ערבים, עוד לפני קום המדינה, ר' הירש פסח ייעץ לו כי יעלה לארץ ישראל. הסוף היה שהוא עלה ונהרג ע"י ערבים. כשהדבר נודע לר' הירש פסח הוא הצטער מאוד שעל ידו התגלגל דבר זה. והנה באחת השנים גש נכדו של ר' הירש פסח באדם אחד, והתגלגלה השיחה ונודע שהוא קרוב משפחה של הבחור הנהרג הנ"ל, והוא סיפר שאבי הבחור היה בתפקיד 'סנטור' בארצות הברית, ובתקופה ההיא ה'נציב' העליון של הבריטים בארץ ישראל היה רשע נורא ועבד יד אחת עם הערבים, ומנע כניסת יהודים לארץ, ועוד, ולכן היו ליהודים סכנות גדולות, והסנטור הזה מחמת שבנו נרצח הרעיש את העולם, ומחמתו החליפו את הנציב העליון, והבא אחריו כבר נתן רשיונות עליה ליהודים רבים וביניהם רבנים, ועל ידו התגלגל שבאו אלפי יהודים.

"הלכתי מיד לספר את זה לסבא הרב פראנק" סיים הנכד, וזה היה נחמא רבתא בשבילו, ולמחרת נפטר. רבינו שמע את כל העובדא והגיב בהשתאות: כנראה החזיקו אותו בזה העולם עד שיהיה לו גם נחת רוח זו - שתנוח דעתו! (כל משאלותיך עמוד י"א)

רבי צבי פסח פראנק

רבי צבי פסח זצ"ל היה דודו זקינו של רבינו, כי הוא והגאון רבי אריה לוי היה חתנים אצל הגאון רבי דוד שפירא זצ"ל, ורבי אריה כידוע היה זקינו של אשת חבר הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה, אבי אמה הרבנית שינא חיה אלישיב ע"ה. אשת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

ניצלה בזכות החסד

והרבנית קניבסקי ע"ה היתה מרבה לספר סיפור מדהים שאירע עם אמה בהיותה תינוקת קטנה. שפעם אחת הניחה האמה הרבנית צפורה לוי קערת מים שמילאו מבור המים בחצר, ובתה (שינא חיה, לימים אלישיב) שהיתה תינוקת בת כחודשיים שכבה על המיטה הסמוכה, והאם ירדה רגע לחנות מכולת.

ופגשה איש למטה ואמר לה שצמא מאד ורוצה לשתות מים, אמרה לו, בבקשה תחכה רגע אני רק אכנס למכולת ואחזור ותן לך לשתות, אמר לה אני כ"כ צמא ורוצה לשתות דוקא עכשיו ואיני יכול להמתין אף רגע אחד.

היא ריחמה עליו, וחזרה לביתה להביא לו לשתות, והנה לחרדתה היא מגלה שהתינוקת נפלה לתוך קערת המים, ורק חלק מהראש מציץ חוץ למים, ואם היתה מתעכבת אף לרגע קט, כבר לא הי' את מי להציל, וכשירדה לתת לאיש לשתות כבר לא היה.

ומרוב התפעלות הנס היא רצה לגיסה הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל, וסיפרה כל הסיפור הנ"ל, אמר לה שאם נעשה לה נס כזה נס גדול, בודאי היא מיועדת לגדול הדור. ואכן התינוקת גדלה וזכתה להינשא למרן רבינו יוסף שלום אלישיב זצוק"ל.

הגיסים (משמאל לימין) רבי אריה לוי ורבי צבי פסח פראנק

דיברו מזה הרבה

וסיפר נהגו ומקורבו של רבינו הר"ר ישעי' אפשטיין: שכמה פעמים שמע מרבינו על תקופת צעירותו, עת למד בישיבה 'לומז'א' בפתח תקוה, והפליג בשבחו של הגאון רבי שמואל רוזובסקי, שהיה אז ממציוני הישיבה, והוסיף שזוכר את בואו של ר' שמואל בברית האירוסין עם בת הגאון רבי צבי פסח זצ"ל "ודיברו מזה הרבה אז" כלשונו של רבינו. [ואגב, בן רבינו רבי שאול קניבסקי ציין, כי כשהיה מזכיר רבינו את שמו של הרצ"פ היה מזכיר בשמו "רבי צבי פסח" ולא רבי הירש פסח כמו שרגילים אנשי ירושלים].

לחזור תכ"ד מהזכרה מוטעת

וידוע שרבי צבי פסח העריץ מאוד את הגרי"ש אלישיב וכבר בהיותו אברך צעיר לימים טרם מלאו שלושים לו שנה, צירף אותו לשבת בבי דינא רבא שלו בירושלים, לצד זקניו וטובי הרבנים. ובמשך השנים שמע רבינו מחמיו הרב אלישיב פסקים שונים מרבי צבי פסח.

סיפר רבינו: שמעתי מחמי מרן זצ"ל, שהיו שני ת"ח שהתווכחו ביניהם, בענין אם מהני לחזור תוך כדי דיבור מהזכרה מוטעת (כגון באמר ותן טל ומטר כדן, וחזר ואמר תכ"ד ותן ברכה), וסיכמו שישאלו את ר' הירש פסח פרנק זצ"ל, וכל אחד התחייב שאם יפסוק כצד אחד יתן הצד השני סכום גדול של כסף. הלכו לשאול ופסק שא"צ לחזור.

אמר הצד השני (שאמר שצריך לחזור) לר' הירש פסח: רבי, אין כאן שאלה של לחזור או לא, יש כאן שאלה של התחייבות כספית גדולה... ואמר: אם כן אני צריך לעיין, ואמר להם שיבואו למחר